

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Αθλητικές Σπουδές: Ιστορία, Κοινωνιολογία, Ανθρωπολογία

Διπλωματική εργασία

**«Εξ αποστάσεως οπαδικές κοινότητες. Η περίπτωση του
Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki»**

Ιωάννα Τάτση

Επιβλέπων καθηγητής: Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**«Εξ αποστάσεως οπαδικές κοινότητες. Η περίπτωση του
Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki»**

Ιωάννα Τάτση

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

Ανδρέας Μπαλτάς

Μέλος ΣΕΠ, διδάσκων ΕΑΠ

Μέλος ΣΕΠ, διδάσκων ΕΑΠ

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2023

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Διαμαντή Μαστρογιαννάκη για την επιστημονική καθοδήγηση και υποστήριξη που μου παρέιχε κατά την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστώ θερμά τα 6 μέλη του Συνδέσμου και ιδιαιτέρως τον πρόεδρο του Συνδέσμου, που με προθυμία συμμετείχαν στην έρευνα.

Ευχαριστώ από καρδιάς τον γιο μου Γιώργο για την στήριξή του.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία σκοπεύει να μελετήσει και να διερευνήσει τις εξ αποστάσεως οπαδικές κοινότητες, οι οποίες υποστηρίζουν δημοφιλείς ποδοσφαιρικές ομάδες μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Ειδικότερα, μελετάται η περίπτωση του επίσημου Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki που έχει έδρα την Θεσσαλονίκη, με στόχο να διερευνηθούν τα κίνητρα και οι λόγοι υποστήριξης μιας ομάδας του εξωτερικού καθώς και οι λόγοι και ο βαθμός εμπλοκής σε μία εξ αποστάσεως οπαδική κοινότητα. Παράλληλα, στόχος της εργασίας είναι να αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά λειτουργίας και οι δράσεις του συγκεκριμένου συνδέσμου και να ερμηνευτεί ο τρόπος επιτέλεσης της οπαδικής ταυτότητας των μελών του.

Η έρευνα βασίστηκε στην ποιοτική μέθοδο και ως εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη εις βάθος. Ακολουθήθηκε η στρατηγική της σκόπιμης δειγματοληψίας σε μέλη του Συνδέσμου και διενεργήθηκαν έξι συνεντεύξεις. Η έρευνα περιλάμβανε συμμετοχική παρατήρηση στον χώρο του Συνδέσμου, ανάλυση φωτογραφικού υλικού και αξιοποίηση ξένης βιβλιογραφίας όσον αφορά τους εξ αποστάσεως οπαδούς της Λίβερπουλ. Για την επεξεργασία των ερευνητικών δεδομένων εφαρμόστηκε η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας του συγκεκριμένου Συνδέσμου αναδεικνύεται μια τάση υποστήριξης ενός σημαντικού αριθμού οπαδών στην Ελλάδα απέναντι σε κορυφαίους ευρωπαϊκούς συλλόγους παγκόσμιας εμβέλειας και ταυτόχρονα φανερώνεται μια τάση μη συμπάθειας προς τις ελληνικές ομάδες. Φαίνεται ότι τα μέλη του Συνδέσμου μέσα από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επικοινωνούν με άλλους οπαδούς και συνδέσμους της Λίβερπουλ, πραγματοποιούν ταξίδια και υιοθετούν μια κοσμοπολίτικη ταυτότητα. Επίσης, τα μέλη ακολουθούν πιστά και εφαρμόζουν στην καθημερινότητά τους τις παραδοσιακές αξίες της ομάδας, αναπτύσσουν κοινωνικές δράσεις και δημιουργούν μεταξύ τους φιλικές σχέσεις, ενώ διατηρούν μια τοποφιλική σχέση με τον χώρο του Συνδέσμου τον οποίο αποκαλούν «το μικρό Anfield».

Λέξεις-κλειδιά

Οπαδική ταυτότητα, παγκοσμιοποίηση, υπερ-εμπορευματοποίηση, οπαδική κουλτούρα, τοπικοπαγκοσμιοποίηση.

“Long-distance fan groups. The case of Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki”

Joanna Tatsi

Abstract

The following paper aims to examine and research long-distance fan clubs, that support popular football teams under a globalized framework. The case of the official association Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki, located in Thessaloniki, is specifically emphasized, so as to study the motives and reasons behind supporting an abroad team, as well as the degree of participation in an long-distance fan collective. Moreover, a goal of the paper is to showcase the characteristics and operation of the aforementioned association, and to interpret its members' status of fan identity.

The research was based on qualitative analysis, while semi-structured in-depth interviews were mainly used as a tool. This was followed by judgment sampling among the members of the Association, with 6 interviews being held. The research included participant observation in the grounds of the Association, analysis of photo material, and usage of English-speaking bibliography concerning Liverpool FC long-distance fan groups. Thematic analysis was implemented for the processing of the research data.

From the examination of the Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki it is concluded that there is a rising tendency, by a large number of football fans in Greece, to support top-tier European clubs of global influence, as well as a tendency of dislike towards local Greek teams. Evidence seems to point that the members of the Association, online, and via social media, communicate with other fans and other Liverpool FC fan groups, make trips abroad, and adopt a cosmopolitan identity. Moreover, the members follow loyally and implement on a daily basis the traditional principles of the Liverpool FC team, organize social actions, create (among them) friendly relationships, and maintain a strong local bond with the Association's premises, which they call the “Little Anfield”.

Keywords

fan identity, globalization, over-commercialization, fan culture, glocalization

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract.....	vii
Περιεχόμενα.....	ix
Κατάλογος Εικόνων.....	xii
Κατάλογος Πινάκων.....	xiii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xiv
Εισαγωγή.....	1
1. Ποδοσφαιρικά δρώμενα και οπαδισμός.....	1
1.1 Η έννοια του οπαδισμού.....	3
1.2 Η εξέλιξη του οπαδισμού στην Ευρώπη.....	4
1.3 Η εξέλιξη του οπαδισμού στην Ελλάδα.....	5
1.4 Η συγκρότηση της οπαδικής ταυτότητας.....	7
1.4.1 Οι τυπολογίες των οπαδών.....	9
1.5 Εμπορευματοποίηση, υπερ-εμπορευματοποίηση και παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου.....	12
1.5.1 Εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου.....	13
1.5.2 Υπερ-εμπορευματοποίηση και παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου.....	14
1.5.3 Τοπικοπαγκοσμιοποίηση και οπαδικές κοινότητες στο πλαίσιο της ύστερης νεωτερικότητας.....	17
1.5.4 Διαδίκτυο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οπαδικές κοινότητες.....	19
2. Liverpool F.C.....	22
2.1 Η ιστορία της Liverpool F.C.....	22
2.2 Η κοινωνική ταυτότητα της Liverpool F.C.....	26
2.3 Official L.F.C. Supporters Clubs.....	30
2.4 Η κουλτούρα των εξ αποστάσεως οπαδών της L.F.C.....	31
3. Μεθοδολογία της έρευνας.....	33
3.1 Σκοπός της έρευνας.....	33

3.2 Επιλογή μεθόδου έρευνας.....	34
3.3 Επιλογή εργαλείου έρευνας.....	34
3.4 Συμμετοχική παρατήρηση.....	35
3.5 Δείγμα έρευνας.....	37
3.6 Κοινωνικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιαζόμενων.....	38
3.7 Μέθοδος ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων.....	39
4. Ο Σύνδεσμος Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki.....	40
4.1 Άξονας πρώτος, γνωριμία με τον Σύνδεσμο.....	40
4.1.1 Ίδρυση Συνδέσμου.....	40
4.1.2 Χαρακτηριστικά λειτουργίας Συνδέσμου.....	41
4.1.3 Επίσημη αναγνώριση και προνόμια.....	43
4.1.4 Είσοδος μη μελών στο χώρο του Συνδέσμου.....	45
4.1.5 Επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους.....	46
4.1.7 Κοινωνικές δράσεις.....	47
4.2 Άξονας δεύτερος, ταυτότητα οπαδού.....	49
4.2.1 Κίνητρα υποστήριξης.....	49
4.2.2 Λόγοι υποστήριξης.....	51
4.2.3 Πρώτη επαφή με τον Σύνδεσμο.....	53
4.2.4 Παρακολούθηση αγώνων στον Σύνδεσμο.....	54
4.2.5 Διαδίκτυο και Social Media.....	55
4.2.6 Υποστήριξη ελληνικών ομάδων.....	57
4.2.7 Παρακολούθηση αγώνων εθνικών ομάδων.....	59
4.2.8 Αντιπαλότητα.....	59
4.2.9 Η σημασία του ‘You’ ll never walk alone’.....	62
4.2.10 Ποδοσφαιριστές-είδωλα, προπονητής.....	63

4.3 Άξονας τρίτος, η εμπλοκή στον Σύνδεσμο.....	66
4.3.1. Ταξίδια.....	68
4.3.2 Αγορά προϊόντων.....	68
4.3.3 Αντί επιλόγου.....	69
5. Συμπεράσματα.....	71
Επίλογος.....	75
Βιβλιογραφία.....	76
Παράρτημα Α: Οδηγός συνέντευξης.....	85
Παράρτημα Β: Φωτογραφικό υλικό.....	87
Παράρτημα Γ: Συνεντεύξεις.....	91

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. Χώρος Συνδέσμου.....	87
Εικόνα 2. Χώρος Συνδέσμου.....	87
Εικόνα 3. Χώρος Συνδέσμου.....	88
Εικόνα 4. Χώρος Συνδέσμου.....	88
Εικόνα 5. Επίσκεψη σε Εθελοντική Φιλανθρωπική Οργάνωση.....	89
Εικόνα 6. Κοπή Βασιλόπιτας 2022 στον Σύνδεσμο.....	89
Εικόνα 7. Ταξίδι στο Λίβερπουλ (γήπεδο Anfield).....	90
Εικόνα 8. Ταξίδι στην Κωνσταντινούπολη.....	90

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Επισκέψεις στον Σύνδεσμο.....	37
--	----

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

EPL	English Premier League
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
LFC	Liverpool Football Club
UEFA	Union of European Football Associations
M.M.E.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΠΑΕ	Ποδοσφαιρική Ανώνυμη Εταιρεία
YNWA	You'll Never Walk Alone

Εισαγωγή

Ο αθλητισμός και ειδικότερα το ποδόσφαιρο αποτελεί ένα νεωτερικό κοινωνικό και πολιτισμικό φαινόμενο των σύγχρονων κοινωνιών. Κατά τον Grant Jarvie (2012) δεν είναι δυνατό να κατανοήσουμε τις σύγχρονες κοινωνίες δίχως να μελετήσουμε και να καταλάβουμε το φαινόμενο του αθλητισμού (Ζαϊμάκης & Φουρναράκη, 2015: 10). Τα αθλητικά δρώμενα εμφανίστηκαν σε κοινωνίες όπου επικρατούσαν τα δημοκρατικά ιδανικά, ενώ μέσα από τον αθλητισμό διαφαίνεται η ισότητα των ίσων ευκαιριών για όλους, ανεξαρτήτως καταγωγής, φυλής ή οικονομικής ευρωστίας (Μπονιάς, 2008: 157-158). Κατά τους Schiller and Young τα αθλήματα όχι μόνο αντικατοπτρίζουν το ευρύτερο πολιτικό, κοινωνικό και εθνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται, αλλά και επιδρούν στις αλλαγές της κοινωνίας (Ζαϊμάκης, 2010: 22).

Αδιαμφισβήτητα, στις μέρες μας το ποδόσφαιρο θεωρείται ο «βασιλιάς των σπορ» και αποτελεί το πιο δημοφιλές άθλημα στον κόσμο. Σύμφωνα με τον Μπομπερτζέ (2007) «το παιχνίδι ποδοσφαίρου, το πιο δημοφιλές σήμερα θέαμα ανά τον κόσμο, συνιστά ένα υποδειγματικό συμβάν το οποίο συμπυκνώνει και δίνει θεατρική διάσταση, με τη μορφή φανταστικού δράματος, στις θεμελιώδεις αξίες που συγκροτούν τις κοινωνίες μας» (Μπομπερτζέ, 2007: 14). Ωστόσο, το σύγχρονο επαγγελματικό ποδόσφαιρο έχει μετατραπεί πλέον σε μια τεράστια οικονομική επιχείρηση και σε μια παγκόσμια βιομηχανία του θεάματος.

Αξιοσημείωτο είναι, πως στη σύγχρονη εποχή και μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον αναδύεται ένας νέος τύπος οπαδών στους οπαδικούς βίοκοσμους, οι οποίοι μέσω της συνδρομητικής τηλεόρασης ή του διαδικτύου συνδέονται με κυρίαρχες ευρωπαϊκές ποδοσφαιρικές ομάδες, διατηρώντας σχέσεις κατανάλωσης και επιτέλεσης ταυτότητας. Αυτοί οι διεθνείς οπαδοί διαμορφώνουν εξ αποστάσεως οπαδικές κοινότητες, υποστηρίζοντας την αγαπημένη τους ευρωπαϊκή ομάδα που εδρεύει σε διαφορετική χώρα από τον τόπο διαμονής τους. Επίσης, χαρακτηριστικό είναι, πως σήμερα στην ελληνική κοινωνία υπάρχουν πολλοί σύνδεσμοι που υποστηρίζουν ομάδες του εξωτερικού, όπως συμβαίνει και με τον Σύνδεσμο Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki με έδρα την Θεσσαλονίκη, για τον οποίο μέσα από την παρούσα εργασία επιχειρείται κοινωνιολογική έρευνα.

Ο βασικός σκοπός της εργασίας είναι να μελετηθούν και να διερευνηθούν οι εξ αποστάσεως οπαδικές κοινότητες, μέσα από την περίπτωση του Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki. Θα αναδειχθούν τα ερεθίσματα και οι λόγοι ταύτισης των

οπαδών με την ομάδα της Λίβερπουλ, η ταυτότητα των οπαδών, οι λόγοι και ο βαθμός εμπλοκής των μελών με τον συγκεκριμένο Σύνδεσμο, καθώς και τα γνωρίσματα του Συνδέσμου.

Η δομή της εργασίας αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια του οπαδισμού καθώς και η εξέλιξη του οπαδισμού στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Παρουσιάζονται ο τρόπος συγκρότησης της οπαδικής ταυτότητας, οι τυπολογίες των οπαδών και οι θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τον αθλητικό οπαδισμό στην ύστερη νεωτερικότητα. Ακολουθώντας, καταγράφονται η παγκοσμιοποίηση και η υπερ-εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου, ο αντίκτυπος της υπερ-εμπορευματοποίησης στις οπαδικές κοινότητες, η αναδιαμόρφωση των οπαδικών ταυτοτήτων μέσα από την διαδικασία της τοπικοπαγκοσμιοποίησης καθώς και η επίδραση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις οπαδικές κοινότητες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ιστορία και στην κοινωνική ταυτότητα της ομάδας της Λίβερπουλ. Επιπλέον, περιγράφονται οι επίσημοι οργανωμένοι σύνδεσμοι της Λίβερπουλ, τα γνωστά Official L.F.C. Supporters Clubs παγκόσμιας εμβέλειας και για την γνωριμία με τους εξ αποστάσεως οπαδούς της Liverpool F.C. παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από δύο έρευνες ξένης βιβλιογραφίας.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην μεθοδολογία της έρευνας που ακολουθήθηκε, χρησιμοποιώντας την ποιοτική μέθοδο έρευνας, τις ημιδομημένες συνεντεύξεις εις βάθος, την συμμετοχική παρατήρηση της ερευνήτριας στον χώρο του Συνδέσμου και φωτογραφικό υλικό. Ακόμη, καταγράφονται ζητήματα δεοντολογίας, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιαζόμενων και τα στάδια της θεματικής ανάλυσης δεδομένων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εξ αποστάσεως οπαδική κοινότητα του Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki αναλύοντας μέσα από τρεις βασικούς άξονες τα ερευνητικά δεδομένα που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις. Στο πέμπτο κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Ποδοσφαιρικά δρώμενα και οπαδισμός

Στη σύγχρονη εποχή το ποδόσφαιρο αποτελεί μια σπουδαία ενασχόληση του ελεύθερου χρόνου, περιλαμβάνει οικονομικές, κοινωνικές δραστηριότητες και αποτελεί ένα πολιτισμικό πεδίο διαμόρφωσης ταυτότητας και εκδήλωσης ομαδικής δράσης. Σε αντίθεση στην κυρίαρχη αντίληψη ο οπαδισμός δεν είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο, αλλά συμπορεύεται με την οικονομική και πολιτισμική εξέλιξη του ποδοσφαίρου. Αναντίρρητα, η παγκοσμιοποίηση και η υπερ-εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου επέφεραν αλλαγές στην οργάνωση και στη λειτουργία του σύγχρονου επαγγελματικού ποδοσφαίρου και αυτό είχε ως αποτέλεσμα νέες μορφές οπαδισμού να αναπτυχθούν στους κόλπους των οπαδικών συλλογικοτήτων, οι οποίες διακρίνονται για τις ρευστές τους ταυτότητες (Ζαϊμάκης & Κοταρίδης, 2013: 9-10).

1.1 Η έννοια του οπαδισμού

Ο οπαδισμός στον αθλητικό χώρο και κυρίως στο ποδόσφαιρο αναγνωρίζεται ως μια συλλογική ταυτότητα που σχηματίζεται σύμφωνα με την γοητεία και την νοηματική σημασία που αποδίδουν τα μέλη ενός αθλητικού συλλόγου στο συγκεκριμένο σωματείο. Ο οπαδισμός (fandom) είναι ένα γνώρισμα του λαϊκού πολιτισμού της σύγχρονης κοινωνίας, ενώ η εκδήλωσή του σχετίζεται με την κρίση των ταυτοτήτων στα προηγμένα κράτη (Ζαϊμάκης, 2017α: 2).

Κατά τον Brown σε ορισμένες κοινωνίες κατά την διάρκεια της βιομηχανικής περιόδου και της αστικοποίησης οι ομάδες των οπαδών συνέβαλαν στην ενδυνάμωση του αισθήματος του συνανήκειν και στη διαμόρφωση ταυτότητας μεταξύ των μελών, ενώ μέχρι και την σημερινή εποχή οι σύλλογοι των οπαδών υιοθετούν συνθήματα, συμβολισμούς και τραγούδια που τονίζουν την σπουδαιότητα της τοπικότητας (Brown, 2008: 349).

Σύμφωνα με τον Lawrence Grossberg ο οπαδισμός ως νεωτερικό φαινόμενο, αναφέρεται στην σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα σε ένα συγκεκριμένο σύνολο ατόμων και σε μία μορφή λαϊκής

κουλτούρας. Τα μέλη μιας συλλογικότητας οπαδών αναπτύσσουν μεταξύ τους φιλικές σχέσεις, αποκτούν κοινά βιώματα, διατηρούν δεσμούς πίστης και αφοσίωσης με την ομάδα, νιώθουν συναισθήματα χαράς μέσα από την κατανάλωση προϊόντων της ομάδας και επαναπροσδιορίζουν τις ταυτότητές τους (Grossberg, 1992) στο (Ζαϊμάκης, 2017α: 3). Ο οπαδισμός αποτελεί χαρακτηριστικό του πολιτισμού των λαοφίλων αθλημάτων της νεωτερικής κοινωνίας. Επίσης, για πολλούς οπαδούς των δημοφιλών σπορ όπως είναι το ποδόσφαιρο, κύριο αντικείμενο συζήτησης και ενδιαφέροντος αποτελεί σε καθημερινή βάση η αγωνιστική ικανότητα της ομάδας, η απόδοση των παικτών, η τακτική του προπονητή της αγαπημένης τους ομάδας και οι αντίπαλοι παίκτες (Ben-Porat, 2010: 280). Εντωμεταξύ, κατά τον Stone ο ποδοσφαιρικός οπαδισμός εξαπλώνεται σε σπίτια, χώρους εργασίας και δημόσιους χώρους, συνδέοντας τους οπαδούς εντός και εκτός των χωρικών ορίων μεταξύ τους (Stone, 2007: 181).

Σ' αυτό το σημείο σημαντικό είναι να επισημανθεί, πως τα κυριότερα γνωρίσματα του ποδοσφαίρου είναι η ενεργοποίηση πολύ ισχυρών συναισθημάτων και η σύνδεση με μία ομάδα, ένα σύμβολο, μία ιστορία (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 123). Οι θεατές ενός ποδοσφαιρικού παιχνιδιού χαίρονται την μιμητική ευχαρίστηση της μάχης που διαδραματίζεται στον αγωνιστικό χώρο, ενώ μέσα από την ανωνυμία του πλήθους και την συλλογικότητα απελευθερώνουν συναισθήματα και αξίες τα οποία δεν είναι δυνατόν να εκδηλώσουν στην καθημερινή τους ζωή (Ελίας & Ντάνινγκ, 1998: 62-63). Αξιοσημείωτο είναι, πως μια κοινωνία απειλείται να διαμορφώσει πληκτική τη ζωή των μελών της όταν δεν παρέχει στα μέλη της την δυνατότητα να απολαύσουν την συγκίνηση ενός ποδοσφαιρικού παιχνιδιού (Ελίας & Ντάνινγκ, 1998: 81).

1.2 Η εξέλιξη του οπαδισμού στην Ευρώπη

Οι οπαδικές κοινότητες εμφανίζονται στα τέλη του 19ου αιώνα στα αναπτυσσόμενα ποδοσφαιρικά κράτη και αποτελούν απαραίτητο στοιχείο και τμήμα της συμβολικής τελετής του σύγχρονου ποδοσφαιρικού θεάματος. Μέσα σε κάθε οπαδική συλλογικότητα συγκροτούνται ταυτότητες, αξίες και πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία υιοθετούνται από τα μέλη κάθε συλλογικότητας (Ζαϊμάκης, 2015: 252-253). Οι κοινότητες οπαδών δεν συμβάλλουν μόνο στην ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μελών τους, αλλά συνεισφέρουν και στην ενδυνάμωση των σχέσεων αλληλεγγύης και συλλογικής συνείδησης των ακολούθων τους (Ζαϊμάκης, 2010: 17).

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960 οι οπαδοί στα βρετανικά γήπεδα δεν επέλεγαν την κερκίδα με συγκεκριμένα κριτήρια, αλλά ακολουθούσαν ορισμένους κανονισμούς οι οποίοι συγκροτούνταν ανεπίσημα στις ομάδες των οπαδών. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 παρατηρείται εξάπλωση του οπαδικού φαινομένου στην Αγγλία, ενώ οι οπαδοί εγκαθίστανται σε θύρες στα πέταλα και δημιουργούν ένα δυναμικό τελετουργικό σκηνικό με ύμνους, τραγούδια και συνθήματα. Ταυτόχρονα, εκδηλώνονται και κάποια οργανωμένα περιστατικά βίας ανάμεσα σε αντίπαλες οπαδικές κοινότητες καθώς και αντιπαραθέσεις οπαδών με τις αστυνομικές αρχές (Ζαϊμάκης 2017α: 7).

Το οπαδικό φαινόμενο επεκτάθηκε και σε άλλες ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες και εμφάνισε διαφορετικά γνωρίσματα από χώρα σε χώρα. Ειδικότερα, οι οπαδοί Ultras στην Ιταλία, στην Γαλλία και στην Ισπανία δημιουργούν οργανωμένες συλλογικότητες, χρησιμοποιούν καταστατικό για την λειτουργία του συνδέσμου και προσφέρουν μια πολυδιάστατη εκφραστική υποστήριξη στην ομάδα (Sraaij 2007: 414).

Από το 1970 ο οπαδισμός στη Γαλλία εξελίσσεται δυναμικά. Οι οπαδοί μιμούνται συμπεριφορές από ξένους οπαδούς, κρατούν κασκόλ και φορούν ρούχα με τα χρώματα και το όνομα της ομάδας, τραγουδούν ύμνους, ενώ οι πιο ένθερμοι οπαδοί συγκεντρώνονται πίσω από το τέρμα, το γνωστό «Κορ» το οποίο πήρε την ονομασία του από το όνομα της εξέδρας του γηπέδου Anfield της Λίβερπουλ. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 οι οπαδοί Ultras σφετερίζονται τους χώρους στα πέταλα, υιοθετούν τελετουργικές πρακτικές, προσφέρουν θέαμα, εγγράφουν νεαρά μέλη στους οπαδικούς βióκοσμους, χρησιμοποιούν βία και έρχονται σε αντιπαράθεση τόσο με τους παίκτες όσο και με τη διοίκηση της ομάδας. Αντίθετα όμως, κάποιοι οπαδοί Ultras εναρμονίζονται στις απαιτήσεις του εμπορευματοποιημένου ποδοσφαίρου, συμμετέχουν ενεργά ως εμψυχωτές της ομάδας και προσφέρουν θέαμα το οποίο φέρνει πολλά κέρδη τόσο από τους χορηγούς όσο και από τα τηλεοπτικά κανάλια (Hourcade 2013: 88-91).

1.3 Η εξέλιξη του οπαδισμού στην Ελλάδα

Μέχρι τη δεκαετία του 1950 πολλά γήπεδα ποδοσφαίρου στην Ελλάδα δεν διέθεταν κατασκευασμένες κερκίδες και αποδυτήρια αθλητών και ο αγωνιστικός χώρος χωρίζονταν από τους θεατές με περίφραξη από σύρμα ή κάγκελα. Άλλα στάδια είχαν δύο πλευρικές κερκίδες στις οποίες δεν υπήρχαν διαχωριστικά και οι θεατές μπορούσαν να επικοινωνούν μεταξύ τους

ελεύθερα. Ο αγωνιστικός χώρος ήταν κοντά στους φιλάθλους και αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι θεατές και οι παίκτες να βιώνουν κοινά συναισθήματα. Επίσης, οι παίκτες, οι φίλαθλοι, οι προπονητές και οι παράγοντες ήταν συνδεδεμένοι με ένα κοινό σύμβολο που ήταν η «Ομάδα» (Παπαγεωργίου, 2007: 43-44).

Η εμφάνιση των οπαδικών κοινοτήτων εντοπίζεται τη δεκαετία του 1950 στον ελληνικό χώρο στις μεγάλες πόλεις. Τα μέλη των πρώτων οργανωμένων συνδέσμων προέρχονταν κυρίως από τη μεσαία κοινωνική τάξη, διακρίνονταν για την ανιδιοτελή προσφορά τους στον σύλλογο, συμμετείχαν σε διοικητικά θέματα και λειτουργούσαν βάσει καταστατικού. Στη δεκαετία του 1960 κατασκευάζονται κερκίδες πίσω από τα τέρματα των γηπέδων τα ονομαστά πέταλα και τμήμα των πιο πιστών οπαδών δραστηριοποιείται πλέον στις συγκεκριμένες θέσεις πληρώνοντας όμως πιο χαμηλή τιμή στο εισιτήριο εισόδου (Ζαϊμάκης, 2017: 18).

Την εποχή της δικτατορίας η δραστηριότητα των συνδέσμων οπαδών τέθηκε σε παύση. Το 1974 όμως με την επαναφορά του δημοκρατικού πολιτεύματος οι οργανωμένες οπαδικές συλλογικότητες επανήλθαν στην αρχική τους λειτουργία. Από το 1975 εμφανίζονται μικρές οργανωτικές μονάδες φανατικών οπαδών καθώς και νέα οπαδικά μοντέλα με μαχητική διάθεση επηρεασμένα από την συμπεριφορά των φανατικών οπαδών του εξωτερικού (Ζαϊμάκης, 2017: 19).

Η ενίσχυση των νεανικών πολιτισμών την εποχή της μεταπολίτευσης, η μετατροπή των ποδοσφαιρικών συλλόγων της Α' Εθνικής κατηγορίας σε ανώνυμες εταιρείες (ΠΑΕ) το 1979, η επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου και η πρόοδος της αθλητικής βιομηχανίας συνέβαλαν στην ανάδυση του οπαδικού φαινομένου (Ζαϊμάκης, 2017: 21).

Τη δεκαετία του 1980 οι Έλληνες οπαδοί υιοθετούν σύμβολα και πρακτικές από τις οπαδικές κοινότητες του εξωτερικού, ενώ εκφράζουν την αντίθεσή τους απέναντι στο ευρύτερο σύστημα τόσο με τις ενδυματολογικές τους επιλογές όσο και με το άκουσμα συγκεκριμένου είδους μουσικού ρεπερτορίου. Τη δεκαετία του 1990 οι σύνδεσμοι αποτελούνται από νέους οι οποίοι διακρίνονται για τα διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά τους καθώς και για τον κοινό τους σκοπό που είναι υποστήριξη και η προστασία της ομάδας τους (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 159-160).

Μετά τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου το 2008 και παράλληλα με την εμφάνιση της μεγάλης διάρκειας οικονομικής κρίσης, εκδηλώνεται στη χώρα μας μια τάση πολιτικοποίησης των οπαδών και μια συνάντηση μεταξύ ποδοσφαιρικού ακτιβισμού και πολιτικής. Οι ριζοσπάστες οπαδοί προσπαθούν να αλλάξουν την υπάρχουσα σχέση εξουσίας επιδιορθώνοντας τις αδικίες της, ενώ η πλειονοψηφία τους δεν είναι διαθέσιμη να επιβάλουν

αλλαγές που θα θίγουν τα συμφέροντα της ομάδας τους. Παρόλα αυτά, η αφοσίωση ενός οπαδού σε έναν συγκεκριμένο αθλητικό σύνδεσμο φαίνεται να αποτελεί σταθερό στοιχείο της ταυτότητας του οπαδού και να υπερέχει έναντι άλλων χαρακτηριστικών. Ταυτόχρονα, ένας μικρός αριθμός πολιτικοποιημένων οπαδών ασχολείται με θέματα όπως η ομοφοβία, ο σεξισμός, η αρρενωπότητα και σχολιάζει τον αρνητικό ρόλο που έχουν οι οργανωμένοι οπαδοί στην διαφθορά του ελληνικού επαγγελματικού ποδοσφαίρου (Zaimakis, 2018: 267-268).

Σημαντικό είναι να καταγραφεί, πως στις μέρες μας υπάρχουν σωματεία με υπερ-τοπική εμβέλεια που εμφανίζουν μεγάλη γεωγραφική εξάπλωση των συνδέσμων τους τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Επιπλέον, η ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και του διαδικτύου οδήγησε στην υπερ-τοπική σύνδεση των οπαδικών συνδέσμων, ενώ διαφαίνεται και η πιθανότητα λειτουργίας on-line συνδέσμων (Κοταρίδης, 2005: 100,104).

1.4 Η συγκρότηση της οπαδικής ταυτότητας

Σύμφωνα με την Τσιμπογιάννη η συγκρότηση της ταυτότητας σε μια οπαδική κοινότητα φαίνεται να φέρει εις πέρας δύο λειτουργίες, που είναι αφενός η πιστοποίηση της ταυτότητας της κοινότητας ισχυροποιώντας την ενωτική συμπεριφορά καθώς και τα ιδεολογικά και συμπεριφορικά μοντέλα και αφετέρου η διαφοροποίηση της συλλογικότητας μέσα από ενέργειες διαχωρισμού και υποτίμησης των αντίπαλων ομάδων (Τσιμπογιάννη, 2013: 276).

Τα μέλη των οπαδικών κοινοτήτων είναι κυρίως άνδρες και προέρχονται από διάφορα κοινωνικά στρώματα. Η συγκρότηση της οπαδικής ταυτότητας ενός φιλάθλου έχει σχέση με την κουλτούρα και την ιστορία που αυτή περιλαμβάνει. Κάθε φίλαθλος όμως μπορεί να διαλέξει εκείνα τα γνωρίσματα της ταυτότητας που θα τον αντιπροσωπεύουν σύμφωνα πάντα με την προσωπική του βούληση (Ζαϊμάκης, 2017α: 5).

Κατά την ανάλυση του Ben Porat η διαμόρφωση της ταυτότητας των οπαδών είναι μια πολύμορφη διαδικασία η οποία συγκροτείται μέσα από τρεις σφαίρες εμπειρίας. Πρώτα απ' όλα τη συναισθηματική εμπειρία όπου ο φίλαθλος συμμετέχει σε μια συλλογικότητα μέσω των τελετουργικών πρακτικών και εκδηλώνει πρωτόγνωρα συναισθήματα χαράς και λύπης μακριά από τα όρια που θέτει η κοινωνία. Η δεύτερη σφαίρα εμπειρίας αποτελεί την ενσυνείδητη εμπειρία κατά την οποία ο οπαδός επιλέγει την ομάδα του συνειδητά χρησιμοποιώντας ως μέτρα αξιολόγησης την νίκη ή την ήττα και το κόστος ή το όφελος. Η τρίτη σφαίρα εμπειρίας περιλαμβάνει την συμβολική εμπειρία όπου ο οπαδός αξιολογεί την οπαδική κοινότητα με

συμβολικούς όρους τοπικότητας, εθνότητας, κοινωνικής τάξης και κουλτούρας (Ben-Porat, 2010: 281-282).

Κατά τις σύγχρονες κοινωνιολογικές μελέτες οι οπαδικές ταυτότητες μετασχηματίζονται και ανακατασκευάζονται μέσα σ' ένα δυναμικό πλαίσιο κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών που συμβαίνουν σε μια κοινωνία και κατ' επέκταση στα μέλη της. Σύμφωνα με τον Hargreaves οι αθλητικές ταυτότητες είναι κοινωνικά και ιστορικά διαμορφωμένες μέσα από τον πολιτισμό και τις προσωπικές αφηγήσεις που αναδεικνύονται στην εκάστοτε οπαδική συλλογικότητα (Ζαϊμάκης, 2010: 19,21).

Στη σύγχρονη εποχή οι ταυτότητες των οπαδών σχηματίζονται σε ένα ασταθές κοινωνικό χώρο που παρεμβάλλεται από τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καθώς και την εμπορευματοποίηση και την παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία μιας νέας κατηγορίας οπαδού που είναι ο οπαδός-καταναλωτής και διακρίνεται για την ρευστή του ταυτότητα. Αξιοσημείωτο όμως είναι, πως αυτές οι αλλαγές δεν επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την συμπεριφορά ενός σημαντικού αριθμού οπαδών και κυρίως την κατηγορία των παραδοσιακών οπαδών (Ζαϊμάκης, 2015: 254).

Σε επίπεδο επιτέλεσης της οπαδικής ταυτότητας, το παιχνίδι στο γήπεδο και το παιχνίδι της κερκίδας διαμορφώνουν ένα τελετουργικό θέαμα όπου οι οπαδοί της εκάστοτε ομάδας έχουν συγκεκριμένους ρόλους και επιτελούν ορισμένες λειτουργίες (Κοταρίδης & Σιδέρης, 2013: 144). Τα μέλη κάθε οπαδικής κοινότητας λαμβάνουν μέρος με χειροκροτήματα και τραγούδια κατά τη διάρκεια του αγώνα, δημιουργούν χώρους συνάντησης εκτός γηπέδων, πραγματοποιούν ταξίδια για να παρακολουθήσουν τους αγώνες της αγαπημένης τους ομάδας, συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες του συνδέσμου, ενώ μέσα από τα σύμβολα και τις αξίες της ομάδας επενδύουν σε έννοιες που διαμορφώνουν την ύπαρξη μιας «φαντασιακής κοινότητας» (Άντερσον, 1997: 67). Ωστόσο, η σημασία που επενδύεται στα σύμβολα καταλήγει σε μια διεργασία επαναπροσδιορισμού που μπορεί να μεταβάλλεται περιλαμβάνοντας βεβαίως νέα συμβάντα τα οποία δημιουργούνται στην οπαδική φυλή (Ζαϊμάκης, 2015: 253).

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί, πως μια οπαδική κοινότητα διαρθρώνεται εσωτερικά σε υποομάδες, όπως για παράδειγμα συνέβη στην Ιταλία και στην Ισπανία όπου τμήμα των οπαδών Ultras είχαν αρχικά ταυτιστεί με τον πολιτικό ακτιβισμό και τις δραστηριότητες πολιτικών οργανώσεων. Αλλά, και στο εσωτερικό των ελληνικών συνδέσμων οι πολιτικές αντιπαραθέσεις έχουν δημιουργήσει δύο κατηγορίες οπαδών, οι οποίες είναι οι αντιφασίστες και οι εθνικιστές (Ζαϊμάκης 2017α: 9). Παράλληλα, μέσα στον ίδιο σύνδεσμο τα

μέλη αναλαμβάνουν τον ρόλο του φανατικού ή του αγνού φιλάθλου. Χαρακτηριστικό είναι, πως μέλη της ίδιας οπαδικής κοινότητας, οι οποίοι φέρουν τον ρόλο του φανατικού οπαδού επιδιώκουν ξεχωριστή και διαφορετική ταυτότητα όχι μόνο σε σχέση με τους αντίπαλους οπαδούς, αλλά και τους απλούς φιλάθλους της ομάδας τους. Επιπλέον, αρκετές φορές οι φανατικοί οπαδοί δεν ιδιοποιούνται την ταυτότητα της ομάδας που υποστηρίζουν, αλλά την ταυτότητα του συνδέσμου που ανήκουν (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 161,169).

1.4.1 Οι τυπολογίες των οπαδών

Ο Richard Giulianotti κατατάσσει τους οπαδούς σε τέσσερις κατηγορίες που είναι οι παραδοσιακοί-θερμοί, οι παραδοσιακοί-ήπιοι, οι καταναλωτές-θερμοί και οι καταναλωτές-ήπιοι. Ο Giulianotti στη συγκεκριμένη μελέτη αξιοποιεί δύο άξονες, έναν κάθετο άξονα (θερμό-ήπιο) και έναν οριζόντιο άξονα (παραδοσιακό-καταναλωτικό). Ο κάθετος άξονας αναφέρεται στο επίπεδο που σχετίζεται η κοινωνική ζωή ενός υποστηρικτή με τον σύλλογο και ο οριζόντιος άξονας δείχνει το μέγεθος της συναισθηματικής σύνδεσης με την ομάδα (Giulianotti, 2002: 30-31).

Οι παραδοσιακοί-θερμοί οπαδοί (Supporters) διακρίνονται για την μακράς διάρκειας συναισθηματική σύνδεση με την ομάδα, αλλά και την οικονομική στήριξη στην ομάδα επιδεικνύοντας μ' αυτό τον τρόπο την προσωπική τους αλληλεγγύη στον σύλλογο. Θεωρούν το σωματείο οικογένεια, ενώ στη Νότια Αμερική ονομάζουν την ομάδα «μητέρα» και τους εαυτούς τους «παιδιά» ή «γιοί» της ομάδας. Η υποστήριξή τους προς την ομάδα είναι παντοτινή, το σώμα τους καλύπτεται από τατουάζ με σύμβολα της αγαπημένης τους ομάδας και η ενδυμασία τους φέρει τα χρώματα του συλλόγου. Οι υποστηρικτές εμφανίζουν στοιχεία τοπικισμού απέναντι στον τόπο της ομάδας τους, συνήθως διατηρούν μια «τοποφιλική» σχέση προς τους βασικούς χώρους του συλλόγου και κυρίως προς το γήπεδο, ενώ πολλές φορές μπορεί να απολαμβάνουν κάποια οφέλη της κοινότητας μέσω της χρήσης των εγκαταστάσεων του συλλόγου ή των κοινωνικών δεσμεύσεων από το σωματείο. Επίσης, ορισμένοι Supporters επιδιώκουν να εμφανίσουν μεγαλύτερο «υποπολιτισμικό κεφάλαιο» για να διεκδικήσουν καλύτερη θέση στον σύλλογο έναντι άλλων υποστηρικτών τους (Giulianotti, 2002: 33-34).

Οι παραδοσιακοί-ήπιοι οπαδοί (Followers) υποστηρίζουν μια ομάδα, αλλά μπορεί όμως να ακολουθούν και συγκεκριμένους παίκτες, προπονητές ή άλλα άτομα του ποδοσφαίρου. Πολλές φορές η επικοινωνία τους με την ομάδα είναι έμμεση και γίνεται μέσω των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας. Η αλληλεγγύη που επιδεικνύουν προς την αγαπημένη τους

ομάδα μπορεί να διακρίνεται σε ήπιας μορφή αλληλεγγύης όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τις οπαδικές κοινότητες εξ αποστάσεως, αλλά και σε έντονης μορφή αλληλεγγύης όπου δημιουργούνται σχέσεις φιλίας με τους παραδοσιακούς-θερμούς υποστηρικτές της ομάδας. Σημαντικό είναι, πως οι ακόλουθοι συχνά σχετίζονται με έναν σύλλογο εξαιτίας των κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών που πρεσβεύει ο σύλλογος και όχι των αγωνιστικών επιτυχιών της ομάδας. Επιπλέον, οι Followers αποδίδουν στους χώρους των ποδοσφαιρικών γηπέδων μικρή συμβολική αξία (Giulianotti, 2002: 35-36).

Οι καταναλωτές-θερμοί οπαδοί (Fans) είναι οι σύγχρονοι οπαδοί οι οποίοι ξεχωρίζουν για την προσήλωση και την αγάπη τους τόσο στην ομάδα όσο και σε συγκεκριμένους παίκτες. Συχνά κατοικούν σε διαφορετική πόλη ή χώρα από τον έδρα του συλλόγου και από τους αγαπημένους τους ποδοσφαιριστές, ενώ συμμετέχουν ενεργά στην αγορά εμπορευμάτων ή υπηρεσιών της ομάδας. Καταναλώνουν προϊόντα και μετοχές του σωματείου, αγοράζουν αθλητικά περιοδικά, αποκτούν πρόσβαση σε συνδρομητικά αθλητικά κανάλια. Οι Fans ενδιαφέρονται για την προσωπική ζωή των ποδοσφαιριστών, συλλέγουν αυτόγραφα, τοποθετούν φωτογραφίες στον χώρο του σπιτιού τους ή της εργασίας τους με τα «πρότυπά» τους. Παράλληλα, οι ισχυροί αθλητικοί σύλλογοι αποκομίζουν πολλαπλά κέρδη με την συμμετοχή των δημοφιλών παικτών στο επιτελείο τους (Giulianotti, 2002: 37-38).

Οι καταναλωτές-ήπιοι οπαδοί φέρουν και την ονομασία νομάδες (Flaneurs). Οι περιπλανώμενοι διαθέτουν μια σύγχρονη ταυτότητα θεατών, παρακολουθούν εκπομπές αθλητικού περιεχομένου στην τηλεόραση και ενημερώνονται από το διαδίκτυο για τα αθλητικά νέα. Είναι κυρίως άνδρες με αστική καταγωγή που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν ποικίλα ποδοσφαιρικά βιώματα. Ο Flaneur δεν διαθέτει κανένα δεσμό και καμία ταύτιση με την ομάδα. Επιπλέον, θα εξαρτηθεί από τις αγωνιστικές επιτυχίες της ομάδας ή αν η ομάδα βρίσκεται στη μόδα αν ο περιπλανώμενος θα συνεχίσει να υποστηρίζει την ομάδα ή αν θα αποζητήσει άλλο σύλλογο ικανοποιώντας έτσι το ναρκισσιστικό του εγώ. Επίσης, αυτός ο σύγχρονος οπαδός είναι κοσμοπολίτης και συγχρονισμένος με το εμπορευματοποιημένο περιβάλλον των αθλητικών δρώμενων (Giulianotti, 2002: 39-40).

Στη συνέχεια, ο Giulianotti κατηγοριοποίησε τους οπαδούς σε τρεις νέες τυπολογίες, αναλύοντας τις κοινωνικές επιπτώσεις της εμπορευματοποίησης στις ταυτότητες και στην κουλτούρα των οπαδών (Ζαϊμάκης, 2017α: 15).

Η πρώτη κατηγορία οπαδών διακρίνεται τόσο για το συναισθηματικό της δέσιμο με την ομάδα όσο και για την καθημερινή ενασχόληση με τα διάφορα θέματα που αφορούν την ομάδα. Οι οπαδοί αυτοί ακολουθούν την ομάδα στα διάφορα ταξίδια εντός ή εκτός χώρας, και δεν

υποστηρίζουν την ομάδα εξαιτίας των αγωνιστικών επιτυχιών ή της δημοφιλίας της (Giulianotti, 2005: 405).

Η δεύτερη κατηγορία οπαδών φανερώνει μια εναρμόνιση με τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της εμπορευματοποίησης του ποδοσφαίρου. Συγκεκριμένα, αυτοί οι οπαδοί προμηθεύονται εισιτήρια διαρκείας καθώς και προϊόντα ή μετοχές της ομάδας, ακολουθώντας την παρότρυνση του σωματείου και προσδοκώντας κάποια στιγμή και οι ίδιοι να πάρουν μέρος στις αποφάσεις και στις προτάσεις της διοίκησης του συλλόγου (Giulianotti, 2005: 406).

Η τρίτη κατηγορία οπαδών εκδηλώνει μια αρνητική στάση απέναντι στις πρακτικές της εμπορευματοποίησης του ποδοσφαίρου. Οι οπαδοί αυτοί δίνουν έμφαση στην σπουδαιότητα του συναισθηματικού και συλλογικού δεσμού του οπαδού με την ομάδα, ενώ δεν συμφωνούν με τον τρόπο δράσης των καταναλωτών οπαδών. Ταυτόχρονα, οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι η εμπορευματοποίηση μπορεί να σαμποτάρει τις γνήσιες αξίες του ποδοσφαίρου, ενώ πολλές φορές δημιουργούν συλλογικότητες διαμαρτυρίας και αντίστασης απέναντι στο ποδοσφαιρικό κατεστημένο (Giulianotti, 2005: 406).

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί, πως στη σύγχρονη εποχή αναδύονται τρεις σημαντικές θεωρητικές αναλύσεις όσον αφορά τον αθλητικό οπαδισμό, ιδίως στο ευρωπαϊκό επαγγελματικό ποδόσφαιρο. Πρώτα απ' όλα σύμφωνα με την ανάλυση του Gary Crawford τα άτομα βασίζονται στα αθλήματα έτσι ώστε να καταφέρουν να κοινωνικοποιηθούν, να αισθανθούν ότι ανήκουν σε μια κοινότητα και να διαμορφώσουν την ταυτότητά τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα σπορ να αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα για τον άνθρωπο και να γίνονται πιο εμπορευματοποιημένα (Crawford, 2004) στο (Williams, 2013: 68-69). Η δεύτερη προσέγγιση του Anthony King αναδεικνύει τις νέες μορφές συγκρότησης της ταυτότητας οι οποίες διαμορφώνονται κυρίως μέσα από την κορυφαία ευρωπαϊκή διοργάνωση του Champions League. Κατά τον King οι φίλαθλοι των ισχυρών ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών ομάδων σχηματίζουν νέες ευρωπαϊκές ταυτότητες μέσα από τα ταξίδια τους στο εξωτερικό, είτε για να παρακολουθήσουν την αγαπημένη τους ομάδα είτε για να διακρίνουν αν η ομάδα τους εντάσσεται στους κόλπους της παγκόσμιας αγοράς και της πολιτισμικής κουλτούρας έτσι ώστε να καταφέρει να κυριαρχήσει στο παγκόσμιο ποδοσφαιρικό στερέωμα (King, 2003) στο (Williams, 2013: 70). Η τρίτη προσέγγιση του Cornell Sandvoss βασίζεται στη σύνδεση του ποδοσφαίρου με τη δορυφορική τηλεόραση προκειμένου να εξηγήσει τα καταναλωτικά χαρακτηριστικά του ποδοσφαίρου και την ασταθή συμπεριφορά των φιλάθλων. Σύμφωνα με τον Sandvoss οι μεγάλες ευρωπαϊκές ομάδες ενδιαφέρονται για την διεθνή προβολή τους μέσω της τηλεοπτικής κάλυψης των MME,

παρουσιάζουν «μεγάλους» ποδοσφαιρικούς αγώνες σε πληκτικούς χώρους όπου δεν υπάρχει σύνδεση των οπαδών τόσο με την κοινότητα όσο και τον τόπο τους και ψάχνουν νέους οπαδούς-καταναλωτές ανά την υφήλιο (Sandvoss, 2003) στο (Williams, 2013: 71-72).

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να αναφερθεί, πως στην Ελλάδα χρησιμοποιείται κυρίως η ταξινόμηση ανάμεσα στον οπαδό και στον φίλαθλο. Ο οπαδός διακρίνεται για την ισχυρή συναισθηματική σχέση με την ομάδα, ασχολείται ενεργά με διάφορα θέματα της ομάδας, ενώ πολλές φορές έρχεται και σε σύγκρουση με οπαδούς αντίπαλων ομάδων. Ο φίλαθλος συμπαθεί τον αθλητισμό, ενδιαφέρεται για συγκεκριμένους αγώνες της ομάδας του, δεν συμμετέχει στο τελετουργικό παιχνίδι της κερκίδας και δεν δημιουργεί σχέσεις αντιπαράθεσης με φιλάθλους άλλων ομάδων. Επίσης, υπάρχει και ο διαχωρισμός ανάμεσα στους φανατικούς οπαδούς και στους οργανωμένους οπαδούς. Οι φανατικοί οπαδοί ξεχωρίζουν για την προσήλωσή τους στην ομάδα και στην παρακολούθηση όλων των αγώνων της ομάδας, δίχως όμως να ενσωματώνονται σε μια συλλογικότητα. Οι οργανωμένοι οπαδοί συμμετέχουν σε συνδέσμους, οι οποίοι λειτουργούν νόμιμα ή παράνομα. Επιπρόσθετα, ο χαρακτηρισμός χούλιγκαν προς ορισμένους οπαδούς, έχει αρνητική σημασία και υιοθετείται τόσο από τα ΜΜΕ όσο και από τις αστυνομικές αρχές, ενισχύοντας το αίσθημα του ηθικού πανικού στην κοινωνία (Ζαϊμάκης, 2017α: 17).

1.5 Εμπορευματοποίηση, υπερ-εμπορευματοποίηση και παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου

Το ποδόσφαιρο αρχικά αποτέλεσε μια ενασχόληση ψυχαγωγίας της Κυριακής και ταυτίστηκε με τον ερασιτεχνισμό, την πίστη στην ομάδα και τον τόπο, ενώ στη συνέχεια το ποδόσφαιρο εξαιτίας της δημοφιλίας του μετατράπηκε σ' ένα πεδίο προβολής και διαφήμισης αθλητικών προϊόντων και υπηρεσιών από μεγάλους επιχειρηματικούς κολοσσούς. Στα τέλη του 19ου αιώνα παρατηρείται εμπορευματοποίηση του αθλήματος και στα τέλη της δεκαετίας του 1980 εκδηλώνεται υπερ-εμπορευματοποίηση και παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου. Παράλληλα, στο πλαίσιο της ύστερης νεωτερικότητας και μέσα από την διαδικασία της τοπικοπαγκοσμιοποίησης, οι σύγχρονοι τοπικοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι αναδημιουργούν τις ταυτότητές τους (Ζαϊμάκης 2013: 27-28).

1.5.1 Εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου

Μετά τη δεκαετία του 1950 το διεθνές ποδόσφαιρο εμφάνισε μεγάλη εξέλιξη και πρόοδο. Παράλληλα, η ανάπτυξη του ποδοσφαίρου στην Ευρώπη διευκολύνθηκε μέσα από ένα κλίμα σύμπραξης των Ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίες είχαν ως απώτερο σκοπό την οικονομική και κοινωνική ανασύνταξή τους. Το 1954 ιδρύθηκε η UEFA (Union of European Football Associations) η οποία ήταν η Ένωση Ευρωπαϊκών Ποδοσφαιρικών Ομοσπονδιών. Η πρώτη διοργάνωση του ευρωπαϊκού κυπέλλου πρωταθλητριών ομάδων διεξήχθη την αγωνιστική περίοδο 1955-56 με τη συμμετοχή 15 κρατών, χωρίς όμως την παρουσία της Αγγλίας, η οποία αντιμετώπιζε με καχυποψία την προσπάθεια των Ευρωπαϊκών κρατών να επικρατήσουν σε ένα πεδίο στο οποίο οι Άγγλοι είχαν κυρίαρχη θέση. Επίσης, την ίδια χρονική περίοδο διοργανώθηκε το Κύπελλο Διεθνών Εκθέσεων, το οποίο από το 1971-2009 διεξαγόταν με την ονομασία κύπελλο UEFA, ενώ από την περίοδο 2009-10 φέρει την σημερινή του μορφή που είναι UEFA Europa League (Ζαϊμάκης, 2013 : 32-33).

Σύμφωνα με τον Ian Taylor κατά το χρονικό διάστημα των δεκαετιών 1960 και 1970 στην Αγγλία, εκδηλώνεται αλλαγή στο περιεχόμενο της συλλογικής έκφρασης των οπαδικών κοινοτήτων. Τα ποδοσφαιρικά σωματεία προσπαθούν να συσχετίσουν το ποδόσφαιρο με την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και να δελεάσουν φιλάθλους από τα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα, αυξάνοντας μ' αυτό τον τρόπο το ποδοσφαιρικό και καταναλωτικό τους κοινό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες των οπαδικών κοινοτήτων να αρχίζουν σιγά σιγά να παραγκωνίζονται και να δίνουν τη θέση τους σε πιο καταναλωτικά οπαδικά πρότυπα (Ζαϊμάκης, 2013 : 33-34).

Αρχικά, τα ΜΜΕ σε έντυπη μορφή όπως ήταν οι εφημερίδες και τα περιοδικά συνέβαλαν σε σημαντικό βαθμό στην ανάπτυξη και στην εξάπλωση του ποδοσφαίρου. Χαρακτηριστικό είναι ότι την δεκαετία του 1880 στη Μεγάλη Βρετανία οι αθλητικές σελίδες των εφημερίδων παρείχαν στο ποδόσφαιρο μια διεθνή διάδοση και μια πολιτισμική επικύρωση. Στη συνέχεια όμως κυκλοφορούν και οπαδικά έντυπα τα οποία ενημερώνουν τους οπαδούς για την πορεία της ομάδας τους, ενώ συχνά περιλαμβάνουν στις σελίδες τους και διαφημίσεις αθλητικών προϊόντων και υπηρεσιών (Σπύρος, 2017β: 1-3).

Η τηλεόραση διαδραμάτισε και συνεχίζει να έχει σπουδαίο ρόλο στην εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου. Η τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων έδωσε την ευκαιρία σε ένα πολύ μεγάλο αριθμό ατόμων να παρακολουθεί ποδοσφαιρικούς αγώνες από όλα τα πλάτη και μήκη της γης, αλλά και να ταυτιστεί εξ αποστάσεως τόσο με τις ξένες ομάδες και την κουλτούρα τους όσο

και με παίκτες-ήρωες. Ταυτόχρονα, μικρές και μεγάλες εταιρείες αθλητικού εξοπλισμού μπορούσαν να διαφημίσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους σε ένα ακόμα μεγαλύτερο αγοραστικό κοινό. Στη δεκαετία του 1970 αυξάνεται και η σύμπραξη ποδοσφαιρικών σωματείων με διεθνικές αθλητικές εταιρείες, ενώ πλέον δημοφιλείς αθλητές-σταρ του ποδοσφαίρου υπογράφουν χρυσά συμβόλαια με πολυεθνικές εταιρείες ούτως ώστε να διαφημίσουν σε όλο τον κόσμο τα προϊόντα τους. Βεβαίως, στο χορό των συμβολαίων συμμετείχε το 1975 και η UEFA, υπογράφοντας συμβόλαια συνεργασίας με πολύ μεγάλες εταιρείες για τη διαφήμιση των προϊόντων τους σε σημαντικές αθλητικές διοργανώσεις (Ζαϊμάκης, 2013 : 34-35).

1.5.2 Υπερ-εμπορευματοποίηση και παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 το ποδόσφαιρο μεταβαίνει από μια διαδικασία εμπορευματοποίησης σε μια πορεία υπερ-εμπορευματοποίησης και παγκοσμιοποίησης ως αποτέλεσμα του ανεξέλεγκτου καπιταλισμού. Ο χώρος του επαγγελματικού ποδοσφαίρου κατακλύζεται από νέες χορηγήσεις και επενδύσεις, όπως για παράδειγμα είναι τα δορυφορικά κανάλια, η συνδρομητική τηλεόραση, τα δίκτυα επικοινωνίας, το διαδίκτυο, οι διεθνείς εταιρείες αθλητικών προϊόντων και υπηρεσιών, οι επιχειρήσεις δημοσίων σχέσεων, το χρηματιστήριο αξιών (Giulianotti, 2002 : 29).

Η συνδρομητική τηλεόραση με τις αθλητικές μεταδόσεις ποδοσφαιρικών αγώνων και τις ειδικές αθλητικές εκπομπές καθώς και η μεγάλη ανάπτυξη του διαδικτύου συνέβαλαν τόσο στην ταχύτερη διάδοση πληροφοριών αθλητικών γεγονότων όσο και στην αύξηση παθητικών φιλάθλων, οι οποίοι απολαμβάνουν το αθλητικό θέαμα από το σπίτι, την εργασία ή κοντινά sports cafe τα οποία διαθέτουν γιγαντοοθόνες και ζωντανή κάλυψη των αγώνων. Το ποδοσφαιρικό εμπόρευμα μεταφέρεται και διαδίδεται από ολοένα και περισσότερα μέσα επικοινωνίας, όπως είναι ο αθλητικός τύπος, η παραδοσιακή και η συνδρομητική τηλεόραση, οι ιστοσελίδες του διαδικτύου, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα στοιχηματικά παιχνίδια (Ζαϊμάκης, 2013 : 35). Σύμφωνα με τον Vigarello το ποδόσφαιρο γίνεται κατανοητό μέσα από τον κόσμο των εικόνων του, τις αναμεταδόσεις και τους σχολιασμούς. Η οθόνη καθιερώθηκε σε τέτοιο βαθμό ώστε να εκφράζεται με τον ποδοσφαιρικό αγώνα και ταυτόχρονα αύξησε τα κέρδη και ανάγκασε το ποδοσφαιρικό παιχνίδι να προσαρμοστεί στους κανόνες της (Vigarello, 2004:147-149).

Το 1991 το κύπελλο πρωταθλητριών ομάδων Ευρώπης φέρει την ονομασία Champions League. Η UEFA αποφάσισε να αυξήσει τον αριθμό των ομάδων οι οποίες θα συμμετείχαν στην συγκεκριμένη αθλητική διοργάνωση έχοντας βεβαίως ως απώτερο σκοπό την ενδυνάμωση του σωματειακού ανταγωνισμού, την πραγματοποίηση περισσότερων παιχνιδιών καθώς και την εισαγωγή περισσότερων κερδών από σπόνσορες και τηλεοπτικά δικαιώματα στα ταμεία της. Το Champions League μεταμορφώθηκε στο σημαντικότερο ποδοσφαιρικό θεσμό παγκοσμίως, μαγνητίζοντας το ενδιαφέρον αμέτρητων τηλεθεατών κάθε χρόνο ανά την υφήλιο. Παράλληλα, εξασφάλισε την ευκαιρία σε χαρισματικούς ποδοσφαιριστές που διακρίνονταν στη χώρα τους για το ποδοσφαιρικό τους ταλέντο να υπογράψουν χρυσά συμβόλαια με καταξιωμένες ομάδες και να αποκτήσουν διεθνή αναγνώριση, ενώ στους συλλόγους παρείχε τη δυνατότητα να αυξήσουν τα κέρδη και τους φιλάθλους τους (Ζαϊμάκης, 2013 : 36-37).

Το 1991 η Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία Αγγλίας (The Football Association) γνωστή ως The FA, πιστοποίησε την αποχώρηση των κορυφαίων ποδοσφαιρικών αγγλικών συλλόγων από του υπόλοιπους συλλόγους της Αγγλίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το 1992 να δημιουργηθεί η Premier League. Η συνεργασία της Premier League με το συνδρομητικό κανάλι BSkyB συνέβαλε στη δημιουργία σύγχρονων και ασφαλών γηπέδων καθώς και στην αύξηση του αριθμού των θεατών με σωστή συμπεριφορά. Τα τελευταία χρόνια η Premier League αποτελεί το πιο κερδοφόρο εμπορικά αθλητικό ευρωπαϊκό πρωτάθλημα, με πολύ μεγάλη συμμετοχή θεατών στα αγγλικά ποδοσφαιρικά στάδια, και όπως χαρακτηριστικά υπογραμμίζουν τα στελέχη της συγκεκριμένης διοργάνωσης και με αυξανόμενη εισροή γυναικών οπαδών αλλά και οπαδών με μειονοτική καταγωγή. Στην Premier League συμμετέχουν ταλαντούχοι και δημοφιλείς παίκτες οι οποίοι με τα «κατορθώματά» τους προσελκύουν ολοένα και περισσότερους τηλεθεατές παγκοσμίως να τους παρακολουθήσουν εν ώρα αγωνιστικής δράσης. Επιπλέον, το ενδιαφέρον των κορυφαίων ομάδων της Premier League, μέσω του μάρκετινγκ και των επιτευγμάτων της εκάστοτε ομάδας, προσανατολίζεται περισσότερο σε οπαδούς-πελάτες και όχι σε οπαδούς που παρακολουθούν μόνο σε τοπικό επίπεδο την ομάδα τους και συνδέονται συναισθηματικά μ' αυτήν (Williams, 2013: 63-65).

Το 1995 η εφαρμογή της «απόφασης Μποσμάν» οδήγησε στην φιλελευθεροποίηση της μετακίνησης αθλητών στις ευρωπαϊκές χώρες, ενώ ποδοσφαιριστές από την Λατινική Αμερική και την Αφρική εισέρχονται πλέον ελεύθερα στην Ευρώπη. Κατά τον Κιτροέφ (Κιτροέφ, 2010), η απόφαση Μποσμάν βοήθησε στη μείωση της επιθετικής συμπεριφοράς σε πολλά ευρωπαϊκά γήπεδα, αύξησε την δημοφιλία του ποδοσφαίρου και ενίσχυσε τις σχέσεις των

μεγάλων συλλόγων με τους φιλάθλους. Σύμφωνα με τον Madeiro, η απόφαση Μποσμάν συνέβαλε τόσο στην εφαρμογή νέων ποδοσφαιρικών κανόνων οι οποίοι ήταν προσαρμοσμένοι στις απαιτήσεις των πιο κυρίαρχων ομάδων όσο και στην αύξηση κερδών μικρού αριθμού ισχυρών ομάδων μέσα στα πλαίσια του σύγχρονου καπιταλισμού. Παράλληλα, στα τέλη του 20ου αιώνα, παρατηρείται από τους επίσημους θεσμούς διαχείρισης του ποδοσφαίρου μια πρακτική φιλελευθεροποίησης και παγκοσμιοποίησης του αθλήματος (Ζαϊμάκης, 2013: 37-38).

Το παγκόσμιο και το ευρωπαϊκό πρωτάθλημα των εθνικών ομάδων αποτελούν πλέον τις πιο κορυφαίες ποδοσφαιρικές διοργανώσεις και αναμεταδίδονται από τα ΜΜΕ σε όλο τον πλανήτη. Ταυτόχρονα, οι θεατές ενδιαφέρονται για ειδήσεις που αφορούν την προσωπική ζωή και την καθημερινότητα των σταρ του ποδοσφαίρου και βλέπουν τους παίκτες-είδωλα ως φωτεινά παραδείγματα προσωπικής και επαγγελματικής επιτυχίας. Το σύγχρονο επαγγελματικό ποδόσφαιρο αποτελεί μια εμπορευματοποιημένη πολιτισμική «βιομηχανία» η οποία επιχορηγείται και από τους δημόσιους φορείς της εκάστοτε χώρας (Ζαϊμάκης, 2013: 39). Αξιοσημείωτο είναι, πως ο οικονομικός έλεγχος των παγκόσμιων ποδοσφαιρικών διοργανώσεων γίνεται μέσα σε ένα δίκτυο σύμπραξης διαφόρων θεσμών και οργάνωσεων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, όπου η FIFA έχει τον κυρίαρχο ρόλο της παγκόσμιας διαχείρισης του ποδοσφαίρου (Giulianotti & Robertson 2004: 547-548).

Το σύγχρονο επαγγελματικό ποδόσφαιρο μετατράπηκε σε μια τεράστια οικονομική επιχείρηση παγκοσμίως. Οι ακμαίες οικονομικά ποδοσφαιρικές ομάδες γίνονται πιο πλούσιες, ενώ οι λιγότερο ισχυρές ομάδες βρίσκονται υπό διάλυση. Το βασικό μέλημα των διοικήσεων των μεγάλων ποδοσφαιρικών εταιρειών είναι η αύξηση του αριθμού των φιλάθλων τους, η επέκταση των πολιτισμικών τους συνόρων και εξάπλωση της αγοραστικής τους δύναμης, όπως για παράδειγμα συνέβη με την Ρεάλ Μαδρίτης και τα ετήσια ταξίδια της στην Άπω Ανατολή για την αύξηση της «πελατείας» τους. Επίσης, ισχυρά ποδοσφαιρικά σωματεία προσθέτουν στη λίστα με το έμπυχο δυναμικό τους διάσημους ποδοσφαιριστές οι οποίοι προέρχονται από χώρες όπου τα ίδια τα σωματεία επιθυμούν να εισέλθουν και να εξαπλωθούν. Παράλληλα, ο έλεγχος και η οργάνωση των ατόμων που συμμετέχουν στις μεγάλες ποδοσφαιρικές ομάδες επηρεάζεται από τους κανόνες της ενίσχυσης του κέρδους (Μπογιόπουλος & Μηλάκας, 2016: 172-174).

1.5.3 Τοπικοπαγκοσμιοποίηση και οπαδικές κοινότητες στο πλαίσιο της ύστερης νεωτερικότητας

Ο αθλητισμός και κυρίως το ποδόσφαιρο, αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους φορείς της πολιτισμικής παγκοσμιοποίησης. Η πολιτισμική παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου μπορεί να αναλυθεί μέσα από την έννοια της τοπικοπαγκοσμιοποίησης (glocalization) η οποία προβάλλει την αλληλεξάρτηση των τοπικών και παγκόσμιων διαδικασιών, ενώ η οικονομική παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου μπορεί να κατανοηθεί μέσω της αντιμετώπισης των κορυφαίων συλλόγων του κόσμου ως «παγκόσμιων» διεθνικών εταιρειών (Giulianotti & Robertson 2004: 545). Στο πλαίσιο της πολιτισμικής παγκοσμιοποίησης του ποδοσφαίρου εμφανίζονται οι διαδικασίες ομογενοποίησης και ετερογενοποίησης, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τις χώρες που μοιράζονται παρόμοια συστήματα πρωταθλημάτων, αλλά ερμηνεύουν διαφορετικά το παιχνίδι (Giulianotti & Robertson 2009: 61). Η ομογενοποίηση αφορά στην αποδοχή και στην εφαρμογή από τις τοπικές κοινωνίες πολιτισμικών ενεργειών και κανονισμών που διαμορφώνονται κυρίως από τα συμφέροντα των πιο κυρίαρχων αθλητικών συλλόγων και διοικητικών θεσμών του ποδοσφαίρου σε διεθνές επίπεδο. Η ετερογενοποίηση αναφέρεται στην επαναδιαμόρφωση των δράσεων και των ταυτοτήτων των τοπικών αθλητικών συλλόγων, αναδεικνύοντας όμως περισσότερο την πολιτισμική τους ιδιομορφία (Giulianotti & Robertson 2007: 169-170). Παράλληλα, η κοινωνική κατασκευή της νοσταλγίας συνεισφέρει σε σημαντικό βαθμό στην αναγνώριση του «τοπικού» και στη διαμόρφωση μιας διεθνούς συνείδησης μέσω των μεταμοντέρνων μεθόδων μνήμης στο ποδόσφαιρο (Giulianotti & Robertson 2009: 61). Σύμφωνα με τον Nash (2000) οι φίλαθλοι εκφέρουν στον λόγο τους συμβάντα από το παρελθόν της ομάδας, προσωπικές εμπειρίες και ιστορίες παικτών-ηρώων, ισχυροποιώντας έτσι την αίσθηση της κοινότητας. Επιπλέον, στην πορεία της ετερογενοποίησης οι αθλητικοί σύλλογοι αναδημιουργούν τις ταυτότητές τους και σχηματίζουν τα οπαδικά τους σύμβολα και συνθήματα, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη δεσμών αλληλεγγύης και συλλογικής συνείδησης μεταξύ των μελών τους (Ζαϊμάκης 2013: 44).

Ως επακόλουθο της αστικοποίησης, της μετανάστευσης και της ένταξης των τοπικών κοινωνιών σε υπερ-τοπικά δίκτυα ή δια-τοπικά κοινωνικά δίκτυα παρατηρείται αποεδαφοποίηση και μη σταθερότητα των κοινωνικών σχέσεων. Η τοπικότητα διαφοροποιείται ως προς την έκταση από την υπερ-τοπικότητα, η οποία μπορεί να παραπέμπει σε μεγαλύτερες γεωγραφικές κλίμακες που είναι η περιφερειακή, η εθνική και η παγκόσμια. Η έννοια της

κοινότητας δεν παύει να υπάρχει, αλλά πολλές φορές μετατρέπεται σε μια συμβολική ή φανταστική κοινότητα. Επίσης, η έννοια των «κοινωνικών δικτύων» (Social Networks) παραπέμπει στους τρόπους με τους οποίους διαφορετικά άτομα ή κοινωνικές ομάδες αλληλεπιδρούν εξ αποστάσεως μεταξύ τους και αναπτύσσουν διαπροσωπικές σχέσεις με βάση κοινά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, αναδύονται τα «εθνοτοπία» (Ethnoscapes), τα οποία δεν συνδέονται με ένα συγκεκριμένο χώρο, αλλά περιλαμβάνουν μη σταθερούς φυσικούς, συμβολικούς ή και ψηφιακούς τόπους καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις (Σπύρος 2017α: 4-7).

Σε διεθνές επίπεδο οι κορυφαίοι σύλλογοι του εξωτερικού, όπως για παράδειγμα η Λίβερπουλ, η Ρεάλ, η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ απ-εδαφοποιούν την επικοινωνία τους και αναπτύσσουν παραρτήματα των οπαδικών κοινοτήτων τους σε άλλα κράτη, διαμορφώνοντας «αυτο-επινοημένες κοινότητες εικονικής διασποράς» σε ένα υπερτοπικό περιβάλλον. Αυτές οι «κοινότητες εικονικής διασποράς» δημιουργούνται μέσα από την παγκόσμια διασπορά εικόνων και προϊόντων και από την εθελοντική ταυτοποίηση των οπαδών με σύμβολα και πρακτικές που σχετίζονται με τα δημοφιλή σωματεία (Giulianotti & Robertson 2004: 551). Οι μεγάλοι σύλλογοι σχηματίζουν ανταγωνιστική επιτυχία και αγορές υποστηρικτών διεθνώς, ενώ ταυτόχρονα διατηρούν δυνατούς νομικούς, οικονομικούς και συμβολικούς δεσμούς με τις πόλεις τους και τους γύρω πολιτισμούς. Παράλληλα, διατηρούν μια κυρίαρχη παγκόσμια επωνυμία, η οποία εξυπηρετεί το μάρκετινγκ των προϊόντων τους και των υπηρεσιών τους, ωστόσο εντοπίζονται σημαντικές πολιτισμικές διαφορές στον τρόπο που αυτά τα χαρακτηριστικά της επωνυμίας αποκτούν τοπικό νόημα για συγκεκριμένους καταναλωτές, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τους τοπικούς φιλάθλους της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ οι οποίοι δίνουν προτεραιότητα στις συμβολικές παραδόσεις του συλλόγου τους και στους Ασιάτες οπαδούς του ίδιου συλλόγου που μπορεί να ελκύονται περισσότερο από τους δημοφιλείς παίκτες του σωματείου. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι, πως οι διαδικασίες εμπορευματοποίησης επηρεάζουν και τους πολιτισμούς παγκοσμιοποίησης, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο με κοινωνικό αποκλεισμό ορισμένες κοινότητες, όπως συμβαίνει με τη συμμετοχή των φιλάθλων γυναικών (Giulianotti & Robertson, 2004: 561-562).

Στην εποχή της ύστερης νεωτερικότητας ένα μέρος των οπαδών των ευρωπαϊκών ισχυρών συλλόγων εγκρίνει τους νέους ιδιοκτήτες-επενδυτές και την ένταξη του συλλόγου σ' ένα εμπορευματοποιημένο πλαίσιο, ενώ ταυτόχρονα ενστερνίζεται και μια κοσμοπολίτικη ταυτότητα μέσα από τα ταξίδια που πραγματοποιεί σε ευρωπαϊκές πόλεις για να παρακολουθήσει από κοντά την αγαπημένη του ομάδα. Παράλληλα, κάποιοι άλλοι φίλαθλοι

αυτών των μεγάλων ομάδων εναντιώνονται στην παρέκκλιση του σωματείου από τις παραδοσιακές του αξίες, κατευθύνονται σε μικρότερες ομάδες και συμμετέχουν σε κινήματα διαμαρτυρίας (Ζαϊμάκης, 2017β: 4).

Αδιαμφισβήτητα, τις δύο τελευταίες δεκαετίες αρκετοί από τους πλουσιότερους ανθρώπους στον κόσμο επενδύουν στους μεγαλύτερους συλλόγους του πλανήτη. Όλες οι κορυφαίες ομάδες που συμμετέχουν στην Premier League ή στο Champions League διοικούνται από ιδιοκτήτες οι οποίοι διαθέτουν αμύθητη περιουσία. Αναμφίβολα, οι νέοι ιδιοκτήτες μέσα από την επένδυσή τους σε μεγάλους συλλόγους δεν αποβλέπουν μόνο στην αύξηση του οικονομικού τους κεφαλαίου, αλλά και στην παγκόσμια προβολή και φήμη που θα ενισχύσει την δημόσια εικόνα τους (Williams, 2013: 80).

1.5.4 Διαδίκτυο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οπαδικές κοινότητες

Τα τελευταία χρόνια η μεγάλη πρόοδος του διαδικτύου συνέβαλε τόσο στην ενδυνάμωση της μεταφοράς πληροφοριών και εικόνας του παγκόσμιου επαγγελματικού ποδοσφαίρου όσο και της κατανάλωσης του αθλητικού θεάματος. Οι οπαδικές κοινότητες, κυρίως των πιο ισχυρών σωματείων ακολουθώντας τις επιταγές του ποδοσφαιρικού μάρκετινγκ, δημιουργούν νέους συνδέσμους φιλάθλων και νέα μέσα δικτύωσης όπως για παράδειγμα ιστοσελίδες οπαδών, βίντεο, φόρουμ επικοινωνίας, μπλογκ οπαδών. Σύμφωνα με την έρευνα των Rachel Mclean και David Wainwright οι οπαδοί χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να κοινοποιήσουν και να εκφράσουν τις αντιλήψεις τους για την ομάδα τους, να οργανώσουν ταξίδια, να προβάλλουν τραγούδια, συνθήματα, γκράφιτι, σύμβολα της ομάδας τους και να συμμετέχουν σε συζητήσεις τόσο αθλητικών όσο και κοινωνικών θεμάτων. Παράλληλα, την ίδια στιγμή υπάρχουν άτομα που συνδέονται με τις διοικήσεις των ποδοσφαιρικών συλλόγων εισχωρούν με δόλο στους συνδέσμους, έτσι ώστε να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των ιδιοκτητών των ποδοσφαιρικών ομάδων και ταυτόχρονα να απομακρύνουν όσους δεν συμφωνούν με τις επιλογές και τις ενέργειες της διοίκησης του εκάστοτε σωματείου (Ζαϊμάκης, 2013: 46).

Το διαδίκτυο προσφέρει την ευκαιρία σε οπαδούς να εκφράσουν τις απόψεις τους για την αγαπημένη τους ομάδα μέσα από on-line forums ή blogs. Οι φίλαθλοι μέσα από το διαδίκτυο ενημερώνονται για την πορεία της ομάδας τους, τους παίκτες, τους προπονητές, εξωτερικεύουν τις απόψεις και τις σκέψεις τους και αναπτύσσουν επαφές με άλλους φιλάθλους με τους οποίους μοιράζονται το ίδιο κοινό πάθος που είναι η αγάπη προς την ομάδα. Πολλές φορές οι οπαδοί χρησιμοποιούν τα σύμβολα μιας ομάδας στον δημόσιο λόγο τους χωρίς την επίσημη

έγκριση της ομάδας, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να τιμωρηθούν για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων. Ακόμη, αξίζει να τονιστεί, πως συχνά τα ψηφιακά συστήματα πληροφοριών ελέγχονται είτε από εταιρείες οι οποίες με τη σειρά τους προσπαθούν να δωροδοκήσουν τον λόγο των οπαδών είτε από τον κρατικό έλεγχο. (Guschwan 2016b: 352-353).

Οι οπαδοί μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα γνωστά ως Social Media όπως είναι το Facebook, το Instagram, το Twitter, το TikTok αφενός συμμετέχουν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους με μηνύματα, σχόλια, βίντεο, φωτογραφίες, likes και αφετέρου δημιουργούν διεθνείς διαδικτυακές κοινότητες οι οποίες ξεπερνούν τα τοπικά σύνορα μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο ψηφιακό περιβάλλον.

Αξιοσημείωτο είναι, πως παρόλο που η ενασχόληση με το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης απηχεί ένα μοντέρνο τρόπο διαβίωσης, υπάρχουν και κάποιοι ιστότοποι οπαδών οι οποίοι αναγνωρίζουν και αναδεικνύουν τις αξίες του τόπου και την ιστορία της ομάδας εκπληρώνοντας ταυτόχρονα τις απαιτήσεις των τοπικών και διεθνών μελών τους (Guschwan 2016b: 368-369).

Η εποχή της ύστερης νεωτερικότητας διακρίνεται τόσο για την αύξηση των «απεδαφικοποιημένων ροών επικοινωνίας» όσο και για την επέκταση και την ενίσχυση του αριθμού των παγκόσμιων οπαδών οι οποίοι μέσω της συνδρομητικής ή της δορυφορικής τηλεόρασης και του διαδικτύου παρακολουθούν σε ζωντανή μετάδοση τις αγαπημένες τους ισχυρές ευρωπαϊκές ομάδες. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιοι παραδοσιακοί φίλαθλοι οι οποίοι πιστεύουν ότι αυτές οι νέου τύπου σχέσεις οπαδών δεν βασίζονται στην συναισθηματική εμπλοκή με την ομάδα, αλλά στηρίζονται μόνο σε καταναλωτικές πρακτικές (Williams, 2013: 75-76). Σύμφωνα όμως με τον Rex Nash, πολλές φορές αυτοί οι οπαδοί εξ αποστάσεως είναι πολύ πιο αφοσιωμένοι στο παραδοσιακό σχήμα του οπαδισμού σε σχέση με ορισμένους ντόπιους οπαδούς (Nash, 2000).

Ανακεφαλαιώνοντας, ο ποδοσφαιρικός οπαδισμός είναι ένα δυναμικό φαινόμενο. Οι οπαδοί δεν αποτελούν μόνο ένα δυναμικό και αναγκαίο στοιχείο της τελετουργικής ατμόσφαιρας του ποδοσφαιρικού θεάματος, αλλά ταυτόχρονα εμφανίζονται και υπερασπιστές των παραδοσιακών αξιών και της ταυτότητας της ομάδας, συμβάλλοντας με τις πρακτικές τους στη συγκρότηση της νέας ταυτότητας της ομάδας (Ζαϊμάκης, 2017α: 1,16). Αξιοσημείωτο είναι, πως είναι τόσο μεγάλη η επιρροή και η δύναμη των οπαδών στον αγωνιστικό χώρο που καταφέρνουν να δημιουργούν νέους όρους και κανόνες στο παιχνίδι και παράλληλα να χαρακτηρίζονται ως ο «δωδέκατος παίκτης της ομάδας». Επίσης, η δυναμική του

ποδοσφαιρικού οπαδισμού φαίνεται και μέσα από τα λόγια του Εντ Γκαλεάνο, ο οποίος δήλωσε χαρακτηριστικά ότι *«ένας αγώνας χωρίς οπαδούς είναι σαν να χορεύεις χωρίς μουσική»* (Μπογιόπουλος & Μηλάκας, 2016:67-68).

Ο ποδοσφαιρικός οπαδισμός αποτελεί και ένα σύνθετο φαινόμενο. Σύμφωνα με τον Stone ο οπαδισμός συμβάλει στην ενδυνάμωση του αισθήματος του συνανήκειν σε μια συλλογικότητα και συχνά δίνει νόημα στην θρυμματισμένη ζωή των ατόμων (Stone, 2007: 175). Επιπλέον, ο οπαδισμός συνεισφέρει στην κοινωνικοποίηση των ατόμων, στην διαμόρφωση ταυτότητας, στην ταύτιση με ένα σύμβολο. Στον αντίποδα, ο ποδοσφαιρικός οπαδισμός συνδέεται με την δράση πολιτικών ομάδων, που είναι οι εθνικιστές οπαδοί οι οποίοι εκδηλώνουν στάσεις ρατσισμού, ξενοφοβίας, φασισμού, σεξισμού τόσο μέσα όσο και έξω από τα ποδοσφαιρικά στάδια, καθώς και οι αντιφά οπαδοί οι οποίοι εκφράζουν την αντίθεσή τους απέναντι στον φασισμό και στον ρατσισμό (Ζαϊμάκης, 2017α: 27).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Liverpool F.C.

Η ποδοσφαιρική ομάδα της Liverpool F.C. τον Ιούνιο του 2022 συμπλήρωσε 130 χρόνια παρουσίας στα επαγγελματικά ποδοσφαιρικά πρωταθλήματα. Ο σύλλογος διακρίνεται για την ιστορία του, την κοινωνική ταυτότητα και τις παραδοσιακές αξίες που ενστερνίζεται. Επίσης, έχει συνδεθεί με δύο από τις μεγαλύτερες τραγωδίες στον χώρο του ποδοσφαίρου που είναι οι τραγωδία του Χέιζελ το 1985 και η τραγωδία του Χίλσμπορο το 1989 (Liverpoolfc.com, 2022).

Η Λίβερπουλ (Liverpool F.C.) θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους και πιο επιτυχημένους συλλόγους παγκοσμίως και ξεχωρίζει τόσο για τους εκατοντάδες θαυμαστές της ανά την υφήλιο όσο και για τις αγωνιστικές επιτυχίες, τις πολλές διακρίσεις, τα τρόπαια. Συνολικά οι τίτλοι που έχει κερδίσει η ομάδα της Λίβερπουλ είναι: 19 Πρωταθλήματα Αγγλίας / Premier League, 8 Κύπελλα Αγγλίας (FA Cups), 9 Λιγκ Καπ Αγγλίας (League Cups), 16 Κομιούντι Σιλντ / Community Shields, 6 Κύπελλα Πρωταθλητριών Ευρώπης / UEFA Champions League, 3 Κύπελλα ΟΥΕΦΑ / UEFA Europa League, 4 Σούπερ Καπ Ευρώπης / UEFA Super Cups, 1 Παγκόσμιο Κύπελλο Συλλόγων / FIFA Club World Cup (Liverpoolfc.com, 2022).

2.1 Η ιστορία της Liverpool F.C.

Το 1884 η ποδοσφαιρική ομάδα της Έβερτον χρησιμοποίησε για πρώτη φορά ως έδρα της το γήπεδο Anfield. Η έκταση του γηπέδου ανήκε στον τότε πρόεδρο της Έβερτον Τζον Χόουλντινγκ, ο οποίος ασχολούνταν επαγγελματικά και με τον κλάδο της ζυθοποιίας. Ωστόσο, εκείνη την εποχή ορισμένα μέλη της διοίκησης της Έβερτον που υποστήριζαν την παράταξη των Φιλελευθέρων ήρθαν σε ρήξη με τον Χόουλντινγκ που ανήκε στο κόμμα των Συντηρητικών. Αφορμή αυτής της διένεξης ήταν η εμπλοκή των μελών σε ένα σωματείο που έκανε εκστρατεία ενημέρωσης κατά των αλκοολούχων ποτών, μια κίνηση όμως αντίθετη προς την επαγγελματική ενασχόληση του Χόουλντινγκ. Παράλληλα, επικρατούσε η αντίληψη ότι η αιτία της διαμάχης μεταξύ των παραγόντων της διοίκησης της Έβερτον και του Χόουλντινγκ, ήταν και η συμμετοχή του Χόουλντινγκ σε ένα διεθνές προτεσταντικό κίνημα, το οποίο βεβαίως βρισκόταν σε συνεχή αντιπαράθεση με την κυρίαρχη καθολική κοινότητα των

Ιρλανδών μεταναστών που ζούσαν τότε στην πόλη του Λίβερπουλ (Μόσχου, 2021). Τελικά, η πολιτική και ασυμφωνία για τα χρήματα κλόνισε τη σχέση του Χόουλντινγκ με τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Έβερτον. Επίσης, επήλθε διαφωνία όσον αφορά την διατήρηση του υπάρχοντος αυταρχικού ιδιοκτησιακού πλαισίου έναντι ενός πιο δημοκρατικού, μια κατάσταση η οποία απηχούσε και το κοινωνικοπολιτικό χάσμα εκείνης της περιόδου, με αποτέλεσμα το 1892 τα μέλη της Έβερτον να αποφασίσουν να μην έχουν πλέον ως έδρα τους το γήπεδο Anfield και να μετακομίσουν στο Goodison Park (Μυλωνάς, 2021).

Ο Τζον Χόουλντινγκ όμως έκρινε ότι δεν θα έπρεπε να σταματήσει να διεξάγεται ποδόσφαιρο στο γήπεδο Anfield και έτσι στις 15 Μαρτίου 1892 μαζί με τον φίλο του Μπάρκλεϊ ίδρυσαν μια νέα ομάδα στην πόλη του Λίβερπουλ, την οποία ονόμασαν Λίβερπουλ. Αξιοσημείωτο είναι να καταγραφεί, πως η επίσημη ομάδα Λίβερπουλ γιορτάζει τα γενέθλιά της κάθε χρόνο στις 3 Ιουνίου, διότι τότε παραχωρήθηκε η άδεια λειτουργίας του συλλόγου, όπως αναγράφεται σε δημόσια έγγραφα που είδαν το φως της δημοσιότητας (Σταματόπουλος, 2012). Το 1893 η Λίβερπουλ συμμετείχε πρώτη φορά στο Πρωτάθλημα Αγγλίας, ενώ το 1901 κατέκτησε την πρώτη θέση στη συγκεκριμένη διοργάνωση. Το 1906 και μετά την δεύτερη νίκη στο Πρωτάθλημα Αγγλίας, δημιουργείται το πέταλο των φανατικών οπαδών της ομάδας το οποίο έφερε την ονομασία «Spion Kop», ενώ η ονοματοδοσία του γνωστού πετάλου δόθηκε για να τιμηθούν οι στρατιώτες από το Λίβερπουλ που σκοτώθηκαν πολεμώντας σε μια μάχη στη Νότιο Αφρική (News.gr, 2019). Τα επόμενα χρόνια το Spion Kop αποτελούσε μια από τις πιο μαχητικές εξέδρες στην Αγγλία, ενώ το 1928 μετά την ανακαίνιση χωρούσε πλέον 30.000 όρθιους θεατές και περιλάμβανε μια σιδερένια οροφή η οποία ενίσχυε τις φωνές και τους ήχους των παθιασμένων οπαδών (Liverpoolfc.com, 2022).

Τη σεζόν 1953-54 η Λίβερπουλ υποβιβάστηκε στη δεύτερη κατηγορία και το 1958 στο Κύπελλο Αγγλίας ηττήθηκε από την ερασιτεχνική ομάδα Γουόρστερ Σίτι. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η διοίκηση της Λίβερπουλ το 1958 να αναθέσει την τεχνική ηγεσία της ομάδας στον Μπιλ Σάνκλι. Από τις πρώτες ενέργειες του Σάνκλι ήταν αφενός να απομακρύνει 24 παίκτες μακριά από την ομάδα και αφετέρου να δημιουργήσει έναν χώρο στο γήπεδο από αποθήκη παπουτσιών σε χώρο συζητήσεων τακτικής και σχεδιασμού το οποίο έφερε την ονομασία «Boot Room» (Βασιλείου, 2022). Ο Σάνκλι άρχισε να μεταμορφώνει την τύχη του συλλόγου και τον Νοέμβριο του 1964 αποφάσισε ότι ολόκληρη η ενδυμασία της ομάδας πρέπει να αποτελείται μόνο από το κόκκινο χρώμα ακόμα και οι κάλτσες, προκειμένου η ομάδα του να φαίνεται πιο τρομακτική απέναντι στους αντίπαλους παίκτες. Μετά από 73 χρόνια, στις 1 Μαΐου του 1965 η Λίβερπουλ κερδίζει το πρώτο Κύπελλο Αγγλίας (FA Cup) και το 1973

φέρνει ένα ακόμα τρόπαιο που είναι το Κύπελλο UEFA (Liverpoolfc.com, 2022). Τον Ιούλιο του 1974 ο Μπιλ Σάνκλι ανακοίνωσε επίσημα την παραίτησή του από την τεχνική ηγεσία, ενώ στο άκουσμα της είδησης αποχώρησης του ηγέτη τους οι «Κορίτες» εμφανίστηκαν συντετριμμένοι. Αξιοσημείωτο είναι, πως για το μεγαλειώδες έργο του Σάνκλι στον σύλλογο, τοποθετήθηκαν προς τιμήν του οι «Πύλες του Σάνκλι» και το άγαλμά του έξω από το γήπεδο Anfield (Σταματόπουλος, 2011).

Τον θρυλικό Μπιλ Σάνκλι διαδέχθηκε ο Μπομπ Πέισλι ο οποίος κατάφερε να κερδίσει 20 τρόπαια σε εννέα σεζόν και ταυτόχρονα αναγνωρίστηκε ως ένας από τους μεγαλύτερους προπονητές ποδοσφαίρου όλων των εποχών. Ο Πέισλι είχε την ικανότητα να εντοπίζει νέους παίκτες, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι κατά τη διάρκεια της θητείας του αρκετοί νεοεισερχόμενοι ποδοσφαιριστές εδραιώθηκαν στη συνέχεια ως θρύλοι του συλλόγου όπως συνέβη με τους Κένι Νταλγκλίζ, Άλαν Χάνσεν, Γκρέιαμ Σούνες, Άλαν Κένεντι, Ρόνι Γουίλαν, Ίαν Ρας, Μαρκ Λόρενσον. Η θητεία του Πέισλι ολοκληρώθηκε το 1983 και για να τον τιμήσουν δημιούργησαν μια Θύρα με το όνομά του στο γήπεδο. Στη συνέχεια, χρέη προπονητή αναλαμβάνει ο Τζο Φάγκαν ο οποίος την πρώτη σεζόν κερδίζει τρία τρόπαια (Liverpoolfc.com, 2022).

Στις 29 Μαΐου του 1985 η Λίβερπουλ και η Γιουβέντους θα αγωνίζονταν στο στάδιο Χέιζελ στις Βρυξέλλες για το Κύπελλο Πρωταθλητριών Ομάδων Ευρώπης στο ποδόσφαιρο. Ωστόσο, πριν την έναρξη του αγώνα άρχισαν επεισόδια στην εξέδρα και αυτό είχε ως αποτέλεσμα 39 οπαδοί, κυρίως οπαδοί της Γιουβέντους να χάσουν τραγικά την ζωή τους και εκατοντάδες άλλοι φίλαθλοι να τραυματιστούν (Liverpoolfc.com, 2022). Υπεύθυνοι της τραγωδίας θεωρήθηκαν οι οπαδοί της Λίβερπουλ και η τότε πρωθυπουργός της Αγγλίας Μάργκαρετ Θάτσερ σε συνεννόηση με την UEFA αποφάσισε τον αποκλεισμό των αγγλικών ομάδων για πέντε χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, ενώ η Λίβερπουλ αποκλείστηκε για έξι χρόνια. Η Θάτσερ με τις κινήσεις της και τις πρακτικές της είχε σκοπό να βλάψει την εργατική τάξη διότι όπως υποστήριζε οι χούλιγκαν προέρχονταν από την εργατική τάξη (newsbeast.gr, 2019). Επίσης, αξιοσημείωτο είναι, πως η 29η Μαΐου ορίστηκε για πάντα ως μια ημέρα επίσημης μνήμης η οποία δεν θα ξεχαστεί ποτέ από την ομάδα της Λίβερπουλ και την ομάδα της Γιουβέντους, αλλά και από την γενικότερη ποδοσφαιρική οικογένεια (Liverpoolfc.com, 2022).

Στις 15 Απριλίου του 1989 θα διεξαγόταν ποδοσφαιρικός αγώνας ανάμεσα στην ομάδα της Λίβερπουλ και στην ομάδα της Νότιγχαμ Φόρεστ στο στάδιο Χίλσμπορο στην πόλη Σέφιλντ. Οι φίλαθλοι που ήθελαν να παρακολουθήσουν τον αγώνα ήταν πάρα πολλοί και αρκετοί από

αυτούς δεν είχαν καταφέρει να μπουν στο γήπεδο λίγη ώρα πριν ξεκινήσει το παιχνίδι. Τελευταία στιγμή επιτράπηκε στους φιλάθλους της Λίβερπουλ η είσοδος στην γεμάτη από οπαδούς εξέδρα «Leppings Lane» και αυτό είχε ως αποτέλεσμα 96 οπαδοί της Λίβερπουλ να χάσουν τη ζωή τους και 776 άτομα να τραυματιστούν (ΜΗΧΑΝΗ του ΧΡΟΝΟΥ, 2022). Οι εθνικές εφημερίδες αρχικά παρουσίασαν ως υπεύθυνους της τραγωδίας τους οπαδούς της Λίβερπουλ και απέδωσαν τα αίτια στον ποδοσφαιρικό χουλιγκανισμό και στο αλκοόλ. Παράλληλα, και οι αστυνομικές αρχές στην προσπάθειά τους να καλύψουν τις ευθύνες τους για ελλιπή αστυνόμευση φόρτωσαν τις ευθύνες στους οπαδούς (Jemphrey & Berrington, 2000: 473,480). Η εφημερίδα Sun κατηγορήσε τα ίδια τα θύματα, αλλά η αλήθεια έλαμψε το 2012 όταν η Ανεξάρτητη Επιτροπή των οικογενειών αποκάλυψε διάφορες παραλείψεις που είχαν γίνει κατά τη διάρκεια της τραγωδίας. Το 2017 όμως ο σύλλογος της Λίβερπουλ ανακοίνωσε ότι δεν θα επιτρέπεται πλέον η είσοδος των δημοσιογράφων της Sun στο γήπεδο Anfield και στο προπονητήριο Melwood εξαιτίας του τρόπου που κάλυψε η εφημερίδα την καταστροφή στο Χίλσμπορο (Sportscaster, 2017).

Σημαντικό είναι να καταγραφεί, πως προπονητής της Λίβερπουλ από το 1985 έως το 1991 ήταν ο Κένι Νταλγκλίσ ο οποίος διακρίθηκε τόσο για τις ποδοσφαιρικές του επιτυχίες, όσο και για την αξιοπρεπή συμπεριφορά του απέναντι στον απόηχο της τραγωδίας του Χίλσμπορο, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται από την ίδια την πόλη και τους κατοίκους της ως ένας θρύλος (Liverpoolfc.com, 2022). Αξιοσημείωτο είναι, πως από το 1992 μέχρι και σήμερα, το έμβλημα του συλλόγου έχει στο κέντρο του έναν κορμοράνο που είναι τοποθετημένος μέσα σε μια ασπίδα. Πάνω από την ασπίδα βρίσκεται μια αναπαράσταση με τις «Πύλες του Σάνκλι» καθώς και ο τίτλος του διάσημου ύμνου της Λίβερπουλ που είναι το «You'll Never Walk Alone». Αριστερά και δεξιά της ασπίδας υπάρχουν δύο πυρσοί που συμβολίζουν την τραγωδία στο Χίλσμπορο και είναι συνέχεια αναμμένοι προς τιμήν των 96 οπαδών της ομάδας που έχασαν τη ζωή τους το 1989 (Σταματόπουλος, 2012).

Η ομάδα της Λίβερπουλ το 2001 κερδίζει το Κύπελλο UEFA και το 2005 γίνεται το θαύμα και κατακτά στην Κωνσταντινούπολη το UEFA Champions League. Στις 15 Οκτωβρίου 2010 η εταιρεία New England Sports Ventures (NESV) και αργότερα γνωστή ως Fenway Sports Group ανακοίνωσε ότι ολοκλήρωσε την αγορά της ομάδας των «Reds» και παράλληλα ο ιδιοκτήτης της εταιρείας Τζον Γ. Χένρι εμφανίζεται ως ο σωτήρας της Λίβερπουλ μπροστά στα μάτια εκατομμύρια οπαδών της Λίβερπουλ σε όλο τον κόσμο. Στις 8 Οκτωβρίου 2015 ορίζεται νέος προπονητής της ομάδας ο Γερμανός Γιούργκεν Κλοπ. Τον Ιούνιο του 2019 η ομάδα κατακτά το έκτο UEFA Champions League, τον Δεκέμβριο του 2021 κερδίζει για πρώτη

φορά το FIFA Club World Cup και τον Ιούνιο του 2020 κατακτά το 19ο Πρωτάθλημα στην Premier League (Liverpoolfc.com, 2022).

Το 2016 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες αναβάθμισης που αφορούσαν την κερκίδα Main Stand, ενώ το τελευταίο διάστημα γίνονται εργασίες ανάπλασης στην κερκίδα της Anfield Road End προκειμένου να φιλοξενήσει περισσότερους φιλάθλους. Μετά την αποπεράτωση του συγκεκριμένου έργου το στάδιο Anfield θα χωράει 61.015 οπαδούς και θα αποτελεί το τέταρτο μεγαλύτερο γήπεδο στην Αγγλία, ενώ έχουν ήδη τοποθετηθεί νέο στέγαστρο και νέο υβριδικό σύστημα χλοοτάπητα (Μυλωνάς, 2022). Επίσης, η Λίβερπουλ αποφάσισε να αυξήσει τον αριθμό των σιδηροδρομικών θέσεων στο Spion Kop κατά 2.500 θέσεις και σύμφωνα με τον διευθύνοντα σύμβουλο της εταιρείας Andy Hughes η επέκταση αυτή θα συμβάλει στην μεγαλύτερη ασφάλεια και υγεία των παρευρισκόμενων οπαδών (Σταματάκης, 2022).

2.2 Η κοινωνική ταυτότητα της Liverpool F.C.

Η Λίβερπουλ θεωρείται ένας σοσιαλιστικός σύλλογος ο οποίος έχει τις ρίζες του από την εργατική τάξη της πόλης. Ο Μπιλ Σάνκλι ήταν ο ριζοσπάστης προπονητής που από το 1958 έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία της ιστορίας της ομάδας της Λίβερπουλ. Ο Σάνκλι είχε εργαστεί από 14 ετών στην εξόρυξη κάρβουνου και εφάρμοσε τις σοσιαλιστικές του απόψεις στο ποδόσφαιρο. «Ο Σοσιαλισμός στον οποίο πιστεύω σημαίνει, όλοι να εργάζονται για τον ίδιο στόχο και όλοι να έχουν μερίδιο στην ανταμοιβή» υποστήριζε ο ίδιος και τα λόγια του έγιναν έμβλημα αγώνα, κυρίως στη δεκαετία του 1980 όταν η πολιτική της Θάτσερ προξένησε μπράζ ιδιωτικοποιήσεων και απολύσεων στην πόλη. Μέσα από την έννοια του σοσιαλισμού ο Σάνκλι προσπάθησε να αναδείξει την σημασία της αλληλοβοήθειας και της ανιδιοτέλειας που πρέπει να υπάρχει τόσο ανάμεσα στα μέλη του συλλόγου όσο και ευρύτερα στην πόλη. Ο Σάνκλι θεώρησε ότι η Λίβερπουλ σημαίνει κάτι περισσότερο από μια νίκη ή μια ήττα και αυτό βεβαίως αντικατοπτρίζεται μέσα από το γνωστό motto «This means more» που χρησιμοποιεί η Λίβερπουλ και τραγουδούν συνέχεια οι φίλαθλοι στις εξέδρες (Θοδωρής, 2020). Ο Μπιλ Σάνκλι συνδέθηκε με τους οπαδούς, επικοινωνούσε μαζί τους με επιστολές, τους βοηθούσε σε επίπεδο εργατικών συνδικάτων, ενώ πριν από την έναρξη του εκάστοτε αγώνα παρουσίαζε δημόσια στους φιλάθλους την τακτική που θα ακολουθούσε (Χαλιδιά, 2020). Αξίζει να τονιστεί, πως πολιτικά πιστός με τις απόψεις του θρυλικού Σάνκλι, το ήθος και την ιστορία της ομάδας είναι και ο τωρινός κορυφαίος προπονητής του συλλόγου Γιούργκεν Κλοπ (Μαλτεζάκης, 2018). Επίσης, σήμερα ο σύλλογος της Λίβερπουλ μπορεί να λειτουργεί μέσα

σε ένα υπερ-εμπορευματοποιημένο πλαίσιο, αλλά μένει πιστός στην ιστορία του, στις παραδοσιακές αξίες του, στην ταυτότητά του και ταυτόχρονα αναγνωρίζει τους ήρωες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση αυτής της ταυτότητας, με αντιπροσωπευτικότερο ήρωα τον Μπιλ Σάνκλι (Θοδωρής, 2020).

Σ' αυτό το σημείο σημαντικό είναι να καταγραφεί και η πράξη αλληλεγγύης του παίκτη της Λίβερπουλ Ρόμπι Φάουλερ προς τους απολυμένους λιμενεργάτες της πόλης του Λίβερπουλ, τον Μάρτιο του 1997 στο γήπεδο Anfield, όπου η Λίβερπουλ υποδεχόταν την Μπραν για το Κύπελλο Κυπελλούχων. Συγκεκριμένα, ο Φάουλερ μετά από ένα επιτυχημένο γκολ και κατά τη διάρκεια του πανηγυρισμού του σήκωσε την μπλούζα για να δείξει το μήνυμα της φανέλας του η οποία έγραφε: «Υποστήριξη στους 500 απολυμένους λιμενεργάτες» (Σταματόπουλος, 2012). Επίσης, χαρακτηριστική είναι και η δήλωση του πρώην τεχνικού της Άρσεναλ, Αρσέν Βενγκέρ σχετικά με το πνεύμα αλληλεγγύης και μαχητικότητας που διακρίνει την ομάδα της Λίβερπουλ και είναι η εξής: «Το Λίβερπουλ είναι η πόλη της μουσικής, της εργατικής τάξης και του ποδοσφαίρου. Και το είδαμε σήμερα, για παράδειγμα, ότι πάντοτε είναι ενωμένοι όλοι στην πόλη αυτή... Γι' αυτό καταφέρνουν κάθε φορά να κάνουν θαύματα» (ToBHEMA Team, 2019). Είναι φανερό λοιπόν, πως η αίσθηση της αλληλεγγύης που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στους οπαδούς, στους παίκτες, στους εκάστοτε προπονητές της ομάδας της Λίβερπουλ και γενικότερα στους πολίτες της πόλης, συνεχίζει να αποτελεί μια σταθερή παραδοσιακή αξία τόσο του συλλόγου όσο και ολόκληρης της πόλης.

Είναι γνωστό, πως το ποδόσφαιρο στη Βρετανία όπως και στο Λίβερπουλ συνδυάζεται με έναν τρόπο ζωής, ενώ το στυλ, η οργάνωση και η επιβράβευση του παιχνιδιού αντικατοπτρίζει το είδος της εκάστοτε κοινότητας (Boyle, 1995: 175). Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 στην πόλη του Λίβερπουλ εδραιώθηκε η αλληλεπίδραση μεταξύ της δημοφιλής μουσικής και του ποδοσφαίρου, ενώ ακόμη και σήμερα υπάρχουν στην πόλη διάφορες νεανικές υποκουλτούρες που συνδέονται με το ποδόσφαιρο. Η μουσική και το ποδόσφαιρο πρόσφεραν ταυτόχρονα μια ταυτότητα στην πόλη. Ίσως η μεγαλύτερη επίδραση στην ποδοσφαιρική κουλτούρα της πόλης ήταν όταν η ομάδα της Λίβερπουλ ενστερνίστηκε ως ύμνο της το τραγούδι «You'll never walk alone» και αυτό είχε ως αποτέλεσμα το εν λόγω τραγούδι να αποτελεί πλέον σύμβολο και να είναι ενσωματωμένο στις παραδόσεις του συλλόγου. Επιπλέον, μετά την καταστροφή του Χίλσμπορο το 1989 το ασεβές πνεύμα, τα τραγούδια των οπαδών στο Κορ και το τραγούδι «You'll never walk alone» συνέβαλαν στην κατασκευή μιας ευρύτερης συλλογικής αίσθησης ταυτότητας. Ταυτόχρονα, αυτή η διαδικασία επιταχύνθηκε από την γενικότερη οικονομική παρακμή και το συλλογικό αίσθημα αδικίας που αισθάνονταν

οι κάτοικοι της πόλης λόγω της μη παροχής βοήθειας της κυβέρνησης καθώς και της άδικης κάλυψης από τα ΜΜΕ. (Boyle, 1995: 85). Επίσης, το ποδόσφαιρο στην πόλη του Λίβερπουλ κατέχει σημαντική θέση στις πολιτισμικές ζωές των κατοίκων της και είναι συμβολικά σπουδαίο γιατί επηρεάζει και δίνει μορφή σε μια γκάμα ταυτοτήτων. Για πολλούς ανθρώπους αποτελεί σημαντικό στοιχείο της καθημερινότητάς τους διότι προσφέρει ενθουσιασμό, πάθος και έναν χώρο όπου εκφράζουν μια μεγαλύτερη συλλογική ταυτότητα (Boyle, 1995: 177). Παρ' όλα αυτά σύμφωνα με τον Κριστιάν Μπρομπερζέ συνήθως οι πόλεις που δείχνουν μεγάλο ζήλο για τις ομάδες τους, είναι εκείνες που έχουν υποστεί οικονομική κρίση και επιζητούν τις παλιές δόξες, όπως για παράδειγμα συμβαίνει και με την πόλη του Λίβερπουλ (Μπρομπερζέ, 2007: 20).

Τη δεκαετία του 1990 η Λίβερπουλ είχε στα σχέδιά της να επεκτείνει το γήπεδο Anfield και γι' αυτό μέσω του Δήμου προσπάθησε να εξαγοράσει τα σπίτια των ανθρώπων που κατοικούσαν στην περιοχή. Οι κάτοικοι της περιοχής αντέδρασαν όμως στα μεγαλόπνοα σχέδια του συλλόγου και αρνήθηκαν να αφήσουν τα σπίτια τους, υποστηρίζοντας ότι η Λίβερπουλ προκάλεσε την υποβάθμιση της περιοχής και ταυτόχρονα δεν ενδιαφερόταν για τους κατοίκους που ζούσαν γύρω από το στάδιο (iefimerida.gr, 2013). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στη γειτονιά του γηπέδου Anfield, αφενός να υπάρχουν άδεια σπίτια σε κακή κατάσταση, δρόμοι σκοτεινοί και εγκληματικότητα και αφετέρου κάποιοι να παραμένουν στα σπίτια τους, χωρίς να έχουν γείτονες (Putra, 2019: 54-55).

Όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης οι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής γύρω από το Λίβερπουλ γνωστοί και ως scousers, εμφάνισαν διάφορα προβλήματα κοινωνικών ανισοτήτων και βιοπορισμού τόσο επί θητείας Θάτσερ όσο και μετά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Παράλληλα, ο πληθυσμός έχει μειωθεί σημαντικά λόγω του μεγάλου ποσοστού ανεργίας και εξαθλίωσης που έχει πλήξει τους κατοίκους της Βόρειας Αγγλίας. Ενδεικτικό του μεγέθους φτώχειας της περιοχής είναι ότι πολλές φορές οι οπαδοί των ομάδων του Νότιας Αγγλίας απευθύνουν προσβλητικούς και απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς προς τους οπαδούς κυρίως της Λίβερπουλ σχετικά με το χαμηλό βιοτικό τους επίπεδο (protothema.gr, 2022).

Αξιοσημείωτο είναι, πως στο σύγχρονο Λίβερπουλ δεν υπάρχει σε μεγάλο βαθμό το ζήτημα διαχωρισμού Καθολικών και Προτεσταντών. Ο Σεχταρισμός είχε σημαντική επιρροή στην πολιτική και οικονομική ανάπτυξη της πόλης, αλλά τόσο η οικονομική όσο και η πολιτική παρακμή της πόλης αντικατέστησαν τις υπάρχουσες εσωτερικές διαιρέσεις με την δημιουργία μιας κοινής ταυτότητας σε ολόκληρη την πόλη και πλέον ίσως το σημαντικότερο πρόβλημα αυτής της πόλης να είναι το ζήτημα των φυλετικών διακρίσεων και του ρατσισμού (Boyle,

1995: 85). Ωστόσο, στο Λίβερπουλ οι Μπλε, προτεστάντες της Έβερτον, αντιπαραβάλλονται με τους Κόκκινους, καθολικούς της Λίβερπουλ (Μπρομπερζέ, 2007: 73).

Σύμφωνα με τον Skidmore (1990) τα MME τον 19ο αιώνα, αρχικά μέσω του Τύπου, συνέβαλαν στην κατασκευή και στην διατήρηση της εικόνας της Λίβερπουλ ως μιας πόλης επικίνδυνης γεμάτη με εγκλήματα. Ακολούθως, στη δεκαετία του 1960 και μέσα από τις αλλαγές στη μουσική και στη νεανική κουλτούρα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρουσίασαν το Λίβερπουλ ως μια πόλη με κοινωνική στέρηση, μαχητική πολιτική και πάθος για το ποδόσφαιρο, ενώ τα τελευταία χρόνια η εικόνα της Λίβερπουλ εμφανίζεται από τα MME αλληλένδετη με το ποδόσφαιρο (Boyle, 1995: 151).

Το 1964 το τηλεοπτικό κανάλι BBC στέλνει συνεργείο στο γήπεδο Anfield για να καλύψει τον τρόπο που συμπεριφέρονται οι φίλαθλοι στην κερκίδα Kop. Μέχρι τότε στα στάδια ακούγονταν συνθήματα και χειροκροτήματα, αλλά αυτό άλλαξε εκείνη τη σεζόν στο Anfield. Οι Kopites πριν από τον αγώνα και κατά τη διάρκεια του ημιχρόνου άκουγαν από τα μεγάφωνα του γηπέδου τα τραγούδια των Beatles και όλοι μαζί σαν μια χορωδία τραγουδούσαν τις μελωδίες του συγκροτήματος. Επίσης, χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης γιορτινής ατμόσφαιρας ήταν το βίντεο που κυκλοφόρησε το 1964 από το BBC και διατίθεται στο YouTube, όπου παρουσιάζεται η θρυλική εξέδρα Kop με χιλιάδες οπαδούς να τραγουδούν το «She Loves You» (Χαλιδιά, 2020). Βέβαια οι οπαδοί του Kop λάτρεψαν και τα τραγούδια της μπάντας των Gerry and The Pacemakers και ειδικότερα το τραγούδι «You'll never walk alone» το οποίο στη συνέχεια έγινε ο ύμνος της Λίβερπουλ. Σύμφωνα με τον Χρήστο Σωτηρακόπουλο το 1994 στο Anfield σε ένα παιχνίδι ανάμεσα στη Λίβερπουλ και στη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ κι ενώ στα πρώτα είκοσι λεπτά η Γιουνάιτεντ προηγούνταν 3-0 και η Λίβερπουλ φαινόταν ότι θα έχανε το παιχνίδι, οι οπαδοί της Λίβερπουλ άρχισαν να τραγουδούν το «You'll never walk alone» μέσα από τα βάθη της ψυχής τους σαν να προσεύχονταν για το αδύνατο να γίνει δυνατό και τότε ανετράπη το παιχνίδι και στο τέλος έγινε 3-3 χάρη στην εξέδρα των φιλάθλων της Λίβερπουλ (Σωτηρακόπουλος, 2018). Επιπρόσθετα, όταν το 2015 στον τελικό Champions League μεταξύ Μίλαν-Λίβερπουλ στην Κωνσταντινούπολη το πρώτο ημίχρονο έληξε με 3-0 υπέρ της Μίλαν, οι οπαδοί της Λίβερπουλ λίγο πριν την έναρξη του δεύτερου ημιχρόνου σήκωσαν τις σημαίες τους και τραγούδησαν το «You'll never walk alone» και τότε οι παίκτες πίστεψαν ότι δεν υπάρχει ακατόρθωτο και γύρισαν το παιχνίδι (Καίσαρης, 2020). Φαίνεται λοιπόν, ότι τόσο ο κόσμος όσο και οι παίκτες και οι προπονητές της Λίβερπουλ πιστεύουν ότι μέσα από την συλλογική προσπάθεια και την πίστη «Impossible is Nothing» δηλαδή όλα μπορούν να γίνουν.

Αξίζει να επισημανθεί, πως η αγάπη των οπαδών των «Reds» εκδηλώνεται και μέσα από τα γκράφιτι τα οποία στολίζουν τους δρόμους του Λίβερπουλ. Ταυτόχρονα, μέσα από τα χρώματα, τα σύμβολα, τον χώρο που δημιουργείται ένα οπαδικό γκράφιτι αναδεικνύονται και ερμηνεύονται στοιχεία που αφορούν την ταυτότητα της ομάδας και τον σκοπό του σχεδιαστή τους (Τσιμπογιάννη, 2013: 275). Στην πόλη του Λίβερπουλ συναρπαστικό είναι το γκράφιτι του θυρλικού αρχηγού Στίβεν Τζέραρντ ο οποίος ήταν παίκτης της ομάδας επί 17 έτη και κατά τη διάρκεια της θητείας του στην ομάδα κατέκτησε πολλά κύπελλα, ανάμεσα στα οποία ήταν το 2005 το Champions League (Κουβέλη, 2021).

2.3 Official L.F.C. Supporters Clubs

Η ποδοσφαιρική ομάδα της Λίβερπουλ έχει περισσότερα από 300 Official L.F.C Supporters Clubs (OLSCs) σε 100 χώρες σε όλο τον κόσμο. Τα OLSCs προσφέρουν μια σπουδαία υπηρεσία στους αφοσιωμένους οπαδούς της Λίβερπουλ που ζουν σε κάθε τόπο και αποτελούν ένα σημαντικό μέσο γνωριμίας με άλλους πιστούς υποστηρικτές της Λίβερπουλ οι οποίοι κατοικούν σε διάφορες χώρες του κόσμου. Κύριο χαρακτηριστικό όλων των OLSC είναι ότι συνεργάζονται και συνδέονται με την ποδοσφαιρική ομάδα της Λίβερπουλ. Ακόμη, όσοι ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν ένα επίσημα αναγνωρισμένο LFC Supporter Club στην περιοχή τους θα πρέπει να συμπληρώσουν και να αποστείλουν ηλεκτρονικά μια αίτηση επικοινωνίας προς την ομάδα και η Λίβερπουλ θα τους στείλει την σχετική απάντηση (Liverpoolfc.com, 2022). Ενδεικτικά, ορισμένες από τις προϋποθέσεις λειτουργίας των επίσημων τοπικών Supporters Clubs είναι ότι δεν πρέπει να έχουν ως σκοπό το προσωπικό οικονομικό όφελος, να διαθέτουν τον μικρότερο αριθμό μελών που είναι τα 50 μέλη από τα οποία τουλάχιστον 15 μέλη να είναι και ενεργά μέλη, να χρησιμοποιούν τα επίσημα εμβλήματα της ομάδας, να εκλέγουν την εκάστοτε διοίκηση από τα μέλη, κάθε χρόνο να κάνουν γενική συνέλευση. Επιπλέον, η Λίβερπουλ παρέχει σε κάθε Supporter Club διαφορετικά προνόμια και αυτό εξαρτάται από το επίπεδο που μπορεί να βρίσκεται το Supporter Club, δηλαδή αν το επίπεδο είναι κόκκινο ή χρυσό (Liverpoolfc.com, 2022).

2.4 Η κουλτούρα των εξ αποστάσεως οπαδών της L.F.C.

Η έρευνα των Kerr και Emery το 2011 παρουσιάζει σημαντικά στοιχεία για το γιατί και πώς οι οπαδοί υποστηρίζουν μια ποδοσφαιρική ομάδα που δεν εδρεύει στην χώρα τους. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη χρησιμοποίησε μεικτές διαδικτυακές μεθόδους και αφορούσε τους εξ αποστάσεως υποστηρικτές της Λίβερπουλ. Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από 1153 οπαδούς σε 37 χώρες οι οποίοι δεν ήταν Άγγλοι και δεν είχαν στενή σχέση με αγγλικές οικογένειες. Παράλληλα, διενεργήθηκαν 30 ημι-δομημένες διαδικτυακές συνεντεύξεις σε 8 χώρες, διάρκειας μίας ώρας με τη χρήση άμεσων μηνυμάτων και σύνδεσης σε online Chat room. Οι συμμετέχοντες παρουσίασαν αυξημένο βαθμό ταύτισης και πίστης με την ομάδα και φαίνεται ότι αποκόμισαν ψυχολογικά οφέλη από αυτή την υποστήριξη. Αδιαμφισβήτητα, για τα άτομα με υψηλό επίπεδο ταυτοποίησης, ο ρόλος του οπαδού αποτελεί σημαντικό στοιχείο ταυτότητας και γι' αυτό είναι πιο διατεθειμένοι να υποστηρίξουν την ομάδα τους, να παρακολουθήσουν αγώνες της ομάδας είτε δια ζώσης είτε από τα MME καθώς και να αγοράσουν προϊόντα της αγαπημένης τους ομάδας. Οι συμμετέχοντες οπαδοί τόνισαν ότι σημαντικό ρόλο στην ταύτισή τους με την ομάδα έχουν η κάλυψη από τα MME, το στυλ του παιχνιδιού, η παρουσία ενός συγκεκριμένου παίκτη, η επιτυχία της ομάδας, η ιστορία των επιτυχιών της ομάδας, η συμμετοχή της ομάδας στην υψηλότερη κατηγορία καθώς και η έδρα της ομάδας. Επίσης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι υποστηρικτές εξ αποστάσεως αναζητούν συνεχώς ευκαιρίες για να υποστηρίξουν την αγαπημένη τους ομάδα, ενώ σε συνεργασία με την ομάδα δημιουργούν τοπικά Supporters Clubs και επικοινωνούν μεταξύ τους τόσο κατά τη διάρκεια της ποδοσφαιρικής περιόδου όσο και το υπόλοιπο χρονικό διάστημα που δεν διενεργούνται αγώνες. Εν κατακλείδι, οι οπαδοί των γεωγραφικά απομακρυσμένων ομάδων και οι υποστηρικτές μέσω διαδικτύου φαίνεται τελικά να είναι πιο πιστοί οπαδοί και αυτό φέρει ως αποτέλεσμα την αμφισβήτηση των επικρατούντων αντιλήψεων περί μη αφοσιωμένων εξ αποστάσεως οπαδών (Kerr & Emery, 2011: 882-892). Αξιοσημείωτη είναι η μελέτη του Ludvigsen, το 2019, που διερευνά τον βαθμό αντίδρασης των Νορβηγών οπαδών της Λίβερπουλ στην παγκόσμια εξέλιξη του αγγλικού Πρωταθλήματος της Premier League καθώς και στην τάση «ξένης» ιδιοκτησίας. Ειδικότερα, στην συγκεκριμένη έρευνα η στρατηγική που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή δεδομένων ήταν η χρήση των γραπτών διαδικτυακών πινάκων μηνυμάτων διότι προσφέρει μεγάλο όγκο πληροφοριών. Με βάση τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, οι απόψεις των Νορβηγών οπαδών της Λίβερπουλ ήταν σε μεγάλο βαθμό διαιρεμένες σχετικά με την επί επτά χρόνια ιδιοκτησία

της Λίβερπουλ των Αμερικανών ιδιοκτητών της FSG. Αφενός η μικρή πλειοψηφία των υποστηρικτών εκφράζει θετική στάση και αναγνωρίζει την οικονομική διαχείριση, τις επιχειρηματικές γνώσεις και την συμπεριφορά των ιδιοκτητών και αφετέρου οι αρνητικές στάσεις των συμμετεχόντων συνδέονται με τα κίνητρα των ιδιοκτητών, τη δέσμευση και την έλλειψη αθλητικής επιτυχίας από την εξαγορά του συλλόγου. Ταυτόχρονα, ορισμένοι οπαδοί ένιωσαν απογοήτευση για την διοίκηση του συλλόγου, ενώ χαρακτήρισαν ως «μέτρια» την επένδυση των Αμερικανών ιδιοκτητών. Επίσης, φαίνεται ότι οι Νορβηγοί υποστηρικτές της Λίβερπουλ έχουν αποδεχτεί και υιοθετήσει ορισμένες αντιλήψεις από τις παραδοσιακές οπαδικές κουλτούρες είτε μέσα από τα ταξίδια τους στην πόλη του Λίβερπουλ και στο γήπεδο Anfield είτε από την επικοινωνία τους με άλλους οπαδούς μέσω διαδικτύου και Social media. Οι απόψεις και οι στάσεις τους συμβαδίζουν με την ταυτότητα και με τις αξίες του συλλόγου, ενώ όπως και οι οπαδοί της Λίβερπουλ στο Μέρσεϊσαϊντ ταυτίζονται με τον σύλλογο, επιδεικνύουν δέσμευση και επιθυμούν ο σύλλογος να διατηρήσει την ταυτότητα και τις παραδόσεις του σε μια εποχή όπου η επίδραση των «παγκόσμιων δυνάμεων» στο αγγλικό Πρωτάθλημα της Premier League είναι πολύ μεγάλη. Επιπρόσθετα, όπως παρουσιάστηκε και σε άλλες μελέτες οι διεθνικοί οπαδοί δεν ορίζουν την αυθεντικότητα με όρους εθνικότητας, κοινωνικής τάξης, γεωγραφικού υπόβαθρου και παρουσίας στο γήπεδο, αλλά με την έκφραση κοινών συναισθημάτων και καλής πορείας του συλλόγου (Ludvigsen, 2019: 872-884). Επιπρόσθετα, στην παρούσα εργασία για την καλύτερη κατανόηση των εξ αποστάσεως οπαδικών κοινοτήτων ακολουθούν το τρίτο κεφάλαιο όπου αναλύεται η μεθοδολογία της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε και το τέταρτο κεφάλαιο στο οποίο διερευνώνται οι εξ αποστάσεως οπαδικές κοινότητες μέσα από την περίπτωση του επίσημου Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki με έδρα την Θεσσαλονίκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΡΕΥΝΑ

3. Μεθοδολογία της έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται ο σκοπός της έρευνας, τίθενται τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα του μεθοδολογικού πλαισίου και παρουσιάζεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Γίνεται αναφορά στην ποιοτική μέθοδο έρευνας και στην ημιδομημένη συνέντευξη εις βάθος που χρησιμοποιήθηκαν και επισημαίνονται τα ζητήματα δεοντολογίας της έρευνας. Ακολουθώντας, μέσα από την συμμετοχική παρατήρηση της ερευνήτριας στο χώρο του Συνδέσμου συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με το πεδίο έρευνας. Επίσης, καταγράφονται τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των οπαδών που συμμετείχαν στην συνέντευξη καθώς και τα στάδια της θεματικής ανάλυσης δεδομένων.

3.1 Σκοπός της έρευνας

Στόχος της έρευνας είναι η μελέτη και η διερεύνηση της εξ αποστάσεως οπαδικής κοινότητας του Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki. Συγκεκριμένα, η εργασία σκοπεύει να διερευνήσει τη λειτουργία και τις δράσεις της οπαδικής κοινότητας, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των μελών και τους λόγους εμπλοκής σε μία εξ αποστάσεως οπαδική κοινότητα.

Αρχικά, γίνεται μια πρώτη γνωριμία με τα χαρακτηριστικά λειτουργίας του Συνδέσμου, την επικοινωνία με άλλους συνδέσμους και τις δράσεις του Συνδέσμου. Υποβάλλονται ερωτήματα για την κατανόηση της εξ αποστάσεως οπαδικής ταυτότητας, τα κίνητρα και τους λόγους υποστήριξης τόσο της ομάδας όσο και συμμετοχής στον Σύνδεσμο. Ακόμη, διερευνάται ο βαθμός εμπλοκής των οπαδών στον Σύνδεσμο, η αγορά προϊόντων της ομάδας, η συχνότητα ταξιδιών σε άλλες χώρες για να παρακολουθήσουν από κοντά την αγαπημένη τους ομάδα.

3.2 Επιλογή μεθόδου έρευνας

Η παρούσα εργασία βασίστηκε στη μέθοδο της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας, η οποία προσπαθεί να συλλέξει, να κατανοήσει και να ερμηνεύσει «ποιοτικά δεδομένα», όπως είναι συναισθήματα, σκέψεις, εμπειρίες ανθρώπων. Η ποιοτική έρευνα επιλέχθηκε από την ερευνήτρια για να ερμηνευτεί και να κατανοηθεί η εξ αποστάσεως οπαδική κοινότητα και για να δοθούν απαντήσεις σε βασικά ερωτήματα όπως είναι: «γιατί υποστηρίζετε την ομάδα της Λίβερπουλ», «πώς μάθατε για τον Σύνδεσμο» (Σπύρος, 2017β: 5-6).

Η ερευνήτρια παρατήρησε, προσπάθησε να ερμηνεύσει και να καταγράψει τόσο τα στοιχεία που εμφανίζονται στο περιβάλλον όσο και τις πληροφορίες που δέχεται από τους συμμετέχοντες και στο τέλος κατέληξε σε ένα συμπέρασμα βασιζόμενη στην προσωπική της κρίση και υποκειμενικότητα. Αξιοσημείωτο είναι, πως μέσα από το κείμενο και την ανάλυση του ερμηνεύτριας γίνεται αντιληπτή και η προσωπικότητά της (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2020: 27-28).

Στην ποιοτική έρευνα το άτομο εντάσσεται στο κέντρο της ερευνητικής εργασίας και μέσα από τον λόγο του και τα προσωπικά του βιώματα μελετάται η κοινωνική αλήθεια. Παράλληλα, η ποιοτική έρευνα αξιοποιεί την παρατήρηση αθλητικών φαινομένων ή αθλητικών υποκειμένων, φωτογραφίες, γκράφιτι, ημερολόγια από τον αθλητικό χώρο καθώς και σχόλια, βίντεο, φωτογραφίες που αναρτώνται στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Ζαϊμάκης, 2020: 16-17).

3.3 Επιλογή εργαλείου έρευνας

Το εργαλείο έρευνας που χρησιμοποιήθηκε είναι η ημιδομημένη συνέντευξη εις βάθος, η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο ερωτημάτων που έχουν οριστεί από πριν με ενδεχόμενες όμως μικρές αλλαγές ως προς το περιεχόμενο και την σειρά των ερωτήσεων και ταυτόχρονα διεισδύει σε βάθος σε ορισμένα αντικείμενα συζήτησης με συνεντευξιαζόμενους που πληρούν τις προϋποθέσεις (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 97).

Σύμφωνα με τους Χαλικιά, Λάλου και Μανωλέσου (2015) η επιτυχία μιας συνέντευξης εξαρτάται από την αλληλενέργεια μεταξύ του ατόμου που παίρνει την συνέντευξη και του υποκειμένου που συμμετέχει σ' αυτή. Κατά τον Kvale (1996) σημαντικό ρόλο σε μια συνέντευξη μπορεί να έχουν τα αρχικά λεπτά επικοινωνίας ανάμεσα στα δύο συμμετέχοντα

μέρη. Επιπλέον, κατά τον Βαβουρανάκη (1986) μεγάλη σημασία έχει η επικοινωνιακή ευχέρεια του ερευνητή έτσι ώστε να καταφέρει να δημιουργήσει μια φιλική ατμόσφαιρα (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2020: 29-30).

Η αρχική επικοινωνία με τον Σύνδεσμο Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki έγινε μέσα στον Απρίλιο μέσω ενός email που στάλθηκε από την ερευνήτρια στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Συνδέσμου όπου η ερευνήτρια αποκάλυπτε τα προσωπικά της στοιχεία, την φοιτητική της ιδιότητα, τον σκοπό της έρευνας καθώς και την επιθυμία της για συμμετοχή μελών του Συνδέσμου στην παρούσα έρευνα. Η απάντηση ήταν άμεση και θετική από τον πρόεδρο του Συνδέσμου. Στη συνέχεια και μετά από τηλεφωνική επικοινωνία με τον πρόεδρο, ακολούθησε και η πρώτη επίσκεψη της ερευνήτριας στο χώρο του Συνδέσμου.

Η ερευνήτρια μέσα από έναν απλό και σαφή λόγο παρείχε όλες τις απαραίτητες πληροφορίες στους συμμετέχοντες όσον αφορά το ερευνητικό της έργο και ταυτόχρονα τους ενημέρωσε για την διασφάλιση της ανωνυμίας των ατομικών τους χαρακτηριστικών με την χρησιμοποίηση ψευδωνύμων. Παράλληλα, η ερευνήτρια κράτησε μια ειλικρινή, αξιοπρεπή και ηθική στάση απέναντι στους συνεντευξιαζόμενους, με αποτέλεσμα οι συμμετέχοντες να εκφράσουν και να εκδηλώσουν αληθινές σκέψεις και βαθιά συναισθήματα μέσα από την καρδιά τους (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 89-91).

Η έρευνα υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του Οκτωβρίου και πραγματοποιήθηκαν 6 ημιδομημένες συνεντεύξεις εις βάθος. Για την εγγραφή των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε ψηφιακό καταγραφικό ήχου. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι, πως κανένας από τους συμμετέχοντες δεν είχε πρόβλημα με τη χρήση του μαγνητοφώνου. Η χρονική διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν από 45 λεπτά έως 1 ώρα και 10 λεπτά, ενώ χαρακτηριστικό είναι πως η συζήτηση με την ερευνήτρια συνεχίστηκε σε φιλικό πλαίσιο και μετά το τέλος της κάθε συνέντευξης. Οι δύο συνεντεύξεις διενεργήθηκαν στο χώρο του Συνδέσμου πριν και κατά τη διάρκεια αγώνα της Λίβερπουλ. Οι υπόλοιπες τέσσερις συνεντεύξεις υλοποιήθηκαν εκτός Συνδέσμου, και πιο συγκεκριμένα η τρεις πραγματοποιήθηκαν σε καφετέρια της πόλης και η μία στο χώρο εργασίας ενός συνεντευξιαζόμενου.

3.4 Συμμετοχική παρατήρηση

Στη συμμετοχική παρατήρηση ο ερευνητής είναι αναγκαίο να αναπτύξει σχέσεις αμοιβαίας έγκρισης και αξιοπιστίας με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες στο πεδίο που ερευνά. Ωστόσο, μπορεί να τραβήξει την προσοχή όλων και να του τεθούν προσωπικές ερωτήσεις ή να χάσει

την υποκειμενικότητά του και να ταυτιστεί με την ερευνώμενη ομάδα (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 110).

Στην παρούσα έρευνα η ερευνήτρια συμμετείχε ως πλήρης παρατηρητής στο χώρο του Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki, κοινοποίησε την ιδιότητά της στους παρευρισκόμενους, παρατήρησε τις συμπεριφορές τους και κατέγραψε τις δράσεις τους χωρίς όμως να συμμετέχει σε αυτές πριν και κατά τη διάρκεια του αγώνα (Ζαϊμάκης, 2020: 29).

Οι επισκέψεις της ερευνήτριας στο χώρο του Συνδέσμου ήταν τέσσερις από τις 22/10/2022 έως τις 1/11/2022. Κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων καταγράφηκαν πληροφορίες όσον αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων, την ένδυση των μελών, τον οπαδικό λόγο, την μουσική επένδυση του χώρου. Ειδικότερα, στο χώρο η πλειοψηφία ήταν άντρες, αλλά υπήρχαν και γυναίκες και παιδιά που παρακολουθούσαν τον αγώνα, ενώ οι περισσότεροι έφεραν πάνω τους κάποιο διακριτικό της ομάδας ή κρατούσαν κασκόλ με τα χρώματα και τα εμβλήματα της Λίβερπουλ. Κατά τον Μόρρις, ο βαθμός αφοσίωσης στην ομάδα φαίνεται από τα χρώματα της ομάδας που έχει κάποιος φορεμένα πάνω του (Μόρρις, 1982: 305). Παράλληλα, σύμφωνα με τους Derbaix και Decrop τα ποδοσφαιρικά προϊόντα συνδέονται με τις τέσσερις κύριες λειτουργίες της κατανάλωσης που είναι η ταυτοποίηση, η κοινωνικοποίηση, η έκφραση και η ιεροποίηση, συμβάλλοντας έτσι όχι μόνο στη συγκρότηση ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων, αλλά και στη δημιουργία ισχυρότερης αίσθησης της κοινότητας (Derbaix, Decrop, 2011: 287-288). Επίσης, στο χώρο του Συνδέσμου, πριν την έναρξη, στο ημίχρονο και στο τέλος του αγώνα ακούγονταν μουσική τόσο με τραγούδια της ομάδας όσο και διάφορα ξένα τραγούδια. Ταυτόχρονα, οι συμμετέχοντες οπαδοί συζητούσαν σε παρέες σε χαλαρή και φιλική διάθεση, ενώ στα επιτυχημένα γκολ της Λίβερπουλ ανταποκρίνονταν με χειροκροτήματα.

Η ερευνήτρια προκειμένου να προστατεύσει την ανωνυμία και την ταυτότητα των μελών προχώρησε στη λήψη φωτογραφιών χωρίς την παρουσία ατόμων στο χώρο του Συνδέσμου. Επιπλέον, μέλη του Συνδέσμου παραχώρησαν φωτογραφικό υλικό που αφορούσε ταξίδια, γιορτές, πράξεις αλληλεγγύης. Το φωτογραφικό υλικό των μελών και της ερευνήτριας παρατίθενται στο τέλος της εργασίας στο παράρτημα Β. Η διάθεση της ερευνήτριας ήταν να πραγματοποιήσει και άλλες συναντήσεις στον Σύνδεσμο, αλλά αυτό δεν κατέστη εφικτό λόγω έναρξης της διοργάνωσης του Μουντιάλ και διακοπής των πρωταθλημάτων στα οποία συμμετείχε η Λίβερπουλ. Στον παρακάτω πίνακα 1 αναφέρονται οι επισκέψεις στον σύνδεσμο στα πλαίσια της συμμετοχικής παρατήρησης.

A/A	ΗΜ/ΝΙΑ	ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΑΓΩΝΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	22/10/2022	Φόρεστ - Λίβερπουλ	1-0	50	Premier League
2	26/10/2022	Άγιαξ - Λίβερπουλ	0-3	80	Champions League
3	29/10/2022	Λίβερπουλ - Λιντς	1-2	70	Premier League
4	1/11/2022	Λίβερπουλ - Νάπολι	2-0	60	Champions League

Πίνακας 1. Επισκέψεις στον Σύνδεσμο

3.5 Δείγμα έρευνας

Η στρατηγική της δειγματοληψίας που εφαρμόστηκε ήταν η σκόπιμη δειγματοληψία (purposeful sampling) μέσω της οποίας ο ερευνητής ξεχωρίζει εσκεμμένα το δείγμα του έτσι ώστε να ικανοποιούνται με την πιο επαρκή μέθοδο οι στόχοι και οι ερωτήσεις της έρευνάς του (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 81). Ζητήθηκε να είναι μέλη του Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki, κάποιοι να είναι ενεργά μέλη και αν είναι εφικτό και ιδρυτικά μέλη του Συλλόγου. Επίσης, σημαντικό είναι να καταγραφεί, πως ο προσανατολισμός της ερευνήτριας ήταν αρχικά να διαθέτει μεγαλύτερο δείγμα συνεντευξιαζόμενων, αλλά δεν υπήρξε άμεση ανταπόκριση και ενδιαφέρον από άλλα μέλη της κοινότητας για να συμμετέχουν στο ερευνητικό της έργο. Ωστόσο, ένα μεγαλύτερο δείγμα μπορεί να μην ήταν διαχειρίσιμο λόγω των αυστηρά καθορισμένων χρονικών περιθωρίων παράδοσης της εργασίας.

Σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη (2008) στην ποιοτική έρευνα δεν υφίστανται αριθμητικά όρια και καθορισμένοι κανονισμοί ως προς την έκταση του δείγματος. Κατά τον Μαντζούκα (2007)

ένα μεγάλο δείγμα μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο σε περίπτωση που ο σκοπός του ερευνητή είναι η προβολή κάποιων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών καθώς και η μη επιφανειακή και η πιο ουσιαστική κατανόηση των βιωμάτων. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Mason (2009) ένα μεγάλο δείγμα προϋποθέτει από τον ερευνητή να διαθέτει και τον ανάλογο χρόνο (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 85).

3.6 Κοινωνικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιαζόμενων

Στην έρευνα έλαβαν μέρος 6 άτομα, οι οποίοι ήταν όλοι άντρες, κάτοικοι Θεσσαλονίκης και μέλη του Συνδέσμου, ενώ προς εξασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων χρησιμοποιήθηκαν τα αρχικά γράμματα των ονομάτων τους. Η ερευνήτρια προσπάθησε στο δείγμα της να συμμετέχουν και μέλη γυναίκες, αλλά τελικά αυτό δεν κατέστη εφικτό.

Ο πρώτος συνεντευξιαζόμενος ονομάζεται Σ.Σ., είναι 39 ετών, κάτοχος μεταπτυχιακού και εργάζεται ως ελεύθερος επαγγελματίας. Είναι μέλος στον Σύνδεσμο από 14 χρονών και από το 2012 έως και σήμερα διατελεί χρέη προέδρου στον Σύνδεσμο με μεγάλη επιτυχία και υποστήριξη από τα μέλη του Συνδέσμου.

Ο δεύτερος συνεντευξιαζόμενος ονομάζεται Α.Μ., είναι 55 ετών, έχει διδακτορικό, εργάζεται ως προγραμματιστής και είναι μέλος στον Σύνδεσμο από το 2014. Είναι εκλεγμένο μέλος και υπεύθυνος της Ιστοσελίδας του Συνδέσμου. Συμμετέχει στη 10μελή ομάδα του Συνδέσμου που είναι υπεύθυνη για πράξεις αλληλεγγύης και ασχολείται κυρίως με θέματα αιμοδοσίας της ομάδας.

Ο τρίτος συμμετέχων λέγεται Ν.Γ., είναι 24 χρονών, τελειόφοιτος Α.Ε.Ι., εργάζεται ως δημοσιογράφος και αναλυτής ποδοσφαίρου και είναι μέλος από το 2014. Έχει ενεργή συμμετοχή στην 10μελή ομάδα εργασίας που ασχολείται με τα κοινωνικά ζητήματα. Επιπλέον, οργανώνει ραδιοφωνικές εκπομπές στο Radio Live του site του Συνδέσμου και συμμετέχει ενεργά με κάποια άλλα μέλη στα Social media του Συνδέσμου.

Ο τέταρτος συνεντευξιαζόμενος ονομάζεται Κ.Κ., είναι 28 ετών, έχει τελειώσει Ι.Ε.Κ., εργάζεται ως φυσικοθεραπευτής. Είναι μέλος στον Σύνδεσμο από το 2010 καθώς και μέλος στον Σύνδεσμο της Λίβερπουλ στην Αγγλία. Είναι υπεύθυνος της ομάδας ποδοσφαίρου του Συνδέσμου που συμμετέχει στο πρωτάθλημα ποδοσφαίρου των ξένων συνδέσμων στη Θεσσαλονίκη.

Ο πέμπτος συνεντευξιαζόμενος ονομάζεται Μ.Φ., είναι 52 ετών, τελειόφοιτος Ι.Ε.Κ. και είναι ελεύθερος επαγγελματίας. Το 1995 ανέλαβε υπεύθυνος Βορείου Ελλάδος του Συνδέσμου Φίλων της Λίβερπουλ και στη συνέχεια έγινε αντιπρόεδρος του Πανελλαδικού Συνδέσμου Φίλων της Λίβερπουλ. Ήταν ένα από τα ιδρυτικά στελέχη του Συνδέσμου και μέχρι το 2012 διετέλεσε πρόεδρος του Συνδέσμου, ενώ από το 2012 και μετά είναι επίτιμος πρόεδρος του Συνδέσμου.

Ο έκτος συμμετέχων λέγεται Δ.Ρ., είναι 50 χρονών, τελειόφοιτος Π.Α.Σ.Τ.Ε.Ρ. και εργάζεται ως ιδιωτικός υπάλληλος. Είναι ιδρυτικό μέλος του Συνδέσμου από το 1995.

3.7 Μέθοδος ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων

Για την επεξεργασία των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεματική ανάλυση (content analysis). Κατά τους Braun και Clarke (2012) *«η θεματική ανάλυση συνίσταται στη συστηματική αναγνώριση, οργάνωση και κατανόηση επαναλαμβανόμενων μοτίβων νοήματος εντός ενός συνόλου δεδομένων»*. Ο ερευνητής επικεντρώθηκε στα επαναλαμβανόμενα μέρη τα οποία έχουν σχέση με το θέμα που ερευνά, και, κυρίως, σε όσα παρέχουν πληροφορίες στα ερευνητικά της ερωτήματα. Παράλληλα, χρειάστηκε η ενεργή και δυναμική συμμετοχή της ερευνήτριας (Τσιώλης, 2018: 98).

Σύμφωνα με τον Τσιώλη η θεματική ανάλυση της ποιοτικής έρευνας περιλαμβάνει πέντε στάδια. Συγκεκριμένα, το πρώτο βήμα ήταν η μετεγγραφή των συνεντεύξεων (transcription), όπου η ερευνήτρια μετέβαλε τον ηχογραφημένο λόγο σε γραπτό κείμενο. Το δεύτερο βήμα της ερευνήτριας ήταν να μελετήσει τα γραπτά της κείμενα, να γνωρίσει καλά το υλικό της και στο τέλος να περιοριστεί μόνο σε όσα αποσπάσματα προσφέρουν την κατάλληλη πληροφόρηση επί των ερευνητικών ερωτημάτων. Το τρίτο βήμα ήταν η διαδικασία της κωδικοποίησης, όπου η ερευνήτρια αφού πρώτα κατανόησε το νόημα των δεδομένων της στη συνέχεια τους απέδωσε έναν εννοιολογικό προσδιορισμό. Το τέταρτο βήμα της ερευνήτριας ήταν η μετάβαση από το επίπεδο των κωδικών στο επίπεδο των θεμάτων, στο οποίο η σημασία των θεμάτων είναι περισσότερο γενική και μη προσδιορισμένη σε σχέση με τους κωδικούς. Το τελευταίο βήμα της ερευνήτριας ήταν να παραθέσει τα επιλεγμένα αποσπάσματα από τα γραπτά κείμενα των συνεντεύξεων (Τσιώλης, 2018: 100-122).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. Ο Σύνδεσμος Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki

4.1 Άξονας πρώτος, γνωριμία με τον Σύνδεσμο

4.1.1 Ίδρυση Συνδέσμου

Η δράση των μελών του Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki ξεκίνησε τον Μάιο του 1995, ως παράρτημα του πανελλαδικού συνδέσμου φίλων της ομάδας και το 2001 αυτονομήθηκε από τον πανελλαδικό Σύνδεσμο. Σχετικά με τους λόγους διάσπασης του Συνδέσμου από τον πανελλήνιο σύνδεσμο οι συνεντευξιαζόμενοι διευκρίνισαν ότι δεν υπήρχε θέμα διαμάχης, αλλά ότι επιθυμούσαν να κάνουν περισσότερες δράσεις για την αγαπημένη τους ομάδα. Σκοπός του Συνδέσμου είναι να ακολουθεί την ομάδα όπου μπορεί και ταυτόχρονα να διαδίδει το όνομα της Liverpool F.C. σε ολόκληρη την Ελλάδα (Ifc.gr, 2022).

Ο οπαδός Σ.Σ. δήλωσε: *«Το 1995 υπήρξε από κοινή ίδρυση με τον Σύλλογο της Αθήνας όπου τα πρώτα χρόνια συνυπήρχαν, σε κάποια στιγμή υπήρξε η διάσπαση, οπότε ξεχώρισε η Θεσσαλονίκη από την Αθήνα και είναι δύο οι Σύλλογοι. Επίσημοι είναι στην Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα».*

Ο Ν.Γ. ανέφερε: *«Ο Σύνδεσμος ξεκίνησε το 1995 πανελλαδικά με βάση την Αθήνα. Αλλά διασπάστηκαν οι βιογραφικοί πυρήνες, οπότε δημιουργήθηκε ο δικός μας Σύνδεσμος εδώ στη Θεσσαλονίκη το 1997 και το 2002 πήρε και επίσημη αναγνώριση και αυτή τη στιγμή και το παράρτημα της Θεσσαλονίκης και το παράρτημα της Αθήνας είναι επίσημα αναγνωρισμένα από την ομάδα. Στεγαζόταν στην Λαγκαδά στην αρχή, Λαγκαδά 5 αν δεν κάνω λάθος, έπειτα στη Σταυρούπολη στην οδό Καλαβρύτων 11, το μικρό Anfield έτσι το λέγαμε, ένας πολύ μικρός χώρος».*

Ο Μ.Φ. τόνισε ότι δεν υπήρχε θέμα διαμάχης με τον πανελλήνιο σύνδεσμο: «Όλα ξεκίνησαν από μια αγγελία το Μάιο του 1995 στην εφημερίδα *Sportime* όπου είχε δημοσιευτεί μια ανακοίνωση ότι ιδρύεται Σύνδεσμος Φίλων της Λίβερπουλ στην Αθήνα.. Έστειλα κατευθείαν επιστολή στην Αθήνα, ήμουν ο πρώτος από την Θεσσαλονίκη, δεθήκαμε με τα παιδιά κατευθείαν και ανέλαβα ως υπεύθυνος Βορείου Ελλάδος και σε σύντομο χρονικό διάστημα έγινα αντιπρόεδρος του Πανελλαδικού Συνδέσμου Φίλων της Λίβερπουλ. Από το 2002 και μετά ανεξαρτητοποιηθήκαμε και ο λόγος είναι ότι εμείς ξεφύγαμε πιο πολύ από τα παιδιά από την Αθήνα, είχαμε άλλη φιλοσοφία και περισσότερες δυνατότητες που αποδείχθηκε και στην πορεία. Δεν υπήρχε θέμα διαμάχης και τέτοια απλά ότι μπορούσαμε να κάνουμε πολύ περισσότερα πράγματα από αυτά που πίστευαν τα παιδιά στην Αθήνα ότι μπορούσαμε να κάνουμε».

Ο οπαδός Δ.Ρ. είπε: «Έχει κάποια χρόνια και ζαμάνια. Το 1995 είμασταν μαζί με τα παιδιά από την Αθήνα, κάποια στιγμή αποφασίσαμε να κινηθούμε μόνοι μας γιατί είδαμε ότι ήταν καλύτερα για εμάς εδώ πέρα και είμαστε πάνω από 20 χρόνια σαν Σύνδεσμος εδώ στην Θεσσαλονίκη. Περνάμε καλά».

4.1.2 Χαρακτηριστικά λειτουργίας Συνδέσμου

Τα τελευταία χρόνια και μετά από συνεχείς ανακαινίσεις, τα μέλη του Συνδέσμου διαθέτουν έναν από τους μεγαλύτερους χώρους συνδέσμων στην Ελλάδα, ένα «μικρό Anfield» όπως οι ίδιοι τον ονομάζουν που βρίσκεται στην οδό Βεροίας 4, στα Άνω Λαδάδικα, στη Θεσσαλονίκη (lfc.gr, 2022).

Ο οπαδός Ν.Γ. δήλωσε για τον χώρο που στεγάζεται ο Σύνδεσμος: «.. ήρθε εδώ το Καλοκαίρι του 2016, στο νέο χώρο 3 επιπέδων, με πάρα πολλές δυνατότητες και ήταν και ένα αίτημα πολλών χρόνων να φτάσουμε στο κέντρο για να προσελκύσουμε παραπάνω κόσμο, ευκολότερη πρόσβαση κι από εμάς που ήμασταν ήδη μέλη και έγινε πραγματικότητα». Ο οπαδός Κ.Κ. συμπλήρωσε: «.. το 2016 και μετά κάναμε το βήμα παραπάνω και κατέβηκε ο Σύνδεσμος στο κέντρο της πόλης και μαζί με τις επιτυχίες της ομάδας έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ, σε ένα τριώροφο κτίριο».

Σχετικά με την λειτουργία του Συνδέσμου ο οπαδός Σ.Σ. ανέφερε: «Ο Σύνδεσμος ανοίγει μόνο όταν παίζει η Λίβερπουλ, εκτός αν έχουμε κάποια εκδήλωση. Η διεύθυνση είναι Βεροίας 4 στα Άνω Λαδάδικα, είναι στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, πολύ κεντρικό σημείο, πολύ κοντά στην Τσιμισκή. Είναι 3 οι όροφοι και είναι διαμορφωμένος όσο πιο κοντά μπορούμε σε στύλ μιας αγγλικής παμπ να το πω έτσι, έχει 7 μεγάλες τηλεοράσεις που δείχνουν τους αγώνες και είναι

αυτό που μας ενδιαφέρει ουσιαστικά να βλέπουμε τους αγώνες παρέα όλοι μαζί υποστηρίζοντας την ομάδα μας. Έχει τα χρώματα της ομάδας και κάποιες εικόνες από την πόλη της Λίβερπουλ».

Η οργανωτική δομή του Συνδέσμου ρυθμίζεται από το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από 5 μέλη που είναι πρόεδρος, αντιπρόεδρος, ταμίας, γραμματέας και υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων (Ifc.gr, 2022). Στην ερώτηση που τέθηκε εάν υπάρχει καταστατικό στον Σύνδεσμο, όλοι οι συμμετέχοντες έδωσαν θετική απάντηση. Συγκεκριμένα, ο Σ.Σ. εξήγησε: «Ναι, υπάρχει και κάνουν εκλογές κάθε 4 έτη και είμαι ο πρόεδρος από το 2012». Ο Α.Μ. δήλωσε: «Υπάρχει καταστατικό σαν πολιτιστικός φορέας γιατί εκτός από το να βρισκόμαστε εδώ και να πανηγυρίζουμε για την ομάδα μας έχουμε εθελοντική δράση αρκετή.. ». Ο οπαδός Κ.Κ. είπε: «.. Είμαστε επίσημα αναγνωρισμένος Σύνδεσμος από την επίσημη Λίβερπουλ στην Αγγλία, υπάρχει καταστατικό, όλα τα νόμιμα έγγραφα για την παρουσία του Συνδέσμου». Ο Μ.Φ. απάντησε: «.. Από τη στιγμή που στεγαστήκαμε και θέλαμε να βγάλουμε κάποια προϊόντα, βγάλαμε καταστατικό, έχει πάνω από 20 χρόνια, βγάλαμε καταστατικό για να έχουμε ΑΦΜ, για να είμαστε νόμιμοι σε όλα, για να κόβουμε τιμολόγια. Για την ομάδα δεν χρειάζεται να έχεις καταστατικό.. ».

Για να γίνει κανείς μέλος στον Σύνδεσμο πρέπει να συμπληρώσει τη φόρμα εγγραφής μέλους και να καταθέσει 35 ευρώ στο λογαριασμό του Συνδέσμου. Η εγγραφή είναι δωρεάν για τα παιδιά κάτω των 15 ετών, ενώ για τα παιδιά από 15 έως 18 ετών η ετήσια συνδρομή είναι 5 ευρώ (Ifc.gr, 2022). Αναφορικά με το ερώτημα πώς μπορεί να γίνει κάποιος μέλος, ο οπαδός Σ.Σ. απάντησε: «Με 35 ευρώ ετησίως και μια φόρμα με τα στοιχεία του που μπορεί να τη συμπληρώσει είτε στον Σύλλογο είτε online». Ο Α.Μ. συμπλήρωσε: «.. Κοιτάμε να μας δίνουν και τα μητρώα τους γιατί θέλουμε να έχουμε έναν καθαρό Σύνδεσμο και γενικά όποιος γραφτεί τον γνωρίζουμε. Ακόμη και εκτός Θεσσαλονίκης γράφονται.. γράφονται σε εμάς για να παρακολουθούν την ομάδα και φυσικά και για να μπορούν να βρίσκουν εισιτήρια και για τους αγώνες».

Όσον αφορά τον αριθμό των μελών του Συνδέσμου, όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν ότι ο Σύνδεσμος αποτελείται από περίπου 400 μέλη. Χαρακτηριστική είναι απάντηση του Σ.Σ.: «Περίπου 400 μέλη όπου υπάρχει μια αύξηση την χρονιά που πήραμε το Champions League προ covid και μια μεγάλη πτώση στις χρονιές που υπήρχε ο covid γιατί δεν υπήρχε δυνατότητα ταξιδιών σε αγώνες στην Αγγλία». Ο οπαδός Μ.Φ. διευκρίνισε: «Από το 1995-2012 που ήμουν πρόεδρος πέρασαν γύρω στα 1.350 άτομα.. Παρόλα αυτά επειδή η φιλοσοφία ήταν μια καλή

παρέα πάνω από όλα, εμείς δεν ήμασταν Σύνδεσμος με τα ελληνικά δεδομένα γιατί αν κάναμε κάτι με τα ελληνικά δεδομένα θα χάναμε λόγω της πολύ μεγάλης εμπειρίας των ελληνικών Συνδέσμων. Θέλαμε να το παρουσιάσουμε περισσότερο σαν μια πολύ μεγάλη παρέα, αυτό εκτιμήθηκε από τον κόσμο. Αυτή τη στιγμή πιστεύω ότι είναι πάνω από 400 τα μέλη ίσως και παραπάνω και αποδεικνύει την ποιότητα που έχουμε και ως club».

Ο Σύνδεσμος έχει ως μέλη του γυναίκες και παιδιά. Σχετικά με την ερώτηση αν υπάρχουν γυναίκες και παιδιά μέλη στον Σύνδεσμο, ο Α.Μ. υποστήριξε: «Γυναίκες θεωρώ ότι μας έχουν εκπλήξει, γιατί υπάρχουν πια παρέες γυναικών που έρχονται και βλέπουν αγώνες εδώ, πρέπει να είναι σε κάθε αγώνα να πω τώρα ένα μέσο όρο είναι τουλάχιστον 8-10 γυναίκες, κορίτσια νέα.. Παιδάκια πάρα πολλά και μάλιστα τα περισσότερα έρχονται ντυμένα με την ομάδα και τραγουδάνε πολύ». Ο Κ.Κ. είπε: «Γυναίκες μέλη έχουμε και ειδικότερα τα τελευταία χρόνια βλέπουμε και στον Σύνδεσμο της παρουσία της γυναίκας πολύ παραπάνω από τα προηγούμενα χρόνια, αλλά και τα μέλη να υποστηρίζουν και να είναι και γυναίκες». Ο οπαδός Μ.Φ. συμπλήρωσε: «Ναι, πάρα πολλές γυναίκες, ανέκαθεν αυτό, από την αρχή ακόμα που ήταν κάποιες διστακτικές, αλλά σας είπα διαφέρουμε πάρα πολύ με τα υπόλοιπα club. Όλες οι γυναίκες από το 1996 που στεγαστήκαμε στον βαρδάρη στην αρχή Λαγκαδά 8 ήταν ισότιμα μέλη σε όλες τις δραστηριότητες του Συνδέσμου».

4.1.3 Επίσημη αναγνώριση και προνόμια

Το 2002 ο Σύνδεσμος αναγνωρίστηκε επίσημα από την ομάδα της Liverpool F.C. και από τότε φέρει την επίσημη ονομασία OLSC Thessaloniki Branch (lfc.gr, 2022).

Ο οπαδός Σ.Σ. εξήγησε υπό ποιες προϋποθέσεις ένας σύνδεσμος μπορεί να πάρει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ: «...Η Λίβερπουλ έχει πάνω από 300 αναγνωρισμένους συνδέσμους σ' όλο τον κόσμο, θέτει κάποια δεδομένα για να μπορείς να πάρεις αναγνώριση, δεν είναι δύσκολα, είναι και γεωγραφικά και αριθμητικά και σαν προσφορά, βλέπουν το έργο σου σαν να' ναι επίσημος αρχικά και μετά κρίνουν...».

Ο Α.Μ. συμπλήρωσε: «Υπάρχει επίσημη αναγνώριση. Μιλάμε για Official Supporters Club που για να γίνεις Official Supporters Club υπάρχει μια διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί, να αναγνωριστεί και μετά φυσικά τηρείς και κάποιες διαδικασίες που θέτει η ομάδα γιατί είσαι σε συνεχή επαφή με την ομάδα...».

Ο Μ.Φ. απάντησε: *«Εννοείται από την πρώτη στιγμή έχουμε επίσημη αναγνώριση. Και από το 2002 και μετά. Κάποια στιγμή την χάσαμε από μια χαζομάρα γιατί για να είσαι μέλος πληρώνεις στη Λίβερπουλ, πληρώναμε γύρω στα 100 ευρώ, η διαφορά της ώρας μας μπέρδεψε κάποια στιγμή και δεν προλάβαμε την τελευταία μέρα να πληρώσουμε το παράβολο και την ξαναπήραμε αμέσως μετά την μεθεπόμενη χρονιά...».*

Επίσης, ο οπαδός Ρ.Δ. θυμήθηκε: *«Ναι βέβαια. Μας αναγνώρισαν επίσημα το 2002, είχα πάει εγώ τον φάκελο πάνω στην Αγγλία».*

Αδιαμφισβήτητα, η επίσημη αναγνώριση του Συνδέσμου προσφέρει αρκετά προνόμια στα μέλη του Συνδέσμου. Οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν ότι η επίσημη αναγνώριση του Συνδέσμου από την ομάδα της Λίβερπουλ παρέχει πρόσβαση σε εισιτήρια, καλύτερες τιμές σε εισιτήρια, εκπτώσεις σε προϊόντα και υπηρεσίες της ομάδας, συμμετοχή στο ετήσιο event της ομάδας.

Ο οπαδός Σ.Σ. ανέφερε: *«Βασικό πλεονέκτημα είναι η πρόσβαση στα εισιτήρια της ομάδας που είναι το πιο σημαντικό απ' όλα γιατί είναι αυτό που ζητάει και ο κόσμος μας....».*

Ο Α.Μ. θυμήθηκε την εμπειρία του από την συμμετοχή του στο ετήσιο event της ομάδας: *«..υπάρχει ένα ετήσιο event που είναι το επίσημο dinner όπως λέγεται της ομάδας, γίνεται περίπου τον Απρίλιο δηλαδή πριν λήξει το πρωτάθλημα όπου μέλη από όλους τους Συνδέσμους δηλώνουν συμμετοχή, πηγαίνουν μέσα στο γήπεδο, εκεί που τρώνε οι παίκτες και διοργανώνεται ένα event, στο φετινό του 2022 επειδή συμμετείχα πρέπει να ήταν γύρω στα 500 άτομα από όλους τους Συνδέσμους, μας δίνουν ειδικά δώρα για τους συμμετέχοντες, αλλά το πιο σπουδαίο είναι ότι συναντάς παλαίμαχους ποδοσφαιριστές της ομάδας, αυτούς που τους έχουμε ήρωες τους συναντάς και μιλάς μαζί τους, υπάρχει τραγούδι...».*

Ο Ν.Γ. συμπλήρωσε: *«.. Και φυσικά αν δούμε και το κοινωνικό πλαίσιο το οποίο η Λίβερπουλ το έχει πολύ και οι φίλαθλοί της το έχουμε, όχι τόσο να συγκρίνουμε δράσεις ανταγωνιστικά, όσο το να σπρώξει ο Σύλλογος και ο κάθε Σύνδεσμος παγκοσμίως με τη δράση του την κοινωνική και το αποτύπωμά του στην κοινωνία, να σπρώξει κι άλλους να κάνουν αντίστοιχες κινήσεις στη δική τους κοινωνία και κοινότητα. Αυτό είναι πολύ όμορφο».*

Ο Κ.Κ. είπε: «Έχουμε καταρχάς το πιο σημαντικό ότι είμαστε επίσημα αναγνωρισμένοι από μια τόσο μεγάλη ομάδα και κατά δεύτερον ότι έχουμε άμεση πρόσβαση στα εισιτήρια, συγκεκριμένα σε κάθε ματς που παίζει η ομάδα... Έχουμε εκπαιδευτικούς κωδικούς για το eshop της ομάδας.. ».

Ο οπαδός Δ.Ρ. τόνισε: «.. το μεγαλύτερο για μένα είναι το ηθικό ότι είμαστε αναγνωρισμένος Σύνδεσμος και ακουγόμαστε σε όλο τον κόσμο».

4.1.4 Είσοδος μη μελών στο χώρο του Συνδέσμου

Ιδιαίτερο γνώρισμα όλων των μελών του Thessaloniki Branch είναι η ζεστασιά και η φιλοξενία προς όλους τους φίλους της ομάδας (Ifc.gr, 2022). Βεβαίως, αυτή η φιλόξενη συμπεριφορά των μελών διαπιστώθηκε και από την ίδια την ερευνήτρια κατά τη διάρκεια των επισκέψεων της στο χώρο του Συνδέσμου. Στην ερώτηση εάν επιτρέπεται η είσοδος στο χώρο του Συνδέσμου σε μη μέλη, όλοι οι οπαδοί απάντησαν ότι μπορούν και τα μη μέλη να εισέλθουν στο χώρο και να παρακολουθήσουν αγώνα.

Πιο συγκεκριμένα, ο οπαδός Σ.Σ εξέφρασε την εξής άποψη: «.. φυσικά είναι ανοιχτές οι πόρτες μας για ξένους τουρίστες οι οποίοι μας βρίσκουν στο ίντερνετ, που είτε έχουμε επαφές μαζί τους λόγω της ομάδας και έρχονται στη Θεσσαλονίκη διακοπές ή στην Χαλκιδική το Καλοκαίρι και θέλουν να δουν τον αγώνα παρέα μαζί μας.. ».

Ο Α.Μ. δήλωσε: «Μπορεί οποιοσδήποτε να έρθει εδώ.. έρχεται πάρα πολύς κόσμος ακόμη και περαστικοί και επειδή είμαστε και σε μια τουριστική περιοχή έχουμε πάρα πολλούς ξένους που καθώς περνούν από δω ακούν τον ύμνο ή το τραγούδι μας και μπαίνουν μέσα και κάθονται, για παράδειγμα έχουμε Άγγλους, Ιρλανδούς.. Απλώς πρέπει κάποιος που έρχεται, εμείς τον γνωρίζουμε, δηλαδή πάντα πιάνουμε κουβέντα μαζί του να δούμε τι είναι, δεν μας πειράζει να είναι και η αντίπαλη ομάδα, ίσα ίσα τους κερνάμε αυτούς, αλλά μας ενδιαφέρει να είναι στην πρόπευσα συμπεριφορά.. ».

Ο Ν.Γ. συμπλήρωσε: «Φυσικά. Και αντίπαλοι στον εκάστοτε αγώνα έρχονται που είναι και δικοί μας φίλοι.. ».

Ο Κ.Κ. διευκρίνισε: «Ναι, σαφώς δεν είναι υποχρεωτικό το να είναι κάποιος μέλος. Έρχεται κανονικά, μπορεί να πάρει κάτι να πει, να κάτσει να δει το ματς χωρίς να γίνει μέλος, είτε είναι οπαδός της ομάδας είτε είναι απλώς φίλαθλος, οι πόρτες είναι ανοιχτές για όλους».

Όσον αφορά το ερώτημα εάν υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά έγιναν υποστηρικτές της Λίβερπουλ, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έδωσε αρνητική απάντηση.

Ο οπαδός Σ.Σ. απάντησε: *«Αυτό δεν μπορώ να το ξέρω. Μπορεί είναι πολύ πιθανό. Εγώ προσωπικά έχω μια εμπειρία με ένα φίλο μου που είμαστε και κουμπάροι τώρα, παιδικό μου φίλο, ο οποίος υποστήριζε κάποια άλλη ομάδα και κάποια στιγμή ήρθε μαζί μου πριν από πολλά χρόνια σε ένα παιχνίδι και εκείνη την στιγμή που μπήκε στο γήπεδο άλλαξε και από Άρσεναλ έγινε Λίβερπουλ και από τότε είναι Λίβερπουλ».*

Ο Α.Μ. είπε: *«Όχι. Θα έλεγα ότι έχουν ήδη το μικρόβιο της Λίβερπουλ. Μπορεί να είναι και κάποια άλλη ομάδα ΠΑΟΚ.. αλλά επειδή θεωρώ και το ζώ όπως σας είπα που στηρίζω μια ομάδα την Λίβερπουλ πάντα, η Λίβερπουλ αντιπροσωπεύει και κάτι και έξω από το ποδόσφαιρο. Αντιπροσωπεύει και κάτι που είναι να παλεύεις για την φανέλα σου όποια κι αν είναι αυτή.. ».*

Ο οπαδός Ν.Γ. διατύπωσε την εξής άποψη: *«Μόνο τα μωρά που τα γράφουν οι μπαμπάδες και οι μαμάδες τους».*

Ο Κ.Κ. τόνισε: *«Νομίζω ότι ξεκίνησε αλλιώς το πράγμα. Ότι είμασταν υποστηρικτές, γνωριστήκαμε, μαθευτήκαμε και μετά γίναμε μέλη. Δηλαδή το μέλος από τη στιγμή που είσαι υποστηρικτής της ομάδας γίνεσαι αυτόματα και μέλος. Δεν χρειάζεται κάποιο τυπικό.. ».*

Ο οπαδός Μ.Φ. πρόσθεσε: *«Όχι, απλά μέσω του Συνδέσμου πάρα πολλοί αγάπησαν την Λίβερπουλ πιο πολύ από την ελληνική τους ομάδα, σε σημείο που να τους ρωτάς τι ομάδα είσαι στην Ελλάδα και να μην ασχολούνται.. ».*

4.1.5 Επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους

Χαρακτηριστικό του Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki είναι ότι διατηρεί επικοινωνία και επαφή με άλλους επίσημους συνδέσμους της Λίβερπουλ, κυρίως του εξωτερικού.

Ο οπαδός Σ.Σ. αναφέρθηκε στις καλές σχέσεις που έχουν με τους συνδέσμους του εξωτερικού: *«Φυσικά διατηρούμε με αρκετούς. Προσωπικά εγώ πιο πολύ κι άλλα παιδιά βέβαια. Έχουμε πολύ καλές σχέσεις με Βουλγαρία, Σερβία, Ρουμανία, Μάλτα, Κροατία, το Λονδίνο, που ίσως*

είμαστε πιο κοντά απ' όλα με το Λονδίνο που είναι πολύ καλοί μου φίλοι τα παιδιά που το τρέχουν.. ».

Ο Α.Μ. είπε: «Βεβαίως. Έχουμε πολύ καλές επαφές με πάρα πολλούς συνδέσμους.. εμείς έχουμε κάνει εκδρομές στη Βουλγαρία, οι Βούλγαροι είναι πολύ κοντά μας και σαν μέρος, έχουμε πάει και αντιπροσωπεία και εκεί σε δικά τους events, έχουν έρθει εκείνοι σε δικά μας events.. Εγώ είχα πάει στο Μόντρεαλ, βρήκα εκεί τους αντίστοιχους Καναδούς.. ».

Ο Ν.Γ. διευκρίνισε: «Η σχέση μας με τους Συνδέσμους του εξωτερικού είναι πολύ καλές. Εννοείται ξένων ομάδων γιατί με τις ελληνικές δεν έχουμε καμία σχέση.. Είχαμε σχεδιάσει μια διαδικασία να βρούμε ιδέες για προσέγγιση Συνδέσμων για να φτιάξουμε και ακόμα καλύτερα τις σχέσεις μας, αλλά λόγω κορωνοϊού είχαν σταματήσει κάπου αυτά και ελπίζω να συνεχιστούν κάποια στιγμή.. ».

Ο οπαδός Κ.Κ. συμπλήρωσε: «Ναι, έχουμε επαφές με κάποιους συνδέσμους. Και με Συνδέσμους στην Βουλγαρία, Κύπρο, Αγγλίας, Ινδία, Αθήνας, αλλά κυρίως έχουμε τις επαφές με τους Συνδέσμους του εξωτερικού».

Ο Μ.Φ. πρόσθεσε: «Πάντα γινόταν αυτό. Όταν ήμουν εγώ πρόεδρος δεν το κυνηγούσα ιδιαίτερα είχαμε κάποιες σχέσεις, ο Στράτος επειδή σπούδασε στο Λίβερπουλ έχει πιο πολλές επαφές, το έχουν διευρύνει.. »

Ο οπαδός Δ.Ρ. εξήγησε: «Με πάρα πολλούς ναι. Και στην Ελλάδα με τα παιδιά κάτω στην Αθήνα. Και στο εξωτερικό με πάρα πολλούς Συνδέσμους, από Ασία Αμερική, Αφρική, όπου υπάρχει Σύνδεσμος στον κόσμο πιστεύω ότι έχουμε επικοινωνία».

4.1.7 Κοινωνικές δράσεις

Είναι γνωστή η κοινωνική προσφορά και η αλληλεγγύη των μελών του OLSC Thessaloniki Branch. Τα μέλη του Συνδέσμου συμμετέχουν σε φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, αιμοδοσίες και δωρεές σε σχολεία, στο σύλλογο Ελπίδα, σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς μαραθωνίους, ακολουθώντας βεβαίως τις παραδοσιακές αξίες της ομάδας της Λίβερπουλ που είναι η αλληλεγγύη, η συλλογικότητα, η υποστήριξη προς το κοινωνικό σύνολο (lfc.gr, 2022). Και όπως χαρακτηριστικά ο Γ.Ν. διευκρίνισε: «.. Το “You’ll never walk alone” το οποίο προσπαθούμε να το κάνουμε πράξη με κοινωνική δράση και ότι άλλο προκύψει. Το “This means more” που σημαίνει ότι η στήριξη σε αυτόν τον σύλλογο σε αυτήν την οικογένεια σημαίνει περισσότερο από απλά ποδόσφαιρο».

Ο οπαδός Α.Μ., που συμμετέχει στη 10μελή ομάδα πράξεων αλληλεγγύης και είναι υπεύθυνος της αιμοδοσίας, εξήγησε: «.. Στην ομάδα όμως με τα 10 άτομα που είναι ένας πυρήνας πιο πολύ για να συζητάει και να προτείνει, γιατί όταν έρθει η ώρα του να βοηθήσουμε, βοηθάμε όλοι μαζί. Έχουμε μαζέψει τρόφιμα για φιλανθρωπικούς συλλόγους όπως η Αρωγή, Οι Φίλοι του Παιδιού, έχουμε μαζέψει χρηματικά ποσά... Στην αιμοδοσία πρέπει να δίνουμε αν θυμάμαι καλά γύρω στις 30-40 φιάλες τον χρόνο που μας ζητούν όχι απαραίτητα μέλη και γνωστοί μελών όταν έρχονται και τους λένε ότι υπάρχει πολύ μεγάλη ανάγκη. Εμείς βέβαια τους λέμε διακριτικά να το συμπληρώσουν κι αυτό μετά.. ».

Ο Γ.Ν. ανέφερε: «.. Στηρίζουμε ομάδες και συλλόγους όσο μπορούμε και κυρίως της Αρωγή Θεσσαλονίκης όπου είναι μια πρωτοβουλία εθελοντών πολιτών που βοηθάει οικογένειες με τρόφιμα. Έχουμε πολλές ιδέες, έχουμε κάνει πέρυσι *boxing day* κατά την αντιστοιχία του εθίμου όπου εργοδότες έδιναν δώρα σε κουτιά στους εργαζομένους, εμείς είχαμε κάνει εδώ με τρόφιμα και είδη ανάγκης για να τα δώσουμε στην Αρωγή και στις οικογένειες.. Αλλά συνεχώς προσπαθούμε να σκεφτόμαστε πράγματα και λίγο με ανακύκλωση, φυσικά υπάρχει και η ανταποδοτική ανακύκλωση.. ».

Ο οπαδός Κ.Κ. είναι υπεύθυνος της ομάδας ποδοσφαίρου που συμμετέχει στο πρωτάθλημα 6×6 των Συνδέσμων ξένων ομάδων στη Θεσσαλονίκη (Fan Clubs League Thessaloniki) και τόνισε: «.. Μέσω του Συνδέσμου και των δράσεων αλληλεγγύης που κάνουμε, έχει γίνει επαφή μέσω του Συνδέσμου Λίβερπουλ στη Θεσσαλονίκη και σε άλλους Συνδέσμους εδώ στην Θεσσαλονίκη που υποστηρίζουν άλλες ομάδες και κατ' επέκταση και για τον Fan Clubs League έχει γίνει επαφή, ώστε να ενημερωθούν και οι άλλοι Σύνδεσμοι και να βοηθήσουν κάποια από τα ιδρύματα και έτσι μαζί και με εμάς που είμαστε η Λίβερπουλ και βοηθάμε κάποια ιδρύματα, κάποιες οργανώσεις που έχουν πραγματικά ανάγκη.. ».

Ο Μ.Φ συμπλήρωσε: «... έχουμε βοηθήσει πολλές οικογένειες με τρόφιμα, με ρούχα, την Αρωγή που την βοηθάμε με τρόφιμα, στο Ψυχολογικό κέντρο Βορείου Ελλάδος στο Φίλυρο είχαμε πάει στα παιδάκια κασκόλ, μπλούζες, φαγητά μια τηλεόραση, έχουμε στείλει χρήματα στην Ελπίδα για τα παιδάκια για τον καρκίνο, πολλά τέτοια πράγματα που έπρεπε να τα ξέρουν τα μέλη μας , όχι παραπάνω, δεν το διαφημίζουμε».

4.2 Άξονας δεύτερος, ταυτότητα οπαδού

4.2.1 Κίνητρα υποστήριξης

Σχετικά με την ερώτηση που τέθηκε στους συνεντευξιαζόμενους από πότε υποστηρίζουν την Λίβερπουλ, όλοι οι συμμετέχοντες προς έκπληξη της ερευνήτριας απάντησαν ότι υποστηρίζουν την Λίβερπουλ από την παιδική τους ηλικία. Όσον αφορά το ερώτημα ποιο ήταν το ερέθισμα υποστήριξης την Λίβερπουλ, η πλειοψηφία των μεγαλύτερων σε ηλικία συμμετεχόντων είπαν ότι ο λόγος ήταν η τηλεόραση όπου την δεκαετία του 1980 έδειχνε αγώνες της Λίβερπουλ, ενώ οι δύο νεότεροι οπαδοί απάντησαν ότι η αιτία ήταν ο πατέρας τους που υποστήριζε την ομάδα.

Ο οπαδός Σ.Σ. επισήμανε την μεγάλη ιστορία της ομάδας και την λατρεία του για τον πρώην ποδοσφαιριστή *Mickle Owen*: «Εγώ ξεκίνησα να υποστηρίζω την Λίβερπουλ από πολύ μικρός. Δεν θυμάμαι αν ήμουν 8 ή 9 ή 10 χρονών κάπου εκεί τέλος πάντων.. άρχισα να την υποστηρίζω κυρίως για την μεγάλη ιστορία που είχε, για την αύρα που βγάζει αυτή η ομάδα και η πόλη την οποία την ανακάλυψα φυσικά λίγο μετά και για έναν ποδοσφαιριστή ο οποίος τότε σαν παιδάκι κι εγώ είχα τρέλα με το ποδόσφαιρο που μου άρεσε πάρα, πολύ τον *Mickle Owen*.. Ο μπαμπάς μου ήταν Αεκτζής καμία σχέση. Τώρα είναι και Λίβερπουλ κόλλησε από μένα».

Ο Α.Μ. θυμήθηκε: «Από το 1978, από 10 χρονών, μόνο την Λίβερπουλ υποστηρίζω δεν έχω γίνει ποτέ κάτι άλλο. Έβλεπα έναν αγώνα 10 χρονών σε τελικό, το έβλεπα σε ασπρόμαυρη τηλεόραση τότε, δεν φορούσαν κόκκινα, φορούσαν άσπρο-μαύρο ήταν η δεύτερη στολή, έπαιζαν με τους μισητούς μας αντιπάλους την Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και στη μέση του αγώνα ενώ είχαν γίνει όλες οι αλλαγές τραυματίστηκε ένας παίκτης ο οποίος έπαιζε τραυματισμένος μέχρι το τελευταίο σημείο και έδινε τα πάντα. Κι εγώ εκείνη τη στιγμή παρόλο που έχασε τον τελικό η Λίβερπουλ εγώ είπα θα γίνω Λίβερπουλ. Αυτό ήταν το ερέθισμα. Μια ήττα η οποία ήταν με ψηλά το κεφάλι γιατί πραγματικά νομίζω ότι πολλοί σαν εμένα εκείνη την ημέρα είπαν σπουδαία ομάδα».

Ο οπαδός Ν.Γ. απάντησε: «Ξεκίνησα φαντάζομαι το 2004 ή το 2005, είναι λίγο συγκεκριμένο στο μυαλό μου γιατί ο λόγος ήταν ο πατέρας μου που ήταν Λίβερπουλ, οπότε όταν εγώ φαντάζομαι αναζήτησα κάποια ομάδα στο εξωτερικό ήξερα αυτήν, χωρίς να κάνει όμως επιτυχίες. Ξέρω ότι είχα δει το τελικό του 2005 που ήταν ιστορικός τελικός με ανατροπή στο

Champions League που η Λίβερπουλ πήρε το τρόπαιο κι αυτό το ξέρω γιατί θυμάμαι μια ατάκα που είχα με τον πατέρα μου σαν μνήμη παιδική δύο χρόνια μετά ότι το είχαμε δει αυτό το παιχνίδι, ενώ δεν θυμάμαι να το βλέπω, αλλά θεωρώ ότι μάλλον από κει θα έγινε γιατί η ομάδα του πατέρα κατάφερε να κάνει κάτι συγκλονιστικό που αυτός ο τελικός μνημονεύεται ακόμα και σήμερα και θα μνημονεύεται και πάντα. Οπότε θυμάμαι ότι 2 χρόνια μετά έκλαιγα σε αντίστοιχο τελικό, άρα ήμουν ήδη Λίβερπουλ και σταδιακά έγινα Λίβερπουλ αφήνοντας οποιοδήποτε ενδιαφέρον για το ελληνικό πρωτάθλημα.... ».

Ο οπαδός Κ.Κ. τόνισε: «Ουσιαστικά από το 2004, 2005. Περίπου 18 χρόνια. Ο πατέρας μου ήταν Λίβερπουλ, χωρίς να με πιέσει βέβαια ποτέ παρακολουθούσαμε ματς, είχε τις αφίσες στο δωμάτιό του κι αυτός, και άρχισα να παρακολουθώ κι εγώ και συγκεκριμένα από το ματς που πήραμε το Champions League το 2005 στην Κωνσταντινούπολη και ένα χρόνο πριν ήταν το εναρκτήριο λάκτισμα, δηλαδή εκεί ξεκίνησα να είμαι υποστηρικτής. Τότε ήμουν 10 χρονών ουσιαστικά, μετά και την παρουσία του Champions League εδώ πέρα στην Θεσσαλονίκη που είχαμε την ευκαιρία να το φέρουμε στο Ολυμπιακό Μουσείο έγινε η πρώτη από κοντά επαφή ουσιαστικά με τον Σύνδεσμο και από τότε είμαι ανελλιπώς κάθε χρόνο».

Ο Μ.Φ. διευκρίνισε ότι η αγάπη του για την ομάδα της Λίβερπουλ ξεκίνησε από την παιδική του ηλικία, το 1981: «40 χρόνια γεμάτα. Το 1981 τον Μάιο στο Λίβερπουλ-Ρεάλ στο Κύπελλο Πρωταθλητριών τότε, υποστήριζα αυτούς που φορούσαν κόκκινα, υποστήριζα την Λίβερπουλ. Πιστεύω ότι γεννήθηκα Λίβερπουλ. Αυτό που μπορώ να θυμηθώ είναι ότι στο Δημοτικό Τετάρτη Πέμπτη Δημοτικού, ακριβώς απέναντι από το Σχολείο είχε ένα ψιλικάτζιδικο το οποίο υπάρχει ακόμα και μέσα είχε λάβαρο και αφίσα της Λίβερπουλ, αυτό το θυμάμαι σαν πρώτη μου εικόνα από την ομάδα. Θυμάμαι το 1981 επειδή εμείς πηγαίναμε και Σάββατο Σχολείο, σχολούσαμε γύρω στις 2 η ώρα και έτρεχα κατευθείαν στο σπίτι για να δω αγγλικό ποδόσφαιρο στις 3 η ώρα. Τότε η Λίβερπουλ σάρωνε και 6 στις 7 φορές η τηλεόραση έδειχνε Λίβερπουλ και μετά από πολλά χρόνια έμαθα από τον Χρήστο Σωτηρακόπουλο ότι δεν ήταν ζωντανό το παιχνίδι και τα ματς ήταν μαγνητοσκοπημένα και ήταν της προηγούμενης εβδομάδας».

Ο Δ.Ρ. συμπλήρωσε: «Εγώ Λίβερπουλ έγινα αρχές δεκαετίας του 1980 που ήμουν 10 χρονών. Λίβερπουλ έβλεπα στην τηλεόραση, μας άρεσε αυτό που βλέπαμε και γίναμε Λίβερπουλ. Το ερέθισμα ήταν ότι αυτό που βλέπαμε δεν το βλέπαμε πουθενά αλλού. Βλέπαμε μόνο Λίβερπουλ, ακούγαμε τον Διακογιάννη στις μεταδόσεις, τότε η τηλεόραση είχε 2 κανάλια και όποτε έδειχνε

ποδόσφαιρο σίγουρα βλέπαμε Λίβερπουλ γιατί προχωρούσε στους αγώνες οπότε ήταν γνωστή και την βλέπαμε σαν κάτι μακρινό».

4.2.2 Λόγοι υποστήριξης

Όσον αφορά τους λόγους υποστήριξης της ομάδας της Λίβερπουλ οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν κυρίως την μεγάλη ιστορία της ομάδας καθώς και τις παραδοσιακές αξίες που ακολουθεί και πρεσβεύει η ομάδα. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες έδωσαν έμφαση στο ποδοσφαιρικό θέαμα που προσφέρει η ομάδα και τόνισαν πως η πόλη του Λίβερπουλ θυμίζει την Θεσσαλονίκη.

Ο Α.Μ. απάντησε: «Εμένα με εκφράζει καταρχήν ότι η Λίβερπουλ πολεμάει συνέχεια για τη φανέλα.. Με συγκινεί το ότι πάντα η Λίβερπουλ είχε μια διοίκηση και παίκτες οι οποίοι ήταν πάντα με τον κόσμο, με τους πολίτες, δηλαδή ποτέ δεν πήγε με μια κυβέρνηση, με μια βασίλισσα ή με μία πρωθυπουργό.. Είναι ένα σταυροδρόμι, μ' αρέσει πάρα πολύ γιατί μοιάζει πολύ με τη Θεσσαλονίκη σαν σταυροδρόμι.. Αυτό με εκφράζει εμένα σε μια ομάδα, να μην είναι μόνο τα σπορτάκια και η μπάλα, να υπάρχει και το τριγύρω, να υπάρχει το τραγούδι, να μην υπάρχει βία, να είναι μια γιορτή.. ».

Ο οπαδός Ν.Γ. επισήμανε ότι εκφράζεται μέσα από την ιδεολογία και τις πράξεις αλληλεγγύης της ομάδας: «*This means more..* κουβαλάει μια ιστορία με πολύ μεγάλο βάρος.. Η Λίβερπουλ κρατάει ακόμα την κοινωνική συνοχή, το όλοι μαζί στηρίζουμε όλοι όλους, η ομάδα η ίδια στηρίζει την τοπική κοινωνία, σχολεία, νοσοκομεία έχει δράσεις τα πάντα, τα οποία δεν φαίνονται αλλά το κάνει, αν ψάξεις το βλέπεις.. Και φυσικά μέσα από τον τρόπο που έπαιζε πάντα, αυτό το να μην τα παρατάς ποτέ και το ότι το ακατόρθωτο μπορεί να γίνει αν το προσπαθήσουμε όλοι μαζί το έβγαζε η ίδια.. ο φίλαθλος της Λίβερπουλ υποστηρίζει μόνο Λίβερπουλ.. Εμείς μας καλύπτει τόσο πολύ όλο αυτό ποδοσφαιρικά για το θέαμα αλλά και να το πω πνευματικά και κοινωνικά που δεν έχουμε ανάγκη να κάνουμε κάτι άλλο.. ».

Ο Κ.Κ εξέφρασε την συναισθηματική κάλυψη που του προσφέρει η ταύτιση με την ομάδα της Λίβερπουλ: «.. βλέπω ότι είναι μία ομάδα που δεν είναι τόσο πολύ διαφημισμένη όπως οι άλλες οι ομάδες, είναι μια ομάδα της εργατικής τάξης, είναι μια ομάδα που μου θυμίζει πολύ την πόλη μου την Θεσσαλονίκη και είναι Λίβερπουλ. Αυτό. Είναι αυτή η ομάδα που με έκανε να βγάλω πολλά συναισθήματα από μέσα μου που δεν το ήξερα».

Η αγάπη του Μ.Φ για την Λίβερπουλ ξεκίνησε από την περίοδο των σχολικών του χρόνων, τη δεκαετία του 1980: *«Πιστεύω ήταν το πεπρωμένο. Πρώτα απ' όλα ήταν τα χρόνια που όλοι γινόμασταν Λίβερπουλ.. Η δικιά μας η γενιά σφυρηλατήθηκε με αυτή την ομάδα, γιατί όλοι εκείνοι που είμασταν Λίβερπουλ συνεχίζουμε και είμαστε. Εμείς δεν είμαστε φίλοι της Λίβερπουλ, είμαστε οπαδοί της Λίβερπουλ. Για μένα ήταν και είναι κομμάτι της ζωής μου. Αν σας δείξω τα βιβλία του Γυμνασίου, Λυκείου είναι όλα γραμμένα με μαρκαδόρο πάνω Λίβερπουλ, Anfield, Ρας.. Θυμάμαι μου αγόρασε η μάνα μου ένα τζιν μπουφάν και ήταν της μόδας τότε τα ραφτά σήματα και έβαλα ένα ραφτό σήμα Λίβερπουλ κατευθείαν και έγραψα με μαρκαδόρο Απόλλωνας που ήταν η ελληνική ομάδα και κορ θύρα 2 και με κυνηγούσε η κυρα- Χαρίκλεια, καινούργιο μπουφάν κι εγώ το έγραψα με μαρκαδόρο. Ειδικά με σπρέι έχω γράψει. Όπου έγραφε στην Δυτική Θεσσαλονίκη Λίβερπουλ το έχω γράψει εγώ, τέτοια τρέλα».*

Ο οπαδός Δ.Ρ. διευκρίνισε ότι είναι η ομάδα που υποστηρίζει από τα παιδικά του χρόνια: *«Σου είπα αυτό που είδα στην δεκαετία του 1980. Τώρα αυτό που λένε όλοι ότι μπορεί να αλλάξεις κόμμα, να αλλάξεις γυναίκα, να αλλάξεις θρησκεία, αλλά ομάδα δεν αλλάζεις με τίποτα. Ομάδα αυτό που θα είσαι από μικρός, αυτό θα το συνεχίσεις».* Αξιοσημείωτο είναι, πως η ταύτιση με την ομάδα συχνά αποτελεί σημαντικό στοιχείο αναγνώρισης του ατόμου τόσο στο κοντινό όσο και στο ευρύτερο περιβάλλον του, ενώ ταυτόχρονα η αλλαγή ομάδας φαίνεται παράλογη (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 137).

Επιπροσθέτως, οι οπαδοί ερωτήθηκαν για το τι σημαίνει για αυτούς η ομάδα της Λίβερπουλ, και βεβαίως όλοι τόνισαν τον σημαντικό ρόλο που έχει στη ζωή τους.

Ο Σ.Σ. είπε: *«Είναι όλη η ζωή. Ασχολούμαι σχεδόν καθημερινά.. »*

Ο οπαδός Κ.Κ. συμπλήρωσε: *«Είναι ένας παλμός, όποτε παίζει. Υπάρχει κάτι στο μυαλό σου συνέχεια για αυτή την ομάδα. Την υποστηρίζω χρόνια, την υποστήριζα στα πιο δύσκολα χρόνια όπως και όλα τα μέλη μας, στα χρόνια που δεν παίρναμε ποτέ τρόπαια και τώρα που η ομάδα πηγαίνει πολύ καλά είναι μια ανταμοιβή για μας και ειδικότερα και για τον Σύνδεσμο. Είναι κάτι μοναδικό, είναι μια σκέψη μόνιμα στο μυαλό μας, είναι η Λίβερπουλ».*

Ιδιαίτερη εντύπωση στην ερευνήτρια προκάλεσε η απάντηση του Μ.Φ.: *«Δεν είναι απλά ομάδα, αυτό λέμε. Είναι κάτι παραπάνω. Εμένα με επηρεάζει άμεσα. Με επηρεάζε τουλάχιστον.. Είναι κομμάτι του εαυτού μου. Θέλω όταν πεθάνω, στο φέρετρό μου να έχει την σημαία της Λίβερπουλ, αυτό».*

4.2.3 Πρώτη επαφή με τον Σύνδεσμο

Σχετικά με την ερώτηση πώς έμαθαν για την ύπαρξη του Συνδέσμου οι απαντήσεις των οπαδών ήταν ποικίλες.

Ο Σ.Σ θυμήθηκε: «.. Θυμάμαι τον εαυτό μου στο Δημοτικό ή στις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου να παίρνω το αστικό από το Ωραιόκαστρο και να κατεβαίνω στο κέντρο στη Βενιζέλου με Τσιμισκή που είχε ένα βιβλιοπωλείο που έφερνε διεθνή τύπο το Μόλχο ή Μόχλο, τώρα δεν υπάρχει φυσικά και αγόραζα το μηνιαίο περιοδικό της ομάδας, το οποίο είχα στείλει και την διεύθυνσή μου και έτσι με βρήκε και ο τότε πρόεδρος του Συλλόγου ο Μ.Φ., μου έστειλε γράμμα στο σπίτι και πήγα και τον βρήκα στο μαγαζί του και έτσι έγινα μέλος στον Σύλλογο μετά και κόλλησα».

Ο Α.Μ. είπε: «Από το Facebook, το έβγαλαν στο Facebook κάποια μέλη-φίλοι και το διαφήμισαν, το ήξερα και πιο πριν.. ».

Ο οπαδός Γ.Ν. συμπλήρωσε: «Απλώς έμενα πολύ κοντά στον παλιό Σύνδεσμο. Τον βρήκα μετά μέσω Social media και αποφάσισα να τον επισκεφτώ και να κάνω την εγγραφή μου».

Βεβαίως, ο Μ.Φ. και ο Δ.Ρ. ξεκίνησαν την δράση τους από το 1995 ως μέλη του πανελλαδικού συνδέσμου φίλων της ομάδας, και γι' αυτό ο Δ.Ρ. έδωσε μια διαφορετική απάντηση: «Σου είπα υποστήριζα την Λίβερπουλ στη δεκαετία του 1980. Ήθελα ένα ερέθισμα, κάτι να ξεφύγω από δω από τα δικά μας, είχα διαβάσει μια εφημερίδα στο Φως νομίζω για τον Σύνδεσμο κάτω στην Αθήνα της Λίβερπουλ, έστειλα το γράμμα, είχαμε επικοινωνία, μετά μαζευθήκαμε εδώ τα παιδιά και από τότε είμαστε κολλητοί. Με τον Μιχάλη ας πούμε, είχαμε τον Σύνδεσμο, είμασταν όλη μέρα μαζί και πηγαίναμε σπίτια μας και τηλεφωνιόμασταν 15 φορές».

Επιπρόσθετα, ζητήθηκε από τους οπαδούς να αναφέρουν γιατί έγιναν μέλη στον Σύνδεσμο.

Ο Α.Μ. δήλωσε: «Ήρθε η στιγμή που ήρθα εδώ και από την πρώτη στιγμή βρήκα φίλους, βρήκα γνωστούς.. γίναμε εδώ πολύ μεγάλες παρέες από' αυτήν την γνωριμία και πολλές φορές μετά το ματς ή και πριν το ματς όπως και τώρα που με είδατε που ήρθα, υπάρχει το τσίπουρο, υπάρχει η βόλτα, ο καφές, φέρνουμε τις κοπέλες μας και ειδικά και τα βραδινά ματς κάτι Σάββατα, κάτι Κυριακές, είναι ευκαιρία για να βρεθούμε εδώ και να κάνουμε και άλλα πράγματα».

Ο Γ.Ν. συμπλήρωσε: *«Είναι πιο ωραίο να μοιράζεσαι αυτό που σ' αρέσει και αγαπάς με άλλους που επίσης τους αρέσει και το αγαπάνε».*

Ο Κ.Κ. ανέφερε: *«Μέλος του Συνδέσμου έγινα όταν είχε έρθει το τρόπαιο στην Θεσσαλονίκη, στο Ολυμπιακό Μουσείο.. από εκείνη την ημέρα που κατεβήκαμε στο Ολυμπιακό Μουσείο, είδα, γνωρίστηκα με κάποια άτομα, μετά από 2-3 μέρες πήγα και γνωρίστηκα στον Σύνδεσμο και έγινα μέλος. Πήγαμε με τον πατέρα μου στον Σύνδεσμο και γίναμε μέλη από το 2010 που φέραμε το τρόπαιο και μετά και ερωτευτήκαμε από την πρώτη στιγμή δηλαδή αυτό που βλέπαμε εκεί πέρα, την προσέγγιση των παιδιών, το πως μας υποδέχτηκαν όπως κάνουν μέχρι τώρα και σε κάθε μέλος».*

4.2.4 Παρακολούθηση αγώνων στον Σύνδεσμο

Στην ερώτηση, εάν παρακολουθούν όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν ότι προσπαθούν να παρακολουθούν όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο, αλλά αυτό συνήθως δεν είναι εφικτό λόγω εργασίας ή οικογενειακών υποχρεώσεων. Επίσης, οι οπαδοί τόνισαν ότι απολαμβάνουν να έρχονται στον Σύνδεσμο όχι μόνο για να παρακολουθούν τους αγώνες, αλλά και για να συναντούν γνωστούς και φίλους.

Ο οπαδός Σ.Σ. είπε: *«Τους αγώνες τους παρακολουθώ ή στον Σύνδεσμο ή στο γήπεδο. Στο σπίτι βλέπω αν υπάρχει κάποιος πολύ σοβαρός λόγος που δεν μπορώ να πάω 1-2 αγώνες τον χρόνο. Δηλαδή δεν μου αρέσει να βλέπω στο σπίτι καθόλου».*

Ο Α.Μ. απάντησε: *«Σχεδόν, δηλαδή αν δεν έρθω θα είναι επειδή είμαι θα άρρωστος ή επειδή υπάρχει κάτι πολύ έκτακτο.. είναι η απόλαυση εδώ το να βρεις όλους αυτούς και να δεις την ομάδα που αγαπάς. Γ.Ν. Αν καταφέρω λόγω δουλειάς να έρχομαι πάντα.. Στο σπίτι σου θα κάνεις ένα ναι, ένα γκολ και εντάξει τελείωσε. Εδώ αυτό που λαμβάνεις είναι πενταπλάσιο και λίγα λέω».*

Ο Κ.Κ. πρόσθεσε: *«Τόσα χρόνια ναι, τους παρακολουθούσα όλους. Τώρα επειδή έγινα πατέρας πριν ένα χρόνο δεν μπορώ να βρίσκομαι σε όλα τα ματς στον Σύνδεσμο, πηγαίνω επιλεκτικά όταν μπορώ, εννοείται σε κάθε μεγάλη διοργάνωση τελικού προσπαθώ να βρίσκομαι εκεί πέρα...».*

Ο Μ.Φ. διευκρίνισε ότι μόνο τα δύο χρόνια της πανδημίας δεν επισκεπτόταν τον Σύνδεσμο: «.. Εγώ προσωπικά δύο χρόνια δεν πήγαινα λόγω κορονοϊού φοβόμουν πάρα πολύ και προφυλασσόμουν. Φέτος ήδη έκανα το ρεκόρ της τριετίας, έχω πάει ήδη σε 4 παιχνίδια.. ».

Ο Δ.Ρ. θυμήθηκε την περίοδο των νεανικών του χρόνων όπου σχεδόν όλη την ημέρα ήταν στον Σύνδεσμο και περνούσε ευχάριστα τον χρόνο του: «Λόγω υποχρεώσεων τώρα με τη δουλειά δεν κατεβαίνω πάρα πολλές φορές στον Σύνδεσμο, αλλά προσπαθώ να κατέβω. Παλιά 60 παιχνίδια που είχε η χρονιά και τα 60 τα βλέπαμε στον Σύνδεσμο, είμασταν όλη μέρα στον Σύνδεσμο, πηγαίναμε 2-3 ώρες πιο νωρίς, καθόμασταν μετά συζητούσαμε, ήταν αλλιώς τότε, τώρα υπάρχουν υποχρεώσεις».

4.2.5 Διαδίκτυο και Social Media

Το διαδίκτυο και τα Social media παρέχουν τη δυνατότητα στους οπαδούς, ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικία τους, να εκφράσουν κοινές σκέψεις, να δημιουργήσουν σχέσεις, να ενταχθούν σε μια ευρύτερη κοινότητα, να ενημερωθούν για την αγαπημένη τους ομάδα (Guschwan, 2016b: 352).

Οι συνεντευξιαζόμενοι ερωτήθηκαν εάν ενημερώνονται καθημερινά για την πορεία της ομάδας από τον επίσημο ιστότοπο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Λίβερπουλ και η απάντησή τους βεβαίως ήταν θετική.

Ο οπαδός Σ.Σ. τόνισε την αξιοπιστία που διακρίνει το Twitter της ομάδας: «Ναι. Και από τα Social media που είναι πλέον και τα πιο εύκολα.. Το πιο οργανωμένο Social media της Λίβερπουλ είναι το Twitter».

Ο Α.Μ. συμπλήρωσε: «Και από την σελίδα στο Facebook του Συνδέσμου που όλα τα μέλη κάτι συνεισφέρουν. Υπάρχουν μέλη τα οποία διαβάζουν πάρα πολλές σελίδες από το εξωτερικό και που θα συμβεί κάτι και θα αναφέρει Λίβερπουλ το περνάνε».

Ο Γ.Ν. είπε: «Ναι, και προσωπικά είμαι και σε ένα ερασιτεχνικό site από μικρό παιδί που ενημερώνομαι για την Λίβερπουλ, το οποίο έχει πολύ μεγάλη απήχηση, οπότε και ενημερώνομαι και ενημερώνω, το liverpoolfans.gr.. ».

Ο οπαδός Κ.Κ. επισήμανε την ανάγκη για καθημερινή ενημέρωση και την επικοινωνία των μελών μέσω Chat: «Η πρώτη μου σκέψη μόλις ξυπνάω κάθε πρωί είναι όπως και όλων είναι αν

υπάρχει κάποιο νέο σχετικά με την ομάδα. Ναι πάντα ενημερώνομαι και από το Twitter και από την επίσημη σελίδα της ομάδας, αν και τα περισσότερα νέα τα μαθαίνουμε όλοι μας και τα ανακοινώνουμε μέσω Chat δηλαδή, οπότε είμαστε πλήρως ενημερωμένοι κάθε στιγμή τι γίνεται στην ομάδα».

Ο Μ.Φ. διευκρίνισε ότι ενημερώνεται συνεχώς, ακόμα και κατά τη διάρκεια των διακοπών: «Από οπουδήποτε. Τα τελευταία 30 χρόνια ενημερώνομαι συνέχεια, από χιλιάδες έντυπα, έχω ένα σπίτι μουσείο, και δεν υπήρχε ούτε μία μέρα ακόμα και στις διακοπές που να μη μπω, να μάθω, να ρωτήσω για την Λίβερπουλ».

Δ.Ρ. απάντησε: «Επικοινωνώ προσωπικά με τον μισό πλανήτη όπως μου είχε πει και ένας φίλος μου. Κάθε λεπτό θα χτυπήσει το κινητό κάτι για την Λίβερπουλ, δεν υπάρχει περίπτωση».

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί, πως ο Σύνδεσμος διαθέτει έναν εντυπωσιακά σχεδιασμένο και ενημερωμένο ιστότοπο, που χρησιμοποιεί τα χρώματα και τα σύμβολα της ομάδας, έχει άρθρα για εισιτήρια και φιλανθρωπικές δράσεις και ως διεύθυνση φέρει το όνομα και την επικράτεια του Συνδέσμου (<https://lfc.gr/el/>). Επίσης, ο Σύνδεσμος διατηρεί πολύ ενεργά τα Social media, τα οποία είναι μία σελίδα και ένα γκρουπ στο Facebook καθώς και ένας λογαριασμός στο Instagram με χιλιάδες ακολούθους, ενώ συχνά γίνονται ραδιοφωνικές live εκπομπές με έδρα τον Σύνδεσμο προς ενημέρωση των οπαδών.

Σχετικά με την ερώτηση που τέθηκε εάν ακολουθούν τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά, εκτός από τον Δ.Ρ. που είπε: «Ναι, αν και εγώ δεν έχω Facebook και μου λένε όλοι κάνε Facebook, έχω το Twitter».

Όσον αφορά, εάν η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι έδωσαν θετική απάντηση.

Ο οπαδός Σ.Σ. είπε: «Φυσικά και συμβάλλει στην αύξηση των μελών γιατί πλέον τα Social media είναι μια “δωρεάν διαφήμιση” για τους πάντες και για τα πάντα».

Ο Α.Μ. ως ένας από τους μεγαλύτερους σε ηλικία επισήμανε την σημασία των Social media για τους νεότερους: «Ναι, φυσικά. Όπως όλα τα media και ειδικά στους νέους που τώρα πια το εργαλείο είναι αυτό, ίσως τώρα είμαστε και ένα βήμα πιο πίσω, γιατί τώρα πρέπει να βάλουμε λίγο περισσότερο το τικ-τοκ.. Εμείς οι πιο παλιοί, οι πιο παραδοσιακοί έχουμε το L.F.C.gr, αλλά

και το Facebook.. Οι νεότεροι όμως μπαίνουν όλο και σε περισσότερα τέτοια μέσα γιατί βοηθούν. Σίγουρα βοηθάει».

Ο οπαδός Ν.Γ. διευκρίνισε ότι χωρίς τις επιτυχίες της ομάδας και την παγκόσμια προβολή των αγώνων δεν θα υπήρχε ενδιαφέρον στα Social media από τον κόσμο: «Αν δεν βοηθούσε τόσο πολύ η ομάδα τα τελευταία χρόνια να μπορούμε κι εμείς να ανοιγόμαστε στα Social media πιστεύω ότι δεν θα ήταν το ίδιο. Οπότε από κει ξεκινάνε όλα. Από το ότι η ομάδα παίζει πολλούς αγώνες στη σεζόν γιατί προκρίνεται στις διάφορες διοργανώσεις στις οποίες συμμετέχει, φτάνει μέχρι τελικούς.. ».

Ο Κ.Κ. έδωσε μια διαφορετική απάντηση και τόνισε τον σπουδαίο ρόλο των Social media για την επικοινωνία των οπαδών: «Δεν είναι αυτός ο σκοπός καθαυτός, σίγουρα βοηθάει να έρθουν κοντά κι άλλα μέλη στην ομάδα, αλλά ο σκοπός είναι να υπάρχει μια συζήτηση μεταξύ μελών της ομάδας για την κατάσταση της ομάδας και γενικότερα να ξεφεύγει κάποιος εκεί πέρα μιλώντας γι' αυτό που αγαπάει, για την ομάδα που ενδιαφέρεται πάρα πολύ. Σίγουρα βοηθάει να έρθει πιο κοντά κάποιος που μπορεί να θέλει να γίνει μέλος αλλά να μη μπορεί να είναι κάπου μακριά, από κάποια άλλη περιοχή.. ».

Ο οπαδός Μ.Φ. συμπλήρωσε: «Βέβαια, ναι. Αν πούμε ότι δεν θα έχουμε το ίντερνετ, όχι ότι δεν θα έχουμε μέλη, αλλά θα το γνωρίζουν λιγότεροι. Για παράδειγμα το 2010 κάναμε κάτι που δεν το έχει κάνει κανένας Σύνδεσμος καμιάς ομάδας σε όλο τον κόσμο, δμηνη έκθεση της Ιστορίας της Λίβερπουλ στο Ολυμπιακό Μουσείο. Το ότι έγινε στο Ολυμπιακό Μουσείο είναι νίκη, αυτό τότε το ρωτάς τώρα κόσμο και σου λέει δεν το ήξερα, δεν υπήρχαν το 2010 τα δεδομένα και τα κινητά τόσο γνωστά. Είναι αδιανόητο τώρα στην εποχή μας να γίνει μια δμηνη έκθεση και να μην το μάθουν.. ».

Ο Δ.Ρ. πρόσθεσε: «...Ναι, έχει ενημέρωση ο κόσμος και στο σπίτι μπορεί να καθίσει να μάθει τα νέα.. ».

4.2.6 Υποστήριξη ελληνικών ομάδων

Όσον αφορά την ερώτηση που τέθηκε στους συνεντευξιαζόμενους εάν υποστηρίζουν κάποια ελληνική ομάδα και εάν είναι μέλη σε κάποιο ελληνικό σύνδεσμο, οι περισσότεροι απάντησαν ότι υποστηρίζουν μόνο την Λίβερπουλ, ενώ οι πέντε από τους έξι οπαδούς είπαν ότι δεν ήταν ποτέ μέλη σε ελληνικό σύνδεσμο. Επιπλέον, ερωτήθηκαν εάν η Λίβερπουλ έπαιζε με την

αγαπημένη τους ελληνική ομάδα ποιόν θα υποστήριζαν και σχεδόν όλοι απάντησαν ότι θα υποστήριζαν την Λίβερπουλ.

Ο Σ.Σ. δήλωσε: *«Όχι σε Σύνδεσμο δεν ήμουν ποτέ μέλος σε ελληνικό, υποστήριζα πιο μικρός τον Παναθηναϊκό, αλλά έχω να ασχοληθώ με το ελληνικό ποδόσφαιρο από το 2011. Δηλαδή πάνω από 10 χρόνια έχω να παρακολουθήσω ελληνικό αγώνα.. ».*

Ο οπαδός Α.Μ. είπε: *«Όχι, όχι. Οπότε δεν έχω πρόβλημα και με ελληνική ομάδα. Έχει παίξει με ελληνικές ομάδες η Λίβερπουλ με τον Ολυμπιακό και με τον Παναθηναϊκό ήμουν Λίβερπουλ, δεν έχω θέμα Ελλάδας-Αγγλίας, πάντα ήμουν Λίβερπουλ.. Δεν ασχολούμαι, ασχολούμαι μόνο με Λίβερπουλ.. »*

Ο Γ.Ν. σημείωσε: *«Μακριά από μας. Όχι, όχι και Λίβερπουλ ναι»..*

Ο οπαδός Κ.Κ πρόσθεσε: *«Είμαι πρωτίστως Λίβερπουλ.. Αυτή είναι η αγάπη μου. Έχω κλάψει γι' αυτή την ομάδα, έχω χαρεί, έχω γελάσει. Από ελληνικές ομάδες χρόνια υποστήριζα τον ΠΑΟΚ, αλλά όχι φανατικά και ποτέ δεν έγινα μέλος σε Σύνδεσμο ελληνικής ομάδας, απέχει πολύ από τα θέλω τα δικά μου, απέχει πολύ από αυτό που έχω μάθει εγώ με τον Σύνδεσμο της Λίβερπουλ, απέχει πολύ με το ποδόσφαιρο γενικότερα το όλο κλίμα εδώ πέρα στην Ελλάδα και θέλω να απέχω κι εγώ.. Βέβαια θα χαρώ με όποια ελληνική ομάδα κι αν πάει καλά.... ».*

Ο Μ.Φ. διευκρίνισε ότι οι λόγοι υποστήριξης του Απόλλων Πόντου δεν είναι ποδοσφαιρικοί: *«Είμαι Απόλλων Πόντου από την ώρα που γεννήθηκα λόγω ποντιακής καταγωγής, στον “Όμιλο Φίλων Απόλλων Πόντου” πρόεδρος, δεν βλέπω τον Απόλλων ως ποδοσφαιρική ομάδα, πιο πολύ κρίκο στην ποντιακή αλυσίδα.. Καθαρά και μόνο γι' αυτό, όχι για ποδοσφαιρικούς λόγους. Πολλές φορές μου έχουν κάνει αυτή την ερώτηση και τους λέω: ας παίζει και θα δούμε».*

Ο Δ.Ρ. εστίασε στον τρόπο παιχνιδιού της ομάδας της Λίβερπουλ: *«Μέλος όχι. Υποστηρίζω τον Ολυμπιακό και βλέπω κανένα παιχνίδι στην τηλεόραση, αλλά ως εκεί. Από τότε που ασχολήθηκα με τον Σύνδεσμο σταμάτησα να πηγαίνω στο γήπεδο εδώ πέρα στην Ελλάδα. Από τότε που ανέβηκα στο Λίβερπουλ και είδα πρώτη φορά το παιχνίδι είπα δεν ξαναπηγαίνω σε ελληνικό γήπεδο. Και τις δύο φορές που έπαιξε με τον Ολυμπιακό ήμουν με την Λίβερπουλ εγώ».*

4.2.7 Παρακολούθηση αγώνων εθνικών ομάδων

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν εάν παρακολουθούν αγώνες της ελληνικής και της αγγλικής εθνικής ομάδας και οι απαντήσεις τους ήταν ποικίλες και διαφορετικές.

Ο Σ.Σ. είπε: *«Της ελληνικής εθνικής ομάδας ναι παρακολουθώ. Της αγγλικής εθνικής ομάδας μπορεί να τύχει και να δω.. Εντάξει αν είναι ένα σημαντικό παιχνίδι στο Euro, στο Mundial, στους 8 ή στους τελικούς φυσικά και θα το δω. Θα το δω όποιος κι αν παίζει».*

Ο Α.Μ. ανέφερε: *«Μπορώ να πω όχι. Δεν είμαι ο ποδοσφαιρόφιλος αμιγώς, δηλαδή δεν μου αρέσει το ποδόσφαιρο γενικά, μου αρέσει η Λίβερπουλ. Αν τύχει μπορεί να δω, αλλά δεν το επιδιώκω.. Ενώ στον Σύνδεσμο θα έρθω να τον δω τον αγώνα».*

Ο οπαδός Ν.Γ. συμπλήρωσε: *«Πιο πολύ της ελληνικής.. της αγγλικής θα την παρακολουθήσω όπως θα παρακολουθήσω οποιαδήποτε άλλη ομάδα.. Την Ελλάδα θα την δω και στα προκριματικά μ' αρέσει δεν στρίβω το κεφάλι μου, ότι θέλω την Εθνική μας να υπάρχει και να συμμετέχει στις διοργανώσεις εννοείται».*

Ο Κ.Κ. δήλωσε ποδοσφαιρόφιλος: *«Γενικότερα επειδή είμαι τρελός με το ποδόσφαιρο και μ' αρέσει πάρα πολύ το ποδόσφαιρο παρακολουθώ τα πάντα από ποδόσφαιρο. Ναι, θα τύχει σίγουρα να παρακολουθήσω την Εθνική ομάδα Αγγλίας και την Εθνική ομάδα της Ελλάδας».*

Ο Μ.Φ. έδωσε μια διαφορετική απάντηση: *«Ούτε το ένα ούτε το άλλο. Εγώ είμαι Εθνική Αργεντινής.. Την Εθνική Ελλάδος δεν την υποστηρίζω, φυσικά και είμαι Έλληνας πολύ πιο πατριώτης από πολλούς, απλά στο ποδόσφαιρο δεν την υποστήριξα ποτέ γιατί είναι μια Εθνική των συμφερόντων και της λαμογιάς.. Την Εθνική Αγγλίας δεν την υποστήριξα ποτέ γιατί και το Λίβερπουλ δεν έχει σχέση με την Εθνική Αγγλίας».*

Ο Δ.Ρ. πρόσθεσε: *«Όχι δεν καίγομαι ιδιαίτερα. ότι έβλεπα όσο ήμουν πιτσιρικάς και με κούρασαν, τώρα μόνο με την Λίβερπουλ».*

4.2.8 Αντιπαλότητα

Οι ποδοσφαιρικοί αγώνες μεταξύ της Λίβερπουλ και της Έβερτον προσδιορίζονται χρονικά στο 1900. Βεβαίως η αγωνιστική σύγκρουση των δύο ομάδων ποτέ δεν ήταν ιδιαίτερα σκληρή, ενώ το εκάστοτε τοπικό ντέρμπι μεταξύ τους θεωρείται ως «ντέρμπι των φίλων», διότι οι

οπαδοί των δύο ομάδων μπορεί να είναι ταυτόχρονα φίλοι ή και συγγενείς. Επίσης αξιοσημείωτο είναι, πως πολλές φορές οι δύο αντίπαλοι ενώθηκαν, όπως για παράδειγμα συνέβη στην τραγωδία του Χέιζελ το 1985 και του Χίλσμπορο το 1989 (Περτσινίδης, 2022).

Στην ερώτηση εάν υπάρχει αντιπαλότητα μεταξύ των δύο ομάδων του Μέρσεϊσαϊντ, η πλειοψηφία των οπαδών απάντησε ότι υπάρχει αντιπαλότητα, αλλά είναι σε επίπεδο πειράγματος και σε φιλικό πλαίσιο.

Ο Σ.Σ. δήλωσε: *«Η Έβερτον υπάρχει αντιπαλότητα λόγω πόλης, αλλά είναι πολύ παραπάνω στο φιλικό πλαίσιο.. Υπάρχει αντιπαλότητα, αλλά είναι εκεί στην ίδια πόλη, είναι οικογένειες που υποστηρίζουν διαφορετικές ομάδες. Θυμάμαι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα στον ημιτελικό στο Wembley στο Fa Cup το 2012 έπαιζε Λίβερπουλ-Έβερτον, είχε κερδίσει η Λίβερπουλ, αλλά όλο το γήπεδο φώναζε Merseyside. Merseyside είναι η περιοχή εκεί, η πόλη. Δηλαδή φώναζε όλο το γήπεδο το ίδιο σύνθημα».*

Ο οπαδός Α.Μ. είπε: *«Με την Έβερτον νομίζω είναι η λεγόμενη καζούρα της πόλης..».*

Ο Γ.Ν. διευκρίνισε ότι οι ομάδες έχουν διαφορετικούς στόχους και οι οπαδοί τους είναι μαζί στην καθημερινότητα: *«.. δεν κυνηγάμε τα ίδια πράγματα. Εμείς είμαστε με υψηλούς στόχους, αυτοί είναι με χαμηλούς στόχους.. Εξάλλου βλέπουμε ότι και στην πόλη του Λίβερπουλ μαζί είναι όλοι αυτοί. Εργάζονται μαζί, πίνουν μπύρες μαζί, σε οικογένειες μέσα ο ένας είναι έτσι ο άλλος είναι αλλιώς, αυτή η ομάδα εγώ, αυτή η ομάδα εσύ. Απλά έχουν το πείραγμα της μιας αγωνιστικής ή των δύο αγώνων μέσα στην ίδια αγωνιστική σεζόν».*

Ο Κ.Κ. τόνισε ότι ανάμεσα στις δύο ομάδες δεν υπάρχει αγωνιστική αντιπαράθεση, αλλά μόνο σε επίπεδο πόλης: *«Υπάρχει αντιπαλότητα. Όταν βλέπεις στα 300 μέτρα απέναντι το γήπεδο της αντίπαλης ομάδας. Βέβαια αγωνιστικά υπάρχει πολύ μεγάλη απόσταση από τις δύο ομάδες και δεν το λέω επειδή είμαι Λίβερπουλ, αλλά το δείχνουν και τα χρόνια και τα αποτελέσματα. Υπάρχει αντιπαλότητα ως πόλη, ως ομάδες, αγωνιστικά δεν υπάρχει».*

Ο Μ.Φ. ανέφερε: *«Με την Έβερτον υπάρχει γιατί είναι η πόλη. Εγώ προσωπικά ποτέ δεν αντιπάθησα την Έβερτον, μπορεί να είμαι και ο μοναδικός γιατί εγώ θεωρώ ότι είναι κομμάτι της πόλης, την συμπαθώ.. Υπάρχει αντιπαλότητα, παλιά τα σπίτια τα έβαφαν κόκκινα και μπλε, αλλά προσωπικά για μένα όχι. Θα υπάρχει αντιπαλότητα, όχι όμως όπως παλιά πιστεύω. Πιο*

πολύ η αντιπαλότητα είναι απ' αυτούς γιατί βλέπουν ότι εμείς έχουμε εκτοξευθεί. Οι γηγενείς Άγγλοι είναι Έβερτον, οι μετανάστες, οι Ιρλανδοί, οι Σκωτσέζοι είναι Λίβερπουλ...».

Ο Δ.Ρ. εξέφρασε μια διαφορετική άποψη: *«Αυτό σίγουρα. Και επειδή πάμε και στο γήπεδο βλέπουμε τους αγώνες, έχουμε επαφή με την πόλη, με τους κομπλεξικούς να όντως έχουμε θέμα. Είναι κατώτεροι, βλέπουν τις επιτυχίες της ομάδας της δικιάς μας...».*

Συμπληρωματικά, οι οπαδοί ερωτήθηκαν ποια ομάδα θεωρούν την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ και οι περισσότεροι ανέφεραν ότι είναι η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και η Μάντσεστερ Σίτι. Ωστόσο, σημαντικό είναι να επισημανθεί, πως η αντιπαλότητα της Λίβερπουλ με την Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ συνδέεται με την ιστορία της πόλης του Λίβερπουλ και της πόλης του Μάντσεστερ και κρατάει από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης, όταν το 1894 εγκαινιάστηκε στην πόλη του Μάντσεστερ ένα κανάλι το οποίο παρείχε τη δυνατότητα στα πλοία να μεταφέρουν αγαθά στην πόλη, παρακάμπτοντας όμως το λιμάνι του Λίβερπουλ (Rivellino, 2018).

Ο Σ.Σ. είπε: *«Η μεγαλύτερη αντίπαλος είναι η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ ασυζητητί.. ».*

Ο Α.Μ. τόνισε την αγωνιστική δύναμη της Λίβερπουλ: *«Η κυριότερη αντίπαλος θεωρώ της Λίβερπουλ είναι η Λίβερπουλ.. Δεν μας πειράζει να χάσουμε ή να κερδίσουμε έναν αγώνα αρκεί να δείξει η ομάδα ότι είναι Λίβερπουλ, ότι παίζει για την φανέλα και τα δίνει όλα.. Οι περισσότεροι δεν μας νοιάζει να δούμε άλλη ομάδα».*

Ο Γ.Ν. διευκρίνισε ότι η μεγαλύτερη αντίπαλος της Λίβερπουλ ήταν αρχικά η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ, ενώ τώρα είναι η Μάντσεστερ Σίτι: *«Παραδοσιακά όσο μεγάλωνα εγώ η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ ήταν η κύρια αντίπαλός μας, αλλά νομίζω ότι πλέον είναι ξεκάθαρα η Μάντσεστερ Σίτι από αγωνιστική άποψη γιατί κυνηγάμε ακριβώς τους ίδιους στόχους. Ίσως το μίσος αν το ονομάσουμε έτσι υπάρχει μεταξύ Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και Λίβερπουλ ακριβώς για τον λόγο επειδή είναι πιο έντονο το συναίσθημα, είναι πιο πολλά χρόνια ανταγωνιστές στο ποδόσφαιρο οι δύο ομάδες.. ».*

Ο Κ.Κ. απάντησε: *« Τα τελευταία χρόνια αδιαμφισβήτητα είναι η Μάντσεστερ Σίτι που όντως έχει πολύ καλή ομάδα, μας κοντράρει πάντα, την κοντράρουμε πάντα.. Σίγουρα και η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ παρόλο που δεν δίνει τα καλύτερά της χρόνια παραμένει μια ομάδα που είναι φόβητρο.. ».*

Ο Μ.Φ. επισήμανε ότι η αντιπαλότητα των κατοίκων της πόλης του Λίβερπουλ και της πόλης του Μάντσεστερ υφίσταται από παλιά: *«Τώρα είναι η Σίτι, αλλά για να λες όμως ότι είναι η Σίτι πρέπει να είσαι σε τέτοιο επίπεδο, αυτοί είναι σε υψηλό επίπεδο πάνω από 10 χρόνια. Εμείς είμαστε σαν καρδιογράφημα. Γενικά είναι η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και σαν πόλεις, υπάρχει αντιπαλότητα και στους κατοίκους, τα μουσικά ρεύματα του Μάντσεστερ του Λίβερπουλ, η βασίλισσα σταμάτησε να σταματάνε τα πλοία στο Λίβερπουλ και μέσω των ποταμών πήγαιναν στο Μάντσεστερ».*

Ο Δ.Ρ. απάντησε διαφορετικά: *«Τοπικά στην πόλη την Έβερτον, αλλά στο ποδοσφαιρικό κομμάτι με την Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ».*

4.2.9 Η σημασία του ‘You’ ll never walk alone’

Σύμφωνα με τον Μόρρις ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία των ποδοσφαιρικών παιχνιδιών στη Βρετανία αποτελούν σήμερα τα ομαδικά τραγούδια των οπαδών στις εξέδρες, τα οποία έχουν πάρει την όψη μιας λαϊκής τοπικής δημιουργίας. Στα βρετανικά γήπεδα οι οπαδοί τραγουδούν, συγχρονίζουν τις κινήσεις τους, μοιάζουν με μελωδική ορχήστρα χωρίς μαέστρο και καθελώνουν με το αρμονικό τους σύνολο. Αδιαμφισβήτητα, το πιο δημοφιλές τραγούδι είναι το ‘You’ ll never walk alone’, το οποίο ακούγεται από τους οπαδούς της Λίβερπουλ (Μόρρις, 1982: 360,361).

Όσον αφορά την ερώτηση που τέθηκε στους συμμετέχοντες τι σημαίνει για τους ίδιους το ‘You’ ll never walk alone’, όλοι απάντησαν ότι είναι ο ύμνος της ομάδας και αποπνέει θετική στάση ζωής προς τους συνανθρώπους.

Ο Σ.Σ. επισήμανε ότι το συγκεκριμένο τραγούδι δημιουργεί μεγάλη συγκίνηση στους οπαδούς: *«Είναι ο ύμνος της ομάδας, είναι το motto όλης της Λίβερπουλ. Είναι ο ύμνος, είναι το τραγούδι που όταν θα μπεις στο Anfield πρώτη φορά και θα το ακούσεις θα ανατριχιάσεις χίλια τα εκατό, είναι ο ύμνος μας, είναι το πιο βασικό πράγμα της ομάδας».*

Το ίδιο απάντησε και ο Α.Μ.: *«.. Το κυριότερο είναι ότι όταν το τραγουδούν μέσα στο γήπεδό μας οι 58.000 ή όταν το τραγουδούν εδώ οι 200 που είμαστε, δεν υπάρχει κανένας που θα σας πει ότι η τρίχα του είναι κάτω. Σηκώνεται πραγματικά όλο σου το είναι και τραγουδάει και νιώθω ότι είναι ακριβώς η καρδιά της ομάδας, του Συνδέσμου. Ότι είμαστε όλοι μαζί και προσπαθούμε για κάτι κοινό».*

Ο οπαδός Ν.Γ. είπε: «Είναι ο λόγος ο βασικός που συνδεόμαστε με την Λίβερπουλ τόσο στενά και δεν αποτελεί για μας απλά μια ποδοσφαιρική ομάδα γιατί είναι ο οργανισμός που μας προτείνει, δεν μας το επιβάλλει, αν θες το ακολουθείς κι έρχεσαι, μας το προτείνει ως στάση ζωής για να το έχουμε σε οτιδήποτε κάνουμε στη ζωή μας. Και φυσικά το ‘You’ ll never walk alone’ δεν θα πρέπει να είναι η νοοτροπία που έχει ο φίλαθλος για έναν άλλον φίλαθλο της Λίβερπουλ ότι σε είδα είσαι κι εσύ Λίβερπουλ και θα σε στηρίξω, αλλά είναι κάτι το οποίο το έχει ο άνθρωπος της Λίβερπουλ για οποιοδήποτε άλλο συμπολίτη, κοινωνό στην καθημερινότητά του..».

Ο Κ.Κ. πρόσθεσε: «Είναι ένα motto της ομάδας, είναι ένα motto που το έχουμε ενστερνιστεί όλοι μας και μέλη του Συνδέσμου και όχι, και ταιριάζει απόλυτα με αυτή την ομάδα. Είναι ένα πολύ σημαντικό motto και ξέρεις ότι θα σε βοηθήσει κάποιος οποιαδήποτε στιγμή κι αν το χρειαστείς και ειδικότερα από μέλη του Συνδέσμου, υπάρχει αυτή η αλληλεγγύη, είμαστε ο ένας για τον άλλο αδέρφια ότι χρειαστεί είμαστε δίπλα. Οπότε προσπαθώ να το δουλεύω κι εγώ μέσα μου αυτό. Το ‘You’ ll never walk alone’ είναι motto ζωής, δεν είναι μόνο για την ομάδα. Απλώς μέσω της ομάδας ήρθε και σε βοηθάει και σένα και στη δική σου ζωή».

Ο Μ.Φ. συμπλήρωσε: «Είναι στάση ζωής. Ακριβώς όπως το λέω, τίποτα λιγότερο τίποτα περισσότερο. Είναι στάση ζωής και το έχουμε αποδείξει πάρα πολλές φορές σε πολλές δραστηριότητές μας.. ».

Ο Δ.Ρ. τόνισε ότι το ‘You’ ll never walk alone’ αντικατοπτρίζει τις φιλικές σχέσεις που έχουν αναπτύξει οι οπαδοί στον Σύνδεσμο: «Όλη αυτή η παρέα που είμαστε τώρα στον Σύνδεσμο αυτό σημαίνει.. Είναι αυτό το motto της Λίβερπουλ και της ομάδας ότι αν γίνεις οπαδός της Λίβερπουλ δεν θα είσαι πουθενά μόνος ότι και να κάνεις, από δουλειά, από φίλους, ότι θες. Πάντα θα έχεις παρέα, δεν υπάρχει περίπτωση να κάνεις κάτι και να είσαι μόνος. Αυτό. Μεγάλη υπόθεση. Και στη ζωή και στον αθλητισμό».

4.2.9 Ποδοσφαιριστές-είδωλα, προπονητής

Σύμφωνα με τον Μόρρις η πλειοψηφία των ποδοσφαιριστών είναι ήρωες μόνο κατά τη διάρκεια του αγώνα, ενώ ταυτόχρονα υπάρχουν και ορισμένοι παίκτες οι οποίοι είναι «ημίθεοι» και λατρεύονται σε όλο τον κόσμο, δίχως να έχει σημασία ο σύλλογος που ανήκουν και η χώρα που κατοικούν (Μόρρις, 1982: 340).

Οι συνεντευξιζόμενοι ερωτήθηκαν ποιος είναι ο αγαπημένος τους παίκτης από την ομάδα της Λίβερπουλ και ανέφεραν παλαιότερους και νεότερους παίκτες της Λίβερπουλ.

Ο Σ.Σ. απάντησε: «Ο αγαπημένος μου παίκτης ξεκίνησε με τον Mickle Owen, αλλά ο αγαπημένος μου παίκτης όσα χρόνια την παρακολουθώ ήταν ο Steven Gerrard.. Από την τωρινή ομάδα θα διάλεγα τον Virgil van Dijk, ο οποίος πιστεύω είναι ο μόνος αναντικατάστατος».

Ο Α.Μ. πρόσθεσε: «Αν μιλήσω για τους παλιούς είναι ο Kenny Dalglish που ήταν και είναι ακόμα σύμβολο εν ζωή, όπως και ο Ίαν Ρας και υπάρχουν πολλοί παίκτες που είναι εν ζωή από εκείνη την θρυλική ομάδα, αλλά σήμερα θα έλεγα αυτόν που υποστηρίζω περισσότερο είναι ο Μοχάμεντ Σαλάχ που είναι ο γκολτζίος μας και τον θεωρώ πολύ καλό αθλητή καταρχήν, αλλά και πολύ καλό άνθρωπο.. ».

Ο Ν.Γ. είπε: «Για του παρόντες παίκτες δεν έχω, όχι. Τους αγαπάμε όλους. Από το παρελθόν έχω τον Steven Gerrard, αρχηγός επί χρόνια, αλλά μεγαλώνοντας κατάλαβα ότι δεν ήταν τόσο καλός όσο νόμιζα, απλά ενσωματώνει όλη την ιδέα της Λίβερπουλ πάνω στον εαυτό του».

Ο Κ.Κ. δήλωσε: «Στο παρελθόν από τόσα χρόνια που την παρακολουθώ ήταν ο αρχηγός μας ο Στίβεν Τζέραρντ, τώρα είναι ο επιθετικός μας ο Μπόμπι Φερμίνιο».

Ο οπαδός Μ.Φ. συμπλήρωσε: «.. Πρώτη φορά που δέθηκα με παίκτη ήταν το 1996 με τον Τσέχο της Λίβερπουλ τον Πάτρικ Μπέργκερ και μόλις ήρθε στη Λίβερπουλ κατευθείαν αγόρασα φανέλα του. Και δεύτερος αγαπημένος ήταν ο Michael Owe.. Είναι πολύ εύκολο σε αυτή την ομάδα να έχεις αγαπημένους.. Με τον Σαλάχ το ίδιο πράγμα όπως με τον Owe, πήρα την φανέλα κατευθείαν.. ».

Ο Δ.Ρ. διευκρίνισε ότι συνολικά η Λίβερπουλ είχε πολύ καλούς παίκτες: «Αυτόν που ακούγαμε εμείς τότε την δεκαετία του 1980 ήταν ο Ίαν Ρας, ο πρώτος σκόρερ της ομάδας τότε. Το θέμα είναι ότι πάντα η Λίβερπουλ είχε το σύνολο, δεν είχε κάποιον που ξεχώριζε».

Επιπρόσθετα, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν την γνώμη τους για τον τωρινό προπονητή της ομάδας Γιούργκεν Κλοπ και όλοι μίλησαν με θετικά λόγια.

Ο Σ.Σ. δήλωσε ότι ο Κλοπ είναι ένας από τους καλύτερους προπονητές στον κόσμο: «Τι να πω για τον προπονητή. Ο άνθρωπος είναι μια θεότητα, είναι καταπληκτικός, μας έχει ανεβάσει πάρα πολύ το επίπεδο. Τα τελευταία 7 χρόνια που είναι στον πάγκο, μακάρι να μείνει όσο παραπάνω

γίνεται, είναι μια σπουδαία προσωπικότητα και για μένα αν δεν είναι ο καλύτερος είναι μέσα στους δύο καλύτερους προπονητές στον κόσμο αυτή τη στιγμή. Για μένα είναι ο καλύτερος βασικά».

Ο Α.Μ. είπε: «Ο προπονητής βέβαια είναι αυτή τη στιγμή ο αγαπημένος θεωρώ πολλών και εμού γιατί εκφράζει την αλήθεια. Θεωρώ ότι σε όλες τις εκφάνσεις δύσκολες, εύκολες, παθιασμένες ήρεμες, βγάζει μια αλήθεια. Αυτό που βλέπεις, αυτό είναι.. Και θεωρούμε το ότι έμεινε κιόλας γιατί ήταν να ανανεωθεί όλο αυτό μας έκανε πολύ καλό. Μας έκανε να πιστέψουμε, τώρα είναι λίγο να τον λατρεύουμε».

Ο Ν.Γ. απάντησε: «Προπονητής τον έχουμε κάδρο στο σπίτι εννοείται, για μένα το παράδοξο παράξενο είναι ότι ένας Γερμανός κατάφερε να πετύχει όσον αφορά την σύνδεση ομάδας πόλεως, ομάδας και κοινωνίας όσα έχει καταφέρει και ο Μπιλ Σάνκλι και ο Μπομπ.. Και ως άνθρωπο τον εκτιμώ εξωαγωνιστικά για κοινωνικές και πολιτικές θέσεις επίσης.. είναι ένας σύγχρονος προπονητής ποδοσφαίρου είναι και ένας πολύ μεγάλος άνθρωπος του ποδοσφαίρου.. ».

Ο Κ.Κ. τόνισε τις αγωνιστικές επιτυχίες της ομάδας μετά την έλευση του Κλοπ: «Ήρθε και λάμψαμε ξανά, πέρασαν πολλά δύσκολα χρόνια με τόσους προπονητές, τόσες κακουχίες.. Είναι ένας πολύ δυναμικός προπονητής, ένας πολύ παθιασμένος όπως είναι και οι οπαδοί της Λίβερπουλ και νομίζω ήταν ένα mix που έδωσε πάρα πολύ με τους οπαδούς και γενικότερα με όλο το κλίμα της ομάδας, της πόλης. Νομίζω το κερασάκι στην τούρτα, ήρθε, κούμπωσε και βλέπουμε αυτά που βλέπουμε».

Ο Μ.Φ. συμπλήρωσε: «Τον Κλοπ τον συμπαθούσα πριν έρθει στη Λίβερπουλ.. Κάνει πολλές κοτσάνες ξεκάθαρα, δεν ανακατεύει την τράπουλα, αλλά αυτό είναι σταγόνα στον ωκεανό μπροστά στα καλά που έχει κάνει. Ο Κλοπ είναι οπαδός προπονητής και όχι λαϊκίστικα οπαδός, ότι περνάει στον κόσμο και στους παίκτες την τρέλα.. Και ειδικά η Λίβερπουλ είναι η μόνη ομάδα στον πλανήτη που έκανε κόσμο από τους προπονητές της, όχι από τους παίκτες της.. ».

Ο Δ.Ρ. έδωσε μια διαφορετική διάσταση περί διοίκησης και οικονομικής βοήθειας: «Καλά πάμε. Όλα μια χαρά. Μακάρι να συνεχίσει, μακάρι να έχει τις βοήθειες που έχουν άλλοι προπονητές που δεν της έχει αυτός. Εγώ είμαι ευχαριστημένος και από τις επιλογές του, και αν μπορούσε να κάνει κάτι παραπάνω θα το έκανε, αλλά νομίζω ότι έχει τροχοπέδη το οικονομικό, είναι άλλο θέμα αυτό τώρα, πάμε στην διοίκηση. Αλλά σαν προπονητής πολύ μεγάλος, τεράστιος».

4.3 Άξονας τρίτος, η εμπλοκή στον Σύνδεσμο

4.3.1. Ταξίδια

Όσον αφορά την ερώτηση που τέθηκε στους συνεντευξιαζόμενους εάν κάνουν ταξίδια στο εξωτερικό για να παρακολουθήσουν την αγαπημένη τους ομάδα, όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι έδωσαν θετική απάντηση. Βεβαίως, οι νεότεροι συμμετέχοντες έχουν παρακολουθήσει λίγα παιχνίδια της ομάδας στο εξωτερικό, ενώ οι μεγαλύτεροι σε ηλικία έχουν πραγματοποιήσει περισσότερα ταξίδια στο εξωτερικό για την ομάδα.

Εντύπωση προκάλεσε στην ερευνήτρια η απάντηση που έδωσε ο Σ.Σ. τόσο για τον αριθμό των ταξιδιών του, όσο για και τον αριθμό των παιχνιδιών που παρακολούθησε πέρυσι στο εξωτερικό: *«Εγώ πηγαίνω αρκετά συχνά. Πέρυσι πήγα σε 16 παιχνίδια που σημαίνει ότι ήταν περίπου 10 ταξίδια γιατί κάποια μπορεί να ήταν με διπλά.. Την προηγούμενη εβδομάδα ήμουν στην Γλασκώβη που κερδίσαμε 1-7 την Ρεϊντζερς και την Τετάρτη 26 Οκτωβρίου του Αγίου Δημητρίου πάω στο Άμστερνταμ για ένα βράδυ για το ματς με τον Άγιαξ και γυρνάω την επόμενη ημέρα. Αυτά είναι τα δύο που έχω κάνει για την ώρα φέτος, για την ώρα λίγο κρατιέμαι γιατί έχει πολλά την Άνοιξη.. »*.

Ο Α.Μ. είπε: *«Έχω πάει σε 4 αγώνες στην Αγγλία στο Anfield στο Λίβερπουλ και σε έναν τελικό στην Κωνσταντινούπολη μέχρι τώρα»*.

Ο Ν.Γ. ανέφερε: *«.. ως φοιτητής είχα πάει μια φορά στο Anfield, σκοπεύω να ξαναπάω εννοείται, η εμπειρία εννοείται μαγική και προσωπικά σαν ταξίδι που κάναμε με την παρέα που είχαμε, αλλά και το κλίμα στην πόλη οτιδήποτε»*.

Ο Κ.Κ. δήλωσε: *«Έχω παρακολουθήσει 3 φορές την ομάδα από κοντά, η αλήθεια είναι ότι άργησα να την παρακολουθήσω από κοντά. Η πρώτη επαφή έγινε περίπου πριν από μια δεκαετία όταν παίζαμε στην Βουλγαρία.. Μετά την χρονιά που πήραμε το πρωτάθλημα και πήγα και παρακολούθησα το Λίβερπουλ-Μάντσεστερ Σίτι στην Αγγλία. Και μια χρονιά πιο πριν το 2018 αν δεν κάνω λάθος είχα πάει να παρακολουθήσω το πρώτο ματς στο γήπεδο Anfield Λίβερπουλ-Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ»*.

Ο Μ.Φ. θυμήθηκε τα αμέτρητα ταξίδια που έχει πραγματοποιήσει στο εξωτερικό για να δει από κοντά την Λίβερπουλ να παίζει: *«Ιεροσυλία είναι αυτό που με ρωτάς. Παντού έχω πάει*.

Έχω πάει με την Λίβερπουλ στην Ελλάδα, Τουρκία, Βουλγαρία, Σκόπια, Ρουμανία, Αυστρία, Ιταλία, Ουαλία, Γερμανία, 16 φορές έχω πάει στο Anfield».

Την ίδια άποψη με τον Μ.Φ. διατύπωσε και ο Δ.Ρ.: «Παλιά όταν ήμουν ελεύθερος 2 φορές τον χρόνο ή στο Anfield ή σε κάποιο παιχνίδι εκτός έδρας πηγαίναμε, γύρισα αρκετές χώρες, Ισπανία, Ιταλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία και όλα αυτά από 2-3 φορές».

Συμπληρωματικά, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν γιατί είναι σημαντικό να παρακολουθήσει κάποιος αγώνα στο γήπεδο Anfield και όλοι απάντησαν ότι είναι μια εμπειρία ζωής τόσο για τους οπαδούς όσο και για τους μη οπαδούς της Λίβερπουλ.

Ο Σ.Σ. τόνισε πως όλοι οι φίλοι του ποδοσφαίρου θα πρέπει να παρακολουθήσουν έναν αγώνα στο Anfield: *«Αρχικά είναι μια εμπειρία. Δηλαδή και άσχετος να είσαι από ποδόσφαιρο και να μη ξέρεις τι γίνεται στο γήπεδο, και μόνο που θα ζήσεις αυτή την ατμόσφαιρα και αυτό το feeling και αυτό το vibe που υπάρχει, είναι μια εμπειρία. Είναι σαν να πηγαίνεις στην Αμερική και να πηγαίνεις σε έναν αγώνα NBA. Όσοι είναι ποδοσφαιρόφιλοι πρέπει κάποια στιγμή στη ζωή τους να παρακολουθήσουν έναν αγώνα στο Anfield. Και σε άλλα γήπεδα, αλλά ένα από αυτά τα γήπεδα είναι και το Anfield... ».*

Ο Α.Μ. χαρακτήρισε το γήπεδο ως ένα ζωντανό γήπεδο: *«Είναι φανταστική εμπειρία. Είναι εμπειρία θα έλεγα ζωής, υπάρχει μια ενέργεια στο γήπεδο που ενώνει όλους αυτούς που είναι μαζί και πέρα από το τι λέμε εμείς που το ζούμε, μόνο όταν μπαίνεις μέσα εκεί και καταλαβαίνεις τι γίνεται και όλοι όσοι πηγαίνουν για πρώτη φορά πραγματικά έρχονται εδώ και λένε ότι δεν το έχω ξαναζήσει αυτό. Όλοι οι αντίπαλοι και μάλιστα μεγάλοι αντίπαλοι της Λίβερπουλ έχουν αποφανθεί το ίδιο.. είναι ένα ζωντανό γήπεδο, με πολύ τραγούδι, με πολύ Beatles, για κάθε παίκτη υπάρχει ύμνος που ακολουθείται, υπάρχει ο Κλοπ που διαδρά πάρα πολύ με την κερκίδα...».*

Ο Ν.Γ αναφέρθηκε στην φανταστική ατμόσφαιρα του χώρου: *«Πρώτα απ' όλα δεν είναι προϋπόθεση για να υποστηρίζεις. Δηλαδή εμένα δεν μου άλλαξε κάτι το ότι πήγα ως προς την υποστήριξη και το πάθος που έχω απέναντι στην ομάδα και για την ομάδα.. μιλάμε για έναν σχεδόν μουσειακό χώρο, δηλαδή είναι ιστορικά πάρα πολύ σπουδαίος ο χώρος αυτός, η ατμόσφαιρα ανάλογα και το παιχνίδι είναι φανταστική και αυτό το λένε όχι οι δικοί μας φίλαθλοι αλλά παίκτες που είχαν παίξει, αντίπαλοι που είχαν παίξει στο γήπεδο, αντίπαλοι προπονητές.*

Θεωρείται ένα από τα καλύτερα στάδια ατμόσφαιρας σε όλο τον κόσμο, υπάρχει η δυνατότητα να κάνεις το λεγόμενο tour μέσα στο γήπεδο.. ».

Ο Κ.Κ. είπε: «Γιατί από τη στιγμή που υποστηρίζεις την Λίβερπουλ είναι όνειρο ζωής να βρεθείς σε αυτό το γήπεδο, να παρακολουθήσεις την ομάδα που αγαπάς.. Εκεί είναι όνειρο του καθενός να πάει παρακολουθήσει την ομάδα που αγαπάει από κοντά.. Μόλις μπεις εκεί πέρα υπάρχει ένας ηλεκτρισμός, ζεις και κινείσαι στον ρυθμό Λίβερπουλ.. Ο παλμός που υπάρχει σ' αυτό το γήπεδο που είναι πολύ όμορφο γήπεδο και η πόλη γενικότερα αλλά ο παλμός που υπάρχει μέσα στο γήπεδο είναι κάτι που πρέπει να ζήσεις είτε είσαι οπαδός είτε όχι».

Ο Μ.Φ. θυμήθηκε τα έντονα συναισθήματα που ένιωσε κατά την πρώτη επίσκεψή του στο γήπεδο Anfield: «Αν δεν το ζήσεις, με λόγια δεν εκφράζεται. Εγώ πρώτη φορά που πήγα έκλαιγα. Όταν τραγουδούσαν τον ύμνο όλοι και σήκωσαν τα κασκόλ, σε χρονιές ανυποληψίας της ομάδας.. δεν πίστευα αυτό που ζούσα. Όπως λέει και το motto Anfield is my church, Liverpool is my religion. Είναι η εκκλησία μας, ο ναός μας, δεν υπάρχει. Ανεξάρτητα και από τους οπαδούς και να μην είσαι Λίβερπουλ αξίζει να πας. Είναι κάποια γήπεδα στον πλανήτη που πρέπει να πας. Τώρα βέβαια είναι δύσκολο για κάποιον που δεν είναι μέλος να πάει.. ».

Ο Δ.Ρ. επισήμανε τη διαφορετική οργάνωση του γηπέδου σε σχέση με τα ελληνικά γήπεδα: «Γιατί είναι κάτι το διαφορετικό.. Εγώ την πρώτη φορά που πήγα είχα μείνει με ανοιχτό το στόμα.. είναι εκεί πέρα ο σεβασμός, χίλια δυο πράγματα είναι, πας 10 λεπτά πριν το ματς, κάθεσαι στην καρέκλα κύριος η οποία είναι στο όνομά σου , θα δεις το ματς, δεν πρόκειται να σου έρθει κάτι στο κεφάλι, δεν πρόκειται να σε χτυπήσει κανείς, άλλη ατμόσφαιρα μέσα στο γήπεδο».

4.3.2 Αγορά προϊόντων

Οι οπαδοί ερωτήθηκαν εάν αγοράζουν συχνά προϊόντα της ομάδας από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια και οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν ποικίλες.

Ο Σ.Σ. τόνισε την ευκολία του διαδικτύου για αγορές προϊόντων της ομάδας: «Ο Σύνδεσμος πλέον δεν αγοράζει προϊόντα ως Σύνδεσμος. Παλιότερα αγοράζαμε και φέρναμε. Και τώρα μπορεί να γίνει καμιά φορά, αλλά η ευκολία που έχει γίνει τώρα με το internet και σε παραγγελίες, όλος ο κόσμος μπορεί να μπει online και να το παραγγείλει.. ».

Ο Α.Μ. ανέφερε ότι αγοράζει προϊόντα από την Αγγλία και τον Σύνδεσμο, αλλά όχι συχνά: «Όχι συχνά, αλλά προτιμώ να τα παίρνω από πάνω παρόλο που έχω αγοράσει και μου τα έχουν

στείλει εδώ ή έχω στείλει στα παιδιά μου.. από την Αγγλία εκεί από το Official, αλλά και από τον Σύνδεσμο.. ».

Ο Ν.Γ. διευκρίνισε ότι έχει αγοράσει λίγες φορές προϊόντα από τον Σύνδεσμο: «Μπα δεν αγοράζω συχνά. Έχω κάποια. Κάποια έφερνε ο Σύνδεσμος τα τσιμπούσα, φανέλες έχω και δώρα, κάποιες ζακέτες και έχω παραγγείλει και από τον Σύνδεσμο, είτε t-shirt είτε φούτερ, και κούπες, και κάτι μπρελοκάκια, παίρνουμε αλλά μη φανταστείτε ότι είμαι υπερκαταναλωτικός».

Ο Κ.Κ. συμπλήρωσε ότι κάνει αγορές προϊόντων από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια: «Όσο μπορούμε αγοράζουμε συνέχεια. Εγώ προσωπικά επειδή κάνω και συλλογή τα τελευταία 4-5 χρόνια παίρνω φανέλες της ομάδας. Αλλά όποτε πας στην Αγγλία θα πάρεις κάτι από την μπουτίκ δεν υπάρχει περίπτωση να το αποφύγεις. Είτε μέσω διαδικτύου παραγγέλνουμε κάτι, είτε από τα ταξίδια σίγουρα και από τον Σύνδεσμο όντας μέλος και πολύ κοντά στον Σύνδεσμο.. ».

Ο Μ.Φ. είπε ότι πλέον δεν αγοράζει διότι έχει άπειρα προϊόντα και γι' αυτό τώρα συλλέγει card postal από τα γήπεδα: «Τα πάντα. Δεν έχω πλέον να αγοράσω κάτι άλλο. Τώρα μαζεύω card postal από τα γήπεδα του κόσμου, δεν έχω τι άλλο να μαζέψω.. Έχω τα πάντα, το πιο παλιό μου αντικείμενο είναι το πρόγραμμα του τελικού με την Άρσεναλ το 1947 με 1948 πρέπει να είναι. Έχω πάει και πράγματα στον Σύνδεσμο».

Ο Δ.Ρ. απάντησε ότι αγοράζει προϊόντα από τον Σύνδεσμο, βοηθώντας και τον Σύνδεσμο: «Αν βγάλουν τα παιδιά από τον Σύνδεσμο ενημερωνόμαστε και αγοράζουμε τα πράγματα του Συνδέσμου.. Έχουμε ή δεν έχουμε θα τα πάρουμε, και τα φούτερ, και τις φανέλες, αυτό βοηθάει και στον Σύνδεσμο βέβαια.. Αγοράζω και από την Αγγλία, οι ντουλάπες μας είναι γεμάτες».

4.3.3 Αντί επιλόγου

Ως τελευταία ερώτηση ζητήθηκε από τους συνεντευξιζόμενους να αναφέρουν κάτι το οποίο θεωρούν σημαντικό και δεν είχε ειπωθεί στη συζήτηση.

Ο Σ.Σ. ανέφερε ότι ο Σύνδεσμος έχει οργανώσει και οδικές εκδρομές για τα μέλη του: «Έχουν γίνει και οργανωμένες οδικές εκδρομές. Δηλαδή πήγαμε μια πολύ μεγάλη εκδρομή 120 άτομα στην Κωνσταντινούπολη το 2005, τα εισιτήρια μας τα είχε δώσει τα περισσότερα ο Bryce Morrison.. Πήγαμε τρία λεωφορεία, ήταν η μεγαλύτερη μετακίνηση που είχε γίνει σίγουρα στην Ελλάδα ξένου Συνδέσμου για παιχνίδι ξένης ομάδας».

Ο Α.Μ. τόνισε ότι ο Σύνδεσμος δεν ενδιαφέρεται για τα προσωπικά στοιχεία των μελών του, αλλά μόνο να υποστηρίζουν την Λίβερπουλ: «... ένα χαρακτηριστικό του Συνδέσμου αλλά και της ομάδας είναι ότι δεν αφορά το τι κάνεις εκτός. Αφορά το τι είσαι εδώ. Και δεν ξέρουμε αν είσαι έξω άνεργος ή ο πιο φιλόσοφος του κόσμου.. Δεν μετράει εδώ πέρα τίποτα. Μετράει το ότι είμαστε όλοι Λίβερπουλ και αυτό μας αρέσει, αυτό γουστάρουμε. Αυτό κάνουμε εδώ πέρα. Έτσι το ζούμε».

Ο Ν.Γ έδωσε έμφαση στις αξίες της ομάδας: «... ο Σύλλογος πάντα επέστρεφε στο παρελθόν του όπως είπα στην αρχή. Δεν το έχει μόνο για μια αναφορά, το τιμάει, το κρατάει και εμπνέεται από αυτό. Και αυτό περνάει και σε εμάς τους νεότερους οπαδούς και θέλουμε κι εμείς να κρατήσουμε αυτή την ταυτότητα. Την ταυτότητα μιας κοινωνίας που είναι ενωμένη, που κοιτάνε όλοι τον διπλανό τους, δεν στρίβουν το κεφάλι, βοηθάει ο ένας τον άλλον και προχωράμε μαζί να καταφέρουμε το impossible να το κάνουμε possible. Το απίθανο να γίνει πραγματικότητα.. ».

Ο Κ.Κ υπογράμμισε την αγάπη που αισθάνονται τα μέλη για τον Σύνδεσμο: «... Εγώ έτσι όπως το βιώνω στα ματς από τη στιγμή που στρίβω για να βγω στη Βεροίας, νιώθω παλμό Λίβερπουλ δηλαδή μπαίνω σαν να μπαίνω στον δρόμο για το Λίβερπουλ. Μπαίνεις και νιώθεις ότι πας να δεις τώρα την ομάδα σου. Εμείς το έχουμε ονομάσει μικρό Anfield.. Μπαίνεις μέσα και είναι σαν να είσαι στις κερκίδες στο Anfield, είναι κάτι μοναδικό και μόνο που θα πας να συναντήσεις τα ίδια άτομα.. σε ταξιδεύει στην Αγγλία.. Εγώ είμαι πραγματικά περήφανος που γνωρίζω τα άτομα στον Σύνδεσμο.. Πραγματικά είναι όλοι Λίβερπουλ μέσα από την καρδιά τους και αγαπάνε πάρα πολύ αυτό που έχουμε κάνει.. ».

Ο οπαδός Μ.Φ. επισήμανε τις φιλικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών του Συνδέσμου: «Πιο πολύ είναι το δέσιμο που υπάρχει με τον κόσμο.. Και φυσικά όλο αυτό που ζήσαμε με τις εκδρομές, τις εκδηλώσεις, τα σουβενίρ, όλο αυτό το σκηνικό είναι ένα πολύ μεγάλο κεφάλαιο πλέον στη ζωή μας που δεν θα το έπαιρνα πίσω για κανέναν λόγο. Και δεν λέω αυτό μόνο εγώ, όλα τα παιδιά που έχουν ασχοληθεί, έχουν συναναστραφεί μαζί μας, το μεγαλύτερο ποσοστό γιατί πάνω από όλα υπήρξε τιμιότητα.. ».

Την ίδια άποψη με τον Μ.Φ. εξέφρασε και ο Δ.Ρ.: «Η παρέα που έχουμε κάνει στον Σύνδεσμο. Πολλές φορές βλέπουμε λίγο την ομάδα, συζητάμε εκεί, καλαμπουρίζουμε, είναι παρέα αυτό που έχουμε κάνει.. Είναι σημείο συνάντησης, αφήνουμε τα προβλήματά μας εκτός, λέμε θα πάμε, θα

καθίσουμε εκεί πέρα 2 ώρες, θα πιούμε τον καφέ μας, την μπύρα μας, θα περάσουμε καλά. Χάσουμε, κερδίσουμε, προτιμάμε να κερδίζουμε, αλλά κι αυτό στο πρόγραμμα είναι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5. Συμπεράσματα

5.1 Άξονας πρώτος, γνωριμία με τον Σύνδεσμο

Ο Σύνδεσμος Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki άρχισε την λειτουργία του το 1995 ως παράρτημα του πανελλαδικού συνδέσμου φίλων της ομάδας και επειδή τα μέλη του Συνδέσμου ήθελαν να ασχοληθούν περισσότερο ενεργά με την αγαπημένη τους ομάδα, το 2001 ο Σύνδεσμος διασπάστηκε από τον πανελλαδικό Σύνδεσμο.

Η χώρας του Συνδέσμου, το «μικρό Anfield» όπως τον αποκαλούν τα μέλη του, βρίσκεται στην οδό Βεροίας 4, στα Άνω Λαδάδικα, στην Θεσσαλονίκη. Ο Σύνδεσμος λειτουργεί κατά τη διάρκεια των αγώνων της ομάδας και σε συγκεκριμένες εκδηλώσεις. Εσωτερικά ο χώρος του Συνδέσμου είναι διακοσμημένος με τα χρώματα ομάδας, αναμνηστικά, φωτογραφίες από σύμβολα, παίκτες, προπονητές της ομάδας και την πόλη του Λίβερπουλ.

Ο Σύνδεσμος απαριθμεί περίπου 400 μέλη και οργανωτικά έχει καταστατικό και διοικητικό συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται κάθε τέσσερα χρόνια. Η επίσημη ονομασία που δόθηκε στον Σύνδεσμο από την ομάδα της Λίβερπουλ είναι OLSC Thessaloniki Branch. Επίσης, η επίσημη αναγνώριση του Συνδέσμου από την ομάδα της Λίβερπουλ παρέχει ορισμένα σημαντικά προνόμια στα μέλη του Συνδέσμου.

Η είσοδος στον χώρο του Συνδέσμου επιτρέπεται και σε μη μέλη. Κατά την γνώμη των συνεντευξιαζόμενων δεν υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά οπαδοί της Λίβερπουλ. Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφή με άλλους συνδέσμους της Λίβερπουλ, κυρίως του εξωτερικού και ταυτόχρονα διακρίνεται για τις φιλανθρωπικές του δράσεις εφαρμόζοντας τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες του Συλλόγου.

5.2 Άξονας δεύτερος, ταυτότητα οπαδού

Κατά τα λεγόμενα των ερωτηθέντων της παρούσας έρευνας η υποστήριξη στον Σύλλογο παγκόσμιας εμβέλειας ξεκινάει από την παιδική τους ηλικία. Σχετικά με τα κίνητρα υποστήριξης της ομάδας οι μεγαλύτεροι σε ηλικία τόνισαν τον σημαντικό ρόλο της τηλεόρασης τη δεκαετία του 1980. Οι νεότεροι οπαδοί διευκρίνισαν ότι το ερέθισμα υποστήριξης της Λίβερπουλ ήταν ο πατέρας τους που υποστήριζε την ομάδα και εδώ φαίνεται ότι επιβεβαιώνονται οι διαπιστώσεις των Κυπριανού, Χουμέριανου (2009) ότι τα αγόρια υποστηρίζουν την ίδια ομάδα με αυτήν των γονέων τους, κυρίως του πατέρα (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 136).

Οι λόγοι υποστήριξης του Συλλόγου είναι κυρίως η σπουδαία ιστορία και οι παραδοσιακές του αξίες. Ταυτόχρονα, οι συνεντευξιαζόμενοι επισήμαναν το ποδοσφαιρικό θέαμα που προσφέρει η ομάδα και την ομορφιά της πόλης του Λίβερπουλ που θυμίζει την πόλη της Θεσσαλονίκης. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες τόνισαν τον σπουδαίο ρόλο που έχει στη ζωή τους η συγκεκριμένη ομάδα του εξωτερικού, ενώ ιδιαίτερης βαρύτητας είναι τα λόγια ενός οπαδού: «.. Θέλω όταν πεθάνω, στο φέρετρό μου να έχει την σημαία της Λίβερπουλ, αυτό».

Σύμφωνα με τις τυπολογίες του Giulianiotti (2002) τα μέλη του Συνδέσμου είναι παραδοσιακοί-ήπιοι οπαδοί (Followers), υποστηρίζουν εξ αποστάσεως την αγαπημένη τους ομάδα, διακρίνονται από ήπια αλληλεγγύη προς τον Σύλλογο και ενημερώνονται από τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας για την πορεία της ομάδας. Αξιοσημείωτο είναι, πως συχνά η συγκεκριμένη κατηγορία οπαδών υποστηρίζουν έναν σύλλογο κυρίως λόγω των κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών που πρεσβεύει ο σύλλογος (Giulianotti, 2002: 35-36).

Οι νεότεροι συμμετέχοντες τόνισαν ότι ενημερώθηκαν για την ύπαρξη του Συνδέσμου μέσω Social media. Παράλληλα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων διευκρίνισε ότι έγιναν μέλη στον Σύνδεσμο για να μοιραστούν το ίδιο πάθος δημιουργώντας έτσι κοινωνικές και φιλικές σχέσεις μεταξύ τους και σ' αυτό το σημείο είναι ορατό ότι επιβεβαιώνονται οι επισημάνσεις των Κυπριανού, Χουμέριανου (2009) ότι η υποστήριξη της ίδιας ομάδας σημαίνει ότι μοιραζόμαστε κοινά συναισθήματα και σκέψεις, οδηγώντας σε ανάπτυξη φιλικών σχέσεων (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 138).

Τα μέλη ανέφεραν ότι προτιμούν και προσπαθούν να βλέπουν όλους τους αγώνες της ομάδας στον Σύνδεσμο συναντώντας γνωστούς και φίλους, ενώ διατηρούν μια τοποφιλική σχέση με

τον χώρο του Συνδέσμου, «το μικρό Anfield». Και εδώ είναι εμφανές ότι βρίσκουν εφαρμογή οι διαπιστώσεις των Κυπριανού, Χουμέριανου (2009) ότι το ποδόσφαιρο οργανώνει την καθημερινότητα των οπαδών, προβάλλοντας τον Σύνδεσμο ως τόπο αναφοράς και επικοινωνίας (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 291-292).

Οι οπαδοί ενημερώνονται σε καθημερινή βάση από τα επίσημα ηλεκτρονικά μέσα της Λίβερπουλ και σχεδόν όλοι ακολουθούν τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Επίσης, θεωρούν ότι τα ενημερωμένα ηλεκτρονικά μέσα του Συνδέσμου συνεισφέρουν τόσο στην αύξηση του αριθμού των μελών όσο και στην επικοινωνία των μελών του Συνδέσμου. Σ' αυτό το σημείο φαίνεται ότι επιβεβαιώνονται τα συμπεράσματα του Κοταρίδη (2005) ότι το διαδίκτυο επιτρέπει στους οργανωμένους οπαδούς να συναναστρέφονται με άλλους συνδέσμους ανά την υφήλιο και να αποσπούν το ενδιαφέρον των οπαδών που δεν κατοικούν στην έδρα του συνδέσμου (Κοταρίδης, 2005: 207).

Αξιοσημείωτο είναι, πως σχεδόν όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν ότι δεν υποστηρίζουν καμία ελληνική ομάδα και δεν είναι μέλη σε άλλο σύνδεσμο, ενώ εάν η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη τους ελληνική ομάδα θα υποστήριζαν την Λίβερπουλ. Σημαντικό είναι να επισημανθεί, πως σύμφωνα με τους Κυπριανό, Χουμέριανο (2009) σε περίπτωση που οι ελληνικές ομάδες δεν πετυχαίνουν νίκες απειλούνται με αποκλεισμό από το Champions League, με αποτέλεσμα οι οπαδοί τους να στραφούν σε μία ομάδα του εξωτερικού (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 143). Ακόμη, διευκρινίστηκε από τα μέλη του Συνδέσμου πως δεν παρακολουθούν συχνά αγώνες της ελληνικής και της αγγλικής εθνικής ομάδας.

Κατά τους ερωτηθέντες η αγωνιστική αντιπαλότητα της Λίβερπουλ με την Έβερτον είναι σε φιλικά πλαίσια. Αξιοσημείωτο είναι, πως σύμφωνα με τον Ζαϊμάκη (2010) σε παγκόσμιο επίπεδο, στις μεγαλουπόλεις, πολλές φορές δημιουργούνται αντιπαλότητες ανάμεσα στις δύο επικρατέστερες ομάδες της πόλης, οι οποίες όμως πυροδοτούνται από παλαιότερες ιστορικές και πολιτισμικές διαφορές, ενώ στα τοπικά ντέρμπι αυτών των ομάδων οι οπαδοί βιώνουν με πάθος την ατμόσφαιρα και ενστερνίζονται την υπάρχουσα κουλτούρα των τοπικών αντιπαραθέσεων (Ζαϊμάκης, 2010: 17-18). Επιπλέον, η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων θεωρεί ως μεγαλύτερους αντίπαλους της Λίβερπουλ την Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ ή την Μάντσεστερ Σίτι.

Τα μέλη τόνισαν, πως το 'You'll never walk alone' είναι ο ύμνος της ομάδας και εκφράζει την αλληλεγγύη των οπαδών της Λίβερπουλ και κατ' επέκταση των μελών του Συνδέσμου.

Χαρακτηριστικό είναι, πως κατά τον Μπρομπερζέ (2007) το συγκεκριμένο τραγούδι αποτελεί το έμβλημα του συλλόγου της Λίβερπουλ και ταυτόχρονα εξυμνεί την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη ως απαραίτητα στοιχεία των επιτυχιών της ομάδας (Μπρομπερζέ, 2007: 54).

Επιπρόσθετα, οι συνεντευξιαζόμενοι επισήμαναν πως η ομάδα πάντα είχε πολύ σπουδαίους παίκτες παγκοσμίου φήμης και εξέφρασαν θετική άποψη για τον τωρινό προπονητή της ομάδας Γιούργκεν Κλοπ.

5.3 Άξονας τρίτος, η εμπλοκή στον Σύνδεσμο

Όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι ταξιδεύουν συχνά στο εξωτερικό για να δουν από κοντά τα παιχνίδια της Λίβερπουλ αναδύοντας μια κοσμοπολίτικη ταυτότητα. Επίσης, τόνισαν ότι το να παρακολουθήσει κάποιος αγώνα στο γήπεδο Anfield είτε είναι οπαδός της Λίβερπουλ είτε δεν είναι οπαδός είναι εμπειρία ζωής και εδώ είναι εμφανές ότι επιβεβαιώνονται οι διαπιστώσεις των Κυπριανού, Χουμέριανου (2009) ότι ο χώρος του γηπέδου δεν αποτελεί μόνο έναν τόπο όπου διεξάγεται το ποδοσφαιρικό παιχνίδι, αλλά είναι ένα τοπικό σύμβολο καθώς και ένας χώρος που δημιουργούνται έννοιες, μνήμες και ταυτότητες τόσο σε σχέση με την ομάδα όσο και με τους οπαδούς της (Κυπριανός & Χουμεριανός, 2009: 214). Επιπλέον, αξιοσημείωτη είναι η απάντηση ενός οπαδού όσον αφορά τον συμβολισμό του γηπέδου Anfield: «..Είναι η εκκλησία μας, ο ναός μας.. » και σ' αυτό το σημείο φαίνεται ότι επικυρώνονται τα λόγια του Μόρρις (1982) ότι ο πιστός οπαδός βλέπει το στάδιο ως έναν ιερό χώρο και ταυτόχρονα νιώθει έντονα συναισθήματα ακόμη και σε ένα άδειο γήπεδο (Μόρρις, 1982: 56).

Οι συνεντευξιαζόμενοι δήλωσαν ότι αγοράζουν συχνά προϊόντα της Λίβερπουλ από το εξωτερικό, τον Σύνδεσμο ή μέσω του διαδικτύου εκδηλώνοντας την αφοσίωσή τους στην ομάδα. Πράγματι, σύμφωνα με τον Μόρρις (1982) ο αφοσιωμένος οπαδός τοποθετεί στο δωμάτιό του αναμνηστικά της αγαπημένης του ομάδας, μετατρέποντάς το σε ποδοσφαιρικό ναό. Μέσα από τα αναμνηστικά ο οπαδός μπορεί όχι μόνο να εκφράσει την πίστη του στην ομάδα, αλλά και να αναβιώσει τόσο την ατμόσφαιρα του γηπέδου όσο και έντονα συναισθήματα (Μόρρις, 1982: 342-344).

Επίλογος

Η παρούσα έρευνα του επίσημου Συνδέσμου Liverpool FC Official Supporters Club Thessaloniki μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω διερεύνηση των εξ αποστάσεως οπαδικών κοινοτήτων. Τα μέλη του Συνδέσμου υποστηρίζουν την ομάδα της Λίβερπουλ από την παιδική τους ηλικία, κυρίως λόγω της μεγάλης ιστορίας και των κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών που πρεσβεύει ο Σύλλογος. Αναπτύσσουν κοινωνικές δράσεις και προτιμούν να παρακολουθούν τους αγώνες της ομάδας στον χώρο του Συνδέσμου, «το μικρό Anfield» όπου συζητούν με γνωστούς και φίλους για την πορεία της ομάδας, ενώ η πλειοψηφία των οπαδών δεν ασχολείται με ελληνικές ομάδες αλλά μόνο με την Λίβερπουλ. Ενημερώνονται καθημερινά για την πορεία της ομάδας από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνούν με άλλους επίσημους συνδέσμους της Λίβερπουλ, κυρίως του εξωτερικού. Συχνά κάνουν ταξίδια για να παρακολουθήσουν από κοντά την αγαπημένη τους ομάδα διατηρώντας μια κοσμοπολίτικη ταυτότητα και αγοράζουν προϊόντα της ομάδας. Εν κατακλείδι, φαίνεται ότι τα μέλη του Συνδέσμου είναι πιστοί και αφοσιωμένοι οπαδοί στον Σύλλογο της Λίβερπουλ, ενώ μέσα από τον Σύνδεσμο μοιράζονται την αγάπη και το πάθος τους για την ομάδα δημιουργώντας κοινωνικές και φιλικές σχέσεις.

Επιπρόσθετα, προτείνεται μια μελλοντική έρευνα η οποία θα εστιάζει στην επίδραση του διαδικτύου και των social media στις εξ αποστάσεως οπαδικές κοινότητες.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Άντερσον, Μ. (1997). *Φαντασιακές κοινότητες: Στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*, μτφρ. Π. Χαντζαρούλα, Αθήνα: Νεφέλη.

Ελίας, Ν. & Ντάνινγκ, Ε. (1998). *Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού*. Αθήνα: Δρομέας.

Ζαϊμάκης, Γ. (2010). *Εργοτέλης 1929-2009. Ψηφίδες της αθλητικής και κοινωνικής ιστορίας ενός φιλοπρόοδου σωματείου*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). Πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (Επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 27-58). Αθήνα: Πλέθρον.

Ζαϊμάκης, Γ. (2015). «Να 'σαι περήφανος που είσαι Κρητικός»: Τοπικότητα, ταυτότητα και πολιτισμική μεταβολή στις κοινότητες των οργανωμένων οπαδών του ΟΦΗ. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ε. Φουρναράκη (Επιμ.), *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις* (σσ. 251-292). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ζαϊμάκης, Γ. (2017α). Συλλογική ταυτότητα, νεολαία και οπαδισμός: Η ανάδυση των «Θυρών» οργανωμένων οπαδών στην Ελλάδα την περίοδο της μεταπολίτευσης (σσ. 1-32). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο.

Ζαϊμάκης, Γ. (2017β). Η κοινωνική συγκρότηση των οπαδικών αντιπαλοτήτων: κυριαρχίες και αντιστάσεις στους βióκοσμους των σπορ (σσ. 1-24). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο.

Ζαϊμάκης, Γ. (2020). Ζητήματα της μεθοδολογίας και έρευνας στη μελέτη του αθλητισμού. Διδακτικό υλικό, ΕΑΠ (63 σελίδες).

Ζαϊμάκης, Γ. & Κοταρίδης, Ν. (2013). Εισαγωγή. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (Επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 9-24). Αθήνα: Πλέθρον.

Ζαϊμάκης, Γ. & Φουρναράκη, Ε. (2015). Εισαγωγή. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ε. Φουρναράκη (Επιμ.), *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις* (σσ. 9-39). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Hourcade, N. (2013). Ultras και αναπλάσεις γηπέδων στη Γαλλία. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (Επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 86-106). Αθήνα: Πλέθρον.

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ). Ανακτήθηκε στις 20/11/2022, από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>

Κοταρίδης, Ν. (2005) (Επιμ.). *Φίλαθλοι και βίαια επεισόδια στις ποδοσφαιρικές συναντήσεις (1974-2003)*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Επιτροπή Ερευνών. Αδημοσίευτη ερευνητική έκθεση.

Κοταρίδης, Ν. & Σιδέρης, Ν. (2013). Το παιχνίδι και ο φανατισμός της κερκίδας. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (Επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 143-160). Αθήνα: Πλέθρον.

Κυπριανός, Π. & Χουμεριανός, Μ. (2009). *Ανατομία των ποδοσφαιρικών παθών*. Αθήνα: Διόνικος.

Μόρρις, Ντ. (1982). *Η φυλή του ποδοσφαίρου*. Αθήνα: Κάκτος.

Μπογιόπουλος, Ν. & Μηλάκας, Δ. (2016). *Μια θρησκεία χωρίς απίστους: Ποδόσφαιρο*. Αθήνα: ΚΨΜ.

Μπονιφάς, Π. (2008). *Ποδόσφαιρο και Παγκοσμιοποίηση*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Μπρομπερζέ, Κ. (2007). *Ποδόσφαιρο: σύμβολα, αξίες, φίλαθλοι*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.

Παπαγεωργίου, Δ. (2007). *Μια «άλλη» Κυριακή: «τρέλα» και «αρρώστια» στα ελληνικά γήπεδα*. Αθήνα: Επίκεντρο.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, (2020). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(2), 24-37. Ανακτήθηκε στις 20/11/2022, από: <https://doi.org/10.12681/jode.20634>

Σπύρος, Θ. (2017α). Κοινότητα/κοινωνία, κοινωνικά δίκτυα, (υπερ)τοπικότητα, εθνοτοπία (σσ.1-9). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο.

Σπύρος, Θ. (2017β). Οπαδοί και δημόσιος λόγος: Μ.Μ.Ε, οπαδικός τύπος και διαδίκτυο (σσ.1-11). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο.

Σπύρος, Θ. (2017γ). Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι κοινωνικής έρευνας: Εφαρμογές στη μελέτη του αθλητισμού και των σπορ (σσ.1-16). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο εργασίας.

Τσιμπογιάννη, Μ. (2013). Ταυτότητα και αντιπαλότητα στους οπαδούς του Ολυμπιακού. Γκράφιτι και τραγούδια. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (Επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 273-290). Αθήνα: Πλέθρον.

Τσιώλης, Γ. (2018). Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο Γ. Ζαϊμάκης (Επιμ.), *Ερευνητικές διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες. Θεωρητικές – Μεθοδολογικές Συμβολές και Μελέτες Περίπτωσης* (σσ. 97-125). Πανεπιστήμιο Κρήτης – Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής έρευνας.

Vigarelo, G. (2004). *Από το παιχνίδι στο αθλητικό θέαμα. Η γέννηση ενός μύθου*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Williams, J. (2013). «Είμαστε παράξενοι –και το ξέρουμε». Αθλητικός οπαδισμός τον 21ο αιώνα. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (Επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 59-85). Αθήνα: Πλέθρον.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Ben-Porat, A. (2010). «Football fandom: a bounded identification». *Soccer & Society*, 11(3), 277-290.

Boyle, R. (1995). *Football and Cultural Identity in Glasgow and Liverpool*. University of Stirling.

Brown, A. (2008). «“Our club, our rules” fan communities at FC United of Manchester ». *Soccer and Society*, 9(3), 346-358.

Derbaix, C., & Decrop, A. (2011). «Colours and scarves: an ethnographic account of football fans and their paraphernalia». *Leisure Studies*, 30(3), 271-291.

Giulianotti, R. (2002). «Supporters, followers, fans, and flaneurs: a taxonomy of spectators identities in football». *Journal of Sport and Social Issues*, 26(1), 25-46.

Giulianotti, R. (2005). «Sport spectators and the social consequences of commodification: Critical perspectives from Scottish football». *Journal of Sport and Social Issues*, 29(4), 386–410.

Giulianotti, R., & Robertson, R. (2004). «The globalization of football: a study in the glocalization of the ‘serious life’». *The British Journal of Sociology*, 55(4), 545–568.

Giulianotti, R., & Robertson, R. (2007). «Recovering the social: globalization, football and transnationalism». *Global Networks*, 7(2), 166–186.

Giulianotti, R. & Robertson, R. (2009). «Culture: The Glocal Game, Cosmopolitanism and Americanization». In R. Giulianotti & R. Robertson. *Globalization and Football*. London: Sage, 31-62.

Guschwan, M. (2016b). «New media: online fandom». *Soccer & Society*, 17(3), 351–371.

Jemphrey, A. & Berrington, E. (2000). «Surviving the Media: Hillsborough, Dunblane and the press». *Journalism Studies*, 1(3), 469-483.

Kerr, A. & Emery, P. (2011). «Foreign fandom and the Liverpool FC: a cyber-mediated romance». *Soccer & Society*, 12(6), 880-896.

Nash R. (2000), «Globalised football fandom: Scandinavian Liverpool FC supporters», *Football Studies*, 3(2), 5-23.

Putra, L. (2019). «Your Neighbors Walk Alone (YNWA): Urban Regeneration and the Predicament of Being Local Fans in the Commercialized English Football League». *Journal of Sport and Social Issues*, 43(1) 44–68.

Ludvigsen, J. (2019). «Transnational fan reactions to transnational trends: Norwegian Liverpool supporters, «authenticity» and «fifthly-rich» club owners». *Soccer & Society*, 20 (6), 872-890.

Spaaij, R. (2007). «Football hooliganism as a transnational phenomenon: Past and present analysis: A critique – More specificity and less generality». *The International Journal of the History of Sport*, 24/4, 411-431.

Stone, C. (2007). «The Role of Football in Everyday Life». *Soccer & Society*, 2(3), 169-184.

Zaimakis, Y. (2018). «Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era». *Soccer & Society*, 19(2), 252–270.

Διαδικτυακές πηγές

Βασιλείου, Β. (2022). *Λίβερπουλ...ετών 130: Μια ιστορία γεμάτη δυσκολίες και τραγωδίες, αλλά πάνω από όλα αμέτρητες επιτυχίες και τίτλους!* Ανακτήθηκε στις 30/11/2022 από: <https://www.bnsports.gr/retro-stories/articles/611648/liverpoul-eton-130-mia-istoria-gemati-dyskolies-kai-tragodies-alla-pano-apo-ola-ametrites-epityxies-kai-titlous-video>

Θοδωρής, Β. (2020). *Λίβερπουλ: This means more*. Ανακτήθηκε στις 30/11/2022, από: <https://www.gazzetta.gr/football/premier-league/article/1480919/liverpoul-means-more-pics-vids>.

iefimerida.gr (2013). *This is Anfield: Η Λίβερπουλ διώχνει τους οπαδούς από το Άνφιλντ για να επεκτείνει το γήπεδό της*. Ανακτήθηκε στις 30/11/2022, από: www.iefimerida.gr/news/103939/anfield-η-λίβερπουλ-διώχνει-τους-οπαδούς-από-το-ανφιλντ-για-να-επεκτείνει-το-γήπεδό-της

Καίσαρης, Θ. (2020). *Μίλαν-Λίβερπουλ 3-3: Ο πιο σίγουρος τελικός έγινε ο πιο απίστευτος*. Ανακτήθηκε στις 30/11/2022, από: <https://www.sport24.gr/football/milan-liverpoul-3-3-o-pio-sigoyros-telikos-egine-o-pio-apisteytos.8944497.html>

Κουβέλη, Μ. (2021). *Λίβερπουλ: Το εντυπωσιακό γκράφιτι του Τζέραρντ στην πόλη*. Ανακτήθηκε στις 30/11/2022, από: <https://www.sport24.gr/football/liverpoul-to-entyposiako-gkrafiti-toy-tzerarnt-stin-poli.9383218.html>

Liverpoolfc.com (2022). *Our History. The story of LFC through the years*. Ανακτήθηκε στις 30/11/2022, από: <https://www.liverpoolfc.com/history/timeline>

lfc.gr (2022). *Ο Σύνδεσμος*. Ανακτήθηκε στις 30/11/2022, από: <https://lfc.gr/el/>

Μαλτεζάκης, Σ. (2018). *Ο σοσιαλιστής Κλοπ και η εργατική Λίβερπουλ*. Ανακτήθηκε στις 30/11/2022, από:

<https://www.neakriti.gr/article/editors-blogs/stelios-maltezakis-blog/1530254/o-sosialistis-klop-kai-i-ergatiki-liverpoul/>

ΜΗΧΑΝΗ του ΧΡΟΝΟΥ (2022). *Η τραγωδία του Χίλσμπορο, 97 φίλαθλοι της Λίβερπουλ πέθαναν στον ημιτελικό του 1989 για το κύπελλο Αγγλίας. Οι παίκτες στο γήπεδο έπαιζαν μπάλα και οι φίλαθλοι πέθαιναν στην κερκίδα*. Ανακτήθηκε στις 04/12/2022, από:

<https://www.mixanitouxronou.gr/san-simera15-04-i-tragodia-tou-chilsmporo-96-filathli-tis-liverpoul-pethanan-ston-imiteliko-tou-1989-gia-to-kipello-anglias-i-pektes-sto-gipedo-epezan-bala-ke-i-filathli-pethenan-stin-kerkida/>

Μόσχου, Β. (2021). *Έβερτον-Λίβερπουλ: Η ιστορία μιας σύγκρουσης που γέννησε το κλασικότερο ντέρμπι της Αγγλίας*. Ανακτήθηκε στις 04/12/2022, από: <https://www.makthes.gr/everton-liverpoul-i-istoria-mias-sygkroyisis-poy-gennise-to-klasikotero-ntermpi-tis-agglas-480073>

Μυλωνάς, Γ. (2021). *Βανδαλισμοί Στο Anfield Από Οπαδούς Της Έβερτον Πριν Το Ντέρμπι*. Ανακτήθηκε στις 04/12/2022, από: <https://www.liverpool.gr/?p=101595>

Μυλωνάς, Γ. (2022). *Νέες εντυπωσιακές φωτογραφίες Της Anfield Road End*. Ανακτήθηκε στις 04/12/2022, από: <https://www.liverpool.gr/?p=107832>

News.gr (2019). *Η ιστορία της ονομασίας του θρυλικού «Κορ» της Λίβερπουλ*. Ανακτήθηκε στις 04/12/2022, από: <https://www.news.gr/athlhtika/article/1598806/i-istoria-tis-onomasias-tou-thrilikou-kop-tis-liverpoul.html>

Newsbeast.gr (2019). *Πώς το αγγλικό ποδόσφαιρο έγινε το πιο ακριβό προϊόν του πλανήτη. Από το Χέιζελ και το Χίλσμπορο στην Premier League των εκατομμυρίων*. Ανακτήθηκε στις 04/12/2022, από: <https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/4210472/pos-to-aggliko-podosfairo-egine-to-pio-akrivo-proion-toy-planiti>

Περτσινίδης, Τ. (2022). *Λίβερπουλ-Έβερτον: Όταν το Μερσεϊσάιντ χωρίζεται στα δύο*. Ανακτήθηκε στις 20/12/2022, από:

<https://www.metroSPORT.gr/otan-to-merseisaint-chorizetai-sta-dyo-566604>

Protothema.gr (2022). *Λίβερπουλ εναντίον Λέστερ: Η ποδοσφαιρική κόντρα που έγινε και πολιτική*. Ανακτήθηκε στις 04/12/2022, από:

<https://www.protothema.gr/sports/article/1197231/liverpoul-enadion-lester-i-podosfairiki-kodra-pou-egine-politiki/>

Rivellino (2018). *Οι ρίζες της αντιπαλότητας Λίβερπουλ-Μάντσεστερ Γ*. Ανακτήθηκε στις 20/12/2022, από:

<https://www.goleador.org/2018/12/16/%CE%BF%CE%B9-%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%80%CE%B1%CE%BB%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%BB%CE%AF%CE%B2%CE%B5%CF%81%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB/>

Sportscaster (2017). *Η ιστορία πίσω από το εμπάργκο της Λίβερπουλ στη Sun*. Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από: <https://www.protagon.gr/epikairoti/44341346020-44341346020>

Σταματάκης, Κ. (2022). *Η Liverpool Μεγαλώνει Το «Spion Kop» Κατά 2.500 Θέσεις*. Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από: <https://www.liverpool.gr/?p=110880>

Σταματόπουλος, Β. (2011). *Μπιλ Σάνκλι, ένας (κατα)κόκκινος θρύλος!* Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από: <https://www.sport24.gr/sthles/mpil-sankli-enas-kata-kokkinos-thrylos.7946071.html>

Σταματόπουλος, Β. (2012). *Λίβερπουλ: ένα όνομα, ένας μύθος!* Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από: <https://www.sport24.gr/football/liverpoyl-ena-onoma-enas-mythos.8017181.html>

Σταματόπουλος, Β. (2012). *Τα ποδοσφαιρικά T-shirts που έγραψαν ιστορία!* Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από: <https://www.sport24.gr/sthles/ta-podosfairika-t-shirts-poy-egrapsan-istoria.8015478.html>

Σωτηρακόπουλος, Χ. (2018). *Ζώντας το ντέρμπι Λίβερπουλ-Γιουνάιτεντ από ...μέσα*. Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από:

<https://sport-retro.gr/christos-sotirakopoulos-gia-to-derby-liverpool-manchester-united/>

ΤοΒΗΜΑ Team (2019). *Το Λίβερπουλ είναι η πόλη της μουσικής, της εργατικής τάξης και του ποδοσφαίρου*. Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από:

<https://www.tovima.gr/2019/06/02/sports/venger-to-liverpoul-einai-i-poli-tis-mousikis-tis-ergatikis-taksis-kai-tou-podosfairou-vid/>

Χαλιδιά, Ζ. (2020). *Λίβερπουλ: Μια ιστορία που καίει καρδιές και δεν αφορά μόνο το ποδόσφαιρο*. Ανακτήθηκε στις 08/12/2022, από:

<https://www.flash.gr/sports/1565700/liberpoyl-ta-6-paradoxa-toy-merseisaint-vids-kai-pics>

Παράρτημα Α: Οδηγός συνέντευξης

Προσωπικά στοιχεία

Ηλικία:

Μορφωτικό επίπεδο:

Επάγγελμα:

Γνωριμία με τον Σύνδεσμο

- 1) Πότε και πώς ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος;
- 2) Υπάρχει καταστατικό Συνδέσμου;
- 3) Πώς γίνεται κάποιος μέλος; Πόσα μέλη έχει ο Σύνδεσμος; Γυναίκες και παιδιά μέλη υπάρχουν στον Σύνδεσμο;
- 4) Ο Σύνδεσμος έχει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ; Ποια προνόμια προσφέρει η επίσημη αναγνώριση;
- 5) Μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει αγώνα στον Σύνδεσμο χωρίς να είναι μέλος; Υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά υποστηρικτές της Λίβερπουλ;
- 6) Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφές-επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους της Λίβερπουλ στην Ελλάδα και στον εξωτερικό;
- 7) Αναπτύσσει πράξεις αλληλεγγύης ο Σύνδεσμος;

Ταυτότητα οπαδού

- 8) Πόσα χρόνια υποστηρίζετε την Λίβερπουλ; Ποιό ήταν το ερέθισμα που γίνατε Λίβερπουλ;
- 9) Γιατί υποστηρίζετε την συγκεκριμένη ομάδα; Τι είναι για εσάς η ομάδα της Λίβερπουλ;
- 10) Πώς μάθατε για την ύπαρξη του Συνδέσμου; Γιατί γίνατε μέλος;
- 11) Όταν βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη παρακολουθείτε όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο;
- 12) Ενημερώνεστε σε καθημερινή βάση για την πορεία της Λίβερπουλ από τον επίσημο ιστότοπο και τα επίσημα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Λίβερπουλ;
- 13) Ακολουθείτε τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Θεωρείτε ότι η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου;

- 14) Υποστηρίζετε κάποια ελληνική ομάδα; Είστε μέλος και σε κάποιο άλλο Σύνδεσμο; Σε περίπτωση που η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη σας ελληνική ομάδα, ποιον θα υποστηρίζατε;
- 15) Παρακολουθείτε αγώνες της αγγλικής και της ελληνικής εθνικής ομάδας;
- 16) Κατά τη γνώμη σας υπάρχει τελικά αντιπαλότητα με την ομάδα της Έβερτον; Ποια ομάδα θεωρείτε την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ;
- 17) Τι σημαίνει για εσάς το ‘You’ ll never walk alone’ (Y.N.W.A.);
- 18) Ποιος είναι ο αγαπημένος σας παίκτης της ομάδας; Ποια είναι η γνώμη σας για τον προπονητή της Λίβερπουλ;

Εμπλοκή στον Σύνδεσμο

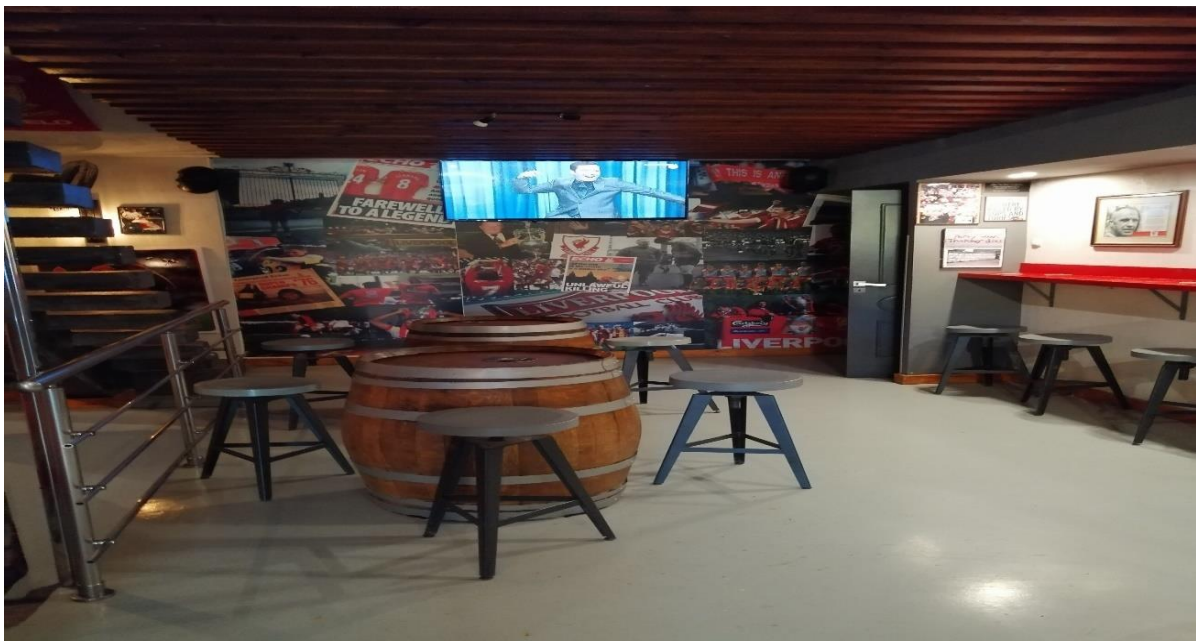
- 19) Κάνετε ταξίδια στο εξωτερικό για να παρακολουθήσετε αγώνες της ομάδας;
- 20) Γιατί είναι σημαντικό να πάει κανείς στο γήπεδο Anfield;
- 21) Αγοράζετε συχνά προϊόντα της ομάδας από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια σας;
- 22) Πείτε μας κάτι το οποίο δεν τέθηκε στις ερωτήσεις και είναι σημαντικό να καταγραφεί.

Παράρτημα Β: Φωτογραφικό υλικό

Εικόνα 1. Χώρος Συνδέσμου
(πηγή: Αρχειακό υλικό ερευνήτριας)

Εικόνα 2. Χώρος Συνδέσμου
(πηγή: Αρχειακό υλικό ερευνήτριας)

Εικόνα 3. Χώρος Συνδέσμου
(πηγή: Αρχειακό υλικό ερευνήτριας)

Εικόνα 4. Χώρος Συνδέσμου
(πηγή: Αρχειακό υλικό ερευνήτριας)

Εικόνα 5. Επίσκεψη σε Εθελοντική Φιλανθρωπική Οργάνωση (Φροντίδα για το παιδί)
(πηγή: Αρχειακό υλικό μέλους)

Εικόνα 6. Κοπή Βασιλόπιτας 2022 στον Σύνδεσμο
(πηγή: Αρχειακό υλικό μέλους)

Εικόνα 7. Ταξίδι στο Λίβερπουλ (γήπεδο Anfield)

(πηγή: Αρχειακό υλικό μέλους)

Εικόνα 8. Ταξίδι στην Κωνσταντινούπολη

(πηγή: Αρχειακό υλικό μέλους)

Παράρτημα Γ: Συνεντεύξεις

Συνέντευξη οπαδού Σ.Σ.

Ηλικία: 39 χρονών

Μορφωτικό επίπεδο: μεταπτυχιακό

Επάγγελμα: ελεύθερος επαγγελματίας

Πότε ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος; Το 1995 υπήρξε από κοινή ίδρυση με τον Σύλλογο της Αθήνας όπου τα πρώτα χρόνια συνυπήρχαν, σε κάποια στιγμή υπήρξε η διάσπαση, οπότε ξεχώρισε η Θεσσαλονίκη από την Αθήνα και είναι δύο οι Σύλλογοι. Επίσημοι είναι στην Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα. Παρακλάδια έχει στα Τρίκαλα, στις Σέρρες, στην Πάτρα.

Πόσα μέλη έχει το διοικητικό συμβούλιο; Είναι 5 μέλη (πρόεδρος, αντιπρόεδρος, ταμίας, γραμματέας και υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων).

Υπάρχει καταστατικό Συνδέσμου; Ναι, υπάρχει και κάνουν εκλογές κάθε 4 έτη και είμαι ο πρόεδρος από το 2012.

Πού βρίσκεται ο χώρος; Ο Σύνδεσμος ανοίγει μόνο όταν παίζει η Λίβερπουλ, εκτός αν έχουμε κάποια εκδήλωση. Η διεύθυνση είναι Βεροίας 4 στα Άνω Λαδάδικα, είναι στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, πολύ κεντρικό σημείο, πολύ κοντά στην Τσιμισκή. Είναι 3 οι όροφοι και είναι διαμορφωμένος όσο πιο κοντά μπορούμε σε στυλ μιας αγγλικής παμπ να το πω έτσι, έχει 7 μεγάλες τηλεοράσεις που δείχνουν τους αγώνες και είναι αυτό που μας ενδιαφέρει ουσιαστικά να βλέπουμε τους αγώνες παρέα όλοι μαζί υποστηρίζοντας την ομάδα μας. Έχει τα χρώματα της ομάδας και κάποιες εικόνες από την πόλη της Λίβερπουλ.

Πώς γίνεται κάποιος μέλος; Με 35 ευρώ ετησίως και μια φόρμα με τα στοιχεία του που μπορεί να τη συμπληρώσει είτε στον Σύλλογο είτε online.

Πόσα μέλη έχει ο Σύνδεσμος; Περίπου 400 μέλη όπου υπάρχει μια αύξηση την χρονιά που πήραμε το Champions League προ covid και μια μεγάλη πτώση στις χρονιές που υπήρχε ο covid γιατί δεν υπήρχε δυνατότητα ταξιδιών σε αγώνες στην Αγγλία.

Γυναίκες και παιδιά μέλη υπάρχουν στον Σύνδεσμο; Έρχονται παιδιά και γυναίκες που γράφονται κάθε χρόνο και πάνε και ταξίδια.

Ο Σύνδεσμος έχει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ; Υπάρχει, φυσικά. Συνέβη το 2012. Η Λίβερπουλ έχει πάνω από 300 αναγνωρισμένους συνδέσμους σ' όλο τον κόσμο, θέτει κάποια δεδομένα για να μπορείς να πάρεις αναγνώριση, δεν είναι δύσκολα, είναι και γεωγραφικά και αριθμητικά και σαν προσφορά, βλέπουν το έργο σου σαν να' ναι επίσημος αρχικά και μετά κρίνουν. Πριν το 2012 υπήρχε ένα πρόβλημα αρχικά στο κομμάτι ότι δεν έδιναν καινούργιες άδειες, αλλά αυτό από εκείνη την χρονιά και μετά το 2012 και αναγνωρίστηκαν πολλοί σύνδεσμοι που ήταν σε αναμονή, όπως και εμείς. Εμείς ήμασταν και πιο πριν αναγνωρισμένοι το 2002, απλά επειδή εκείνη τη δεκαετία ήταν άλλοι που έτρεχαν το club και χάθηκε μια πληρωμή από λάθος της Τράπεζας και ίσως και του ταμιά εκείνης της περιόδου χάθηκε και η αναγνώριση για κάποια χρόνια και την πήραμε ξανά το 2012.

Ποιά προνόμια προσφέρει η επίσημη αναγνώριση; Βασικό πλεονέκτημα είναι η πρόσβαση στα εισιτήρια της ομάδας που είναι το πιο σημαντικό απ' όλα γιατί είναι αυτό που ζητάει και ο κόσμος μας. Από κει και πέρα έχει και άλλα. Δηλαδή μας προσκαλούν κάθε χρόνο σε επίσημο dinner τον Μάιο ή τον Απρίλιο που γίνεται μέσα στο Anfield που είναι όλοι οι Σύνδεσμοι απ' όλο τον κόσμο καλεσμένοι, κάποιες extra εκπτώσεις κατά καιρούς σε προϊόντα ή υπηρεσίες της ομάδας και υπογεγραμμένες φανέλες από τους παίκτες, τις χρησιμοποιούμε εδώ πέρα για φιλανθρωπίες.

Μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει αγώνα στον Σύνδεσμο χωρίς να είναι μέλος; Κανονικά όχι, αλλά έχουμε έναν άγραφο κανόνα που επιτρέπουμε να έρθουν να δουν κάποιους αγώνες με την προϋπόθεση να μας γνωρίσουν και να γραφτούν αργότερα που έχει και μια λογική. Και φυσικά είναι ανοιχτές οι πόρτες μας για ξένους τουρίστες οι οποίοι μας βρίσκουν στο ίντερνετ, που είτε έχουμε επαφές μαζί τους λόγω της ομάδας και έρχονται στη Θεσσαλονίκη διακοπές ή στην Χαλκιδική το Καλοκαίρι και θέλουν να δουν τον αγώνα παρέα μαζί μας και φυσικά εννοείται ότι είναι ανοιχτές οι πύλες μας γι' αυτούς.

Υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά υποστηρικτές της Λίβερπουλ; Αυτό δεν μπορώ να το ξέρω. Μπορεί είναι πολύ πιθανό. Εγώ προσωπικά έχω μια εμπειρία με ένα φίλο μου που είμαστε και κουμπάροι τώρα, παιδικό μου φίλο, ο οποίος υποστήριζε κάποια άλλη ομάδα και κάποια στιγμή ήρθε μαζί μου πριν από πολλά χρόνια σε ένα παιχνίδι και εκείνη την στιγμή που μπήκε στο γήπεδο άλλαξε και από Άρσεναλ έγινε Λίβερπουλ και από τότε είναι Λίβερπουλ.

Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφές-επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους της Λίβερπουλ στην Ελλάδα και στον εξωτερικό; Φυσικά διατηρούμε με αρκετούς. Προσωπικά εγώ πιο πολύ κι άλλα παιδιά βέβαια. Έχουμε πολύ καλές σχέσεις με Βουλγαρία, Σερβία, Ρουμανία, Μάλτα, Κροατία, το Λονδίνο που ίσως είμαστε πιο κοντά απ' όλα με το Λονδίνο που είναι πολύ καλοί μου φίλοι τα παιδιά που το τρέχουν. Με της Αθήνας δεν είχαμε καθόλου σχέσεις το τελευταίο διάστημα, έγινε μια επαφή και μια πρώτη συνάντηση σε μια εκδήλωση που είμασταν και οι δύο καλεσμένοι το Καλοκαίρι στον Τσιμίκα τον Κώστα που παίζει στην ομάδα και υπήρχε πολύ καλό κλίμα, αλλά πριν από αυτό είχαμε καιρό να βρεθούμε δηλαδή καμιά δεκαετία περίπου.

Αναπτύσσει πράξεις αλληλεγγύης ο Σύνδεσμος; Ναι. Σ' αυτό βέβαια θα σας βοηθήσει πολύ περισσότερο τα παιδιά που το κάνουν, γιατί εγώ μπορεί να είμαι πρόεδρος, αλλά δεν προλαβαίνω να το κάνω και αυτό. Θα σας πω περιληπτικά τι γίνεται και θα μιλήσετε με τον Ν.Γ. καλύτερα γι' αυτό ή με κάποιο από τα παιδιά θα σας κατευθύνει ο Νίκος καλύτερα. Γίνονται κάθε χρόνο αρκετές πράξεις αλληλεγγύης, συνήθως γίνονται με την αρωγή και έχουμε κάνει κανα δυο φορές τελευταία και μέσα στον covid αλλά και μετά με το 'Φίλοι του Παιδιού' οι οποίοι κάνουν εξαιρετική δουλειά και οι κοπέλες που το τρέχουν είναι φανταστικές δηλαδή αυτό που κάνουν τους δίνω πάρα πολλά συγχαρητήρια.

Πόσα χρόνια υποστηρίζετε την Λίβερπουλ; Ποιό ήταν το ερέθισμα που γίνετε Λίβερπουλ; Γιατί υποστηρίζετε την συγκεκριμένη ομάδα; Εγώ ξεκίνησα να υποστηρίζω την Λίβερπουλ από πολύ μικρός. Δεν θυμάμαι αν ήμουν 8 ή 9 ή 10 χρονών κάπου εκεί τέλος πάντων. Άρχισα να ψάχνω περιοδικά. Υπήρχε και το ίντερνετ τότε αλλά ήταν πολύ πρώιμο και κάποια πράγματα εκεί πέρα και άρχισα να την υποστηρίζω κυρίως για την μεγάλη ιστορία που είχε, για την αύρα που βγάζει αυτή η ομάδα και η πόλη την οποία την ανακάλυψα φυσικά λίγο μετά και για έναν ποδοσφαιριστή ο οποίος τότε σαν παιδάκι κι εγώ είχα τρέλα με το ποδόσφαιρο που μου άρεσε πάρα, πολύ τον Mickie Owen, οποίος ήταν τότε 17-18 χρονών και ήταν βασικότατος και σκόραρε σε κάθε αγώνα της ομάδας. Οπότε κυρίως γι' αυτούς τους λόγους. Ο μπαμπάς μου ήταν Αεκτζής καμιά σχέση. Τώρα είναι και Λίβερπουλ κόλλησε από μένα.

Τι είναι για εσάς η ομάδα της Λίβερπουλ; Είναι όλη η ζωή. Ασχολούμαι σχεδόν καθημερινά. Λίγο κάνουμε αποτοξίνωση το Καλοκαίρι στις διακοπές μας και που πάλι βλέπουμε τις μεταγραφές, αλλά εντάξει. Στη σεζόν ασχολούμαστε καθημερινά. Χθες δηλαδή αγόραζα εισιτήρια για τον αγώνα με την Νάπολη για να πάνε κάποια παιδιά, δηλαδή πρέπει να είμαι

συνέχεια ενημερωμένος, τι ώρα θα βγουν, πως θα πάνε. Έχει καθημερινή τριβή, όχι άπειρες ώρες.

Πώς μάθατε για την ύπαρξη του Συνδέσμου; Γιατί γίνετε μέλος; Το έχω πει ξανά σε συνεντεύξεις μου ότι θυμάμαι τον εαυτό μου στο Δημοτικό ή στις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου να παίρνω το αστικό από το Ωραιόκαστρο και να κατεβαίνω στο κέντρο στη Βενιζέλου με Τσιμισκή που είχε ένα βιβλιοπωλείο που έφερνε διεθνή τύπο το Μόλχο ή Μόχλο, τώρα δεν υπάρχει φυσικά και αγόραζα το μηνιαίο περιοδικό της ομάδας, το οποίο είχα στείλει και την διεύθυνσή μου και έτσι με βρήκε και ο τότε πρόεδρος του Συλλόγου ο Μιχάλης Φωτιάδης, μου έστειλε γράμμα στο σπίτι και πήγα και τον βρήκα στο μαγαζί του και έτσι έγινα μέλος στον Σύλλογο μετά και κόλλησα.

Όταν βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη παρακολουθείτε όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο; Τους αγώνες τους παρακολουθώ ή στον Σύνδεσμο ή στο γήπεδο. Στο σπίτι βλέπω αν υπάρχει κάποιος πολύ σοβαρός λόγος που δεν μπορώ να πάω 1-2 αγώνες τον χρόνο. Δηλαδή δεν μου αρέσει να βλέπω στο σπίτι καθόλου.

Ενημερώνεστε σε καθημερινή βάση για την πορεία της Λίβερπουλ από τον επίσημο ιστότοπο και τα επίσημα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Λίβερπουλ; Ναι. Και από τα Social media που είναι πλέον και τα πιο εύκολα, αλλά και λόγω και της φάσης αυτό με τα εισιτήρια που σας εξήγησα πριν, με τα εισιτήρια να ξέρω πότε θα βγουν, τι ώρα να μπω και τελικά μπαίνω υποχρεωτικά κάθε μέρα στο site της ομάδας και μπορεί να μπω παραπάνω από 5-6 φορές την ημέρα. Το πιο οργανωμένο Social media της Λίβερπουλ είναι το Twitter.

Ακολουθείτε τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Θεωρείτε ότι η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου; Ναι ακολουθώ. Φυσικά και συμβάλλει στην αύξηση των μελών γιατί πλέον τα Social media είναι μια “δωρεάν διαφήμιση” για τους πάντες και για τα πάντα.

Υποστηρίζετε κάποια ελληνική ομάδα; Είστε μέλος και σε κάποιο άλλο Σύνδεσμο; Σε περίπτωση που η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη σας ελληνική ομάδα, ποιόν θα υποστηρίζατε; Όχι σε Σύνδεσμο δεν ήμουν ποτέ μέλος σε ελληνικό, υποστήριζα πιο μικρός τον Παναθηναϊκό, αλλά έχω να ασχοληθώ με το ελληνικό ποδόσφαιρο από το 2011. Δηλαδή πάνω από 10 χρόνια έχω να παρακολουθήσω ελληνικό αγώνα. Αν με ρωτήσεις τώρα 5 παίκτες

του Ολυμπιακού ή 5 παίκτες του Παναθηναϊκού ή του ΠΑΟΚ δεν ξέρω. Θα υποστήριζα τη Λίβερπουλ.

Παρακολουθείτε αγώνες της αγγλικής και της ελληνικής εθνικής ομάδας; Της ελληνικής εθνικής ομάδας ναι παρακολουθώ. Της αγγλικής εθνικής ομάδας μπορεί να τύχει και να δω. Θέλω να κερδίζουν και οι δύο, αλλά δεν θα κυνηγήσω και να δω την εθνική Αγγλίας, άμα τύχει. Εντάξει αν είναι ένα σημαντικό παιχνίδι στο Euro, στο Mundial, στους 8 ή στους τελικούς φυσικά και θα το δω. Θα το δω όποιος κι αν παίζει.

Κατά τη γνώμη σας υπάρχει τελικά αντιπαλότητα με την ομάδα της Έβερτον; Η Έβερτον υπάρχει αντιπαλότητα λόγω πόλης, αλλά είναι πολύ παραπάνω στο φιλικό πλαίσιο παρά αυτό που γίνεται με την Γιουνάιτεντ. Δηλαδή μπορεί στο ίδιο σπίτι το ένα παιδί να φοράει μπλε και το άλλο να φοράει κόκκινο. Και υπάρχει αυτό, δηλαδή αυτό γίνεται. Αδέρφια, ξαδέρφια, γονείς, μαμά, μπαμπάς να είναι άλλες ομάδες. Υπάρχει η καζούρα η καλή, η θεμιτή και τελειώνει εκεί. Υπάρχει αντιπαλότητα, αλλά είναι εκεί στην ίδια πόλη, είναι οικογένειες που υποστηρίζουν διαφορετικές ομάδες. Θυμάμαι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα στον ημιτελικό στο Wembley στο Fa Cup το 2012 έπαιζε Λίβερπουλ - Έβερτον, είχε κερδίσει η Λίβερπουλ, αλλά όλο το γήπεδο φώναζε Merseyside. Merseyside είναι η περιοχή εκεί, η πόλη. Δηλαδή φώναζε όλο το γήπεδο το ίδιο σύνθημα. Γενικά στην Αγγλία δεν γίνονται επεισόδια, ελάχιστες περιπτώσεις και δεν γίνονται ποτέ στο Λίβερπουλ- Έβερτον.

Ποια ομάδα θεωρείτε την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ; Η μεγαλύτερη αντίπαλος είναι η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ ασυζητητί, δεν υπάρχει τίποτα περισσότερο ή τίποτα λιγότερο από' αυτό.

Τι σημαίνει για εσάς το 'You'll never walk alone' (Y.N.W.A.) Είναι ο ύμνος της ομάδας, είναι το motto όλης της Λίβερπουλ. Είναι ο ύμνος, είναι το τραγούδι που όταν θα μπει στο Anfield πρώτη φορά και θα το ακούσεις θα ανατριχιάσεις χίλια τα εκατό, είναι ο ύμνος μας, είναι το πιο βασικό πράγμα της ομάδας.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σας παίκτης της ομάδας; Ο αγαπημένος μου παίκτης ξεκίνησε με τον Mickle Owen, αλλά ο αγαπημένος μου παίκτης όσα χρόνια την παρακολουθώ ήταν ο Steven Gerrard, ο οποίος βέβαια τώρα έχει σταματήσει, ήταν προπονητής μέχρι χθες στην Αστον Βίλα. Από την τωρινή ομάδα θα διάλεγα τον Virgil Van Dijk, ο οποίος πιστεύω είναι ο μόνος αναντικατάστατος.

Ποια είναι η γνώμη σας για τον προπονητή της Λίβερπουλ; Τι να πω για τον προπονητή. Ο άνθρωπος είναι μια θεότητα, είναι καταπληκτικός, μας έχει ανεβάσει πάρα πολύ το επίπεδο. Τα τελευταία 7 χρόνια που είναι στον πάγκο, μακάρι να μείνει όσο παραπάνω γίνεται, είναι μια σπουδαία προσωπικότητα και για μένα αν δεν είναι ο καλύτερος είναι μέσα στους δύο καλύτερους προπονητές στον κόσμο αυτή τη στιγμή. Για μένα είναι ο καλύτερος βασικά.

Κάνετε ταξίδια στο εξωτερικό για να παρακολουθήσετε αγώνες της ομάδας; Εγώ πηγαίνω αρκετά συχνά. Πέρυσι πήγα σε 16 παιχνίδια που σημαίνει ότι ήταν περίπου 10 ταξίδια γιατί κάποια μπορεί να ήταν με διπλά. Δηλαδή μπορεί να πήγαινα Παρασκευή - Τετάρτη και να είχε αγώνα Σάββατο και Τρίτη. Πάω και στο Λίβερπουλ γιατί εκεί είναι η έδρα μας, αλλά και πάω και σε πολλά εκτός έδρας και στην Ευρώπη. Την προηγούμενη εβδομάδα ήμουν στην Γλασκώβη που κερδίσαμε 1-7 την Ρεϊντζερς και την Τετάρτη 26 Οκτωβρίου του Αγίου Δημητρίου πάω στο Άμστερνταμ για ένα βράδυ για το ματς με τον Άγιαξ και γυρνάω την επόμενη ημέρα. Αυτά είναι τα δύο που έχω κάνει για την ώρα φέτος, για την ώρα λίγο κρατιέμαι γιατί έχει πολλά την Άνοιξη, οπότε θα κρατηθώ για τότε. Πέρυσι το είχα σπάσει και πήγαινα όλη την χρονιά δηλαδή κάθε μήνα πήγαινα.

Γιατί είναι σημαντικό να πάει κανείς στο γήπεδο Anfield; Αρχικά είναι μια εμπειρία. Δηλαδή και άσχετος να είσαι από ποδόσφαιρο και να μη ξέρεις τι γίνεται στο γήπεδο, και μόνο που θα ζήσεις αυτή την ατμόσφαιρα και αυτό το feeling και αυτό το vibe που υπάρχει, είναι μια εμπειρία. Είναι σαν να πηγαίνεις στην Αμερική και να πηγαίνεις σε έναν αγώνα NBA. Όσοι είναι ποδοσφαιρόφιλοι πρέπει κάποια στιγμή στη ζωή τους να παρακολουθήσουν έναν αγώνα στο Anfield. Και σε άλλα γήπεδα, αλλά ένα από αυτά τα γήπεδα είναι και το Anfield. Πραγματικά είναι το matchday experience, είναι καταπληκτικό. Το matchday στο Anfield είναι καταπληκτικό. Είναι από το πρωί, από το μεσημέρι που θα ξεκινήσεις για το γήπεδο κ.τ.λ. είναι κάτι που πρέπει να το ζήσει ένας ποδοσφαιρόφιλος. Είναι κάτι το οποίο είναι ξεχωριστό.

Αγοράζετε συχνά προϊόντα της ομάδας από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια σας; Ο Σύνδεσμος πλέον δεν αγοράζει προϊόντα ως Σύνδεσμος. Παλιότερα αγοράζαμε και φέρναμε. Και τώρα μπορεί να γίνει καμιά φορά, αλλά η ευκολία που έχει γίνει τώρα με το internet και σε παραγγελίες, όλος ο κόσμος μπορεί να μπει online και να το παραγγείλει και να το έχει σε 3 ημέρες στο σπίτι του.

Πείτε μας κάτι το οποίο δεν τέθηκε στις ερωτήσεις και είναι σημαντικό να καταγραφεί. Έχουν γίνει και οργανωμένες οδικές εκδρομές. Δηλαδή πήγαμε μια πολύ μεγάλη εκδρομή 120 άτομα

στην Κωνσταντινούπολη το 2005, τα εισιτήρια μας τα είχε δώσει τα περισσότερα ο Bryce Morrison, ο οποίος δυστυχώς πλέον δεν είναι μαζί μας, έχει μια δεκαετία που έχει φύγει δηλαδή το 2010 πέθανε ο άνθρωπος που ήταν τότε ο γενικός γραμματέας της ομάδας και ήταν το τρίτο κεφάλι της Λίβερπουλ, αλλά είχε μια φιλική σχέση με μια οικογένεια εδώ που μας είχε ανοίξει τις πόρτες διάπλατα και μας είχε διευκολύνει και σε άλλα παιχνίδια, αλλά σε εκείνο μας είχε σώσει ας πούμε. Πήγαμε τρία λεωφορεία, ήταν η μεγαλύτερη μετακίνηση που είχε γίνει σίγουρα στην Ελλάδα ξένου Συνδέσμου για παιχνίδι ξένης ομάδας.

Συνέντευξη οπαδού Α.Μ.

Ηλικία: 55 χρονών

Μορφωτικό επίπεδο: διδακτορικό στην Ιατρική Πληροφορική

Επάγγελμα: Προγραμματιστής

Πότε και πώς δημιουργήθηκε ο Σύνδεσμος; Ο Σύνδεσμος δημιουργήθηκε εδώ και 20 χρόνια αν θυμάμαι καλά, σε ένα άλλο φυσικά χώρο από τον Μιχάλη Φωτιάδη. Εγώ σαν Λίβερπουλέος είμαι από 10 χρονών, χωρίς να έχω φυσικά διασυνδέσεις με τον Σύνδεσμο, μεγαλώνοντας ήμουν πάντα μία ομάδα Λίβερπουλ, δεν ήμουν καμία ελληνική ούτε καμία άλλη ευρωπαϊκή και όταν ο Σύνδεσμος μετακόμισε στη Σταυρούπολη είχα τις πρώτες σκέψεις μου να πάω να γραφτώ, αλλά δεν τα κατάφερα τότε λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων, αλλά όταν ο Σύνδεσμος ήρθε στα Λαδάδικα εδώ σε δικό του χώρο, θεωρώ ότι έχω χάσει πολύ λίγους αγώνες από τότε και είμαστε μια εξαιρετική παρέα εδώ.

Υπάρχει καταστατικό Συνδέσμου; Υπάρχει καταστατικό σαν πολιτιστικός φορέας γιατί εκτός από το να βρισκόμαστε εδώ και να πανηγυρίζουμε για την ομάδα μας έχουμε εθελοντική δράση αρκετή, έχουμε αιμοδοσία, έχουμε πολλές δράσεις. Πάντως σαν Σύλλογος Πολιτιστικός πάντα φροντίζουμε να κάνουμε και πολλά άλλα πράγματα.

Πώς γίνεται κάποιος μέλος; Μπορεί είτε να έρθει εδώ, υπάρχει αίτηση που την συμπληρώνει, καταθέτει τα χρήματα που είναι συμβολικό ποσό για την ετήσια συνδρομή, είτε διαδικτυακά από το LFC.gr που είναι η επίσημη ιστοσελίδα του Συνδέσμου, υπάρχει δηλαδή εκεί φόρμα υπάρχουν και όλες οι πληροφορίες και γίνεται μέλος μέσα σε λίγες ώρες να το πω. Κοιτάμε να μας δίνουν και τα μητρώα τους γιατί θέλουμε να έχουμε έναν καθαρό Σύνδεσμο και γενικά όποιος γραφτεί τον γνωρίζουμε. Ακόμη και εκτός Θεσσαλονίκης γράφονται. Έχουμε μέλη από Μυτιλήνη, από Αλεξανδρούπολη, από Γιάννενα, από Αθήνα γιατί εκεί ο Σύνδεσμος είναι

σχεδόν διαλυμένος και γράφονται σε εμάς για να παρακολουθούν την ομάδα και φυσικά και για να μπορούν να βρίσκουν εισιτήρια και για τους αγώνες.

Πόσα μέλη έχει ο Σύνδεσμος; 400 μέλη.

Γυναίκες και παιδιά μέλη υπάρχουν στον Σύνδεσμο; Γυναίκες θεωρώ ότι μας έχουν εκπλήξει γιατί υπάρχουν πια παρέες γυναικών που έρχονται και βλέπουν αγώνες εδώ, πρέπει να είναι σε κάθε αγώνα να πω τώρα ένα μέσο όρο είναι τουλάχιστον 8 - 10 γυναίκες, κορίτσια νέα, κόρες που έρχονται με τους πατεράδες τους, είναι σίγουρα κάποιες σύζυγοι ή φίλες κάποιων που έρχονται εδώ. Ήταν μια παρέα 3-4 κοριτσιών που ερχόταν εδώ αυτόνομα, μόνες τους και βλέπανε το ματς. Οπότε έχουμε και γυναίκες ναι. Παιδάκια πάρα πολλά και μάλιστα τα περισσότερα έρχονται ντυμένα με την ομάδα και τραγουδάνε πολύ.

Ο Σύνδεσμος έχει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ; Υπάρχει επίσημη αναγνώριση. Μιλάμε για Official Supporters Club που για να γίνεις Official Supporters Club υπάρχει μια διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί, να αναγνωριστεί και μετά φυσικά τηρείς και κάποιες διαδικασίες που θέτει η ομάδα γιατί είσαι σε συνεχή επαφή με την ομάδα. Η ομάδα έχει αντιπροσώπους στις ηπείρους τις διάφορες και στις κατά τόπου μεγάλες περιοχές, ας πούμε στην Ευρώπη, ανατολική Ευρώπη κ.α. και σχεδόν κάθε μήνα υπάρχει ένα hangout δηλαδή υπάρχει ένα video conference που σε ενημερώνουν για τις τελευταίες εξελίξεις όχι για την ομάδα, αλλά για τους Συνδέσμους των ομάδων. Πρέπει να είναι γύρω στους 450 Συνδέσμους σε όλο τον κόσμο επίσημοι της Λίβερπουλ και ένας από αυτούς είμαστε εμείς. Δεν γνωρίζω υπό ποιες προϋποθέσεις γίναμε επίσημος Σύνδεσμος επακριβώς διότι δεν συμμετείχα τότε, αλλά πρέπει να ήταν το 2002 ή το 2003 που γίναμε επίσημος Σύνδεσμος αν θυμάμαι καλά.

Ποια προνόμια προσφέρει η επίσημη αναγνώριση; Τα πλεονεκτήματα είναι όπως σας είπα συμμετέχουμε στα ενδότερα των Συνδέσμων της ομάδας, άρα έχουμε ενημέρωση και πληροφόρηση μέσα από τους Συνδέσμους. Επίσης, υπάρχει αναγνώριση στην αγορά των εισιτηρίων όπου για να καταλάβετε ένα εισιτήριο αν πάει κάποιος αυτόνομα να το αγοράσει στην Αγγλία είναι γύρω στις 450 λίρες, ενώ εμείς μπορούμε με πάρα πολύ καλύτερες τιμές να βρίσκουμε τα εισιτήρια, πραγματικά συνδεσμικά εισιτήρια, υπάρχει μια διαδικασία με την οποία αναθέτονται τα εισιτήρια στον κάθε Σύνδεσμο, αλλά μέσα στους 450 Συνδέσμους έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και όσο και η ομάδα πηγαίνει και καλά υπάρχει και πολύ μεγάλο ενδιαφέρον. Ευτυχώς ο Σύνδεσμός μας πάντα πρωτοστατεί και είναι μέσα στα μεγάλα

γεγονότα. Επίσης, να πω ότι σαν επίσημος Σύνδεσμος συμμετέχουμε και στα events που κάνει η ομάδα, για παράδειγμα υπάρχει ένα ετήσιο event που είναι το επίσημο dinner όπως λέγεται της ομάδας, γίνεται περίπου τον Απρίλιο δηλαδή πριν λήξει το πρωτάθλημα όπου μέλη από όλους τους Συνδέσμους δηλώνουν συμμετοχή, πηγαίνουν μέσα στο γήπεδο, εκεί που τρώνε οι παίκτες και διοργανώνεται ένα event, στο φετινό του 2022 επειδή συμμετείχα πρέπει να ήταν γύρω στα 500 άτομα από όλους τους Συνδέσμους, μας δίνουν ειδικά δώρα για τους συμμετέχοντες, αλλά το πιο σπουδαίο είναι ότι συναντάς παλαιίμαχους ποδοσφαιριστές της ομάδας, αυτούς που τους έχουμε ήρωες τους συναντάς και μιλάς μαζί τους, υπάρχει τραγούδι, υπάρχουν οι Σκωτσέζοι με τις φούστες τους που τραγουδούν τα δικά τους, οι Ταϊλανδοί, οι Αυστραλοί, οι Αμερικάνοι, είναι ένα πάρα πολύ ωραίο event όπου εκεί συμμετέχουν οι επίσημοι Σύνδεσμοι και αυτό είναι ένα event που έρχεσαι πολύ κοντά στην ομάδα και εμείς τηρούμε κάθε φορά να πηγαίνουν και διαφορετικά άτομα για να το ζούνε αυτό, γιατί είναι μοναδική εμπειρία.

Μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει αγώνα στον Σύνδεσμο χωρίς να είναι μέλος; Μπορεί οποιοσδήποτε να έρθει εδώ οπότε έχουμε και του φίλους του Συνδέσμου και έρχεται πάρα πολύς κόσμος ακόμη και περαστικοί και επειδή είμαστε και σε μια τουριστική περιοχή έχουμε πάρα πολλούς ξένους που καθώς περνούν από δω ακούν τον ύμνο ή το τραγούδι μας και μπαίνουν μέσα και κάθονται, για παράδειγμα έχουμε Άγγλους, Ιρλανδούς, αλλά έχουμε έναν ο οποίος έχει γραφτεί κιόλας είναι ένας Βούλγαρος ο οποίος μας βρήκε εδώ και γράφτηκε και Συνδεσμίτης, δουλεύει εδώ και στη Σόφια, οπότε πηγαينوέρχεται και βλέπει τους αγώνες εδώ. Απλώς πρέπει κάποιος που έρχεται, εμείς τον γνωρίζουμε, δηλαδή πάντα πιάνουμε κουβέντα μαζί του να δούμε τι είναι, δεν μας πειράζει να είναι και η αντίπαλη ομάδα, ίσα ίσα τους κερνάμε αυτούς, αλλά μας ενδιαφέρει να είναι στην πρόπουσα συμπεριφορά, φροντίζουμε επειδή υπάρχουν παιδιά από 8 χρονών φροντίζουμε να κρατάμε τα καλά ήθη, να μην υπάρχουν πολλές βωμολοχίες, παρόλο που πολλές φορές εκνευριζόμαστε και είναι η εκτόνωση αλλά το κρατάμε αυτό, φροντίζουμε να μην πίνουν πολύ ο κόσμος παρόλο που κάτω υπάρχουν ποτά, να το κρατάμε κι αυτό σε μια καλή διάθεση και το κυριότερο είναι ότι μετά από ένα σημείο τους γνωρίζεις πολύ καλά αυτούς που βλέπεις, μιλάς μαζί τους και εξοικειώνονται κι αυτοί σε ένα καλό πλαίσιο.

Υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά υποστηρικτές της Λίβερπουλ; Όχι. Θα έλεγα ότι έχουν ήδη το μικρόβιο της Λίβερπουλ. Μπορεί να είναι και κάποια άλλη ομάδα ΠΑΟΚ, Άρης, Ολυμπιακός, αλλά επειδή θεωρώ και το ζω όπως σας είπα

που στηρίζω μια ομάδα την Λίβερπουλ πάντα, η Λίβερπουλ αντιπροσωπεύει και κάτι και έξω από το ποδόσφαιρο. Αντιπροσωπεύει και κάτι που είναι να παλεύεις για την φανέλα σου όποια κι αν είναι αυτή, είναι σίγουρα χωρίς να είναι πολιτικό αμιγώς το μήνυμα, είναι σίγουρα της εργατικής κουλτούρας, δηλαδή δεν είναι των εφοπλιστών, δεν είναι να το πω του κεφαλαίου, όχι ότι δεν έχει χρήματα, είναι πολύ πλούσια ομάδα να τα λέμε αυτά, αλλά αντιπροσωπεύει πάντα το You'll never walk alone, αντιπροσωπεύει πάντα ότι πάμε όλοι μαζί να κάνουμε κάτι καλό και μάλιστα ο αναμορφωτής της Λίβερπουλ ο Σάνκλι ήταν αυτός που έθεσε τις βάσεις και πάντα η Λίβερπουλ ακολουθούσε μία να το πω ειρηνική επανάσταση, ιδέα. Δηλαδή πάντα ήθελε να κάνει την επανάσταση και γι' αυτό πάντα μας κυνηγάνε. Γιατί εμείς πάμε να κάνουμε το διαφορετικό. Δεν ξοδεύει πολλά λεφτά, ξοδεύει όσα πρέπει κι όσα μπορεί, κι εμείς γκρινιάζουμε και λέμε γιατί δεν, αλλά πάντα τα οικονομικά της δεν είναι τα καλύτερα στον κόσμο, αλλά πάντα καταφέρνει η ομάδα να μας ξεσηκώνει και να την αγαπάμε περισσότερο γι' αυτά που κάνει μέσα και έξω από το γήπεδο. Γιατί έχουμε και πάρα πολλά που γίνονται και εκτός γηπέδου στο Λίβερπουλ με τη Λίβερπουλ.

Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφές-επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους της Λίβερπουλ στην Ελλάδα και στον εξωτερικό; Βεβαίως. Έχουμε πολύ καλές επαφές με πάρα πολλούς συνδέσμους, αυτά ο Στράτος τα ξέρει πιο καλά γιατί εκείνος το αναλαμβάνει, αλλά εμείς έχουμε κάνει εκδρομές στη Βουλγαρία, οι Βούλγαροι είναι πολύ κοντά μας και σαν μέρος, έχουμε πάει και αντιπροσωπεία και εκεί σε δικά τους events, έχουν έρθει εκείνοι σε δικά μας events επειδή είναι πολύ κοντά, από' ότι ξέρω ο Στράτος με Ταϋλάνδη. Εγώ είχα πάει στο Μόντρεαλ, βρήκα εκεί τους αντίστοιχους Καναδούς. Υπάρχει πάντα σχέση γιατί μας ενώνει κάτι κοινό και ξέρουμε ότι μπορούμε να συζητήσουμε τα πάντα.

Αναπτύσσει πράξεις αλληλεγγύης ο Σύνδεσμος; Για τις πράξεις αλληλεγγύης υπάρχει μια 10μελής ομάδα που είμαι μέλος. Εγώ είμαι μέλος κυρίως για την αιμοδοσία. Στην ομάδα όμως με τα 10 άτομα που είναι ένας πυρήνας πιο πολύ για να συζητάει και να προτείνει, γιατί όταν έρθει η ώρα του να βοηθήσουμε, βοηθάμε όλοι μαζί. Έχουμε μαζέψει τρόφιμα για φιλανθρωπικούς συλλόγους όπως η Αρωγή, Οι Φίλοι του Παιδιού. Έχουμε μαζέψει χρηματικά ποσά. Η Αρωγή για παράδειγμα δεν δέχεται χρηματικά ποσά γι' αυτό ζητούσαμε από τα μέλη και από τους φίλους σε κάποιον αγώνα να φέρουν σακούλες σούπερ μάρκετ. Θυμάμαι δεν χωρούσαν στο αυτοκίνητο που φέραν το φορτηγάκι, τόσα πολλά δηλαδή είχαμε μαζέψει και αυτά πηγαίνουν σε άπορες οικογένειες που τα έχουν ανάγκη. Μαζεύτηκαν χρήματα με δωροεπιταγές τα πήγαν μέλη του Συνδέσμου και τα δώσανε εκεί με τα παιδάκια. Κυρίως

δηλαδή ότι μπορούμε και όχι μόνο τα Χριστούγεννα που το θυμόμαστε, όποτε μπορούμε μέσα στη χρονιά. Τώρα προχθές κάποιος καθάρισε μου είτε μια αποθήκη και έχουν πάρα πολλά σεντόνια και τέτοια πράγματα που είναι καθαρά, είναι καινούργια, θα τα δώσει σε φιλανθρωπικό σύνδεσμο εν ονόματι του Συνδέσμου. Δηλαδή γίνονται πολλά τέτοια και τα σωματεία έρχονται και μας λένε ότι έχουμε ανάγκη από αυτό κι εμείς είτε βγάζουμε κάποιο κουτί κάτω που μπορούμε να μαζέψουμε κάποια χρήματα, είτε μαζεύουμε και τα δίνουμε, είτε σαν Σύνδεσμος λέμε ότι απ' αυτά που έχουμε μαζέψει σαν Σύνδεσμος να δώσουμε τόσα χρήματα εκεί για να βοηθήσουμε κάποιον. Στην αιμοδοσία είμαστε ένας Σύνδεσμος που παραδοσιακά από την αρχή είχε, απλώς τώρα το αναθερμάναμε αλλά δυστυχώς πέσαμε στον κορονοϊό, τώρα όμως πηγαίνει πολύ καλά και πρέπει να δίνουμε αν θυμάμαι καλά γύρω στις 30-40 φιάλες τον χρόνο που μας ζητούν όχι απαραίτητα μέλη και γνωστοί μελών όταν έρχονται και τους λένε ότι υπάρχει πολύ μεγάλη ανάγκη. Εμείς βέβαια τους λέμε διακριτικά να το συμπληρώσουν κι αυτό μετά, αλλά τουλάχιστον οι άνθρωποι εξυπηρετούνται και σώζονται κάποιες ζωές ελπίζω. Οπότε η αιμοδοσία του Συνδέσμου δεν είναι κλειστό γκρουπ, ακούμε τους πάντες και βοηθούμε τους πάντες.

Πόσα χρόνια υποστηρίζετε την Λίβερπουλ; Ποιό ήταν το ερέθισμα που γίνετε Λίβερπουλ; Σας είπα από το 1978, από 10 χρονών, μόνο την Λίβερπουλ υποστηρίζω δεν έχω γίνει ποτέ κάτι άλλο. Ότι έχασε η Λίβερπουλ. Έβλεπα έναν αγώνα 10 χρονών σε τελικό, το έβλεπα σε ασπρόμαυρη τηλεόραση τότε, δεν φορούσαν κόκκινα, φορούσαν άσπρο-μαύρο ήταν η δεύτερη στολή, έπαιζαν με τους μισητούς μας αντιπάλους την Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και στη μέση του αγώνα ενώ είχαν γίνει όλες οι αλλαγές τραυματίστηκε ένας παίκτης ο οποίος έπαιζε τραυματισμένος μέχρι το τελευταίο σημείο και έδινε τα πάντα. Κι εγώ εκείνη τη στιγμή παρόλο που έχασε τον τελικό η Λίβερπουλ εγώ είπα θα γίνω Λίβερπουλ. Αυτό ήταν το ερέθισμα. Μια ήττα η οποία ήταν με ψηλά το κεφάλι γιατί πραγματικά νομίζω ότι πολλοί σαν εμένα εκείνη την ημέρα είπαν σπουδαία ομάδα.

Γιατί υποστηρίζετε την συγκεκριμένη ομάδα; Τι είναι για εσάς η ομάδα της Λίβερπουλ; Εμένα με εκφράζει καταρχήν ότι η Λίβερπουλ πολεμάει συνέχεια για τη φανέλα και όταν δεν γίνεται αυτό μας στεναχωρεί πάρα πολύ, όταν γίνεται αυτό τις περισσότερες φορές ακόμα κι όταν χάνει, από δω φεύγουμε ευτυχισμένοι. Με συγκινεί το ότι πάντα η Λίβερπουλ είχε μια διοίκηση και παίκτες οι οποίοι ήταν πάντα με τον κόσμο, με τους πολίτες, δηλαδή ποτέ δεν πήγε με μια κυβέρνηση, με μια βασίλισσα ή με μία πρωθυπουργό, για να καταλάβετε πρωθυπουργός στο Λίβερπουλ έχει να πάει πριν από τη Θάτσερ γιατί ξέρει ότι εκεί δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα

και ξαναλέω δεν είναι θέμα πολιτικό γιατί έχω βρεθεί και έχω μιλήσει με τους ανθρώπους, δεν θα σας πούνε είμαι αριστερός, είμαι δεξιός, είμαι κεντρώος, εκεί θα σας πούμε είμαι Μερσεϊσάιντ, είμαι Λίβερπουλ. Είναι ένα σταυροδρόμι, μ' αρέσει πάρα πολύ γιατί μοιάζει πολύ με τη Θεσσαλονίκη σαν σταυροδρόμι, από Ιρλανδία, από Σκωτία, από Αγγλία, από Αμερική, είναι δηλαδή ένα μέρος το οποίο ξέρει να παίρνει τα καλά στοιχεία και να τα αφομοιώνει στο χώρο του και αυτό θεωρώ είναι και η έκφραση της ομάδας ότι πάντα μένουμε και γίνονται ήρωες αυτοί που πραγματικά αγαπούν και αγαπιούνται από τον κόσμο και δεν είναι αυτοί που βάζουν τα περισσότερα γκολ. Είναι αυτοί που έχουν μια προσωπικότητα και δίνουν παραπάνω. Για παράδειγμα ο μεγαλύτερος παίκτης της Λίβερπουλ είναι ο Kenny Dalglish με το νούμερο 7 που είναι εν ζωή και είναι σύμβολο πια της ομάδας, έχει βοηθήσει με φιλανθρωπικό έργο από παιδάκια μέχρι τις οικογένειες των 97 πια οπαδών που είχαν πεθάνει σε έναν αγώνα της Λίβερπουλ, έβγαλε μπροστά και ακόμα πιέζει καταστάσεις με όλες τις δυνάμεις. Αυτό με εκφράζει εμένα σε μια ομάδα, να μην είναι μόνο τα σορτσάκια και η μπάλα. Να υπάρχει και το τριγύρω, να υπάρχει το τραγούδι, να μην υπάρχει βία, να είναι μια γιορτή, γιορτή κάνουμε κι εδώ, γιορτή γίνεται και στο Λίβερπουλ πάνω, γίνεται όλη η πόλη κόκκινη και όταν πηγαίνεις στο γήπεδο κ.τ.λ., αυτό με συγκινεί και το κυριότερο είναι ότι και σε αυτόν τον Σύνδεσμο παρόλο που υπάρχουν και οπαδοί άλλων ομάδων, ΠΑΟΚ, Άρης οι οποίοι μπορεί να παίζουνε εκείνη την ημέρα αντίπαλοι μέσα εδώ δεν θα ακουστεί τίποτα για ελληνικό πρωτάθλημα, τίποτα για γερμανικό πρωτάθλημα, τίποτα για τοπικό πρωτάθλημα. Μιλάμε για Λίβερπουλ. Και μπορεί ο ένας να είναι μεγαλογιατρός και ο άλλος να είναι οτιδήποτε, μιλάμε στο ίδιο επίπεδο και οι ατάκες είναι σπουδαίες.

Πώς μάθατε για την ύπαρξη του Συνδέσμου; Από το Facebook, το έβγαλαν στο Facebook κάποια μέλη-φίλοι και το διαφήμισαν, το ήξερα και πιο πριν όπως σας είπα, αλλά μόλις ήρθαν εδώ στα Λαδάδικα και έγιναν τα εγκαίνια εκεί το είδα και από εκείνη την ημέρα είμαι εδώ.

Γιατί γίνατε μέλος; Ήρθε η στιγμή που ήρθα εδώ και από την πρώτη στιγμή βρήκα φίλους, βρήκα γνωστούς. Πρώτη μου μέρα είχα καθίσει στις σκαλίτσες εδώ και δίπλα μου ήταν κάποιος που δεν τον είχα ξαναδεί αλλά αυτά που μου έλεγε ήταν τόσο καθαρά Λίβερπουλ που γίναμε φίλοι, βγαίνουμε μαζί τώρα, μπορεί να' ρθει και σήμερα, δεν ξέρω γιατί είχε κάποιες υποχρεώσεις, αλλά θέλω να σας πω ότι γίναμε εδώ πολύ μεγάλες παρέες από' αυτήν την γνωριμία και πολλές φορές μετά το ματς ή και πριν το ματς όπως και τώρα που με είδατε που ήρθα, υπάρχει το τσίπουρο, υπάρχει η βόλτα, ο καφές, φέρνουμε τις κοπέλες μας και ειδικά

και τα βραδινά ματς κάτι Σάββατα, κάτι Κυριακές, είναι ευκαιρία για να βρεθούμε εδώ και να κάνουμε και άλλα πράγματα.

Πόσα χρόνια είστε μέλος στον Σύνδεσμο; Συμμετέχετε στην διοίκηση του Συνδέσμου; Εγώ είμαι μέλος από το 2015 ή το 2014 όταν μετακόμισε εδώ ο Σύνδεσμος. Είμαι εκλεγμένο μέλος του Συνδέσμου και είμαι και υπεύθυνος για την ιστοσελίδα. Είμαι ενεργό μέλος.

Όταν βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη παρακολουθείτε όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο; Σχεδόν, δηλαδή αν δεν έρθω θα είναι επειδή είμαι θα άρρωστος ή επειδή υπάρχει κάτι πολύ έκτακτο. Και για να καταλάβετε εκτός που μένω στη Συνδίκια, η δουλειά μου είναι επειδή είμαι συνήθως από το πρωί μέχρι το βράδυ, έρχομαι από την Ανατολική Θεσσαλονίκη μετά το Cosmos, έρχομαι εδώ για να δω ματς, δεν το χάνω. Αλλά είναι η απόλαυση εδώ το να βρεις όλους αυτούς και να δεις την ομάδα που αγαπάς.

Ενημερώνεστε σε καθημερινή βάση για την πορεία της Λίβερπουλ από τον επίσημο ιστότοπο και τα επίσημα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Λίβερπουλ; Και από την σελίδα στο Facebook του Συνδέσμου που όλα τα μέλη κάτι συνεισφέρουν. Υπάρχουν μέλη τα οποία διαβάζουν πάρα πολλές σελίδες από το εξωτερικό και που θα συμβεί κάτι και θα αναφέρει Λίβερπουλ το περνάνε.

Ακολουθείτε τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Θεωρείτε ότι η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου; Ναι, φυσικά. Όπως όλα τα media και ειδικά στους νέους που τώρα πια το εργαλείο είναι αυτό, ίσως τώρα είμαστε και ένα βήμα πιο πίσω, γιατί τώρα πρέπει να βάλουμε λίγο περισσότερο το τικ-τοκ, το ένα το άλλο, δηλαδή αυτά τα τελείως των νέων. Εμείς οι πιο παλιοί, οι πιο παραδοσιακοί έχουμε το L.F.C.gr, αλλά και το Facebook, που ας πούμε ο γιός μου το Facebook δεν το χρησιμοποιεί γιατί λέει ότι είναι για τους παππούδες. Εγώ από εκεί. Οι νεότεροι όμως μπαίνουν όλο και σε περισσότερα τέτοια μέσα γιατί βοηθούν. Σίγουρα βοηθάει.

Υποστηρίζετε κάποια ελληνική ομάδα; Είστε μέλος και σε κάποιο άλλο Σύνδεσμο; Σε περίπτωση που η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη σας ελληνική ομάδα, ποιόν θα υποστηρίζατε; Όχι, όχι. Οπότε δεν έχω πρόβλημα και με ελληνική ομάδα. Έχει παίξει με ελληνικές ομάδες η Λίβερπουλ με τον Ολυμπιακό και με τον Παναθηναϊκό ήμουν Λίβερπουλ, δεν έχω θέμα Ελλάδα Αγγλία, πάντα ήμουν Λίβερπουλ και μάλιστα ενώ είμαι Θεσσαλονικιός, το σπίτι μου είναι δίπλα στο ΠΑΟΚ το γήπεδο, δεν ξέρω ούτε έναν παίκτη

του ΠΑΟΚ ή του Άρη ή του Ηρακλή ή του Ολυμπιακού. Δεν ασχολούμαι, ασχολούμαι μόνο με Λίβερπουλ. Το ίδιο και στην Αγγλία, τις περισσότερες φορές τους παίκτες της άλλης ομάδας τους βλέπω στον αγώνα.

Παρακολουθείτε αγώνες της αγγλικής και της ελληνικής εθνικής ομάδας; Μπορώ να πω όχι. Δεν είμαι ο ποδοσφαιρόφιλος αμιγώς, δηλαδή δεν μου αρέσει το ποδόσφαιρο γενικά, μου αρέσει η Λίβερπουλ. Αν τύχει μπορεί να δω, αλλά δεν το επιδιώκω, όπως και της Εθνικής ασχέτως την πορεία. Αν καθίσουμε παρέα να το δούμε όλοι μαζί θα καθίσω κι εγώ, αλλιώς δεν θα καώ να το δω. Ενώ στον Σύνδεσμο θα έρθω να τον δω τον αγώνα.

Κατά τη γνώμη σας υπάρχει τελικά αντιπαλότητα με την ομάδα της Έβερτον; Με την Έβερτον νομίζω είναι η λεγόμενη καζούρα της πόλης. Έχω βρεθεί πριν τον κορονοϊό ακριβώς Ιανουάριο 2020 σε αγώνα Κυπέλλου Λίβερπουλ- Έβερτον, οπότε ήταν ολόκληρη μια κερκίδα απέναντι μπλε που συνήθως ήταν οι μισοί στα κανονικά ματς, επειδή ήταν αγώνας Κυπέλλου, ήταν 6.000 κόσμος. Εγώ ήμουν στους φανατικούς, ας το πούμε στο λεγόμενο Κοπ, δεν καταλάβαινα μερικές λέξεις που έλεγαν οι δικοί μας και εκείνοι, έτσι ήταν στην τοπική διάλεκτο και πρέπει να ήταν πολύ βαριές λέξεις, αλλά η Λίβερπουλ νίκησε με 1-0, δίπλα μου είχα μια μητέρα με ένα 10χρονο παιδί το οποίο αναγκαζόταν να το έχει στην αγκαλιά γιατί στο Κοπ όλοι είμαστε όρθιοι, καθόμαστε μόνο στο ημίχρονο, όταν τελείωσε το ματς κι εμείς πανηγυρίζαμε γύρισε αυτό το παιδί και του είπα μπράβο και μου λέει η μητέρα του μη του το λέτε γιατί είναι Έβερτον το παιδί. Εσείς λέω τι είστε; Εγώ τίποτα, απλώς ήθελε το παιδί να δει το ματς και μου έδωσαν εισιτήριο για να έρθω εδώ. Οπότε καταλαβαίνετε ένα ματς θάνατός μου η ζωή σου πρόκριση, μία μητέρα με το 10χρονο ήταν στους φανατικούς, εκφραζόταν το παιδί ότι δυσανασχετούσε ότι έχασε η ομάδα του και τον αγκαλιάσαμε, βγήκαμε όλοι μαζί ήρεμα, δεν έγινε τίποτα, οπότε θέλω να σας πω ότι είναι μια πόλη εκεί όπου είναι και το ποδόσφαιρο κάτι που τους αγγίζει, νομίζω τον χουλιγκανισμό τον έχουν αφήσει πολύ πίσω ή υπάρχει κάπου που δεν απασχολεί τον πολύ κόσμο, δηλαδή μπορεί αυτοί να βρίσκονται σε καμιά πλατεία έξω από το Λίβερπουλ και να πλακώνονται αυτοί οι 20 και οι 20. Γιατί θεωρώ ότι και εδώ στη Θεσσαλονίκη για 20 και 20 μιλάμε. Απλώς αυτοί οι 20 μπαίνουν στη μέση της Εγνατίας και την κλείνουν και νομίζουμε ότι είναι 1.000. Δεν είναι 1.000 είναι 20 και 20. Οι περίεργοι. Εκεί τους έχουν απομονώσει. Και απολαμβάνουν την κάθε στιγμή. Η αντιπαλότητα υπάρχει νομίζω μέχρι στο σημείο της καζούρας. Έχω βρεθεί και μόνος μου και να είναι όλοι με τα κασκόλ απέναντι όπου δεν βριστήκαμε, απλώς πειραχτήκαμε, που θα μπορούσαν οι 10, εμείς ήμασταν 2. Δεν υπήρχε καμία νύξη, μας πείραξαν, τους πειράξαμε, μας ρώτησαν γιατί υποστηρίζετε αυτή την ομάδα

πια που είναι έτσι κι έτσι κι έτσι κι εμείς τους είπαμε έτσι κι έτσι κι έτσι, αλλά θεωρώ η καζούρα έχει πολλά όρια, αλλά όχι την βία.

Ποια θεωρείτε ως την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ; Η κυριότερη αντίπαλος θεωρώ της Λίβερπουλ είναι η Λίβερπουλ. Όταν παίζουμε καλά δεν μας πιάνει κανένας. Όταν δεν παίζουμε καλά ανεξήγητα εκεί είναι ότι το χάνουμε. Δεν μας πειράζει να χάσουμε ή να κερδίσουμε έναν αγώνα αρκεί να δείξει η ομάδα ότι είναι Λίβερπουλ, ότι παίζει για την φανέλα και τα δίνει όλα. Αυτό είναι. Άρα ο χειρότερος αντίπαλος νομίζω ότι είναι η ίδια η Λίβερπουλ. Οι περισσότεροι δεν μας νοιάζει να δούμε άλλη ομάδα.

Τι σημαίνει για εσάς το ‘You’ ll never walk alone’ (Y.N.W.A.). Το ‘You’ ll never walk alone’ κατ’ αρχήν είναι ένα motto που το τραγούδι είχε βγει πρώτη φορά πριν τον ύμνο μας και ήταν μιούζικαλ το carouse!, που ένας πεθαμένος πατέρας σαν φάντασμα οδηγούσε την κόρη ότι μη φοβάσαι προχώρα και ότι δεν θα είσαι ποτέ μόνη σου. Ο Σάνκλι αυτό το πήρε και μαζί με τον δημιουργό του τραγουδιού που ήταν από το Λίβερπουλ το αναγνώρισε ως ύμνο της ομάδας και από τότε το βλέπουμε σε πάρα πολλά γήπεδα, σε πάρα πολλά τραγούδια, σε πάρα πολλά σημεία, για παράδειγμα προχθές έβλεπα ένα διαστημικό έργο όπου στο διάστημα είχαν από όλους τους πλανήτες τραγούδια και ένας εξωγήινος τραγούδησε το You’ ll never walk alone σαν γήινο. Δηλαδή επηρεάζει πολύ την μουσική σκηνή. Το κυριότερο είναι ότι όταν το τραγουδούν μέσα στο γήπεδό μας οι 58.000 ή όταν το τραγουδούν εδώ οι 200 που είμαστε, δεν υπάρχει κανένας που θα σας πει ότι η τρίχα του είναι κάτω. Σηκώνεται πραγματικά όλο σου το είναι και τραγουδάει και νιώθω ότι είναι ακριβώς η καρδιά της ομάδας, του Συνδέσμου. Ότι είμαστε όλοι μαζί και προσπαθούμε για κάτι κοινό.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σας παίκτης της ομάδας; Αν μιλήσω για τους παλιούς είναι ο Kenny Dalglish που ήταν και είναι ακόμα σύμβολο εν ζωή, όπως και ο Ιαν Ρας και υπάρχουν πολλοί παίκτες που είναι εν ζωή από εκείνη την θρυλική ομάδα, αλλά σήμερα θα έλεγα αυτόν που υποστηρίζω περισσότερο είναι ο Μοχάμεντ Σαλάχ που είναι ο γκολτζίος μας και τον θεωρώ πολύ καλό αθλητή καταρχήν, αλλά και πολύ καλό άνθρωπο, είναι πολύ καθαρός άνθρωπος. Έτσι αυτό μ’ αρέσει πάντα ότι διατηρεί ένα στίλ μπορεί να είναι και από μουσουλμανικό που ποτέ εκτός από την προσευχή που κάνει δεν το έχει βγάλει πουθενά αλλού, αλλά το κυριότερο είναι ότι πάντα θα βοηθήσει κόσμο, πάντα θα παίζει με τα παιδάκια, πάντα θα πιάσει τον αντίπαλο προπονητή και θα του μιλήσει πολύ καλά, δεν τον έχουμε δει να χτυπάει, δεν τον έχουμε δει να βρίζει, είναι ένα άτομο που μ’ αρέσει στο μενταλιτέ του.

Ποια είναι η γνώμη σας για τον προπονητή της Λίβερπουλ;

Ο προπονητής βέβαια είναι αυτή τη στιγμή ο αγαπημένος θεωρώ πολλών και εμού γιατί εκφράζει την αλήθεια. Θεωρώ ότι σε όλες τις εκφάνσεις δύσκολες, εύκολες, παθιασμένες ήρεμες, βγάζει μια αλήθεια. Αυτό που βλέπεις, αυτό είναι. Δηλαδή είτε νευριάζει θα πει την αλήθεια, θα βρίσει κιόλας εκείνη τη στιγμή αλλά δεν βρίζει κάποιον, αλλά βρίζει γιατί πρέπει να το βγάλει, να εκτονωθεί, έχει πολύ μυαλό, έχει πολύ αγάπη και από την πρώτη στιγμή νομίζω έγινε Λίβερπουλ. Δηλαδή έγινε δικός μας και πέρασε μία δύσκολη περίοδο μέχρι να αναγνωριστεί ποδοσφαιρικά στη Λίβερπουλ γιατί έχανε ματς, αλλά έβγαζε μία αλήθεια που όλοι λέγαμε αυτό θέλουμε. Και θεωρούμε το ότι έμεινε κιόλας γιατί ήταν να ανανεωθεί όλο αυτό μας έκανε πολύ καλό. Μας έκανε να πιστέψουμε, τώρα είναι λίγο να τον λατρεύουμε.

Κάνετε ταξίδια στο εξωτερικό για να παρακολουθήσετε αγώνες της ομάδας; Έχω πάει σε 4 αγώνες στην Αγγλία στο Anfield στο Λίβερπουλ και σε έναν τελικό στην Κωνσταντινούπολη μέχρι τώρα.

Γιατί είναι σημαντικό να πάει κανείς στο γήπεδο Anfield; Είναι φανταστική εμπειρία. Είναι εμπειρία θα έλεγα ζωής, υπάρχει μια ενέργεια στο γήπεδο που ενώνει όλους αυτούς που είναι μαζί και πέρα από το τι λέμε εμείς που το ζούμε, μόνο όταν μπαίνεις μέσα εκεί και καταλαβαίνεις τι γίνεται και όλοι όσοι πηγαίνουν για πρώτη φορά πραγματικά έρχονται εδώ και λένε ότι δεν το έχω ξαναζήσει αυτό. Όλοι οι αντίπαλοι και μάλιστα μεγάλοι αντίπαλοι της Λίβερπουλ έχουν αποφανθεί το ίδιο. Δηλαδή από τον Γιόχαν Κρόιφ που ήταν από τους μεγαλύτερους ποδοσφαιριστές τον ολλανδό που όταν πρωτοπήκε στο Anfield είπε εγώ θέλω να παίξω εδώ μέχρι όλους όσους μπαίνουν μέσα από τον Μέσι, τον Ρονάλντο κ.α. μπαίνουν στο Anfield και λένε ότι συγγνώμη για την έκφραση κατουρήθηκα πάνω μου δηλαδή ότι το ζούμε να βλέπουν όλη αυτή την ενέργεια, γιατί είναι ένα ζωντανό γήπεδο, με πολύ τραγούδι, με πολύ Beatles, για κάθε παίκτη υπάρχει ύμνος που ακολουθείται, υπάρχει ο Κλοπ που διαδρά πάρα πολύ με την κερκίδα, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά, ειδικά αν είναι νίκη, υπάρχουν 50.000 που περιμένουν τους μορφασμούς και τις χειρονομίες του Κλοπ προς την κερκίδα. Και είναι πάντα highlight του παιχνιδιού. Να δείχνει 10 γκολ και μετά να σου δείχνει τον Κλοπ να ανταποκρίνεται στους οπαδούς. Πολλές φορές και όταν χάνουμε. Φέτος που χάσαμε αδικώς, επειδή δεν έπαιξε καλά, πήγε στους οπαδούς και τους μιλούσε. Δεν θέλει να τη χάσει αυτή την επαφή ακόμη και στα σκληρά αποτελέσματα. Στα καλά γίνεται πανηγύρι.

Αγοράζετε συχνά προϊόντα της ομάδας προϊόντα από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια σας; Όχι συχνά, αλλά προτιμώ να τα παίρνω από πάνω παρόλο που έχω αγοράσει και μου τα έχουν στείλει εδώ ή έχω στείλει στα παιδιά μου γιατί τα παιδιά μου είναι στο εξωτερικό έχω στείλει από την Αγγλία εκεί από το Official, αλλά και από τον Σύνδεσμο. Δηλαδή από αυτά που φέρνουν εδώ οι Συνδεσμίτες πολλές φορές.

Πείτε μας κάτι το οποίο δεν τέθηκε στις ερωτήσεις και είναι σημαντικό να καταγραφεί. Νομίζω να σας τελειώσω αυτό που σας έλεγα πριν ότι ένα χαρακτηριστικό του Συνδέσμου αλλά και της ομάδας είναι ότι δεν αφορά το τι κάνεις εκτός. Αφορά το τι είσαι εδώ. Και δεν ξέρουμε αν είσαι έξω άνεργος ή ο πιο φιλόσοφος του κόσμου, εδώ πέρα με την παρουσία σου δηλώνεις και πραγματικά φτιάχνεις αυτό όλο που βλέπετε. Κανένας δηλαδή δεν θα σας πει, αυτός είναι περίεργος, αυτός είναι έτσι, το μόνο που μπορεί να πει είναι ότι αυτός είναι χρουζούσης γιατί έγινε για ένα σκορ που, ξέρετε είναι μερικοί που τα πιάνουν αυτά, που δεν είναι. Έχουμε κλάψει κι έχουμε χορέψει, κι έχουμε πανηγυρίσει μαζί όλοι είτε είναι ο άλλος έτσι είτε είναι αλλιώς. Δεν μετράει εδώ πέρα τίποτα. Μετράει το ότι είμαστε όλοι Λίβερπουλ και αυτό μας αρέσει, αυτό γουστάρουμε. Αυτό κάνουμε εδώ πέρα. Έτσι το ζούμε.

Συνέντευξη οπαδού Ν.Γ.

Ηλικία: 24 χρονών

Μορφωτικό επίπεδο: Ανώτατη Εκπαίδευση

Επάγγελμα: δημοσιογράφος και αναλυτής ποδοσφαίρου

Πότε και πώς δημιουργήθηκε ο Σύνδεσμος; Ο Σύνδεσμος ξεκίνησε το 1995 πανελλαδικά με βάση την Αθήνα. Αλλά διασπάστηκαν οι βιογραφικοί πυρήνες, οπότε δημιουργήθηκε ο δικός μας Σύνδεσμος εδώ στη Θεσσαλονίκη το 1997 και το 2002 πήρε και επίσημη αναγνώριση και αυτή τη στιγμή και το παράρτημα της Θεσσαλονίκης και το παράρτημα της Αθήνας είναι επίσημα αναγνωρισμένα από την ομάδα, σ' ένα σύστημα επίσημων αναγνωρίσεων που κάνει ο σύλλογος γιατί έχει επαφή με τους συνδέσμους και με τους φιλάθλους σ' όλες τις χώρες. Οπότε από το 1995 ξεκίνησε η διαδικασία, το 1997 εδώ στη Θεσσαλονίκη. Στεγαζόταν στην Λαγκαδά στην αρχή, Λαγκαδά 5 αν δεν κάνω λάθος, έπειτα στη Σταυρούπολη στην οδό Καλαβρύτων 11, το μικρό Anfield έτσι το λέγαμε, ένας πολύ μικρός χώρος. Έπειτα ήρθε εδώ το Καλοκαίρι του 2016, στο νέο χώρο 3 επιπέδων, με πάρα πολλές δυνατότητες και ήταν και

ένα αίτημα πολλών χρόνων να φτάσουμε στο κέντρο για να προσελκύσουμε παραπάνω κόσμο, ευκολότερη πρόσβαση κι από εμάς που ήμασταν ήδη μέλη και έγινε πραγματικότητα.

Υπάρχει καταστατικό Συνδέσμου; Ως σωματείο έχει. Τώρα δεν το έχω δει εγώ, αλλά έχει. Γιατί και οι διαδικασίες ακολουθούνται με γενικές συνελεύσεις, ΔΣ, όλα είναι προβλεπόμενα.

Πώς γίνεται κάποιος μέλος; Η διαδικασία είναι πολύ απλή. Είτε εδώ σε μια φόρμα έντυπη που θα την βρει κάτω στο μπαρ και να την συμπληρώσει κατευθείαν και φυσικά με μια κατάθεση στην Τράπεζα του Συνδέσμου του σχεδόν συμβολικού ποσού της ετήσιας συνδρομής ή να βρει την φόρμα ηλεκτρονικά και να την στείλει στο email του Συνδέσμου.

Πόσα μέλη έχει ο Σύνδεσμος; Πάνω από 400 φέτος. Το είπε ο πρόεδρος πολύ πρόσφατα σε μια συνέντευξη, οπότε είμαστε σε έναν σταδιακά αυξανόμενο αριθμό τα τελευταία χρόνια, βοηθούσε και η ομάδα και έχουμε φτάσει πάνω από 400 μέλη.

Γυναίκες και παιδιά μέλη υπάρχουν στον Σύνδεσμο; Φυσικά υπάρχουν και γυναίκες και μέλη και παρέες που έρχονται.

Ο Σύνδεσμος έχει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ; Η επίσημη αναγνώριση έγινε το 2002, προϋποθέσεις δεν είμαι σε θέση να ξέρω αναλυτικά, αλλά ξέρω σίγουρα ότι η Λίβερπουλ προϋποθέτει καλή οργάνωση, δηλαδή όπως η εκλογή ΔΣ, όχι εντελώς στην τύχη τα πράγματα και φυσικά συγκεκριμένο αριθμό μελών κατώτατο αριθμό μελών για να σε αναγνωρίσει επίσημα ο σύλλογος.

Ποια προνόμια προσφέρει η επίσημη αναγνώριση; Γενικά η Λίβερπουλ με το committee που έχει φτιάξει, δηλαδή μια συγκεκριμένη επιτροπή που ασχολείται με τα θέματα των Συνδέσμων μόνο, στην οποία προέδρευε για χρόνια μάλιστα η εγγονή του θρυλικού Μπιλ Σάνκλι, μπορεί να το αναφέρουμε κάποια στιγμή ο προπονητής της ομάδας ο αναγεννητής της Λίβερπουλ δεκαετία του 1960 και του 1970, η εγγονή του για να δούμε και τη συνέχεια του Συλλόγου ήταν η πρόεδρος των Συνδέσμων που ασχολιόταν με τους Συνδέσμους παγκόσμια. Η επιτροπή αυτή λοιπόν κατάφερνε να φέρνει τους Συνδέσμους κοντά αλλά και μεταξύ τους και με τον σύλλογο, υπάρχουν τα δείπνα κάθε χρόνο που καλούν τους Συνδέσμους στο Anfield, σε εκδηλώσεις, dinners, που έχουν επικοινωνία με ανθρώπους του club, με πρώην ποδοσφαιριστές, πρεσβευτές, αλλά και εμπορικούς διευθυντές ή οτιδήποτε τέτοιο. Φυσικά ευκολότερη πρόσβαση στα εισιτήρια ακόμα και για εκτός έδρας παιχνίδια της ομάδας είτε στη χώρα του κάθε Συνδέσμου για ευρωπαϊκά παιχνίδια είτε σε άλλες κοντινές περιοχές όπως

Βουλγαρία, Τουρκία που παίζαμε κάποτε ή οπουδήποτε. Και φυσικά αν δούμε και το κοινωνικό πλαίσιο το οποίο η Λίβερπουλ το έχει πολύ και οι φίλαθλοί της το έχουμε, όχι τόσο να συγκρίνουμε δράσεις ανταγωνιστικά, όσο το να σπρώξει ο Σύλλογος και ο κάθε Σύνδεσμος παγκοσμίως με τη δράση του την κοινωνική και το αποτύπωμά του στην κοινωνία, να σπρώξει κι άλλους να κάνουν αντίστοιχες κινήσεις στη δική τους κοινωνία και κοινότητα. Αυτό είναι πολύ όμορφο.

Μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει αγώνα στον Σύνδεσμο χωρίς να είναι μέλος; Φυσικά. Και αντίπαλοι στον εκάστοτε αγώνα έρχονται που είναι και δικοί μας φίλοι. Έχουμε καλέσει ειδικά στον παλιό Σύνδεσμο, γιατί τώρα αρκετές ξένες ομάδες έχουν δικούς τους Συνδέσμους στην Θεσσαλονίκη, αλλά στον παλαιότερο που δεν είχαν χώρο τους καλούσαμε εμείς στα δικά μας παιχνίδια να τα δούμε μαζί.

Υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά υποστηρικτές της Λίβερπουλ; Μόνο τα μωρά που τα γράφουν οι μαμαπάδες και οι μαμάδες τους.

Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφές-επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους στην Ελλάδα και στον εξωτερικό; Στην Ελλάδα σίγουρα και αυτό επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό και μέσα από ένα τουρνουά ποδοσφαιρικό, το FanClubs League που αφορά την Θεσσαλονίκη και στο οποίο συμμετέχουν Σύνδεσμοι φίλων ξένων ομάδων μόνο σε πλαστικά γηπεδάκια 6x6. Αυτό είναι μια πολύ ωραία κοινότητα που φέρνει πολύ κοντά όντως πέρα από τα ονόματα των συνδέσμων και τους ίδιους τους ανθρώπους τα μέλη τους που παίζουν για να χαρούν τη σχέση τους. Η σχέση μας με τους Συνδέσμους του εξωτερικού είναι πολύ καλές. Εννοείται ξένων ομάδων γιατί με τις ελληνικές δεν έχουμε καμία σχέση. Τώρα με το εξωτερικό με άλλους Συνδέσμους της Λίβερπουλ έχουμε επαφές με την έννοια ότι σε μια δράση με τους Συνδέσμους στη Βουλγαρία, στη Σόφια μας έχουν καλέσει ή αν κάποιος έρθει θα ψάξει να βρει τον Σύνδεσμο για να δει το παιχνίδι, γίνεται και αυτό και από Αγγλία. Επίσης οι γνωριμίες του προέδρου είναι σημαντικές γιατί είναι πλέον φίλος με άτομα από Συνδέσμους για παράδειγμα του Συνδέσμου της Ταϊλάνδης ή και αγγλικούς εφόσον γνωρίζονται και συναντιούνται συχνά. Είχαμε σχεδιάσει μια διαδικασία να βρούμε ιδέες για προσέγγιση Συνδέσμων για να φτιάξουμε και ακόμα καλύτερα τις σχέσεις μας, αλλά λόγω κορονοϊού είχαν σταματήσει κάπου αυτά και ελπίζω να συνεχιστούν κάποια στιγμή. Μια διοργάνωση ίσως τουρνουά, ποδοσφαίρου, με προσκλήσεις για ομαδικές εκδρομές εδώ στους κοντινούς Συνδέσμους Βουλγαρίας, Κροατίας.

Αναπτύσσει πράξεις αλληλεγγύης ο Σύνδεσμος; Από ανέκαθεν και μετά το 2020 προσπάθησε λίγο πιο οργανωμένα. Πιο οργανωμένα εννοώ ότι δημιουργήσαμε μια ομάδα εργασίας που θα σκεφτεί και θα ασχοληθεί με την διοργάνωση τέτοιων συναντήσεων πρωτοβουλιών. Κεντρική είναι η αιμοδοσία, προσπαθούμε να έχουμε τράπεζα αίματος, είχαμε πάρα πολύ ισχυρή, κάποια στιγμή έφθινε αλλά την αναζωογονούμε σταδιακά με τον κύριο Αντώνη που έχει την πρωτοβουλία. Στηρίζουμε ομάδες και συλλόγους όσο μπορούμε και κυρίως της Αρωγή Θεσσαλονίκης όπου είναι μια πρωτοβουλία εθελοντών πολιτών που βοηθάει οικογένειες με τρόφιμα. Έχουμε πολλές ιδέες, έχουμε κάνει πέρυσι boxing day κατά την αντιστοιχία του εθίμου όπου εργοδότες έδιναν δώρα σε κουτιά στους εργαζομένους, εμείς είχαμε κάνει εδώ με τρόφιμα και είδη ανάγκης για να τα δώσουμε στην Αρωγή και στις οικογένειες. Με αντίστοιχες βραβεύσεις, ένα ατυχές βέβαια γεγονός δυστυχώς τον Βαγγέλη τον Βρόντζο από τα Γιαννιτσα, το παιδί καθηλωμένο σε αναπηρικό αμαξίδιο μας είχε συγκινήσει όλους επειδή είχε τρέξει στον μααραθώνιο με τον δάσκαλό του πριν 6 χρόνια και βοηθάει και η γεωγραφική θέση είναι κοντά τα Γιαννιτσα είχαμε βραβεύσει και τους δύο εδώ, προσπαθήσαμε να στηρίξουμε και το παιδί ψυχολογικά και όταν έκανε μια σοβαρή επέμβαση και τον χάσαμε τελικά δεν κατάφερε να αντέξει, και έκτοτε είπαμε να καθιερώσουμε κάθε Μάρτιο που ήταν και ο μήνας που έφυγε από τη ζωή να παίζουμε στα Γιαννιτσα με συγγενείς, συμμαθητές του και ανθρώπους της κοινωνίας να παίζουμε εκεί να κρατάμε την μνήμη του ζωντανή. Το κάναμε ήδη μια χρονιά πέρυσι, θα το κάνουμε ελπίζω και φέτος. Αλλά συνεχώς προσπαθούμε να σκεφτόμαστε πράγματα και λίγο με ανακύκλωση, φυσικά υπάρχει και η ανταποδοτική ανακύκλωση με την συνεργασία που έχουμε με την συνεργασία που έχουμε με την κάβα οπότε δεν πάει τίποτα χαμένο, με καπάκια επίσης για αναπηρικά αμαξίδια γιατί και πλαστικά μπουκάλια έχουμε. Προσπαθούμε γενικά να έχουμε ιδέες και ότι απασχολεί και την κοινωνία να μπορέσουμε και εμείς να το οργανώσουμε, να το υποστηρίζουμε έτσι. Το 'You'll never walk alone' το οποίο προσπαθούμε να το κάνουμε πράξη με κοινωνική δράση και ότι άλλο προκύψει. Το 'This means more' που σημαίνει ότι η στήριξη σε αυτόν τον σύλλογο σε αυτήν την οικογένεια σημαίνει περισσότερο από απλά ποδόσφαιρο.

Πόσα χρόνια υποστηρίζετε την Λίβερπουλ; Ποιό ήταν το ερέθισμα που γίνατε Λίβερπουλ;

Ξεκίνησα φαντάζομαι το 2004 ή το 2005 είναι λίγο συγκεκριμένο στο μυαλό μου γιατί ο λόγος ήταν ο πατέρας μου που ήταν Λίβερπουλ, οπότε όταν εγώ φαντάζομαι αναζήτησα κάποια ομάδα στο εξωτερικό ήξερα αυτήν χωρίς να κάνει όμως επιτυχίες. Ξέρω ότι είχα δει το τελικό του 2005 που ήταν ιστορικός τελικός με ανατροπή στο Champions League που η Λίβερπουλ

πήρε το τρόπαιο κι αυτό το ξέρω γιατί θυμάμαι μια ατάκα που είχα με τον πατέρα μου σαν μνήμη παιδική δύο χρόνια μετά ότι το είχαμε δει αυτό το παιχνίδι, ενώ δεν θυμάμαι να το βλέπω, αλλά θεωρώ ότι μάλλον από κει θα έγινε γιατί η ομάδα του πατέρα κατάφερε να κάνει κάτι συγκλονιστικό που αυτός ο τελικός μνημονεύεται ακόμα και σήμερα και θα μνημονεύεται και πάντα. Οπότε θυμάμαι ότι 2 χρόνια μετά έκλαιγα σε αντίστοιχο τελικό, άρα ήμουν ήδη Λίβερπουλ και σταδιακά έγινα Λίβερπουλ αφήνοντας οποιοδήποτε ενδιαφέρον για το ελληνικό πρωτάθλημα. Μόνο λόγω δουλειάς εγώ ασχολούμαι με το ελληνικό πρωτάθλημα, οπότε υποστηρίζω συνεχώς Λίβερπουλ και νομίζω ότι όλη η γενιά του πατέρα μου και μάλλον οι πιο πολλοί ήταν Λίβερπουλ, οπότε όλοι κάποια στιγμή έδωσαν στα παιδιά τους την ιδέα του να γίνεις Λίβερπουλ. Απλά εμείς είχαμε συναντήσει άλλες εποχές με άλλους παίκτες σε άλλες ομάδες όπως ο Ρονάλντο στη Μάντσεστερ οπότε πολλοί έγιναν Μάντσεστερ, Γιουνάιτεντ, Ρεάλ, Μπαρτσελόνα από την πλευρά της γενιά μου, κάποιοι όμως κρατήσαμε του μπαμπά το μοτίβο ας πούμε.

Γιατί υποστηρίζετε την συγκεκριμένη ομάδα; Τι είναι για εσάς η ομάδα της Λίβερπουλ; This means more που είπαμε και πριν. Κάτι περισσότερο από το ποδόσφαιρο και αυτό πέρα από το θέαμα που βλέπεις όταν παρακολουθείς το ματς ακόμα και όταν φέρει ισοπαλία απολαμβάνεις πιο πολύ το θέαμα από όταν βλέπεις ελληνικές ομάδες αλλά αυτό μπορεί να συμβαίνει και αλλού όχι μόνο με την Λίβερπουλ, κουβαλάει μια ιστορία με πολύ μεγάλο βάρος η ομάδα που νομίζω ότι προϋποθέτει ότι πρέπει να τη διαβάσεις να τη δεις να την καταλάβεις για να φέρεις το σήμερα αυτή την υποστήριξη που έχεις και αυτό ξεκινάει από το πως ως ομάδα από τη δεκαετία του 1950 ακόμα έφερε την κοινωνία της πόλης κοντά που τα κοινωνικά χαρακτηριστικά είναι ίδια είτε στην Αγγλία είτε στην Ελλάδα εργάτες φίλαθλοι ήταν αυτοί που υποστήριζαν την Λίβερπουλ, λιμενεργάτες, μια τοπική φτωχή κοινωνία τα οποία τα έχουμε κι εδώ. Δηλαδή έχουμε συνδέσει κοινωνικά τουλάχιστον. Αλλά από κει και πέρα είναι ένας Σύλλογος ο οποίος δεν μένει στο παρελθόν ή όπως έχουμε εδώ μας δημιούργησαν πρόσφυγες λένε πολλές ομάδες αλλά δεν έχουν καμία σχέση με την προσφυγιά πλέον, εκτός από μία που μπορώ να φανταστώ, οι υπόλοιποι έχουν ξεφύγει από αυτό. Η Λίβερπουλ κρατάει ακόμα την κοινωνική συνοχή, το όλοι μαζί στηρίζουμε όλοι όλους, η ομάδα η ίδια στηρίζει την τοπική κοινωνία, σχολεία, νοσοκομεία έχει δράσεις τα πάντα, τα οποία δεν φαίνονται αλλά το κάνει, αν ψάξεις το βλέπεις. Δεν τα διαφημίζει τόσο πολύ στο κοινό για να πάρει προβολή. Και φυσικά μέσα από τον τρόπο που έπαιζε πάντα, αυτό το να μην τα παρατάς ποτέ και το ότι το ακατόρθωτο μπορεί να γίνει αν το προσπαθήσουμε όλοι μαζί το έβγαζε η ίδια η ομάδα

δηλαδή ακόμα και αν ο φίλαθλος κάποια στιγμή έπαψε να πιστεύει ότι αυτή η φιλοσοφία και η νοοτροπία μπορεί να υπάρξει, η ομάδα την έβγαζε με έναν μαγικό τρόπο. Και αυτό σιγά σιγά έφτιαχνε και νέους οπαδούς, νέους φιλάθλους σταδιακά. Εμείς που οι ίδιοι είχαμε γίνει απλά απολαμβάνουμε την ιστορία να συμβαίνει μπροστά μας και γι' αυτό και βλέπουμε ότι ο φίλαθλος της Λίβερπουλ υποστηρίζει μόνο Λίβερπουλ που δεν είναι πολλές οι ομάδες, παρότι πολλοί υποστηρίζουν ξένες ομάδες δεν υποστηρίζουν μόνο μια ξένη ομάδα. Εμείς μας καλύπτει τόσο πολύ όλο αυτό ποδοσφαιρικά για το θέαμα αλλά και να το πω πνευματικά και κοινωνικά που δεν έχουμε ανάγκη να κάνουμε κάτι άλλο, να υποστηρίξουμε κάποιον άλλο. Μας το δίνει λοιπόν αυτό πάρα πολύ η ομάδα και δεν είναι τυχαίο ότι κι εμείς προσπαθούμε να το φέρουμε στην κοινωνία την δικιά μας την εκάστοτε με τις κοινωνικές δράσεις που έχουμε πει, ο καθένας μόνος του μπορεί να κάνει ότι θέλει εννοείται και πολλά πράγματα, αλλά πόσο μέσα από μια οργάνωση όπως ο Σύνδεσμος να βρει και την δύναμη να έχει αποτύπωμα αυτό που θέλει να κάνει, είτε είναι να κάνει μια αιμοδοσία, είτε να στηρίξει κάτι, είτε να στείλει πράγματα σε πληγέντες είτε οτιδήποτε.

Πώς μάθατε για την ύπαρξη του Συνδέσμου; Απλώς έμενα πολύ κοντά στον παλιό Σύνδεσμο. Τον βρήκα μετά μέσω Social media.

Γιατί γίνετε μέλος; Είναι πιο ωραίο να μοιράζεσαι αυτό που σ' αρέσει και αγαπάς με άλλους που επίσης τους αρέσει και το αγαπάνε.

Πόσα χρόνια είστε μέλος στον Σύνδεσμο; Συμμετέχετε στην διοίκηση του Συνδέσμου; Αποφάσισα να τον επισκεφτώ και να κάνω την εγγραφή μου ως μέλος το 2014 2015 νομίζω. Δεν συμμετέχω στη διοίκηση, αλλά είμαι ενεργό μέλος με την έννοια ότι εντάξει έχουν υπάρξει και καλύτερες εποχές επισκεψιμότητας εδώ από εμένα, τώρα ο λόγος που το έχουμε χάσει και λόγω δουλειάς, δουλεύω τα Σαββατοκύριακα αλλά όσο μπορώ έρχομαι και επίσης συμμετέχω στην ομάδα εργασίας για τα κοινωνικά ζητήματα, ζητήματα αλληλεγγύης, ήταν κάτι το οποίο ήθελα να τρέξω αρκετά υπό αυτή την έννοια σίγουρα είμαι ενεργό μέλος. Επίσης και στα Social media κοιτάμε με μερικούς ακόμα πως θα παίζουμε πράγματα, να έχουμε βίντεο από τον τελικό, για να θυμόμαστε κι εμείς πως είμασταν και πώς περνούσαμε στους τελικούς, οπότε έχουμε το μυαλό μας να κάνουμε και τέτοια. Είχαμε κάνει κάποιες εκπομπές ραδιοφωνικές που έχει ένα radio που παίζει όλη μέρα στο site, είχαμε κάνει και εκπομπές μίας ώρας κάθε εβδομάδα που επίσης συμμετείχα και οργάνωνα, αλλά λόγω αντικειμενικών συνθηκών δεν μπορούσαμε να το συνεχίσουμε και πολύ εύκολα.

Όταν βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη παρακολουθείτε όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο; Αν καταφέρω λόγω δουλειάς να έρχομαι πάντα. Προτιμώ από το σπίτι μου. Υπήρξε μάλιστα η ιστορία ότι σε έναν ημιτελικό Champions League που είχαμε χάσει 3-0 το πρώτο παιχνίδι με την Μπαρτσελόνα κανείς δεν πίστευε ότι θα κερδίσουμε 4-0 το δεύτερο. Αλλά είπα στον εαυτό μου ότι αν γίνει μια φορά η στραβή η καλή και κερδίσουμε 4-0 και εγώ δεν έχω έρθει εδώ επειδή δεν το πίστευα θα με κυνηγάω. Οπότε κατέβηκα και είμασταν εδώ πέρα 20- 30 άτομα στο game τελικός δεν είναι και πολύ, αλλά αυτό που έζησα εδώ εγώ το περιγράφω σε φίλους αλλά δεν το κατανοούν ότι δεν μπορείς αν έχεις αυτό να είσαι μόνος σου στο σπίτι, δεν γίνεται. Η διαφορά είναι τεράστια. Στο σπίτι σου θα κάνεις ένα ναι, ένα γκολ και εντάξει τελείωσε. Εδώ αυτό που λαμβάνεις είναι πενταπλάσιο και λίγα λέω.

Ενημερώνεστε σε καθημερινή βάση για την πορεία της Λίβερπουλ από τον επίσημο ιστότοπο και τα επίσημα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Λίβερπουλ; Ναι, και προσωπικά είμαι και σε ένα ερασιτεχνικό site από μικρό παιδί που ενημερώνομαι για την Λίβερπουλ, το οποίο έχει πολύ μεγάλη απήχηση, οπότε και ενημερώνομαι και ενημερώνω, το liverpoolfans.gr, οπότε ενημερώνουμε κι εμείς κάπως, όπως ενημερώνουμε και το ελληνικό κοινό και το τι κάνουν οι Σύνδεσμοι και αντίστοιχα πρωτοβουλίες σε Πάτρα, Καβάλα, Αθήνα, Λάρισα δηλαδή προσπαθούμε να έχουμε και την σύνδεση με την ελληνική κοινωνία και τι κάνει και όχι μόνο γύρω από την Λίβερπουλ. Άρα ενημερώνουμε για τα πάντα.

Ακολουθείτε τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Θεωρείτε ότι η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου; Ναι. Αν δεν βοηθούσε τόσο πολύ η ομάδα τα τελευταία χρόνια να μπορούμε κι εμείς να ανοιγόμαστε στα Social media πιστεύω ότι δεν θα ήταν το ίδιο. Οπότε από κει ξεκινάνε όλα. Από το ότι η ομάδα παίζει πολλούς αγώνες στη σεζόν γιατί προκρίνεται στις διάφορες διοργανώσεις στις οποίες συμμετέχει, φτάνει μέχρι τελικούς και φυσικά επειδή αυτοί οι αγώνες είναι και πολύ προβεβλημένοι και τελικοί και Champions League και οτιδήποτε, κάνουμε και τις επιτυχίες μας, οπότε αυτό βοηθάει και στο να έρθουν και οι φίλαθλοι να έχουμε κι εμείς επίδραση και αλληλεπίδραση στα Social media.

Υποστηρίζετε κάποια ελληνική ομάδα; Είστε μέλος και σε κάποιο άλλο Σύνδεσμο; Σε περίπτωση που η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη σας ελληνική ομάδα, ποιόν θα υποστηρίζατε; Μακριά από μας. Όχι, όχι και Λίβερπουλ ναι.

Παρακολουθείτε αγώνες της αγγλικής και της ελληνικής εθνικής ομάδας; Πιο πολύ της ελληνικής. Δεν νιώθω Άγγλος δηλαδή, Έλληνας νιώθω και της αγγλικής θα την παρακολουθήσω όπως θα παρακολουθήσω οποιαδήποτε άλλη ομάδα, όχι επειδή παίζουν αν παίζουν οι δικοί μας που δεν τους παίρνει κιόλας, αλλά επειδή η Αγγλία νιώθουμε Άγγλοι όπως θα δω ένα Euro ένα Μουντιάλ θα δω και την Αγγλία σ' αυτήν την διοργάνωση. Την Ελλάδα θα την δω και στα προκριματικά μ' αρέσει δεν στρίβω το κεφάλι μου, ότι θέλω την Εθνική μας να υπάρχει και να συμμετέχει στις διοργανώσεις εννοείται.

Κατά τη γνώμη σας υπάρχει τελικά αντιπαλότητα με την ομάδα της Έβερτον; Κάποια στιγμή σε μία συνομιλία που είχα με έναν 60αρη Άγγλο που έχει μετακομίσει και μένει εδώ και είναι από το Λίβερπουλ του έκανα την ίδια ερώτηση και μου απάντησε ότι δεν μπορώ να ανταγωνιστώ την Έβερτον πέρα από ένα ή δύο παιχνίδια την χρονιά γιατί λέει δεν κυνηγάμε τα ίδια πράγματα. Κυνηγάμε διαφορετικά πράγματα. Εμείς είμαστε με υψηλούς στόχους, αυτοί είναι με χαμηλούς στόχους. Άρα δεν μας απασχολούν όλη την υπόλοιπη χρονιά, παρότι είναι συμπολίτες κλπ. Εξάλλου βλέπουμε ότι και στην πόλη του Λίβερπουλ μαζί είναι όλοι αυτοί. Εργάζονται μαζί, πίνουν μπύρες μαζί, σε οικογένειες μέσα ο ένας είναι έτσι ο άλλος είναι αλλιώς, αυτή η ομάδα εγώ, αυτή η ομάδα εσύ. Απλά έχουν το πείραγμα της μιας αγωνιστικής ή των δύο αγώνων μέσα στην ίδια αγωνιστική σεζόν.

Ποια θεωρείτε ως την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ; Παραδοσιακά όσο μεγάλωνα εγώ η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ ήταν η κύρια αντίπαλός μας, αλλά νομίζω ότι πλέον είναι ξεκάθαρα η Μάντσεστερ Σίτυ από αγωνιστική άποψη γιατί κυνηγάμε ακριβώς τους ίδιους στόχους. Ίσως το μίσος αν το ονομάσουμε έτσι υπάρχει μεταξύ Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και Λίβερπουλ ακριβώς για τον λόγο επειδή είναι πιο έντονο το συναίσθημα, είναι πιο πολλά χρόνια ανταγωνιστές στο ποδόσφαιρο οι δύο ομάδες, αλλά καθαρά αγωνιστικά τα τελευταία 4-5 χρόνια κυνηγάμε εμείς τι Σίτυ, η Σίτυ εμάς, άρα η αντιπαλότητα είναι εκεί.

Τι σημαίνει για εσάς το 'You' ll never walk alone' (Y.N.W.A.). Είναι ο λόγος ο βασικός που συνδεόμαστε με την Λίβερπουλ τόσο στενά και δεν αποτελεί για μας απλά μια ποδοσφαιρική ομάδα γιατί είναι ο οργανισμός που μας προτείνει, δεν μας το επιβάλλει, αν θες το ακολουθείς κι έρχεσαι, μας το προτείνει ως στάση ζωής για να το έχουμε σε οτιδήποτε κάνουμε στη ζωή μας. Και φυσικά το You' ll never walk alone δεν θα πρέπει να είναι η νοοτροπία που έχει ο φίλαθλος για έναν άλλον φίλαθλο της Λίβερπουλ ότι σε είδα είσαι κι εσύ Λίβερπουλ και θα σε στηρίζω, αλλά είναι κάτι το οποίο το έχει ο άνθρωπος της Λίβερπουλ για οποιοδήποτε άλλο συμπολίτη, κοινωνό στην καθημερινότητά του, ότι επειδή η βάση του ήταν όπως είπα στην

αρχή εργατικοί, λαϊκοί, φτωχοί άνθρωποι κτλ. πρέπει κι εσύ να ανοίγεις την αγκαλιά σου, το χέρι σου, οτιδήποτε σ' αυτούς τους ανθρώπους συνέχεια στη ζωή σου είναι δεν είναι συνοπαδοί σου οτιδήποτε. Εξάλλου στην Αγγλία έχουν το παρατσούκλι με την κακή έννοια scousers οι κάτοικοι του Λίβερπουλ από το φαγητό scouse το οποίο είναι ουσιαστικά κάτι σαν το μπριάμ το δικό μας γιατί έχει λαχανικά πατάτες και δεν έχει κρέας. Και η ιστορία πίσω από αυτό είναι ότι δεν είχαν λεφτά να αγοράσουν κρέας, οπότε έφτιαχναν μόνο αυτό με τα υπόλοιπα υλικά, οπότε υποτιμητικά τους αποκαλούσαν αυτοί που τρώνε το φαγητό scouse. Και αυτό αντίστοιχα η πόλη το έχει κάνει περηφάνια της το ότι αυτοαποκαλούνται έτσι είτε τους αποκαλούν οι άλλοι έτσι. Γιατί είναι αυτοί που κατάφεραν την φτώχεια τους να την κάνουν μια συλλογική συνείδηση αλληλεγγύης και υποστήριξης του ενός με τον άλλον. Και αυτό ακολουθούμε και εμείς σε όποια πόλη, κοινωνία και αν βρεθούμε.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σας παίκτης της ομάδας; Για του παρόντες παίκτες δεν έχω, όχι. Τους αγαπάμε όλους. Από το παρελθόν έχω τον Στίβεν Τζέραρντ, αρχηγός επί χρόνια, αλλά μεγαλώνοντας κατάλαβα ότι δεν ήταν τόσο καλός όσο νόμιζα απλά ενσωματώνεται όλη την ιδέα της Λίβερπουλ πάνω στον εαυτό του.

ποια είναι η γνώμη σας για τον προπονητή της Λίβερπουλ; Προπονητής τον έχουμε κάδρο στο σπίτι εννοείται, για μένα το παράδοξο παράξενο είναι ότι ένας Γερμανός κατάφερε να πετύχει όσον αφορά την σύνδεση ομάδας πόλεως, ομάδας και κοινωνίας όσα έχει καταφέρει και ο Μπιλ Σάνκλι και ο Μπομπ στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 και του 1980. Και επειδή αυτό έλειπε και το συζητούσαμε, η ομάδα δεν είχε πρωτάθλημα για 30 χρόνια, είναι ένας ευφυής άνθρωπος ο Κλοπ γιατί κατάλαβε ότι για να καταφέρει η ομάδα να φτάσει πάλι σ' αυτό το επίπεδο υποστήριξης απ' όλους και να ανέβουμε όλοι μαζί πρέπει να επανασυνδεθεί με την κοινωνία. Να πιστέψουμε ότι είμαστε όλοι εδώ και ότι δουλεύουμε όλοι μαζί και το έκανε. Και ως άνθρωπο τον εκτιμώ εξωγωνιστικά για κοινωνικές και πολιτικές θέσεις επίσης, αλλά και αυτό που καταφέρνει μέσα στην ομάδα πέρα από ότι είναι ένας σύγχρονος προπονητής ποδοσφαίρου είναι και ένας πολύ μεγάλος άνθρωπος του ποδοσφαίρου, πολύ βαθύς άνθρωπος του ποδοσφαίρου.

Κάνετε ταξίδια στο εξωτερικό για να παρακολουθήσετε αγώνες της ομάδας; Μια φορά έγινε αυτό Απρίλιο του 2017 ή 2018 δεν θυμάμαι. Σ' ένα Λίβερπουλ Μπόρνμουθ το επιλέξαμε επίτηδες για να κερδίσουμε εύκολα γιατί ήταν χαμηλής δυναμικής ο αντίπαλος, να μη φύγουμε με ήττα δηλαδή στην πρώτη μας στο Anfield. Όταν έκανε τις εκδρομές ο Σύνδεσμος στα κοντινά δηλαδή Τουρκία ή πιο παλιά στην Αθήνα δεν πήγα γιατί ήμουν πολύ μικρός είχα

σχολείο δεν μπορούσα να πάω, αλλά ως φοιτητής είχα πάει μια φορά στο Anfield, σκοπεύω να ξαναπάω εννοείται, η εμπειρία εννοείται μαγική και προσωπικά σαν ταξίδι που κάναμε με την παρέα που είχαμε, αλλά και το κλίμα στην πόλη οτιδήποτε. Μάλιστα είχαμε πέσει και σε τελικό πρωταθλήματος ιππασίας και είχε πάρα πολύ κόσμο.

Γιατί είναι σημαντικό να πάει κανείς στο γήπεδο Anfield; Πρώτα απ' όλα δεν είναι προϋπόθεση για να υποστηρίξεις. Δηλαδή εμένα δεν μου άλλαξε κάτι το ότι πήγα ως προς την υποστήριξη και το πάθος που έχω απέναντι στην ομάδα και για την ομάδα. Πρώτα απ' όλα μιλάμε για έναν σχεδόν μουσειακό χώρο, δηλαδή είναι ιστορικά πάρα πολύ σπουδαίος ο χώρος αυτός, η ατμόσφαιρα ανάλογα και το παιχνίδι είναι φανταστική και αυτό το λένε όχι οι δικοί μας φίλαθλοι αλλά παίκτες που είχαν παίξει, αντίπαλοι που είχαν παίξει στο γήπεδο, αντίπαλοι προπονητές. Θεωρείται ένα από τα καλύτερα στάδια ατμόσφαιρας σε όλο τον κόσμο, υπάρχει η δυνατότητα να κάνεις το λεγόμενο tour μέσα στο γήπεδο που σε περνάει από τους χώρους αποδυτηρίων, οπότε έχεις κι εσύ μια καλύτερη εικόνα για το τι ακριβώς συμβαίνει εκεί, μαθαίνεις και την ιστορία γιατί είναι πολύ ωραία στημένο όλο αυτό. Αλλά πάντα όταν μιλάς για μια ιδέα, έναν πυρήνα, μια οργάνωση, μια ομάδα, οτιδήποτε το από που ξεκινάει το να το δεις αυτό που είναι η βάση σε κάνει και σένα λίγο πιο γεμάτο, νιώθεις δηλαδή πιο όμορφα. Και από κει και πέρα είναι και οι περιστάσεις. Δηλαδή το να ακούς το You'll never walk alone δεν έχει καμία σχέση από το να το ακούς από την τηλεόραση. Αν θα πας σε παιχνίδι Champions League που κάτι διακυβεύεται και έχουν πάει πιο πολλοί ντόπιοι γιατί είναι μεσοβδόμαδα, αλλάζει και η ατμόσφαιρα λίγο παραπάνω, γίνεται πιο θερμή. Αν θα πας στα μέσα Απρίλη που πέφτει η ημερομηνία μνήμης για την καταστροφή για το Hillsborough για το δυστύχημα πάλι αλλάζουν τα πράγματα και είναι πιο συγκινητικό το κλίμα. Σ' εκείνη την περίπτωση είχαμε και πιο συγκινητικό το κλίμα, κι εμείς το ζήσαμε αυτό γιατί είχαμε πάει τότε 16 Απρίλη, άρα υπάρχουν διαφορετικές περιστάσεις που μπορείς να πετύχεις. Άλλο το ντέρμπι ή άλλο ένα χαλαρό παιχνίδι.

Αγοράζετε συχνά προϊόντα της ομάδας από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια σας; Μπα δεν αγοράζω συχνά. Έχω κάποια. Κάποια έφερνε ο Σύνδεσμος τα τσιμπούσα, φανέλες έχω και δώρα, κάποιες ζακέτες και έχω παραγγείλει και από τον Σύνδεσμο παίρνω που κάνει και τα δικά του προϊόντα, είτε t-shirt είτε φούτερ, και κούπες, ωραίες κούπες Συνδέσμου, και κάτι μπρελοκάκια, παίρνουμε αλλά μη φανταστείτε ότι είμαι υπερκαταναλωτικός.

Πείτε μας κάτι το οποίο δεν τέθηκε στις ερωτήσεις και είναι σημαντικό να καταγραφεί. Για να καταλάβουμε την κοινωνία του Λίβερπουλ σαν πόλη, πολλά ξεκινάνε γενικότερα από τον

τρόπο που τους αντιμετώπιζαν παραδοσιακά οι Άγγλοι, επειδή είναι και πόλη που όχι ιδρύθηκε, αλλά κατοίκησαν και έδωσαν χαρακτήρα σ' αυτή οι Ιρλανδοί που μετανάστευσαν από την Ιρλανδία. Έχει ένα διαφορετικό χαρακτήρα, δεν είναι τόσο αγγλικός, ένα είναι αυτό. Μετά αν πάμε στο λιμάνι που ήταν παραδοσιακά μία φτωχή κοινωνία η κοινωνία του Λίβερπουλ και είχε μια κακή αντιμετώπιση και από τις κυβερνήσεις, μάλιστα όταν πλέον άνοιξαν οι δρόμοι και μέσω ποταμού να μπορεί να πηγαίνει και στο Μάντσεστερ το εμπόριο εκεί πλέον φτώχυνε εντελώς το Λίβερπουλ γιατί δεν είχε καν ούτε την καλή του δύναμη το λιμάνι. Οπότε φτώχυνε η πόλη, παρότι που ήταν φτωχή πάντα μέσα από αυτό έβρισκε είτε στην τέχνη των Beatles είτε στην γενικότερη νοοτροπία των κατοίκων της, είτε και μέσω της ομάδας της δικιάς μας, έβρισκε το αποκούμπι και να κάνουν παρέα να υποστηρίζει ο ένας τον άλλον στη ζωή. Και πολλά ξεκινούν επίσης από το δυστύχημα του Hillsborough το 1989 και γιατί είναι μια τραγωδία για την πόλη την οποία την συμμερίζεται και οι οπαδοί της Έβερτον συγγενείς τους πέθαναν, χάθηκαν εκείνη την ημέρα, μια τραγωδία που μεγάλος αριθμός ατόμων της πόλης 96 και αργότερα και άλλοι που αυτοκτόνησαν από τα δράματα που είχαν τα ψυχικά ή οτιδήποτε, έφυγαν από τη ζωή, αλλά από κει και πέρα ο τρόπος που χειρίστηκαν τα media τότε και η κυβέρνηση, η αστυνομία την υπόθεση ρίχνοντας το φταίξιμο στους φιλάθλους της Λίβερπουλ, άρα και στην πόλη ότι αυτοί είναι φτωχοί, μεθάνε, κάνουν, κι αυτοί φέραν τα πράγματα στο σημείο ώστε να πεθάνουν 96 άτομα, μια ιστορία η οποία τράβηξε 26 χρόνια μέχρι να δικαστεί οριστικά και να αθωωθούν οι φίλαθλοι και να αποδοθούν αλλού οι ευθύνες ξεκίνησαν από κει πολλά πράγματα. Είναι μια ιστορία η οποία όχι απλά επιβεβαίωσε το ότι το Λίβερπουλ είναι μια πόλη η οποία παλεύει μόνη απέναντι στην υπόλοιπη αγγλική κοινωνία, αλλά ενίσχυσε την αίσθηση και την αντίληψη των κατοίκων και των φιλάθλων περιφερειακά που το παρακολουθούμε και είμαστε Λίβερπουλ ότι πρέπει να στηρίζουμε ο ένας τον άλλον. Γιατί επί 26 χρόνια οι συγγενείς των θυμάτων και όσοι προσπάθησαν για την δικαιοσύνη στην συγκεκριμένη υπόθεση πάλευαν μόνοι τους απέναντι στα τέρατα τα δικαστικά, στα τέρατα της πολιτείας και εν τέλει δικαιώθηκαν 'The impossible is nothing'. Οπότε αυτή η υπόθεση που κράτησε και τόσο πολύ ενίσχυσε την ταυτότητά της, εκεί θέλω να καταλήξω. Ότι χωρίς το Hillsborough καλώς ή κακώς θα είμασταν πάλι αυτό που είμαστε ως ομάδα και ως κοινωνία, αλλά σε έναν μικρότερο βαθμό. Το Hillsborough αυτή η μεγάλη κατηγορία, αυτό το μαύρο σύννεφο πάνω από την πόλη ότι φταίνει αυτοί και επί 26 χρόνια ήταν η μακρύτερη σε διάρκεια δίκη στην Αγγλία, αυτό έβγαλε στην πόλη μια ανάγκη συσπείρωσης ακόμα και από τους οπαδούς της Έβερτον απέναντι στους οπαδούς της Λίβερπουλ, χαρακτηριστικό ότι δεν διαβάζει κανείς την εφημερίδα The Sun η οποία έγραφε

με πρωτοβουλία και προτροπή της Θάτσερ ότι φταίνε οι οπαδοί και δεν φταίνε οι αστυνομικοί, συναντάνε την The Sun και την πετάνε στα σκουπίδια, δηλαδή έβγαλε μια κοινή αντίληψη της πόλης για κάποια πράγματα και φυσικά την έφερε απέναντι σε πολιτεία, κράτος, το οποίο και ταξικά αν το δούμε πάντα βοηθάει να ενισχυθεί ο αυτοπροσδιορισμός μιας κοινωνίας ως αυτής που τη χτυπάει το κράτος. Οπότε πάντα αισθανόμασταν τα παραπαίδια εννοείται και αποκούμπι το αγωνιστικό μέσω της ομάδας να εκφραστεί η πόλη και η κοινωνία της και νομίζω ότι η υπόθεση Hillsborough από το 1989 μέχρι το 2016, 2017 κάπου εκεί τελείωσε που αθώωθηκαν οι οπαδοί μας προσέφερε έμμεσα και δυστυχώς αφού χάσαμε 97 98 άτομα τελικά, προσέφερε μια αφορμή να αισθανθεί ότι είμαστε όλοι μαζί και προχωράμε όλοι μαζί και ότι πρέπει να είμαστε όλοι μαζί για να βρούμε την δικαιοσύνη έχοντας χάσει φυσικά σημαντικούς ανθρώπους από τις ζωές μας. Και είναι κάτι που και ο Σύλλογος το κρατάει πέρα από το ότι 15 ή 16 Απριλίου τιμούντε όλοι, υπάρχει memorial έξω από το γήπεδο με τα θύματα, πέρα από αυτό όλο το κλίμα της εποχής εκείνης ήταν έχει μεταφερθεί και ο Σύλλογος δεν το ξεχνάει, ο Σύλλογος το κρατάει. Γι' αυτό λέω ο Σύλλογος πάντα επέστρεφε στο παρελθόν του όπως είπα στην αρχή. Δεν το έχει μόνο για μια αναφορά, το τιμάει, το κρατάει και εμπνέεται από αυτό. Και αυτό περνάει και σε εμάς τους νεότερους οπαδούς και θέλουμε κι εμείς να κρατήσουμε αυτή την ταυτότητα. Την ταυτότητα μιας κοινωνίας που είναι ενωμένη, που κοιτάνε όλοι τον διπλανό τους, δεν στρίβουν το κεφάλι, βοηθάει ο ένας τον άλλον και προχωράμε μαζί να καταφέρουμε το impossible να το κάνουμε possible. Το απίθανο να γίνει πραγματικότητα. Είναι σημαντικό δηλαδή ότι το Hillsborough αφορά την Λίβερπουλ, δεν είναι κάτι που είναι μια δικαστική απόφαση να πάμε κάπου αλλού να συζητήσουμε κάτι άλλο. Είναι μια τρομερή υπόθεση που αφορά έναν Σύλλογο και του δίνει ταυτότητα. Το Heysel ήταν ο προκάτοχος 4 χρόνια πριν που και πάλι λέω ότι φταίνε και πάλι ο Σύλλογος δεν κρίθηκε ποτέ, γιατί βλάκες υπάρχουν παντού, ναι ήταν κακές οι υποδομές για τον τελικό εκείνο, ναι ήταν προβληματικό όλο αυτό, κακή ασφάλεια, δεν έπρεπε να γίνει τελικός ωραία, αλλά ήταν και βλάκες αυτοί οι οποίοι ξεκίνησαν τα γεγονότα. Και φυσικά υπήρχε και ένας βλάκας στην Βαρκελώνη κάποια στιγμή σε ένα εκτός έδρας παιχνίδι ο οποίος έριξε έναν πλανόδιο μέσα σε ένα σιντριβάνι, αποβλήθηκε από το γήπεδο αυτός, αλλά αυτός έκανε μια πράξη η οποία δεν είχε θάνατο. Αυτό που συνέβη στο Heysel είχε θάνατο και το καλό είναι ότι η Λίβερπουλ δεν κρύφτηκε ποτέ πίσω από αυτό, πέρα από το ότι το μνημονεύει και στο γήπεδό της ακόμα απέξω με μια σχετική πλακέτα σε φιλία με την Γιουβέντους την οποία αποζητά από τότε, μια συγχώρεση δηλαδή αποζητά, ο Σύλλογος δεν κρύβεται πίσω από αυτό, δεν το κρύβει, δεν το ξεχνάει, το αναφέρει. Δυστυχώς όμως πάνω σ' αυτό πάτησε η κυβέρνηση και η πολιτεία τότε όταν έγινε το

Hillsborough για να χρεώσει άλλη μια τραγωδία στους οπαδούς της Λίβερπουλ οπότε να υπάρχει η αιτία και αυτό τράβηξε μετά 26, 28 χρόνια δυστυχώς.

Συνέντευξη οπαδού Κ.Κ.

Ηλικία: 28 χρονών

Μορφωτικό επίπεδο: ΙΕΚ

Επάγγελμα: φυσικοθεραπευτής

Πότε και πώς δημιουργήθηκε ο Σύνδεσμος; Ο Σύνδεσμος ιδρύθηκε πριν το 2000, έχει πολλά χρόνια που έχει ιδρυθεί. Στην αρχή ήταν κάτω στο Βαρδάρη σε ένα δρόμο εκεί πέρα, μετά από κάποια χρόνια πήγε στην Σταυρούπολη που στεγάστηκε και τα περισσότερα χρόνια του Συνδέσμου, και το 2016 και μετά κάναμε το βήμα παραπάνω και κατέβηκε ο Σύνδεσμος στο κέντρο της πόλης και μαζί με τις επιτυχίες της ομάδας έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ σε ένα τριώροφο κτίριο.

Υπάρχει καταστατικό Συνδέσμου; Κανονικά είναι όλα. Είμαστε επίσημα αναγνωρισμένος Σύνδεσμος από την επίσημη Λίβερπουλ στην Αγγλία, υπάρχει καταστατικό, όλα τα νόμιμα έγγραφα για την παρουσία του Συνδέσμου.

Πώς γίνεται κάποιος μέλος; Έρχεται στον Σύνδεσμο, συμπληρώνει την φόρμα εγγραφής με τα στοιχεία του, καταβάλλει το αντίτιμο για την ετήσια ανανέωση της εγγραφής και συνδρομής του και αυτομάτως γίνεται μέλος του Συνδέσμου.

Πόσα μέλη έχει ο Σύνδεσμος; Ο αριθμός των μελών ειδικότερα τα τελευταία χρόνια που η ομάδα έχει επιτυχία είναι κοντά στα 400-500 άτομα.

Γυναίκες και παιδιά μέλη υπάρχουν στον Σύνδεσμο; Γυναίκες μέλη έχουμε και ειδικότερα τα τελευταία χρόνια βλέπουμε και στον Σύνδεσμο της παρουσία της γυναίκας πολύ παραπάνω από τα προηγούμενα χρόνια, αλλά και τα μέλη να υποστηρίζουν και να είναι και γυναίκες.

Ο Σύνδεσμος έχει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ; Επίσημη αναγνώριση υπάρχει κανονικά και έγινε πριν μια δεκαετία. Οι προϋποθέσεις είναι γενικότερα αυστηρές από την άποψη ότι εκπροσωπείς μια πολύ μεγάλη ομάδα και σίγουρα πρέπει να έχεις κάποιο αριθμό μελών, κάποια παρουσία συγκεκριμένα σε κάποια ματς και εφόσον έχει γίνει αυτό τα προηγούμενα χρόνια μας δέχτηκαν και μας έκαναν επίσημο μέλος.

Ποια προνόμια προσφέρει η επίσημη αναγνώριση; Βεβαίως. Έχουμε καταρχάς το πιο σημαντικό ότι είμαστε επίσημα αναγνωρισμένοι από μια τόσο μεγάλη ομάδα και κατά δεύτερον ότι έχουμε άμεση πρόσβαση στα εισιτήρια, συγκεκριμένα σε κάθε ματς που παίζει η ομάδα. Στον Σύνδεσμο μπορούμε να στείλουμε κάποια άτομα να παρακολουθήσουν από κοντά τα ματς. Έχουμε εκπαιδευτικούς κωδικούς για το eshop της ομάδας, κάθε χρόνο βασικά στο τέλος της χρονιάς γίνεται και μία συγκέντρωση όλων των Συνδέσμων στην Αγγλία, οπότε στέλνουμε κάποια άτομα εκεί πάνω ώστε να είναι σε αυτή την συγκέντρωση και νομίζω ότι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα είναι ότι βρίσκουμε πάντα εισιτήρια για κάθε εντός έδρας και εκτός έδρας ματς όταν παίζουμε στην Ευρώπη για την ομάδα.

Μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει αγώνα στον Σύνδεσμο χωρίς να είναι μέλος; Ναι, σαφώς δεν είναι υποχρεωτικό το να είναι κάποιος μέλος. Έρχεται κανονικά, μπορεί να πάρει κάτι να πιει, να κάτσει να δει το ματς χωρίς να γίνει μέλος, είτε είναι οπαδός της ομάδας είτε είναι απλώς φίλαθλος, οι πόρτες είναι ανοιχτές για όλους.

Υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά υποστηρικτές της Λίβερπουλ; Νομίζω ότι ξεκίνησε αλλιώς το πράγμα. Ότι είμασταν υποστηρικτές, γνωριστήκαμε, μαθευτήκαμε και μετά γίναμε μέλη. Δηλαδή το μέλος από τη στιγμή που είσαι υποστηρικτής της ομάδας γίνεσαι αυτόματα και μέλος. Δεν χρειάζεται κάποιο τυπικό. Από τη στιγμή που είσαι υποστηρικτής είσαι και μέλος του Συνδέσμου. Μετά κάνεις το τυπικό την εγγραφή του μέλους, αλλά ξεκινάς γίνεσαι υποστηρικτής, ενώνεσαι, μαθαίνεις τον Σύνδεσμο, γίνεσαι μέλος και μετά ξεκινάει αυτό το πολύ ωραίο ταξίδι και σε ακολουθεί για πάντα.

Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφές-επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους της Λίβερπουλ στην Ελλάδα και στον εξωτερικό; Ναι, έχουμε επαφές με κάποιους συνδέσμους. Και με Συνδέσμους στην Βουλγαρία, Κύπρο, Αγγλίας, Ινδία, Αθήνας, αλλά κυρίως έχουμε τις επαφές με τους Συνδέσμους του εξωτερικού.

Αναπτύσσει πράξεις αλληλεγγύης ο Σύνδεσμος; Ναι. Πολύ συχνά κάθε χρόνο προσπαθούμε να βρισκόμαστε κοντά και σε οργανώσεις και σε ομάδες που βοηθούν άτομα που πραγματικά το έχουν ανάγκη είτε μαζεύοντας κάποια χρήματα είτε μαζεύοντας κάποια τρόφιμα, είτε κάνοντας φιλανθρωπικές δράσεις σε κάθε αγώνα δηλαδή δίνοντας μια συγκεκριμένη ημερομηνία προσπαθούμε να μαζέψουμε κάποια τρόφιμα και μετά τα παραδίδουμε και το κάνουμε αυτό πολλές φορές μέσα στον χρόνο. Μέσω του Συνδέσμου και των δράσεων αλληλεγγύης που κάνουμε έχει γίνει επαφή μέσω του Συνδέσμου Λίβερπουλ στη Θεσσαλονίκη

και σε άλλους Συνδέσμους εδώ στην Θεσσαλονίκη που υποστηρίζουν άλλες ομάδες και κατ' επέκταση και για τον Fan Clubs League έχει γίνει επαφή ώστε να ενημερωθούν και οι άλλοι Σύνδεσμοι και να βοηθήσουν κάποια από τα ιδρύματα, και έτσι μαζί και με εμάς που είμαστε η Λίβερπουλ και βοηθάμε κάποια ιδρύματα, κάποιες οργανώσεις που έχουν πραγματικά ανάγκη. Έχει πολλαπλασιαστεί αυτή η όλη κατάσταση και βοηθάνε και άλλοι Σύνδεσμοι σ' αυτή την οργάνωση για να βοηθάμε και να μαζεύουμε χρήματα, τρόφιμα για κάποια άτομα στην Θεσσαλονίκη.

Πόσα χρόνια υποστηρίζετε την Λίβερπουλ; Ποιό ήταν το ερέθισμα που γίνετε Λίβερπουλ;
Ουσιαστικά από το 2004, 2005. Περίπου 18 χρόνια. Ο πατέρας μου ήταν Λίβερπουλ, χωρίς να με πιέσει βέβαια ποτέ παρακολουθούσαμε ματς, είχε τις αφίσες στο δωμάτιό του κι αυτός και άρχισα να παρακολουθώ κι εγώ και συγκεκριμένα από το ματς που πήραμε το Champions League το 2005 στην Κωνσταντινούπολη και ένα χρόνο πριν ήταν το εναρκτήριο λάκτισμα δηλαδή εκεί ξεκίνησα να είμαι υποστηρικτής. Τότε ήμουν 10 χρονών ουσιαστικά, μετά και την παρουσία του Champions League εδώ πέρα στην Θεσσαλονίκη που είχαμε την ευκαιρία να το φέρουμε στο Ολυμπιακό Μουσείο έγινε η πρώτη από κοντά επαφή ουσιαστικά με τον Σύνδεσμο και από τότε είμαι ανελλιπώς κάθε χρόνο.

Γιατί υποστηρίζετε την συγκεκριμένη ομάδα; Καταρχάς με κόλλησε ο πατέρας μου, αλλά γενικότερα βλέπω ότι είναι μία ομάδα που δεν είναι τόσο πολύ διαφημισμένη όπως οι άλλες οι ομάδες, είναι μια ομάδα της εργατικής τάξης, είναι μια ομάδα που μου θυμίζει πολύ την πόλη μου την Θεσσαλονίκη και είναι Λίβερπουλ. Αυτό. Είναι αυτή η ομάδα που με έκανε να βγάλω πολλά συναισθήματα από μέσα μου που δεν το ήξερα.

Τι είναι για εσάς η ομάδα της Λίβερπουλ; Είναι ένας παλμός, όποτε παίζει. Υπάρχει κάτι στο μυαλό σου συνέχεια γι' αυτή την ομάδα. Την υποστηρίζω χρόνια, την υποστήριζα στα πιο δύσκολα χρόνια όπως και όλα τα μέλη μας, στα χρόνια που δεν παίρναμε ποτέ τρόπαια και τώρα που η ομάδα πηγαίνει πολύ καλά είναι μια ανταμοιβή για μας και ειδικότερα και για τον Σύνδεσμο. Είναι κάτι μοναδικό, είναι μια σκέψη μόνιμα στο μυαλό μας, είναι η Λίβερπουλ. Αυτό.

Πώς μάθατε για την ύπαρξη του Συνδέσμου; Γιατί γίνετε μέλος; Μέλος του Συνδέσμου έγινα όταν είχε έρθει το τρόπαιο στην Θεσσαλονίκη, στο Ολυμπιακό Μουσείο. Συγκεκριμένα εκείνη την ημέρα μου έλεγε ο πατέρας μου να πάμε να δούμε το Ολυμπιακό Μουσείο και εγώ δεν είχα πολύ διάθεση να κατέβω, εντέλει κατεβήκαμε και έτσι τα έφερε η ζωή, από εκείνη την

ημέρα που κατεβήκαμε στο Ολυμπιακό Μουσείο, είδα, γνωρίστηκα με κάποια άτομα, μετά από 2-3 μέρες πήγα και γνωρίστηκα στον Σύνδεσμο και έγινα μέλος.

Πόσα χρόνια είστε μέλος στον Σύνδεσμο; Συμμετέχετε στην διοίκηση του Συνδέσμου; Πήγαμε με τον πατέρα μου στον Σύνδεσμο και γίναμε μέλη από το 2010 που φέραμε το τρόπαιο και μετά και ερωτευτήκαμε από την πρώτη στιγμή δηλαδή αυτό που βλέπαμε εκεί πέρα, την προσέγγιση των παιδιών, το πως μας υποδέχτηκαν όπως κάνουν μέχρι τώρα και σε κάθε μέλος. Όχι στα διοικητικά δεν είμαι. Είμαι ενεργό μέλος στον Σύνδεσμο και στην επίσημη Λίβερπουλ πάνω στη Αγγλία που έχει άλλο Σύνδεσμο. Η ομάδα του Συνδέσμου έχει και μία ομάδα ποδοσφαίρου και συμμετέχουμε σε ένα πρωτάθλημα ξένων Συνδέσμων εδώ Θεσσαλονίκη, εγώ και ένα άλλο παιδί είμαστε αυτοί που έχουμε αναλάβει το όλο εγχείρημα και είμαστε υπεύθυνοι της ομάδας ουσιαστικά, σε κάθε ματς που παίζουμε οργανώνουμε τις φανέλες, τους παίκτες, που θα παίζουμε και συμμετέχουμε κανονικά. Αυτό έχει δημιουργηθεί το 2014 ουσιαστικά είναι πρωτάθλημα ξένων Συνδέσμων, συμμετέχουν ξένοι Συνδέσμου στην Θεσσαλονίκη και όχι μόνο και έχει σκοπό την ευγενής άμιλλα, να έρθουν κοντά όλοι οι ξένοι Σύνδεσμοι ξένων ομάδων στην Ελλάδα και ειδικότερα στην Θεσσαλονίκη κάνοντας αυτό που αγαπάμε περισσότερο, παίζοντας ποδόσφαιρο.

Όταν βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη παρακολουθείτε όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο; Τόσα χρόνια ναι, τους παρακολουθούσα όλους. Τώρα επειδή έγινα πατέρας πριν ένα χρόνο δεν μπορώ να βρίσκομαι σε όλα τα ματς στον Σύνδεσμο, πηγαίνω επιλεκτικά όταν μπορώ, εννοείται σε κάθε μεγάλη διοργάνωση τελικού προσπαθώ να βρίσκομαι εκεί πέρα, αλλιώς έχω βολευτεί με το σπίτι προς το παρόν, αλλά όποτε μου δίνεται η ευκαιρία και μπορώ δεν θα πάω πουθενά αλλού να δω το ματς εκτός του Συνδέσμου.

Ενημερώνεστε σε καθημερινή βάση για την πορεία της Λίβερπουλ από τον επίσημο ιστότοπο και τα επίσημα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που διαθέτει η Λίβερπουλ; Η πρώτη μου σκέψη μόλις ξυπνάω κάθε πρωί είναι όπως και όλων είναι αν υπάρχει κάποιο νέο σχετικά με την ομάδα. Ναι πάντα ενημερώνομαι και από το Twitter και από την επίσημη σελίδα της ομάδας, αν και τα περισσότερα νέα τα μαθαίνουμε όλοι μας και τα ανακοινώνουμε μέσω Chat δηλαδή, οπότε είμαστε πλήρως ενημερωμένοι κάθε στιγμή τι γίνεται στην ομάδα.

Ακολουθείτε τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Θεωρείτε ότι η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου; Ακολουθώ τον Σύνδεσμο, αλλά με σχόλια και τέτοια όχι

προσπαθώ να τα κρατάω μέσα μου και τα συζητάω από κοντά με μέλη του Συνδέσμου. Δεν είναι αυτός ο σκοπός καθ'αυτός, σίγουρα βοηθάει να έρθουν κοντά κι άλλα μέλη στην ομάδα, αλλά ο σκοπός είναι να υπάρχει μια συζήτηση μεταξύ μελών της ομάδας για την κατάσταση της ομάδας και γενικότερα να ξεφεύγει κάποιος εκεί πέρα μιλώντας γι' αυτό που αγαπάει, για την ομάδα που ενδιαφέρεται πάρα πολύ. Σίγουρα βοηθάει να έρθει πιο κοντά κάποιος που μπορεί να θέλει να γίνει μέλος αλλά να μη μπορεί να είναι κάπου μακριά, από κάποια άλλη περιοχή. Κι έχουν μάθει δηλαδή και πολλά άτομα από άλλες περιοχές για τον Σύνδεσμό μας, συμμετέχουν, μιλάνε κι έρχονται και γίνονται μέλη.

Υποστηρίζετε κάποια ελληνική ομάδα; Είστε μέλος και σε κάποιο άλλο Σύνδεσμο; Σε περίπτωση που η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη σας ελληνική ομάδα, ποιόν θα υποστηρίζατε; Είμαι πρωτίστως Λίβερπουλ. Αυτή την ομάδα υποστηρίζω και όταν σε συζητήσεις με Έλληνες πολίτες με ρωτάνε τι ομάδα υποστηρίζεις εγώ το μόνο που υποστηρίζω είναι Λίβερπουλ. Αυτή είναι η αγάπη μου. Έχω κλάψει γι' αυτή την ομάδα, έχω χαρεί, έχω γελάσει. Από ελληνικές ομάδες χρόνια υποστήριζα τον ΠΑΟΚ, αλλά όχι φανατικά και ποτέ δεν έγινα μέλος σε Σύνδεσμο ελληνικής ομάδας, απέχει πολύ από τα θέλω τα δικά μου, απέχει πολύ από αυτό που έχω μάθει εγώ με τον Σύνδεσμο της Λίβερπουλ, απέχει πολύ με το ποδόσφαιρο γενικότερα το όλο κλίμα εδώ πέρα στην Ελλάδα και θέλω να απέχω κι εγώ. Αυτό που εννοούμε ποδόσφαιρο και υποστήριξη ομάδας δεν μπορεί να υφίσταται στην Ελλάδα και στην Θεσσαλονίκη το 2022, δυστυχώς απ' αυτά που βλέπουμε, γι' αυτό και μόνο η υποστήριξή μου είναι προς την ομάδα της Λίβερπουλ. Βέβαια θα χαρώ με όποια ελληνική ομάδα κι αν πάει καλά, είτε παίζει ο Άρης είτε παίζει ο Ολυμπιακός πραγματικά θα χαρώ, αλλά υποστήριξη υπάρχει μόνο για μια ομάδα και αυτή είναι η Λίβερπουλ. Δεν το εύχομαι να παίζει η Λίβερπουλ με τον ΠΑΟΚ για τον λόγο και μόνο δεν θέλω να υπάρξει κάποιο παρατράγουδο με οπαδούς γιατί όπως είπα και πριν οι οπαδοί έχουν τεράστια διαφορά ο ένας με τον άλλον και αν ακόμα έπαιζαν ΠΑΟΚ με Λίβερπουλ πάλι Λίβερπουλ θα υποστήριζα.

Παρακολουθείτε αγώνες της αγγλικής και της ελληνικής εθνικής ομάδας; Γενικότερα επειδή είμαι τρελός με το ποδόσφαιρο και μ' αρέσει πάρα πολύ το ποδόσφαιρο παρακολουθώ τα πάντα από ποδόσφαιρο. Ναι θα τύχει σίγουρα να παρακολουθήσω την Εθνική ομάδα Αγγλίας και την Εθνική ομάδα της Ελλάδας.

Κατά τη γνώμη σας υπάρχει τελικά αντιπαλότητα με την ομάδα της Έβερτον; Υπάρχει αντιπαλότητα. Όταν βλέπεις στα 300 μέτρα απέναντι το γήπεδο της αντίπαλης ομάδας. Βέβαια αγωνιστικά υπάρχει πολύ μεγάλη απόσταση από τις δύο ομάδες και δεν το λέω επειδή είμαι

Λίβερπουλ αλλά το δείχνουν και τα χρόνια και τα αποτελέσματα. Υπάρχει αντιπαλότητα ως πόλη, ως ομάδες, αγωνιστικά δεν υπάρχει. Αγωνιστικά πλέον υπάρχει με την πόλη του Μάντσεστερ εκεί πέρα που γίνονται τα μεγάλα ντέρμπι, οι μεγάλες ομάδες που είναι εκεί πέρα.

ποια θεωρείτε ως την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ; Τα τελευταία χρόνια αδιαμφισβήτητα είναι η Μάντσεστερ Σίτυ που όντως έχει πολύ καλή ομάδα, μας κοντράρει πάντα, την κοντράρουμε πάντα και το ματς που παρουσιάζεται στις τηλεοράσεις είναι κάτι μοναδικό. Σίγουρα και η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ παρόλο που δεν δίνει τα καλύτερά της χρόνια παραμένει μια ομάδα που είναι φόβητρο μπορεί να σου κάνει τη ζημιά ανά πάσα ώρα και στιγμή είτε είναι στην καλή της μέρα είτε είναι στην κακή της. Αυτές οι δύο ομάδες είναι τα ντέρμπι και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε.

Τι σημαίνει για εσάς το ‘You’ ll never walk alone’ (Y.N.W.A). Είναι ένα motto της ομάδας, είναι ένα motto που το έχουμε ενστερνιστεί όλοι μας και μέλη του Συνδέσμου και όχι, και ταιριάζει απόλυτα με αυτή την ομάδα. Είναι ένα πολύ σημαντικό motto και ξέρεις ότι θα σε βοηθήσει κάποιος οποιαδήποτε στιγμή κι αν το χρειαστείς και ειδικότερα από μέλη του Συνδέσμου, υπάρχει αυτή η αλληλεγγύη, είμαστε ο ένας για τον άλλο αδέρφια ότι χρειαστεί είμαστε δίπλα. Οπότε προσπαθώ να το δουλεύω κι εγώ μέσα μου αυτό. Το ‘You’ ll never walk alone’ είναι motto ζωής, δεν είναι μόνο για την ομάδα. Απλώς μέσω της ομάδας ήρθε και σε βοηθάει και σένα και στη δική σου ζωή.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σας παίκτης της ομάδας; Στο παρελθόν από τόσα χρόνια που την παρακολουθώ ήταν ο αρχηγός μας ο Στίβεν Τζέραρντ, τώρα είναι ο επιθετικός μας ο Μπόμπι Φερμίνιο.

Ποια είναι η γνώμη σας για τον προπονητή της Λίβερπουλ; Ήρθε και λάμψαμε ξανά, πέρασαν πολλά δύσκολα χρόνια με τόσους προπονητές, τόσες κακουχίες. Από την πρώτη στιγμή που ήρθε ήταν λες και ξέραμε ότι καλό θα γίνει, τον βλέπαμε ήταν ένας προπονητής μετριοφρων, δεν ανακοίνωνε πολλά πράγματα, ξέραμε ότι θα πάει καλά αυτό και παρουσίασε αυτό που παρουσίασε και ήταν κάτι πανέμορφο και η επιτυχία ήταν αναμενόμενη. Είναι ένας πολύ δυναμικός προπονητής, ένας πολύ παθιασμένος όπως είναι και οι οπαδοί της Λίβερπουλ και νομίζω ήταν ένα mix που έδωσε πάρα πολύ με τους οπαδούς και γενικότερα με όλο το κλίμα της ομάδας, της πόλης. Νομίζω το κερασάκι στην τούρτα, ήρθε, κούμπωσε και βλέπουμε αυτά που βλέπουμε.

Κάνετε ταξίδια στο εξωτερικό για να παρακολουθήσετε αγώνες της ομάδας; Έχω παρακολουθήσει 3 φορές την ομάδα από κοντά, η αλήθεια είναι ότι άργησα να την παρακολουθήσω από κοντά. Η πρώτη επαφή έγινε περίπου πριν από μια δεκαετία όταν παίζαμε στην Βουλγαρία με την Λουντογκόρετς για το Champions League και έγινε οδική εκδρομή δηλαδή έφυγαν από δω πούλμαν πήγαμε στην Βουλγαρία παρακολουθήσαμε το ματς και την επόμενη ημέρα γυρίσαμε και αυτό το λέω ακόμη και τώρα μου σηκώνεται η τρίχα. Μετά την χρονιά που πήραμε το πρωτάθλημα και πήγα και παρακολούθησα το Λίβερπουλ-Μάντσεστερ Σίτι στην Αγγλία. Και μια χρονιά πιο πριν το 2018 αν δεν κάνω λάθος είχα πάει να παρακολουθήσω το πρώτο ματς στο γήπεδο Anfield Λίβερπουλ-Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ.

Γιατί είναι σημαντικό να πάει κανείς στο γήπεδο Anfield; Γιατί από τη στιγμή που υποστηρίζεις την Λίβερπουλ είναι όνειρο ζωής να βρεθείς σε αυτό το γήπεδο, να παρακολουθήσεις την ομάδα που αγαπάς, την παρακολουθείς έτσι κι αλλιώς χρόνια μέσω τηλεόρασης, μέσω ίντερνετ, μέσω του Συνδέσμου. Εκεί είναι όνειρο του καθενός να πάει παρακολουθήσει την ομάδα που αγαπάει από κοντά. Και πιστεψέ με όταν πας από κοντά και αντικρίσεις αυτό που βλέπεις από την τηλεόραση δεν έχει καμία σχέση. Μόλις μπεις εκεί πέρα υπάρχει ένας ηλεκτρισμός, ζεις και κινείσαι στον ρυθμό Λίβερπουλ. Αυτό. Πρέπει να ζήσεις από κοντά. Ο παλμός που υπάρχει σ' αυτό το γήπεδο που είναι πολύ όμορφο γήπεδο και η πόλη γενικότερα αλλά ο παλμός που υπάρχει μέσα στο γήπεδο είναι κάτι που πρέπει να ζήσεις είτε είσαι οπαδός είτε όχι.

Αγοράζετε συχνά προϊόντα της ομάδας από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια σας; Όσο μπορούμε αγοράζουμε συνέχεια. Εγώ προσωπικά επειδή κάνω και συλλογή τα τελευταία 4-5 χρόνια παίρνω φανέλες της ομάδας. Αλλά όποτε πας στην Αγγλία θα πάρεις κάτι από την μπουτίκ δεν υπάρχει περίπτωση να το αποφύγεις. Είτε μέσω διαδικτύου παραγγέλνουμε κάτι, είτε από τα ταξίδια σίγουρα και από τον Σύνδεσμο όντας μέλος και πολύ κοντά στον Σύνδεσμο προσπαθώ να έχω καθετί που βγάζει ο Σύνδεσμος και να το έχω στην ντουλάπα μου μέσα για να το φοράω στο ματς.

Πείτε μας κάτι το οποίο δεν τέθηκε στις ερωτήσεις και είναι σημαντικό να καταγραφεί. Η τόση αγάπη που έχει πάρει αυτό το κτίριο και αυτός ο Σύνδεσμος και οι τόσες ώρες που θυσιάσαν κάποια παιδιά πραγματικά γιατί εγώ δεν ήμουν από τα άτομα που μπόρεσα να βρεθώ τόσο κοντά και να βοηθήσω, βοήθησα κι εγώ εννοείται όσο μπορούσα αλλά τα credits πάνε όλα σε κάποια παιδιά συγκεκριμένα που είναι πολύ κοντά στον Σύνδεσμο δηλαδή υπάρχει ένας πυρήνας ατόμων 30-40 άτομα που ότι και να χρειαστεί ο Σύνδεσμος είναι εκεί από

καθαριότητα θες γιατί με τα ματς όταν έχεις μέσα 100 άτομα πρέπει να καθαριστεί αυτός ο χώρος. Ο Σύνδεσμος είναι σαν ένας άνθρωπος, πρέπει να τον βοηθάμε, να τον συντηρούμε. Πρέπει να είμαστε εκεί να του δίνουμε ζωή, δηλαδή από την καθαριότητα, από την παραλαβή την κάβα για τις μπύρες και τα αλκοολούχα ποτά που θα πιεί ο άλλος εκεί πέρα ώστε Τετάρτη βράδυ που θα πάει να δει το ματς να είναι όλα έτοιμα. Από τα άτομα που είναι εκεί πέρα 1-2 ώρες πριν για να ετοιμάσουν τον χώρο, από τον πρόεδρο μέχρι το τελευταίο μέλος είμαστε όλοι εκεί πέρα, έχει πάρει τόση αγάπη και έχει πάρει όμως και τόση δουλειά αυτός ο Σύνδεσμος. Η πρώτη μέρα που μπήκαμε μέσα στο κτίριο ήταν ερείπιο, ήταν αποθήκη, γιατί και δεν έχει καμία σχέση με το τι δείχνει τώρα. Το αποτέλεσμα που έχει πάρει τώρα ήταν απεριόριστης αγάπης από τα μέλη του και είναι ένας λόγος που ότι και να γίνει αυτός ο Σύνδεσμος θα υπάρχει. Αυτός ο Σύνδεσμος αν δεν μας το επιβάλει κάποιος θα υπάρχει για πάντα. Δεν πρόκειται να σβήσει ποτέ. Εγώ έτσι όπως το βιώνω στα ματς από τη στιγμή που στρίβω για να βγω στη Βεροίας, νιώθω παλμό Λίβερπουλ δηλαδή μπαίνω σαν να μπαίνω στον δρόμο για το Λίβερπουλ. Μπαίνεις και νιώθεις ότι πας να δεις τώρα την ομάδα σου. Εμείς το έχουμε ονομάσει μικρό Anfield. Και για εμάς είναι το μικρό Anfield. Μπαίνεις μέσα και είναι σαν να είσαι στις κερκίδες στο Anfield, είναι κάτι μοναδικό. και μόνο που θα πας να συναντήσεις τα ίδια άτομα, θα πιείτε την μπύρα σας, θα δείτε την ομάδα σας αλλά και ο τρόπος που έχει στολιστεί μέσα κι έχει κτιστεί δεν είναι ένα κλασικό sports cafe καμία σχέση γι' αυτές τις 2 ώρες που θα είσαι εκεί πέρα σε ταξιδεύει στην Αγγλία. Προσπαθήσαμε και το φέραμε ως μια αγγλική παμπ εδώ πέρα στην Θεσσαλονίκη, το εκπροσωπεί μια συγκεκριμένη ομάδα τη Λίβερπουλ και είναι όλο το στόλισμα έτσι σε ταξιδεύει κατευθείαν στην Αγγλία. Είναι κάτι μοναδικό. Εγώ είμαι πραγματικά περήφανος που γνωρίζω τα άτομα στον Σύνδεσμο, με άλλους κάνουμε παρέα περισσότερο με άλλους λιγότερο δεν έχει καμία σχέση, μόνο που υπάρχουν άτομα και είμαστε άτομα που είμαστε δίπλα σε αυτόν τον Σύνδεσμο είναι πολύ σημαντικό. Πραγματικά είναι όλοι Λίβερπουλ μέσα από την καρδιά τους και αγαπάνε πάρα πολύ αυτό που έχουμε κάνει και είμαι σίγουρος ότι αυτό που είπα και πριν λίγο ότι αυτός ο Σύνδεσμος όσες δυσκολίες και αν περάσει έχει σίγουρα άτομα που θα είναι εκεί πέρα γι' αυτόν και σε όποια κατηγορία και να πέσει, αυτός ο Σύνδεσμος δεν υπάρχει περίπτωση να σταματήσει να υφίσταται.

Συνέντευξη οπαδού Μ.Φ.

Ηλικία: 52 χρονών

Μορφωτικό επίπεδο: ΙΕΚ Δημοσιογραφίας, ΙΕΚ Σχολή Οδηγών

Επάγγελμα: σχολή οδηγών

Πότε και πώς δημιουργήθηκε ο Σύνδεσμος; Όλα ξεκίνησαν από μια αγγελία το Μάιο του 1995 στην εφημερίδα Sportime όπου είχε δημοσιευτεί μια ανακοίνωση ότι ιδρύεται Σύνδεσμος Φίλων της Λίβερπουλ. Εγώ είμαι μια ζωή οπαδός δεν θυμάμαι από πότε. Στα 11 μου στον τελικό με την Ρεάλ ήμουν οπαδός της Λίβερπουλ. Όχι φίλαθλος, οπαδός. Έστειλα κατευθείαν επιστολή στην Αθήνα, ήμουν ο πρώτος από την Θεσσαλονίκη, δεθήκαμε με τα παιδιά κατευθείαν και ανέλαβα ως υπεύθυνος Βορείου Ελλάδος και σε σύντομο χρονικό διάστημα έγινα αντιπρόεδρος του Πανελλαδικού Συνδέσμου Φίλων της Λίβερπουλ. Από το 2002 και μετά ανεξαρτητοποιηθήκαμε και ο λόγος είναι ότι εμείς ξεφύγαμε πιο πολύ από τα παιδιά από την Αθήνα, είχαμε άλλη φιλοσοφία και περισσότερες δυνατότητες που αποδείχθηκε και στην πορεία. Δεν υπήρχε θέμα διαμάχης και τέτοια απλά ότι μπορούσαμε να κάνουμε πολύ περισσότερα πράγματα από αυτά που πίστευαν τα παιδιά στην Αθήνα ότι μπορούσαμε να κάνουμε.

Υπάρχει καταστατικό Συνδέσμου; Στην αρχή δεν υπήρχε, είμασταν επίσημο παράρτημα από την πρώτη στιγμή, δεν υπήρχε γιατί δεν το χρειαζόμασταν. Από τη στιγμή που στεγαστήκαμε και θέλαμε να βγάλουμε κάποια προϊόντα, βγάλαμε καταστατικό, έχει πάνω από 20 χρόνια, βγάλαμε καταστατικό για να έχουμε ΑΦΜ, για να είμαστε νόμιμοι σε όλα, για να κόβουμε τιμολόγια. Για την ομάδα δεν χρειάζεται να έχεις καταστατικό, απλά το κάναμε εμείς για τις εντός των συνόρων υποχρεώσεις μας.

Πώς γίνεται κάποιος μέλος; Με 35 ευρώ τον χρόνο, μια φωτοτυπία της ταυτότητάς του και να συμπληρώσει μια αίτηση.

Πόσα μέλη έχει ο Σύνδεσμος; Από το 1995-2012 που ήμουν πρόεδρος πέρασαν γύρω στα 1.350 άτομα. Το παράσημο είναι ότι εγώ ήμουν στα δύσκολα χρόνια. Από τότε που η Λίβερπουλ ανέβηκε στην Α΄ Εθνική το 1962, πρώτη φορά τη δεκαετία του 1990 που κάναμε τον Σύνδεσμο υπήρχε τέτοια αγωνιστική απαξίωση. Παρόλα αυτά επειδή η φιλοσοφία ήταν μια καλή παρέα πάνω από όλα, εμείς δεν ήμασταν Σύνδεσμος με τα ελληνικά δεδομένα γιατί αν κάναμε κάτι με τα ελληνικά δεδομένα θα χάναμε λόγω της πολύ μεγάλης εμπειρίας των

ελληνικών Συνδέσμων. Θέλαμε να το παρουσιάσουμε περισσότερο σαν μια πολύ μεγάλη παρέα, αυτό εκτιμήθηκε από τον κόσμο. Αυτή τη στιγμή πιστεύω ότι είναι πάνω από 400 τα μέλη ίσως και παραπάνω και αποδεικνύει την ποιότητα που έχουμε και ως club.

Γυναίκες και παιδιά μέλη υπάρχουν στον Σύνδεσμο; Ναι, πάρα πολλές γυναίκες, ανέκαθεν αυτό, από την αρχή ακόμα που ήταν κάποιες διστακτικές, αλλά σας είπα διαφέρουμε πάρα πολύ με τα υπόλοιπα club. Όλες οι γυναίκες από το 1996 που στεγαστήκαμε στον βαρδάρη στην αρχή Λαγκαδά 8 ήταν ισότιμα μέλη σε όλες τις δραστηριότητες του Συνδέσμου. (ήμουν πρόεδρος 17 χρόνια από την αρχή μέχρι το 2012, μετά ανέλαβε ο Στράτος και έγινα επίτιμος πρόεδρος. Αν αγαπάς κάτι το αφήνεις. Εγώ όταν το 2009 πήρα 98% στις εκλογές αγχώθηκα αντί να χαρώ και αποφάσισα τότε βλέποντας το ποσοστό αυτό, το δούλευα 2 χρόνια περίπου και πρότεινα τα παιδιά αυτά που είναι σήμερα να μπουν στη διοίκηση του Συνδέσμου, πάντα με το άγρυπνο βλέμμα μου βέβαια γιατί για μένα είναι το σπίτι μου αυτό, είναι το τρίτο μου παιδί, δεν αλλάζει).

Ο Σύνδεσμος έχει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ; Εννοείται από την πρώτη στιγμή έχουμε επίσημη αναγνώριση. Και από το 2002 και μετά. Κάποια στιγμή την χάσαμε από μια χαζομάρα γιατί για να είσαι μέλος πληρώνεις στη Λίβερπουλ, πληρώναμε γύρω στα 100 ευρώ, η διαφορά της ώρας μας μπέρδεψε κάποια στιγμή και δεν προλάβαμε την τελευταία μέρα να πληρώσουμε το παράβολο και την ξαναπήραμε αμέσως μετά την μεθεπόμενη χρονιά. Πήγε ο τότε γραμματέας ένα άλμπουμ με τις δραστηριότητές μας με τον αριθμό των μελών, το κατέθεσε τον Νοέμβριο 2002 στην ομάδα και τον Δεκέμβριο 2002 μας έστειλαν έναν φάκελο με το πτυχίο της αναγνώρισης και κάποια πράγματα αναμνηστικά.

Ποια προνόμια προσφέρει η επίσημη αναγνώριση; Ότι έχουμε καλύτερες τιμές στα προϊόντα, ότι κάθε χρόνο τον Απρίλιο μαζεύονται από όλα τα club μέσα στο Anfield γίνεται μια εκδήλωση, τα εισιτήρια στους αγώνες των εντός έδρας, πολλές φορές παίρνουμε και στων εκτός έδρας παιχνίδια ειδικά στην Ευρώπη, και το ότι είμαστε μέλος της επίσημης οικογένειας νομίζω ότι είναι το σημαντικότερο απ' όλα.

Μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει αγώνα στον Σύνδεσμο χωρίς να είναι μέλος; Κανονικά και βάσει καταστατικού στην Ελλάδα πρέπει να είναι μόνο τα μέλη. Τώρα όταν πλέον με τον κόσμο που έχουμε μέσα στον Σύνδεσμο έχει 150-200 άτομα είναι δύσκολο να ελέγξεις τόσο κόσμο, αλλά σε μεγάλο βαθμό αυτοί που παρακολουθούν τους αγώνες είναι μέλη μας.

Υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά υποστηρικτές της Λίβερπουλ; Όχι, απλά μέσω του Συνδέσμου πάρα πολλοί αγάπησαν την Λίβερπουλ πιο πολύ από την ελληνική τους ομάδα, σε σημείο που να τους ρωτάς τι ομάδα είσαι στην Ελλάδα και να μην ασχολούνται. Κι εγώ αν δεν ήμουν Πόντιος που υποστηρίζω τον Απόλλων Καλαμαριάς ας πούμε δεν θα ασχολούμουν με το ελληνικό ποδόσφαιρο ούτε για αστείο. Ειδικά από το 1996 που πήγα πρώτη φορά στο Anfield.

Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφές-επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους της Λίβερπουλ στην Ελλάδα και στον εξωτερικό; Πάντα γινόταν αυτό. Όταν ήμουν εγώ πρόεδρος δεν το κυνηγούσα ιδιαίτερα είχαμε κάποιες σχέσεις, ο Στράτος επειδή σπούδασε στο Λίβερπουλ έχει πιο πολλές επαφές, το έχουν διευρύνει. Εμείς τότε που ήμουν πρόεδρος χτίζαμε το “κτίριο” χτίζαμε τον “ουρανοξύστη” δεν μας έμενε καιρός για τέτοια πράγματα, έπρεπε να δέσουμε εμάς εδώ. Αλλά πιστεύω και τώρα να ήμουν δεν θα το κυνηγούσα προσωπικά τόσο πολύ. Πάντα έχουμε καλές σχέσεις με όλους, εννοείται, αλλά για μένα δεν ήταν ύψιστης σημασίας, ενώ τώρα τα παιδιά έχουν πάει και στην Βουλγαρία, είχε γίνει και ένα meeting των Βαλκανικών Συνδέσμων. Τα δικά μας τα χρόνια ήταν πιο δύσκολα, τώρα που παίρνεις τα πρωταθλήματα και τα κύπελλα και έρχεται ο κόσμος και υπάρχει μεγάλη ροή ανθρώπων είναι πιο εύκολο να σκεφτείς τα δευτερευούσης σημασίας πράγματα.

Αναπτύσσει πράξεις αλληλεγγύης ο Σύνδεσμος; Ανέκαθεν. Από το 2008 ξεκινήσαμε την τράπεζα αίματος στο Ιπποκράτειο σε πρώτη φάση, το 2009 όταν πέθανε από ανακοπή ο γραμματέας της Λίβερπουλ στείλαμε 1000 ευρώ στη μνήμη του στο καρδιολογικό νοσοκομείο του Λίβερπουλ που είναι για παιδιάκια, πολλά δεν θέλαμε να τα λέμε κιόλας και ίσως είναι και η πρώτη φορά που το λέμε, έχουμε βοηθήσει πολλές οικογένειες με τρόφιμα, με ρούχα, την Αρωγή που την βοηθάμε με τρόφιμα, στο Ψυχολογικό κέντρο Βορείου Ελλάδος στο Φίλυρο είχαμε πάει στα παιδιάκια κασκόλ, μπλούζες, φαγητά μια τηλεόραση, έχουμε στείλει χρήματα στην Ελπίδα για τα παιδιάκια για τον καρκίνο, πολλά τέτοια πράγματα που έπρεπε να τα ξέρουν τα μέλη μας, όχι παραπάνω, δεν το διαφημίζουμε.

Πόσα χρόνια υποστηρίζετε την Λίβερπουλ; Ποιό ήταν το ερέθισμα που γίνετε Λίβερπουλ; 40 χρόνια γεμάτα. Το 1981 τον Μάιο στο Λίβερπουλ-Ρεάλ στο Κύπελλο Πρωταθλητριών τότε, υποστήριζα αυτούς που φορούσαν κόκκινα, υποστήριζα την Λίβερπουλ. Πιστεύω ότι γεννήθηκα Λίβερπουλ. Αυτό που μπορώ να θυμηθώ είναι ότι στο Δημοτικό Τετάρτη Πέμπτη Δημοτικού, ακριβώς απέναντι από το Σχολείο είχε ένα ψλικάτζιδικο το οποίο υπάρχει ακόμα και μέσα είχε λάβαρο και αφίσα της Λίβερπουλ, αυτό το θυμάμαι σαν πρώτη μου εικόνα από

την ομάδα. Θυμάμαι το 1981 επειδή εμείς πηγαίναμε και Σάββατο Σχολείο, σχολούσαμε γύρω στις 2 η ώρα και έτρεχα κατευθείαν στο σπίτι για να δω αγγλικό ποδόσφαιρο στις 3 η ώρα. Τότε η Λίβερπουλ σάρωνε και 6 στις 7 φορές η τηλεόραση έδειχνε Λίβερπουλ και μετά από πολλά χρόνια έμαθα από τον Χρήστο Σωτηρακόπουλο ότι δεν ήταν ζωντανό το παιχνίδι και τα ματς ήταν μαγνητοσκοπημένα και ήταν της προηγούμενης εβδομάδας.

Γιατί υποστηρίζετε την συγκεκριμένη ομάδα; Πιστεύω ήταν το πεπρωμένο. Πρώτα απ' όλα ήταν τα χρόνια που όλοι γινόμασταν Λίβερπουλ, αλλά όπως αποδείχθηκε στο μέλλον δεν είναι όπως τώρα τα παιδάκια που γίνονται Μπαρτσελόνα, μετά γίνονται Ρεάλ, μετά γίνονται Γιουβέντους. Η δικιά μας η γενιά σφυρηλατήθηκε με αυτή την ομάδα, γιατί όλοι εκείνοι που είμασταν Λίβερπουλ συνεχίζουμε και είμαστε. Εμείς δεν είμαστε φίλοι της Λίβερπουλ, είμαστε οπαδοί της Λίβερπουλ. Για μένα ήταν και είναι κομμάτι της ζωής μου. Αν σας δείξω τα βιβλία του Γυμνασίου, Λυκείου είναι όλα γραμμένα με μαρκαδόρο πάνω Λίβερπουλ, Anfield, Ρας. Έχω αυτοκόλλητα, έχω αποκόμματα από εφημερίδες κολλημένα σε τετράδια και σε άλμπουμ και όχι μόνο εγώ και άλλα παιδιά, απλά εγώ το έκανα πιο επίσημο με τον Σύνδεσμο. Θυμάμαι μου αγόρασε η μάνα μου ένα τζιν μπουφάν και ήταν της μόδας τότε τα ραφτά σήματα και έβαλα ένα ραφτό σήμα Λίβερπουλ κατευθείαν και έγραψα με μαρκαδόρο Απόλλωνας που ήταν η ελληνική ομάδα και κορ θύρα 2 και με κυνηγούσε η κυρα Χαρίκλεια, καινούργιο μπουφάν κι εγώ το έγραψα με μαρκαδόρο. Ειδικά με σπρέι έχω γράψει. Όπου έγραφε στην Δυτική Θεσσαλονίκη Λίβερπουλ το έχω γράψει εγώ, τέτοια τρέλα.

Τι είναι για εσάς η ομάδα της Λίβερπουλ; Δεν είναι απλά ομάδα, αυτό λέμε. Είναι κάτι παραπάνω. Εμένα με επηρεάζει άμεσα. Με επηρέαζε τουλάχιστον. Τώρα ας πούμε και αν δεν δω ένα παιχνίδι δεν με πολυνοιάζει. Όπως τα τελευταία 5 χρόνια έχω δει πολύ λιγότερα παιχνίδια. Από το 1995 που κάναμε τον Σύνδεσμο μέχρι το 2015, απ' ότι έχει δείξει η τηλεόραση, στα 20 χρόνια αν είχε 600 παιχνίδια τα 500 παιχνίδια να τα έδειξε η τηλεόραση τα 499 τα έχω δει. Αυτή την στιγμή δεν μπορώ να πω ότι έχω την κάψα να δω παιχνίδια, μου έχει φύγει αυτό, αλλά μου έχει μείνει αυτό με τον Σύνδεσμο. Είναι κομμάτι του εαυτού μου. Θέλω όταν πεθάνω, στο φέρετρό μου να έχει την σημαία της Λίβερπουλ, αυτό.

Όταν βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη παρακολουθείτε όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο; Πάντα τα παιχνίδια τα δείχνει στον Σύνδεσμο. Έχουμε και την Nona φέτος που τα δείχνει, έχουμε και δορυφορικά και όλα τα σχετικά. Οι πόρτες είναι ανοιχτές για τα μέλη. Εγώ προσωπικά 2 χρόνια δεν πήγαίνα λόγω κορονοϊού φοβόμουν πάρα πολύ και προφυλασσόμουν. Φέτος ήδη έκανα το

ρεκόρ της τριετίας, έχω πάει ήδη σε 4 παιχνίδια και θέλω να το σπάσω γιατί θα πάω σίγουρα και σε άλλα. Ευτυχώς είναι 3 πατώματα ο Σύνδεσμος και σπάει λίγο ο κόσμος.

Ενημερώνεστε σε καθημερινή βάση για την πορεία της Λίβερπουλ από τον επίσημο ιστότοπο και τα επίσημα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που διαθέτει η Λίβερπουλ; Από οποudήποτε. Τα τελευταία 30 χρόνια ενημερώνομαι συνέχεια, από χιλιάδες έντυπα, έχω ένα σπίτι μουσείο, και δεν υπήρχε ούτε μία μέρα ακόμα και στις διακοπές που να μη μπω, να μάθω, να ρωτήσω για την Λίβερπουλ.

Ακολουθείτε τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Θεωρείτε ότι η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου; Βέβαια, ναι. Αν πούμε ότι δεν θα έχουμε το ίντερνετ, όχι ότι δεν θα έχουμε μέλη, αλλά θα το γνωρίζουν λιγότεροι. Για παράδειγμα το 2010 κάναμε κάτι που δεν τ έχει κάνει κανένας Σύνδεσμος καμιάς ομάδας σε όλο τον κόσμο, δμνην έκθεση της Ιστορίας της Λίβερπουλ στο Ολυμπιακό Μουσείο. Το ότι έγινε στο Ολυμπιακό Μουσείο είναι νίκη, αυτό τότε το ρωτάς τώρα κόσμο και σου λέει δεν το ήξερα, δεν υπήρχαν το 2010 τα δεδομένα και τα κινητά τόσο γνωστά. Είναι αδιανόητο τώρα στην εποχή μας να γίνει μια δμνην έκθεση και να μην το μάθουν. Τότε φέραμε το Champions League το Κύπελλο, ήρθε ο πρόεδρος του Μουσείου, πιστεύω ότι πολλοί δεν πίστεψαν ότι θα είναι τόσο μεγάλη υπόθεση αυτό που κάναμε, μέχρι που ήρθαν και το είδαν.

Υποστηρίζετε κάποια ελληνική ομάδα; Είστε μέλος και σε κάποιο άλλο Σύνδεσμο; Σε περίπτωση που η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη σας ελληνική ομάδα, ποιόν θα υποστηρίζατε; Είμαι Απόλλων Πόντου από την ώρα που γεννήθηκα λόγω ποντιακής καταγωγής, στον “Όμιλο Φίλων Απόλλων Πόντου” πρόεδρος, δεν βλέπω τον Απόλλων ως ποδοσφαιρική ομάδα, πιο πολύ κρίκο στην ποντιακή αλυσίδα, όπως τρώμε ποντιακά φαγητά, όπως χορεύουμε πυρρίχιο, όπως πάμε στην Παναγία Σουμελά, ο Μονοκέφαλος του Πόντου δίπλα είναι και ο Απόλλωνας. Καθαρά και μόνο γι’ αυτό, όχι για ποδοσφαιρικούς λόγους. Πολλές φορές μου έχουν κάνει αυτή την ερώτηση και τους λέω: ας παίζει και θα δούμε.

Παρακολουθείτε αγώνες της αγγλικής και της ελληνικής εθνικής ομάδας; Ούτε το ένα ούτε το άλλο. Εγώ είμαι Εθνική Αργεντινής. Έγινα Αργεντινή πιο μπροστά από Λίβερπουλ το 1978 από το Μουντιάλ ήμουν 8 χρονών το θυμάμαι σαν χθες και υποστηρίζω και φανατικά την Εθνική Αργεντινής. Όταν έπαιζε Αργεντινή -Ελλάδα υποστήριζα την Αργεντινή σε τέτοιο βαθμό. Την Εθνική Ελλάδος δεν την υποστηρίζω, φυσικά και είμαι Έλληνας πολύ πιο

πατριώτης από πολλούς, αλλά στο ποδόσφαιρο δεν την υποστήριξα ποτέ γιατί είναι μια Εθνική των συμφερόντων και της λαμογιάς. Περιμένουν οι παίκτες να πάνε σε μεγάλη ομάδα για να πάνε στην Εθνική Ανδρών. Την Εθνική Αγγλίας δεν την υποστήριξα ποτέ γιατί και το Λίβερπουλ δεν έχει σχέση με την Εθνική Αγγλίας.

Κατά τη γνώμη σας υπάρχει τελικά αντιπαλότητα με την ομάδα της Έβερτον; Με την Έβερτον υπάρχει γιατί είναι η πόλη. Εγώ προσωπικά ποτέ δεν αντιπάθησα την Έβερτον, μπορεί να είμαι και ο μοναδικός γιατί εγώ θεωρώ ότι είναι κομμάτι της πόλης, την συμπαθώ. Άλλοι λένε ότι επειδή είναι της πόλης δεν τους θέλουμε. Το Λίβερπουλ για την Αγγλία είναι τα Γρεβενά της Αγγλίας ας πούμε, δεν τους χωνεύουν, είναι παρακατιανοί για την υπόλοιπη Αγγλία το Λίβερπουλ, ήταν οι λιμενεργάτες, ήταν οι φτωχοί. Άρα όταν είσαι σε μια πόλη που δεν σε θέλει, ήταν μια από τις τρεις πόλεις που είχε κομμουνιστή δήμαρχο, ακόμα και τώρα το δείχνουν δεν είμαστε Άγγλοι είμαστε scousers, έχει ταμπέλα πριν μπεις στο Λίβερπουλ εδώ είναι το Λίβερπουλ δεν έχεις χώρο για ξενοφοβία και ρατσισμό, ήταν η πρώτη πόλη που είχε πει ότι τα μάρμαρα του Παρθενώνα πρέπει να επιστρέψουν στην Ελλάδα, πράγματα που είναι πέρα από την λογική την αγγλική. Πότε έγινε αγγλικό παιχνίδι στο Anfield; Υπάρχει αντιπαλότητα, παλιά τα σπίτια τα έβαφαν κόκκινα και μπλε, αλλά προσωπικά για μένα όχι. Θα υπάρχει αντιπαλότητα, όχι όμως όπως παλιά πιστεύω. Πιο πολύ η αντιπαλότητα είναι απ' αυτούς γιατί βλέπουν ότι εμείς έχουμε εκτοξευθεί. Οι γηγενείς Άγγλοι είναι Έβερτον, οι μετανάστες, οι Ιρλανδοί, οι Σκωτσέζοι είναι Λίβερπουλ. Κάνει μια μεγάλη κίνηση αυτή τη στιγμή η Έβερτον, φτιάχνει καινούργιο γήπεδο στο λιμάνι, πολύ μεγάλη υπόθεση ειδικά για τους ντόπιους.

ποια θεωρείτε ως την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ; Τώρα είναι η Σίτυ, αλλά για να λες όμως ότι είναι η Σίτυ πρέπει να είσαι σε τέτοιο επίπεδο, αυτοί είναι σε υψηλό επίπεδο πάνω από 10 χρόνια. Εμείς είμαστε σαν καρδιογράφημα. Γενικά είναι η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και σαν πόλεις, υπάρχει αντιπαλότητα και στους κατοίκους, τα μουσικά ρεύματα του Μάντσεστερ του Λίβερπουλ, η βασίλισσα σταμάτησε να σταματάνε τα πλοία στο Λίβερπουλ και μέσω των ποταμών πήγαιναν στο Μάντσεστερ.

Πείτε μας τι σημαίνει για εσάς το 'You' ll never walk alone' (Y.N.W.A). Είναι στάση ζωής. Ακριβώς όπως το λέω, τίποτα λιγότερο τίποτα περισσότερο. Είναι στάση ζωής και το έχουμε αποδείξει πάρα πολλές φορές σε πολλές δραστηριότητές μας. Φυσικά ο ύμνος δεν είναι το You' ll never walk alone κανονικά. Ο κανονικός ύμνος της Λίβερπουλ είναι το Poor Scouser Tommy που είναι από το 1915. Το 1962 η ομάδα έχανε 1-0 στο Anfield και επειδή τότε ήταν

η εποχή των Beatles και συγκροτήματα στο Λίβερπουλ τραγουδούσαν πολλές φορές τραγούδια των Beatles στο Κορ. Σε κάποια φάση η ομάδα χάνει 0-1 και τελείως αυθόρμητα ένα κύμα στο πέταλο τραγουδάει το You'll never walk alone και τραγουδώντας το You'll never walk alone η ομάδα γυρνάει το ματς και κέρδισε, και από την επόμενη αγωνιστική το τραγουδούσαν εμψυχωτικά, και όχι μόνο έγινε ο ύμνος αλλά έγινε και motto της ομάδας.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σας παίκτης της ομάδας και γιατί; Όλως περιέργως δεν είχα ποτέ αγαπημένο παίκτη στη Λίβερπουλ. Τρελό αυτό που λέω γιατί ζήσαμε μια εποχή εμείς τη δεκαετία του 1980 που ήταν όλοι αστέρια και ποτέ δεν έλεγα ότι έχω κάποιον. Πρώτη φορά που δέθηκα με παίκτη ήταν το 1996 με τον Τσέχο της Λίβερπουλ τον Πάτρικ Μπέργκερ και μόλις ήρθε στη Λίβερπουλ κατευθείαν αγόρασα φανέλα του. Και δεύτερος αγαπημένος ήταν ο Michael Owe τον οποίον επειδή είχα τέτοια αρρώστια παρακολουθούσα και τα εφηβικά της Λίβερπουλ και επειδή τον έλεγαν Μιχάλη κι αυτόν δεν ξέρω πως μου είχε κάτσει και έλεγα αυτός θα γίνει παικταράς. Είναι πολύ εύκολο σε αυτή την ομάδα να έχεις αγαπημένους. Η Λίβερπουλ από το 1973 μέχρι το 1992 τερμάτιζε πρώτη ή δεύτερη για 20 χρόνια, έκανε μια κοιλιά δεν έπαιρνε πρωτάθλημα για 30 χρόνια, αλλά έπαιρνε τίτλους. Ακόμα και τα τελευταία χρόνια η ομάδα έχει βγάλει πολλούς μεγάλους παίκτες. Με τον Σαλάχ το ίδιο πράγμα όπως με τον Owe, πήρα την φανέλα κατευθείαν μόλις ήρθε στην Λίβερπουλ, δεν έκανε καμιά σπουδαία καριέρα πιο μπροστά, είχα αυτή την διαίσθηση.

Ποια είναι η γνώμη σας για τον προπονητή της Λίβερπουλ; Τον Κλοπ τον συμπαθούσα πριν έρθει στη Λίβερπουλ κι επειδή εγώ δεν είμαι άνθρωπος που θα κλείσω το στόμα μου, δέχθηκα και μπούλινγκ από την ίδια την ομάδα, μου έστειλαν μήνυμα και μου είπαν αν συνεχίσετε να γράφετε αυτά που γράφετε δεν θα αναγνωριστεί ο Σύνδεσμός σας, γιατί γράφαμε ότι είστε καφενεία, ναι μεν σας αγαπάμε αλλά με αυτούς προπονητές δεν πάει η ομάδα. Φώναζα πριν έρθει ο Κοπ την περίοδο 2014-2015 πρέπει να ήταν ότι αυτός είναι το κομμάτι του παζλ που χρειαζόμαστε για να μεγαλουργήσει η Λίβερπουλ, γιατί είναι στην ιδιοσυγκρασία της ομάδας. Κάνει πολλές κοτσάνες ξεκάθαρα, δεν ανακατεύει την τράπουλα, αλλά αυτό είναι σταγόνα στον ωκεανό μπροστά στα καλά που έχει κάνει. Ο Κλοπ είναι οπαδός προπονητής και όχι λαϊκίστικα οπαδός, ότι περνάει στον κόσμο και στους παίκτες την τρέλα. Από τον προπονητή ξεκινάνε όλα. Και ειδικά η Λίβερπουλ είναι η μόνη ομάδα στον πλανήτη που έκανε κόσμο από τους προπονητές της, όχι από τους παίκτες της. Εγώ τώρα στα 52 μου άνετα χτυπάω τατουάζ τον Μπιλ Σάνκλι. Γι' αυτό πέσαμε πολύ όταν δεν είχαμε καλούς προπονητές. Όταν πήρες προπονητή της ιδιοσυγκρασίας σου τα αποτελέσματα είναι μπροστά μας.

Κάνετε ταξίδια στο εξωτερικό για παρακολουθήσετε αγώνες της ομάδας; Ιεροσουλία είναι αυτό που με ρωτάς. Παντού έχω πάει. Έχω πάει με την Λίβερπουλ στην Ελλάδα, Τουρκία, Βουλγαρία, Σκόπια, Ρουμανία, Αυστρία, Ιταλία, Ουαλία, Γερμανία, 16 φορές έχω πάει στο Anfield.

Γιατί είναι σημαντικό να πάει κανείς στο γήπεδο Anfield; Αν δεν το ζήσει με λόγια δεν εκφράζεται. Εγώ πρώτη φορά που πήγα έκλαιγα. Όταν τραγουδούσαν τον ύμνο όλοι και σήκωσαν τα κασκόλ, σε χρονιές ανυποληψίας της ομάδας και ευτυχώς ήμουν δημοσιογράφος στην TV Μακεδονία τότε, είχα το δημοσιογραφικό το κασετοφωνάκι μαζί μου και με το που ξεκινάει ο ύμνος το πατάω το αφήνω κάτω να γράφει και έβαλα τα κλάματα, δεν πίστευα αυτό που ζούσα. Όπως λέει και το motto Anfield is my church, Liverpool is my religion. Είναι η εκκλησία μας, ο ναός μας, δεν υπάρχει. Ανεξάρτητα και από τους οπαδούς και να μην είσαι Λίβερπουλ αξίζει να πας. Είναι κάποια γήπεδα στον πλανήτη που πρέπει να πας. Τώρα βέβαια είναι δύσκολο για κάποιον που δεν είναι μέλος να πάει. Τώρα το μεγαλώνουν συνέχεια το Anfield, θα φτάσει 62.000 περίπου, αλλά πάντα είναι γεμάτο, πάντα.

Αγοράζετε συχνά προϊόντα της ομάδας από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια σας; Τα πάντα. Δεν έχω πλέον να αγοράσω κάτι άλλο. Τώρα μαζεύω card postal από τα γήπεδα του κόσμου, δεν έχω τι άλλο να μαζέψω, μου φέρνουν οι φίλοι που πηγαίνουν στο εξωτερικό card postal. Έχω τα πάντα, το πιο παλιό μου αντικείμενο είναι το πρόγραμμα του τελικού με την Άρσενal το 1947 με 1948 πρέπει να είναι. Έχω πάει και πράγματα στον Σύνδεσμο.

Πείτε μας κάτι το οποίο δεν τέθηκε στις ερωτήσεις και είναι σημαντικό να καταγραφεί. Πιο πολύ είναι το δέσιμο που υπάρχει με τον κόσμο. Νομίζω το κυριότερο που το είχα βάλει στόχο από την αρχή όταν ξεκινήσαμε ήταν αυτό ότι έχοντας πολύ καλές διαπροσωπικές σχέσεις θα μπορείς να κάνεις πράγματα πολύ περισσότερα από αυτά που φαντάζεται ο κόσμος. Όταν ο άλλος ποτέ δεν σκέφτηκε ότι θα τον κοροϊδέσουμε, ότι αυτό που κάνουμε είναι τίμιο πάνω από όλα, ότι έγινε αυτό μια πολύ μεγάλη παρέα που υπάρχει τυφλή εμπιστοσύνη και ότι ο καθένας μπορεί να μιλήσει να πει την γνώμη του χωρίς να υπάρχει κανένα πρόβλημα. Και φυσικά όλο αυτό που ζήσαμε με τις εκδρομές, τις εκδηλώσεις, τα σουβενίρ, όλο αυτό το σκηνικό είναι ένα πολύ μεγάλο κεφάλαιο πλέον στη ζωή μας που δεν θα το έπαιρνα πίσω για κανέναν λόγο. Και δεν λέω αυτό μόνο εγώ, όλα τα παιδιά που έχουν ασχοληθεί, έχουν συναναστραφεί μαζί μας, το μεγαλύτερο ποσοστό γιατί πάνω από όλα υπήρξε τιμιότητα. Υπήρχε εκνευριστική τιμιότητα και αυτό ήταν η μεγαλύτερη κληρονομιά και το βλέπω τώρα

και 10 χρόνια έχει που σταμάτησα να είμαι πρόεδρος, όλη αυτή η γενιά που πέρασε, υπάρχει τόσο μεγάλη εκτίμηση που δεν θα με ξεχάσουν.

Συνέντευξη οπαδού Δ.Ρ.

Ηλικία: 50 χρονών

Μορφωτικό επίπεδο: Σχολή Παστέρ

Επάγγελμα: Ιδιωτικός υπάλληλος

Πότε και πώς δημιουργήθηκε ο Σύνδεσμος; Έχει κάποια χρόνια και ζαμάνια. Το 1995 είμασταν μαζί με τα παιδιά από την Αθήνα, κάποια στιγμή αποφασίσαμε να κινηθούμε μόνοι μας γιατί είδαμε ότι ήταν καλύτερα για εμάς εδώ πέρα και είμαστε πάνω από 20 χρόνια σαν Σύνδεσμος εδώ στην Θεσσαλονίκη. Περνάμε καλά. Τα βασικά αυτά είναι.

Υπάρχει καταστατικό Συνδέσμου; Απέχω από τα διοικητικά του Συνδέσμου, αλλά νομίζω ότι σαν Πολιτιστικός Σύλλογος κάτι πρέπει να υπάρχει. Δεν γνωρίζω σίγουρα.

Πώς γίνεται κάποιος μέλος; Είναι ένα ποσό γύρω στα 35 ευρώ, ετήσιο, τουλάχιστον για εδώ στην Ελλάδα. Μπορεί να γραφτεί και στο εξωτερικό και εκεί πέρα πρέπει να είναι 35 ευρώ.

Πόσα μέλη έχει ο Σύνδεσμος; Είχα ακούσει ότι είμασταν 250, τώρα αν έχει αυξηθεί αν έχει μειωθεί δεν γνωρίζω.

Γυναίκες και παιδιά μέλη υπάρχουν στον Σύνδεσμο; Από ότι έχω δει αρκετές γυναίκες έρχονται, ναι.

Ο Σύνδεσμος έχει επίσημη αναγνώριση από την ομάδα της Λίβερπουλ; Ναι βέβαια. Μας αναγνώρισαν επίσημα το 2002, είχα πάει εγώ τον φάκελο πάνω στην Αγγλία.

Ποια προνόμια προσφέρει η επίσημη αναγνώριση; Κάποια εισιτήρια, κάποια έκπτωση που έχουμε στα είδη της Λίβερπουλ όταν κάνουμε αγορές από πάνω, αλλά το μεγαλύτερο για μένα είναι το ηθικό ότι είμαστε αναγνωρισμένος Σύνδεσμος και ακουγόμαστε σε όλο τον κόσμο.

Μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει αγώνα στον Σύνδεσμο χωρίς να είναι μέλος; Και βέβαια μπορεί. Οποιοσδήποτε μπορεί και να' ρθει, είναι ελεύθερος ο χώρος.

Υπάρχουν άτομα στον Σύνδεσμο που πρώτα έγιναν μέλη και μετά υποστηρικτές της Λίβερπουλ; Αυτό δεν το γνωρίζω. Τώρα για να έρθεις στον Σύνδεσμο κάτι θα σε κέντρισε από

την Λίβερπουλ. Πάντως από την δικιά μου σκοπιά εγώ πρώτα ήμουν Λίβερπουλ και μετά ήρθα στον Σύνδεσμο.

Ο Σύνδεσμος διατηρεί επαφές-επικοινωνία με άλλους Συνδέσμους της Λίβερπουλ στην Ελλάδα και στον εξωτερικό; Με πάρα πολλούς ναι. Και στην Ελλάδα με τα παιδιά κάτω στην Αθήνα. Και στο εξωτερικό με πάρα πολλούς Συνδέσμους, από Ασία Αμερική, Αφρική, όπου υπάρχει Σύνδεσμος στον κόσμο πιστεύω ότι έχουμε επικοινωνία.

Αναπτύσσει πράξεις αλληλεγγύης ο Σύνδεσμος; Και δωρεές σε ιδρύματα και αιμοδοσία κάνουμε, αυτά είναι τα κυριότερα. Και αν χρειαστεί κάποια βοήθεια είμαστε κοντά στον κόσμο.

Πόσα χρόνια υποστηρίζετε την Λίβερπουλ; Ποιό ήταν το ερέθισμα που γίνετε Λίβερπουλ; Εγώ Λίβερπουλ έγινα αρχές δεκαετίας του 1980 που ήμουν 10 χρονών. Λίβερπουλ έβλεπα στην τηλεόραση, μας άρεσε αυτό που βλέπαμε και γίναμε Λίβερπουλ. Το ερέθισμα ήταν ότι αυτό που βλέπαμε δεν το βλέπαμε πουθενά αλλού. Βλέπαμε μόνο Λίβερπουλ, ακούγαμε τον Διακογιάννη στις μεταδόσεις, τότε η τηλεόραση είχε 2 κανάλια και όποτε έδειχνε ποδόσφαιρο σίγουρα βλέπαμε Λίβερπουλ γιατί προχωρούσε στους αγώνες οπότε ήταν γνωστή και την βλέπαμε σαν κάτι μακρινό.

Γιατί υποστηρίζετε την συγκεκριμένη ομάδα; Τι είναι για εσάς η ομάδα της Λίβερπουλ; Σου είπα αυτό που είδα στην δεκαετία του 1980. Τώρα αυτό που λένε όλοι ότι μπορεί να αλλάξεις κόμμα, να αλλάξεις γυναίκα, να αλλάξεις θρησκεία, αλλά ομάδα δεν αλλάξεις με τίποτα. Ομάδα αυτό που θα είσαι από μικρός, αυτό θα το συνεχίσεις.

Πώς μάθατε για την ύπαρξη του Συνδέσμου; Γιατί γίνετε μέλος; Ήθελα ένα ερέθισμα, κάτι να ξεφύγω από δω από τα δικά μας, είχα διαβάσει μια εφημερίδα στο Φως νομίζω για τον Σύνδεσμο κάτω στην Αθήνα της Λίβερπουλ, έστειλα το γράμμα, είχαμε επικοινωνία, μετά μαζευτήκαμε εδώ τα παιδιά και από τότε είμαστε κολλητοί. Με τον Μιχάλη ας πούμε, είχαμε τον Σύνδεσμο, είμασταν όλη μέρα μαζί και πηγαίναμε σπίτια μας και τηλεφωνιόμασταν 15 φορές. Με τον Μιχάλη περάσαμε πάρα πολλά, ήταν ωραία.

Συμμετέχετε στην διοίκηση του Συνδέσμου; Είσαι ενεργό μέλος; Σου είπα υποστήριζα την Λίβερπουλ στη δεκαετία του 1980. Τώρα όχι. Ύστερα από χρόνια πήραμε απόφαση κι εγώ κι ο Μιχάλης και άλλα παιδιά που είμασταν στην διοίκηση, ας αφήσουμε και την νέα γενιά να ακολουθήσει. Ακολουθεί η νέα γενιά πολύ καλά, τα πάει και πολύ καλύτερα γιατί έχουν άλλη

επικοινωνία με πάνω, γιατί εμείς τότε ήμασταν ακόμα στις αρχές, ήταν δύσκολα, ήταν περίεργα, δεν μας ήξεραν, αλλά πιστεύω κι εμείς κάτι κάναμε και τώρα ο Σύνδεσμος είναι στα τοπ, πιστεύω ότι είμαστε κορυφή σε όλο τον κόσμο, μας ξέρουν για πολλά πράγματα.

Όταν βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη παρακολουθείτε όλους τους αγώνες στον Σύνδεσμο; Λόγω υποχρεώσεων τώρα με τη δουλειά δεν κατεβαίνω πάρα πολλές φορές στον Σύνδεσμο, αλλά προσπαθώ να κατέβω. Παλιά 60 παιχνίδια που είχε η χρονιά και τα 60 τα βλέπαμε στον Σύνδεσμο, είμασταν όλη μέρα στον Σύνδεσμο, πηγαίναμε 2-3 ώρες πιο νωρίς, καθόμασταν μετά συζητούσαμε, ήταν αλλιώς τότε, τώρα υπάρχουν υποχρεώσεις.

Ενημερώνεστε σε καθημερινή βάση για την πορεία της Λίβερπουλ από τον επίσημο ιστότοπο και τα επίσημα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Λίβερπουλ; Επικοινωνώ προσωπικά με τον μισό πλανήτη όπως μου είχε πει και ένας φίλος μου. Κάθε λεπτό θα χτυπήσει το κινητό κάτι για την Λίβερπουλ, δεν υπάρχει περίπτωση.

Ακολουθείτε τον Σύνδεσμο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Θεωρείτε ότι η συνεχής ενημέρωση του ιστότοπου και η διάδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην αύξηση των μελών του Συνδέσμου; Ναι, αν και εγώ δεν έχω Facebook και μου λένε όλοι κάνε Facebook, έχω το Twitter. Ναι, έχει ενημέρωση ο κόσμος και στο σπίτι μπορεί να καθίσει να μάθει τα νέα, είναι καλό αν γενικά ξέρεις να χρησιμοποιείς το ίντερνετ.

Υποστηρίζετε κάποια ελληνική ομάδα; Είστε μέλος και σε κάποιο άλλο Σύνδεσμο; Σε περίπτωση που η Λίβερπουλ έπαιζε με την αγαπημένη σας ελληνική ομάδα, ποιόν θα υποστηρίζατε; Μέλος όχι. Υποστηρίζω τον Ολυμπιακό και βλέπω κανένα παιχνίδι στην τηλεόραση, αλλά ως εκεί. Από τότε που ασχολήθηκα με τον Σύνδεσμο σταμάτησα να πηγαίνω στο γήπεδο εδώ πέρα στην Ελλάδα. Από τότε που ανέβηκα στο Λίβερπουλ και είδα πρώτη φορά το παιχνίδι είπα δεν ξαναπηγαίνω σε ελληνικό γήπεδο. Και τις δύο φορές που έπαιξε με τον Ολυμπιακό ήμουν με την Λίβερπουλ εγώ.

Παρακολουθείτε αγώνες της αγγλικής και της ελληνικής εθνικής ομάδας; Όχι δεν καίγομαι ιδιαίτερα. ότι έβλεπα όσο ήμουν πιτσιρικάς και με κούρασαν, τώρα μόνο με την Λίβερπουλ.

Κατά τη γνώμη σας υπάρχει τελικά αντιπαλότητα με την ομάδα της Έβερτον; Αυτό σίγουρα. Και επειδή πάμε και στο γήπεδο βλέπουμε τους αγώνες, έχουμε επαφή με την πόλη, με τους κομπλεξικούς ναι όντως έχουμε θέμα. Είναι κατώτεροι, βλέπουν τις επιτυχίες της ομάδας της δικιάς μας. Τώρα ας πούμε κάνανε κάποια γκράφιτι με τους παίκτες και τον προπονητή της

Λίβερπουλ και τα βανδάλισαν, αυτό είναι τώρα καγκουριά. Ας πούμε εμείς δεν θα το κάναμε σαν οπαδοί της Λίβερπουλ, δεν ασχολούμαστε με αυτούς.

Ποια θεωρείτε ως την μεγαλύτερη αντίπαλο της Λίβερπουλ; Τοπικά στην πόλη την Έβερτον, αλλά στο ποδοσφαιρικό κομμάτι με την Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ.

Τι σημαίνει για εσάς το ‘You’ ll never walk alone’ (Y.N.W.A). Όλη αυτή η παρέα που είμαστε τώρα στον Σύνδεσμο αυτό σημαίνει. Και τα παλιά χρόνια που είμασταν με τον Μιχάλη υπήρχαν πάντα άτομα δίπλα μας μας βοήθησαν. Είναι αυτό το motto της Λίβερπουλ και της ομάδας ότι αν γίνεις οπαδός της Λίβερπουλ δεν θα είσαι πουθενά μόνος ότι και να κάνεις, από δουλειά, από φίλους, ότι θες. Πάντα θα έχεις παρέα, δεν υπάρχει περίπτωση να κάνεις κάτι και να είσαι μόνος. Αυτό. Μεγάλη υπόθεση. Και στη ζωή και στον αθλητισμό.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σας παίκτης της ομάδας; Αυτόν που ακούγαμε εμείς τότε την δεκαετία του 1980 ήταν ο Ίαν Ρας, ο πρώτος σκόρερ της ομάδας τότε. Το θέμα είναι ότι πάντα η Λίβερπουλ είχε το σύνολο, δεν είχε κάποιον που ξεχώριζε.

Ποια είναι η γνώμη σας για τον προπονητή της Λίβερπουλ; Καλά πάμε. Όλα μια χαρά. Μακάρι να συνεχίσει, μακάρι να έχει τις βοήθειες που έχουν άλλοι προπονητές που δεν της έχει αυτός. Εγώ είμαι ευχαριστημένος και από τις επιλογές του, και αν μπορούσε να κάνει κάτι παραπάνω θα το έκανε, αλλά νομίζω ότι έχει τροχοπέδη το οικονομικό, είναι άλλο θέμα αυτό τώρα, πάμε στην διοίκηση. Αλλά σαν προπονητής πολύ μεγάλος, τεράστιος.

Κάνετε ταξίδια στο εξωτερικό για να παρακολουθήσετε αγώνες της ομάδας; Παλιά όταν ήμουν ελεύθερος 2 φορές τον χρόνο ή στο Anfield ή σε κάποιο παιχνίδι εκτός έδρας πηγαίναμε, γύρισα αρκετές χώρες, Ισπανία, Ιταλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία και όλα αυτά από 2-3 φορές.

Γιατί είναι σημαντικό να πάει κανείς στο γήπεδο Anfield; Γιατί είναι κάτι το διαφορετικό. Άλλο να το βλέπεις, άλλο να το βλέπεις από την τηλεόραση, άλλο να το διαβάζεις και άλλο να το ζήσεις. Εγώ την πρώτη φορά που πήγα είχα μείνει με ανοιχτό το στόμα. Είναι κάτι διαφορετικό, είναι εκεί πέρα ο σεβασμός, χίλια δυο πράγματα είναι, πας 10 λεπτά πριν το ματς, κάθεται στην καρέκλα κύριος η οποία είναι στο όνομά σου, θα δεις το ματς, δεν πρόκειται να σου έρθει κάτι στο κεφάλι, δεν πρόκειται να σε χτυπήσει κανείς, άλλη ατμόσφαιρα μέσα στο γήπεδο.

Αγοράζετε συχνά προϊόντα της ομάδας από τον Σύνδεσμο, το διαδίκτυο ή τα ταξίδια σας; Αν βγάλουν τα παιδιά από τον Σύνδεσμο ενημερωνόμαστε και αγοράζουμε τα πράγματα του Συνδέσμου. Δεν υπάρχει περίπτωση να μην αγοράσουμε τα πράγματα του Συνδέσμου αν δούμε κάτι. Έχουμε ή δεν έχουμε θα τα πάρουμε, και τα φούτερ, και τις φανέλες, αυτό βοηθάει και στον Σύνδεσμο βέβαια. Αλλά είναι και ωραία πράγματα, τα παιδιά φτιάχνουν ωραία πράγματα και προσπαθούν για το καλύτερο. Αγοράζω και από την Αγγλία, οι ντουλάπες μας είναι γεμάτες.

Πείτε μας κάτι το οποίο δεν τέθηκε στις ερωτήσεις και είναι σημαντικό να καταγραφεί. Η παρέα που έχουμε κάνει στον Σύνδεσμο. Πολλές φορές βλέπουμε λίγο την ομάδα, συζητάμε εκεί, καλαμπουρίζουμε, είναι παρέα αυτό που έχουμε κάνει. Με τον Μιχάλη είμασταν όλη μέρα μαζί. Αυτό δεν το ζεις συχνά σε άλλες ομάδες. Τώρα δεθήκαμε πάρα πολύ με τα παιδιά και τους καινούργιους, εντάξει οι παλιοί βλέπουμε, χαιρετιόμαστε και έξω. Είναι σημείο συνάντησης, αφήνουμε τα προβλήματά μας εκτός, λέμε θα πάμε, θα καθίσουμε εκεί πέρα 2 ώρες, θα πιούμε τον καφέ μας, την μπύρα μας, θα περάσουμε καλά. Χάσουμε, κερδίσουμε, προτιμάμε να κερδίζουμε, αλλά κι αυτό στο πρόγραμμα είναι.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.